

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 29 Δεκεμβρίου 2024 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 853

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΕΛΙ ΚΟΕΝ

Θα κάνουμε τα πάντα για το καλώδιο

Θέλουμε να προχωρήσει η ηλεκτρική διασύνδεση με την Κύπρο, λέει στην «Κ» ο υπουργός Ενέργειας του Ισραήλ. **Σελ. 17**

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Η ακτινογραφία μίας προεδρίας

Τα βαρίδια που ακολουθούν τον Πρόεδρο από το 2024 και οι μεγάλες προκλήσεις του νέου έτους

Το 2024 ήταν ένα έτος αναταράξεων για τον πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη, καθώς είχε να διαχειριστεί μία σειρά κρίσεων. Κάποιες κληροδοτήθηκαν από τη διακυβέρνηση Αναστασιάδη και άλλες προκλήθηκαν εξ υπατιτιότητάς του δίδοντας την αίσθηση της ακυβε-

ρ-νισίας. Το ζήτημα του νεποτισμού φαίνεται να τον ακολουθεί από την πρώτη μέρα διακυβέρνησής του, όμως την ίδια στιγμή έγιναν κινήσεις που του προσέδωσαν πολιτικούς πόντους για την εξωτερική του πολιτική. Το ερώτημα είναι αν ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα καταφέρει

με τη νέα χρονιά να ανατρέψει την κακή εικόνα που έχει διαμορφώσει και αν θα μπορέσει να διαχειριστεί τις προκλήσεις που αναμένονται στην οικονομία, στο Κυπριακό και στο εσωτερικό, όπου ξεκινά ένα έτος προετοιμασίας για τις βουλευτικές εκλογές του 2026. **Σελ. 3**

Ο δημοσκόπος Παναγιώτης Παναγιώτου αξιολογεί τη διακυβέρνηση Χριστοδουλίδη. **Σελ. 4**

Ο σύμβουλος Επικοινωνίας Πάμπος Κασακάνης αναλύει τους λόγους της φθοράς. **Σελ. 4**

ΤΟ ΠΑΖΑΡΙ ΣΤΗ ΣΥΡΙΑ

Αλλάζει ο χάρτης στην Ανατολική Μεσόγειο

Χριστουγεννιάτικη λειτουργία στην ορθόδοξη Μονή της Αγίας Θέκλας στη Μασλούλα της Συρίας, 56 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της πρωτεύουσας Δαμασκού. Οι χριστιανοί της χώρας ζουν πάλι ημέρες αγωνίας μετά την ανατροπή του Άσαντ. Ήδη η επέκταση της τουρκικής επιρροής στη Συρία και η δεδηλωμένη πρόθεση της Άγκυρας να επιδιώξει τη χάραξη ΑΟΖ με το νέο καθεστώς στη Συρία εκτιμάται ότι θα σημάνει και το πάγωμα κάθε προσπάθειας αναζήτησης συμβιβασμού στο Αιγαίο. **Σελ. 16**

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΔΗΣ

Εκανα ό,τι μπορούσα για το Πεντάκωμο

Πρόθεσή μου είναι να μην επηρεαστώ από συμπεφέροντα, λέει ο επ. Αλείας και Ωκεανών Κώστας Καδής, αναλύοντας τις προκλήσεις του καρτοφυλακίου του. Δίνει και απαντήσεις για το κεφάλαιο του Πεντακάμμου. **Σελ. 7**

ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Παραμένω απλό μέλος της ΕΔΕΚ

Δεν θέλω να βρεθώ στην ηγεσία της ΕΔΕΚ, λέει στην «Κ» η υπουργός Γεωργίας, Μαρία Παναγιώτου, ξεδιπλώνοντας παράλληλα τη στρατηγική του καρτοφυλακίου της για τον νέο χρόνο. **Σελ. 10**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Στη δίνη των διεθνών εξελίξεων

Πώς θα επηρεαστούν η Κύπρος και το Κυπριακό στη νέα χρονιά των διεθνών εξελίξεων και ο απολογισμός ενός ταραγμένου έτους στην περιφέρεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. **Σελ. 5**

ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

Κωνσταντίνος Κόμπος

Υπουργός Εξωτερικών

Νίκος Μούδουρας

Επίκουρος καθηγητής στο Παν. Κύπρου

Ζήνωνας Τζιάρρας

Δέκτορας στο Παν. Κύπρου

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Ένα δύσκολο έτος

Το 2024 ήταν ένα έτος δύσκολο. Μία χρονιά όπου τα ανοικτά μέτωπα του πολέμου άφησαν χιλιάδες αμάχους νεκρούς. Ήταν ένα έτος που έδειξε πως η δημοκρατία δεν είναι δεδομένη, καθώς η ακροδεξιά, ο φανατισμός και η διασπορά ψευδών ειδήσεων επικράτησαν. Αν κάτι αποτελεί προτεραιότητα για τον νέο χρόνο είναι η διασφάλιση της δημοκρατίας. Αυτή είναι μία μάχη συνεχής και γι' αυτήν απαιτούνται θεσμοί ακέραιοι. Ικανά πρόσωπα με όραμα που θα την προστατεύσουν και θα φροντίσουν να αποτελέσουν το αντίβαρο απέναντι στις ακρότητες που παρατηρούνται. Οικοδομώντας έναν κόσμο πιο δίκαιο για όλους.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Τι μας έμαθε το 2024 για το 1974

Πενήντα χρόνια από την εισβολή και τη μεταπολιτευτική δημοκρατία. Τι αφήνει πίσω η επεξεργασία εθνικής αυτογνωσίας; **Σελ. 22-23**

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2024

Τα πρόσωπα και τα γεγονότα. **Σελ. 18-20**

ΕΡΓΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το έτος των τριών ναυαγίων

Η κατάρρευση εμβληματικών δημοσίων συμβάσεων το 2024 αφήνει πίσω της αβεβαιότητα για μεγάλα αναπτυξιακά έργα, ειδικότερα αυτή την περίοδο που σε εξέλιξη βρίσκεται επενδυτικό πρόγραμμα ύψους €1,2 δισ. **Σελ. 8**

Κρατάμε τη μια όψη του νομίσματος.

Αυτή που μας φέρνει
πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

ΕΦΑΛΤΗΡΙΟ ΒΙΒΛΙΟ

Βλέπουν περαιτέρω ανάπτυξη το 2025

Εφαλτήριο για περαιτέρω ανάπτυξη το 2025 αποτελούν οι θετικές αξιολογήσεις των Οίκων για την κυπριακή οικονομία το 2024. Ο υπουργός Οικονομικών, σε δήλωσή του στην «Κ»,

εκφράζει αισιοδοξία για την πορεία της οικονομίας και προσθέτει ότι στις προτεραιότητες παραμένει η στήριξη των ευάλωτων ομάδων. **Οικονομική, σελ. 4**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ο Τζέιμς Ελρόι στην «Κ»

Ο αστυνομικός συγγραφέας Τζέιμς Ελρόι μιλάει στην «Κ». Χωρίς τρίτοβάθμια εκπαίδευση, αφού δεν πρόλαβε καν να αποφοιτήσει από το γυμνάσιο, κατάφερε να γίνει ένας από τους πιο επιτυχημένους συγγραφείς του καιρού του. **Τέχνες, σελ. 1**

ΒΙΒΛΙΟ

Εξι ιδιαίτερες προτάσεις

Εξι προτάσεις, που καλύπτουν όλο το φάσμα της λογοτεχνίας τρέχου, για μια διαφορετική Πρωτοχρονιά. Βιβλία με ατμοσφαιρικό τρόμο, τα οποία κυκλοφόρησαν πολύ πρόσφατα και κινούνται στο ευρύ φάσμα της λογοτεχνίας του υπερφυσικού. **Τέχνες, σελ. 8**

CHRONOMASTER SPORT

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ZENITH

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τα βραβεία της χρονιάς

«Ο θεσμός που έγινε λατρεία!» είπε η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον, καλωσορίζοντας τα εκλεκτά μέλη του διευρυμένου καρέ. Στο διαμέρισμα της οδού Κωστή Παλαμά δέσποζε το χριστουγεννιάτικο βάζο της Αυγούστας και τα κολονάτα ποτήρια των κυριών ήταν γεμάτα με το κυπριακό κρασί που κέρδισε μια ζηλευτή θέση στη φετινή λίστα των Financial Times με τα «51 καλύτερα λευκά για τα Χριστούγεννα». «Πρόκειται για το “Σπούρτικο 2023” από το boutique winery Makarounas που βρίσκεται στη Λετύμπου», εξήγησε η οικοδέσποινα προτού ξεκινήσει την ανάγνωση του σκεπτικού των Βραβείων.

Μαίντανοι της χρονιάς: στους Μαυρίκιο Μαυρικού και Ιλάνειρα Ζήση. Το ζεύγος των ανθυποσελμπριτις, με αφορμή τη γέννηση της κόρης τους Ιωάννης - Μελωδίας, πήρε σβάρνα κανάλια, websites και social media, οπουδήποτε τέλος πάντων θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν λίγα ακόμα ψίχουλα δημοσιότητας. Το υπερλουσάτο σόου περιελάμβανε από το gender reveal party μέχρι την επίσκεψη του μωρού στο πλατό του Λιάγκα και τη διασπορά φημών για τις προτάσεις που δέχεται (το μωρό!) για modelling.

Διασυρμός της χρονιάς: στους μοναχούς της Μονής Αββακούμ. Το εκκλησιαστικό σίριαλ ξεκίνησε ως κωμωδία και κατέληξε σε μελόδραμα του χειρίστου είδους. Τα βίντεο με τους αθεόφοβους υπηρέτες του Θεού να βάζουν μύρο στον σταυρό ή να ουρλιάζουν («Έξωωωω») σε ανυπεράσπιστους πιστούς, έκλεισε το επικερδές μαγαζάκι τους κι έστειλε τους ίδιους στα αζήτητα. Άφησε όμως μια πικρή επίγνωση για τον τσαρλατανισμό που ανθεί στους κόλπους της Εκκλησίας και την ανοχή της Ιεραρχίας.

Γάμος της χρονιάς: στον εκπρόσω-

Η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον ανακοίνωσε τη βράβευση 10 προσωπικοτήτων που ξεχώρισαν, για τους σωστούς ή τους λάθος λόγους, το 2024.

πο Τύπου του ΔΗΚΟ Θεόδωρο Μανιταρά και την ιατρό Άντια Στυλιανού. Οι νεόνυμφοι επάξια παραλαμβάνουν το βραβείο από την περσινή νικήτρια Κάτια Θεοδότου για τον γάμο του γιου της στη λίμνη Κόμο. Η φετινή υπερπαραγωγή χολιγουντιανών προδιαγραφών στήθηκε στο Παρίσι, όπου το ζεύγος Μανιταρά - Στυλιανού υποδέχτηκε τους κοσμικούς φίλους του στον Σηκουάνα και στη συνέχεια παρέθεσε δείπνο στο opera ballroom του ξενοδοχείου Intercontinental.

Επίνεδο - δάπεδο της χρονιάς: στους ανθού του κυπριακού διαδικτυακού star system Φειδία - Νεβερσαρέντερ και Νανά. Ο καβγάς

του ευρωβουλευτή με τον άλλοτε μέντορά του Χριστόφορο Τορνταρίτη έγινε με διαιτητή τη διάσημη Κύπρια TikToker καταφέροντας να αποσπάσει το ενδιαφέρον 10.000 θεατών! Όσοι είχαν την υπομονή να τον παρακολουθήσουν, διαπίστωσαν ότι δεν έχει πάτο πλέον η κατηφόρα.

Τεστοστερόνη της χρονιάς: Εξ ημισείας στους Νίκο Πελετιέ και Κώστα Μαλέκκο. Ο πρώτος έλαμψε στο ριάλιτι «Power of Love» και ο δεύτερος στη βραδινή εκπομπή της Χριστιάννας Αριστοτέλους. Οι δηλώσεις τους αποτελούν μνημείο μισογυνισμού, με τον μεν Πελετιέ να κομπάζει ότι «η θέση της γυναίκας στην κοινωνία είναι μόνο μία: η ανατροφή των παιδιών της και η

στήριξη προς τον σύζυγό της», τον δε Μαλέκκο να υπερθεματίζει: ο άντρας δικαιούται να κάνει ό,τι θέλει, η γυναίκα όχι. Έπος!

Κουλαμάρα της χρονιάς: στον βουλευτή του ΔΗΚΟ Ζαχαρία Κουλία. Ο ιδιοσυγκρασιακός (sic) πολιτικός ξεπέρασε κάθε όριο γραφικότητας όταν αποφάσισε να υλοποιήσει το όνειρο κάθε μικρομεσαίου Κυπρίου: να υποδυθεί τον πρόεδρο της Δημοκρατίας για μια μέρα. Οι απειλές του ότι θα διορίσει γενικό ελεγκτή έκρουσαν τον κώδωνα του κινδύνου της θεσμικής εκτροπής, επιβεβαιώνοντας όσους επιμένουν να υποστηρίζουν πως η μικρή μας βραχονησίδα από σπόντα έγινε κανονικό κράτος.

15 λεπτά δημοσιότητας της χρονιάς: στη Σουλβάνα Πατσαλίδου. Ένα ενθουσιώδες μέλος του fan club του Νίκου Χριστοδουλίδη, που είχε την ευκαιρία να ανηφορήσει τον Λόφο για να συνομιλήσει με τον Πρόεδρο σε μια тет α тет συνάντηση. Η ανάρτησή της στη συνέχεια προκάλεσε χλαπαταγή καθώς η ταμπεραμεντόζα Σουλβάνα «εμολόπησε το κόζιν». Τυτέστιν, ενημέρωσε το παγκόπριον ότι ο Πρόεδρος δεν θα υποκύψει στις πιέσεις για λύση Διζωνικής Δικονομικής Ομοσπονδίας, άρα να μην ανησυχούν! Ο κακός χαμός που ακολούθησε κατέστησε τη Σουλβάνα ένα οικείο σε όλους μας πρόσωπο και επιβεβαίωσε τη θεωρία περί μη κανονικού κράτους που αναφέρθηκε προηγουμένως.

Βίραλ της χρονιάς: στην πρόεδρο της Βουλής Αννίτα Δημητρίου. Το συγκεκριμένο βραβείο βεβαίως κέρδισε με την ιδιότητα της προέδρου του Δημοκρατικού Συναγερμού, καθώς το συμβάν έλαβε χώρα στο road trip της κοιμωτικής αντιπροσωπείας στο μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα. Οι απορίες της για το κομμένο κολάνι ενώ στην αρχή θεωρήθηκαν χαριτωμένες -στο πλαίσιο των light πθών της νέας πολιτικής- εντέλει έγιναν μπουμπερανγκ, με τον μισό ΔΗΣΥ να δυσανασχετεί ότι με τέτοια μασκαράλικια δεν γεμίζει η καρέκλα, και τον άλλο μισό να προσπαθεί να μαζέψει τα ασυμμάζευτα.

Ένοχη απόλαυση της χρονιάς: στο parody account «Jow Low ο Προεδρικός Βαφτιστικός». Επειδή παρμένει μακράν ο πιο επιδραστικός λογαριασμός στο κυπριακό Χ (Twitter), με τις περισσότερες αναρτήσεις του να ανακυκλώνονται από στόμα σε στόμα. Το γεγονός ότι έριξε τους τόνους στις λαϊκές δίκες ως Κούρκουλος στο «Κατηγορώ τους ανθρώπους» και ανέβασε το βιτριολικό του χιούμορ, δικαιολογεί γιατί τον διαβάζουν οι πάντες - ακόμα και αυτοί που λαιτρεύουν να τον μισούν.

Πρόσωπο της χρονιάς: Εξ ημισείας στους Φειδία Παναγιώτου και Οδυσσέα Μιχαηλίδη. Δύο εντελώς διαφορετικές προσωπικότητες, οι οποίες όμως αποτελούν όψεις του ίδιου νομίσματος. Ο πρώτος έπεισε 70.000 ενήλικους να τον ψηφίσουν, παρότι δεν γνώριζε από πολιτική, επενδύοντας στην απαξίωση προς το Σύστημα. Ο δεύτερος, φιλοδοξεί να εξαργυρώσει τη δημοφιλία του, ως Αρχηγός των Ανάρμοστων, στις προεδρικές εκλογές επενδύοντας στον θυμό όσων θέλουν να εκδικηθούν το Σύστημα. Ίδιωμεν.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

29.12.1934

Δυσφορία: Από πρόσωπα αφιχθέντα σήμερον εξ Αλβανίας και παρακολουθήσαντα λόγω της ιδιαιτέρας εκεί θέσεώς των τα τελευταία γεγονότα, παρείχοντο αι κάτωθι πληροφορίες περί της εκεί καταστάσεως. Η συνωμοτική κίνηση προς ανατροπήν του Αχμέτ Ζώγου συνεχίζεται ίδια μεταξύ των αξιωματικών, οι οποίοι έχουν να λάβουν μισθούς άλλοι πέντε και άλλοι δέκα μηνών, κυρίως όμως λόγω των τελευταίων υποχωρήσεων του Βασιλέως των έναντι των Ιταλών. Την μεγαλύτεραν δυσφορίαν προκάλεσεν η απόφασις του Ζώγου όπως εγκατασταθούν εις την Μουζακιάν παλικάι οικογένειαι. Αξιοσημείωντον είναι το γεγονός ότι εις την ανατρεπτικήν κίνησιν προσχωρούν και πολλοί Βορειοαλβανοί φύλαρχοι, εις τους οποίους εστηρίζετο μέχρι σήμερον ο Αχμέτ Ζώγου. Την δυσφορίαν αυτήν ανεκοίνωσε προ ημερών εις τον Αχμέτ Ζώγου ο υπασπιστής του Μουχαζέμ Μπαϊραχτάρ, αντισυνταγματάρχης, ισχυρότατος φύλαρχος της περιφερείας Λούμα, ευρισκομένης παρά τα σερβοαλβανικά σύνορα. Εκτοτε ο υπασπιστής υπέπεσεν εις την δυσμένειαν του Βασιλέως του. Προ τίνος ο Μπαϊραχτάρ ευρισκόμενος εις τον κήπον των ανακτόρων επιφυλάγη υπό του Αυλάρχου του Ζώγου, ανεπιτυχώς όμως. Ο υπασπιστής έσπευσεν εις τον Ζώγου αμέσως και διεμαρτυρήθη. Εις απάντησιν ο Βασιλεύς του είνε: «Να κόψης τον λαιμό σου», εξήγαγε δε και αυτός το περιστροφόν του και απειραβήθη να τον πυροβολήσιν.

Ανακριβής: Η αναγραφείσα πληροφορία ότι ο κ. Βενιζέλος αναθεωρήσας την γνωστήν του απόφασιν, πρόκειται να έλθη την πρώτην εβδομάδα του Ιανουαρίου και να εγκατασταθῇ εις Αθήνας, ηλέγχετο υπό των κύκλων του κόμματος των Φιλελευθέρων ως ανακριβής.

Εγκατέλειψε: Κατά τας πληροφορίας των εφημεριδών η Τουρκική Κυβέρνησις εγκατέλειψε το σχέδιον περί υποχρεωτικής στρατιωτικής υπηρεσίας και διά τας γυναίκας. Εξετάζεται μόνον η περίπτωσης κατατάξεως γυναικών εις βοηθητικές υπηρεσίας, ως εις γραφεία, νοσοκομεία, εργοστάσια κ.λπ.

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Ο Προμηθέας, η Φιλίππα και ο Αλ Γκολάνι

Ομολογώ πως συγκινήθηκα μόλις άκουσα πως είχε επιτευχθεί συμφωνία με τους Κινέζους ώστε να απελευθερώσουν το Κυπριόπουλο που κρατούσαν εγκλωβισμένο στη Σαγκάη, τον Προμηθέα της καρδιάς μας. Όταν μάλιστα ο Παπαναστασίου μάς ενημέρωσε πως το καράβι είχε εισέλθει σε διεθνή χωρικά ύδατα (σαν να μην το πίστευε ούτε ο ίδιος πως επιτέλους ερχόταν) τότε μόνο που δεν έβαλα τα κλάματα. Αλληλούια.

Φαντάζομαι τον Προμηθέα να καταφθάνει στο Βασιλικό μετά βαΐων και κλάδων. Να μπαίνει στο λιμάνι και να είναι σαν να μπήκε γκολ. Το πλήθος να ζητωκραυγάζει όπως οι Αποελίστες όταν απέκρουσε ο Χιώτης το πένναλτι της Λιόν. Και να τραγουδάμε όπως οι Εγγλέζοι κάθε φορά που φτάνουν κοντά στην κατάκτηση τροπαίου: «it's coming home, babe».

Και σκέφτομαι τι θα μας έλεγε, αν είχε φωνή ο Προμηθέας: «Ελληνική Κυπριακή λαέ! Γνώριμη είναι η πλατφόρμα που βλέπεις. Είμαι ο Προμηθέας, εκείνος που εσύ εξέλεξες διά να χειρίζεται τα αέρια σου. Δεν έχω βουλιάξει. Είμαι μαζί σου, σημαφόρος στον κοινόν αγώνα για φτηνό ρεύμα». Με το πλήθος να φωνάζει «Προμηθέα ζεις, εσύ μας οδηγείς».

Η Ηλέκτρα και η Έλενα μονοπώλησαν το ενδιαφέρον μας αυτή τη βδομάδα. Η Ηλέκτρα είναι κοίτασμα φυ-

Γνώριμο είναι το καράβι που αντικρίζεις.

σικού αερίου κι αν οι πρώτες ενδείξεις επαληθευτούν -και δεν αποδειχτούν λόγια του... αερίου- τότε θα έχουμε κάνει το πρώτο βήμα για φτηνότερο ηλεκτρισμό. Η σχέση με ηλεκτρισμό δικαιολογεί το όνομα Ηλέκτρα.

Στην κακοκαιρία, όμως, μπορεί κάποιος να μου εξηγήσει γιατί έδωσαν το όνομα Έλενα; Γιατί όχι αι πούμε Αννίτα ή Φιλίππα ή Μαρία (Αντουανέτα); Κάποιος μου είπε πως είναι προς τιμήν της αγαπημένης μου Ελένης, όχι του Σεφέρη ή του Ελύτη, αλλά της Ελένης Θεοχάρους, που ενίοτε γίνεται φουρτουνιασμένη, αστράφτει και βροντά. Να το δεχτώ, λογικό μου ακούγεται...

Ο πρώην επικηρυγμένος τζιχαντιστής και νυν ηγέτης της Συρίας Αλ Γκολάνι (καμία σχέση με το κολάνι της Αννίτας) χτένισε τη γενειάδα και έβαλε κοστούμι με γραβάτα μόλις ανέλαβε την εξουσία, ενώ ο δικός μας παραμένει επιμελώς ατημέλητος, ημιαξύριστος και χωρίς γραβάτα. Πέρασαν όμως οι εποχές που οι Άραβες ηγέτες κυκλοφορούσαν με κελαμπία και φλιπ φλοπ κι αυτό ο Πρόεδρός μας επιβάλλεται να το λάβει σοβαρά υπόψιν.

Η Φιλίππα η Πρώτη, που είναι και φασιονίστα, πρέπει να αναβαθμίσει στιλιστικά τον νεαρό μας Νίκο, διότι όπως είναι, δύσκολα θα πήγαινε στο My Style Rocks.

Ο πρώην Ελεγκτής -και νυν φέρελ-πης πολιτικός- απέρριψε ευγενικά πρόταση του ΑΚΕΛ, με το πρώην κόκκινο -και νυν φρούζια- κόμμα να σπεύδει να τον αδειάσει, κωρίς αβρόττες και διπλωματικότητα, λέγοντας πως ποτέ δεν του είχε κάνει πρόταση! Wow. What an awkward moment!

Ο Στεφάνου -που γιόρταζε προχθές- δήλωσε, χωρίς περιστροφές, πως όσοι θέλουν να έχουν την εύνοια του ανακαινισμένου κόμματος πρέπει εκείνοι να το προσεγγίσουν υποβάλλοντας τα σέβη τους και δηλώνοντας υποθέτως πιστή υποταγή κάτω από το πορτρέτο του Λένιν. Δεν θα ανεχθούν εξαιρέσεις, ένεκα της Ειρήνης -στην Κύπρο και στον κόσμο- Χαραλαμπίδου.

Την Ειρήνη, όπως είναι γνωστό, δεν την είχαν βάλει να ορκιστεί με αποτέλεσμα να φέρεται αντάρτικα. Πήγε μέχρι κι σε παγινίδια του ΑΠΟΕΛ η αθεόφοβη διασαλεύοντας την ομόνοια του κόμματος. Έτσι, επειδή η Ειρήνη δεν φέρθηκε... ειρηνικά, οι σύντροφοι φυσάνε τώρα μέχρι και το γιοσούρτι.

Και αφού μιλήσαμε περί Ειρήνης Χ -το Χ επειδή η Ειρήνη είναι πολύ ενεργός χρήστης στην πλατφόρμα του Έλον Μασκ- να κλείσουμε με τον πιο όμορφο ύμνο: Δόξα έν ψή-στοις Θεῷ και ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Χρόνια πολλά.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΛΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίπλου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΝΗΤΙΚΑ

1

Προαναγγελία
ανασχηματισμού

2

Διορισμοί ημικρατικών
–συγγενών– μελών
επιτελείου

3

Διπλές συντάξεις –
επιδόματα

4

Διαφωνία διαφάνειας
στο ταμείο του Φορέα

5

Απόδραση ισοβίτη

6

Ναυάγιο έργων
(Βασιλικό – Καλώδιο –
Δρόμος Πόλης Πάφου)

7

Μετανάστες Νεκρή
Ζώνη – Κρίση
ΟΥΝΦΙΚΥΠ

8

Απουσία κατά την
παύση γενικού ελεγκτή

9

Αναπομπή πρότασης
νόμου για πόθεν έσχες
Γενικής Εισαγγελίας

10

Απεργία Υγείας –
Σκυροδέματος

11

Κακή εικόνα –
δημοσκοπήσεις

Οι άνθρωποι
του Προέδρου σε
θέσεις κλειδιά,
οι κρίσεις που
ενισχύονται και
ο προεκλογικός
του 2026 που θα
προκαλέσει
ζητήματα.

ΘΕΤΙΚΑ

1

Δημιουργία
ανθρωπιστικού
θαλάσσιου διαδρόμου
Γάζα

2

Συνάντηση
με Μπρίντεν

3

Αναβαθμίσεις από
Ξένους οίκους

4

Επισφράγιση
προσανατολισμού
της Κύπρου

5

Βοήθεια από ΗΠΑ και
Ηνωμένο Βασίλειο στο
ζήτημα των κυρώσεων

6

Ψηφιακός Πολίτης

7

Μείωση ροών στο
μεταναστευτικό μέσω
συμφωνίας με Λίβανο

Τέσσερα βαρίδια και τρεις προκλήσεις για το '25

Η ακτινογραφία ενός δύσκολου 2024 για τον Νίκο Χριστοδουλίδη
και το στοίχημα που έχει να διαχειριστεί με τη νέα χρονιά

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Όταν ο Νίκος Χριστοδουλίδης έδινε την τελευταία του συνέντευξη στο κρατικό κανάλι, δίνωνε βέβαιος ότι αν αύριο γίνονταν οι προεδρικές της πτωτικής πορείας που παρουσίαζαν όλες ανεξαιρέτως οι δημοσκοπήσεις. Ήταν μία δήλωση που αποδείκνυε την αυτοπεποίθηση του ανδρός και που έστειλε σε πολλούς το μήνυμα πως είτε αμφισβητεί πλέον ανοικτά την αξιοπιστία των δημοσκοπήσεων, είτε επισφράγιζε τη μεγάλη απόσταση των δικών του αντιλήψεων από την αντίληψη της κοινωνίας. Η αλήθεια, βεβαίως, είναι πως το 2024 ήταν ένα έτος ιδιαίτερα περριπετειώδες για τον Νίκο Χριστοδουλίδη αν ληφθεί υπόψη το ξεκίνημά του, όταν δηλαδή ο πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε να διαχειριστεί τη μεγάλη κρίση που ο ίδιος προκάλεσε προαναγγέλλοντας τον ανασχηματισμό. Το ερώτημα είναι αν ο πρόεδρος της Δημοκρατίας άφησε πίσω του τις κρίσεις που προηγήθηκαν, αν έμαθε από τα λάθη του ή αν αυτές οι παθογένειες θα τον ακολουθήσουν και με τον νέο χρόνο. Αν βγαίνει πλέον ενισχυμένος πολιτικά από κινήσεις που του βγήκαν στην εξωτερική πολιτική και κυρίως ποιες θα είναι οι μεγάλες προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει το 2025.

Αν κάτι εμπεδώθηκε από την περίοδο διακυβέρνησής του Νίκου Χριστοδουλίδη είναι πως τον ακολουθούν με την εκλογή του τέσσερα σοβαρά βαρίδια:

• **Η έλλειψη** αποφασιστικότητας που έστειλε πολλές φορές το μήνυμα αकुβερνησίας

• **Η ανασφάλεια** και η εμμονή με την εικόνα

• **Η ροπή** του προς παλαιοκομματικές μεθόδους

• **Η απουσία** ικανών προσώπων στον περίγυρό του αλλά και στο υπουργικό του

Τα όσα εκτυλίχθηκαν τον χρόνο που πέρασε σίγουρα δεν ήταν αμελητέα, ούτε για τον Πρόεδρο ούτε και για τους ίδιους τους πολίτες. Αν για κάτι επκρίθηκε ήταν η ανασφάλεια του Προέδρου για την εικόνα του και η ροπή του σε παλαιοκομματικές μεθόδους. Το είδαμε με τους διορισμούς στους Ημικρατικούς Οργανισμούς που σε συνδυασμό με όσα προηγήθηκαν του ανασχηματισμού ενίσχυσαν την αίσθηση της συνδιαλλαγής, του νεποτισμού και του μνηνματος ότι δεν διορίζονται οι ικανότεροι, όπως άλλωστε υποσχέθηκε, αλλά οι δικοί του άνθρωποι που θα τον βοηθήσουν να ελέγξει πλήρως την κατάσταση. Ήταν η αποκάλυψη ότι ένας Πρόεδρος που θεωρούσε προεκλογικά διαπλοκή το να αλλάζουν σχολείο τα παιδιά, λάμβαναν επιδόματα και σύνταξη από το δημόσιο, η επιμονή να μην αποκαλύπτονται οι πολύ γενναιόδωροι δωρητές του Φορέα τον οποίο διαχειριζόταν η Πρώτη Κυρία που ενέτειναν την αίσθηση αδιαφάνειας και συνέχισης ενός πελατειακού κράτους.

Όμως ένα από τα κρισιμότερα ήταν η αίσθηση ακυβερνησίας. Τα ναυάγια μεγάλων έργων, αυτό του Βασιλικού, η κρίση που προκλήθηκε με το καλώδιο αλλά και η διακοπή του έργου Πόλης-Πάφου, είχαν σίγουρα κληροδοτηθεί με τις παθογένειες τους από τη διακυβέρνηση Αναστασιάδη. Η διαφορά, βεβαίως, είναι ότι επί Χριστοδουλίδη φάνηκε να μην λαμβάνονται εύκολα αποφάσεις, σε σημείο που είτε να παρατείνεται η κρίση είτε να οδηγούνται τα πράγματα στην τελική ρήξη. Ενδεικτική η δυσφορία του Νικόλα Παπαδόπουλου στην αδυναμία του Προέδρου να καταλήξει σε συμφωνία στο καλώδιο. Ενδεικτική όμως και η κρίση με τις απεργίες σε σκυροδέμα και στον τομέα

της υγείας. Αυτό μαζί με την απόδραση του ισοβίτη που προηγήθηκε ενίσχυσαν το αίσθημα ελλείμματος ηγεσίας. Σε αυτό το περιβάλλον, η αποχώρηση του Προέδρου εν τω μέσω της κρίσης της παύσης του Οδυσσέα Μιχαηλίδη, με όσα κωμικοτραγικά ακολούθησαν έστειλαν το μήνυμα πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης, κρύφτηκε στο εξωτερικό, φοβούμενος αφενός τη φθορά της εικόνας του και αποφεύγοντας αφετέρου να διαχειριστεί την κρίση.

Ο παράγοντας εικόνα

Όλα τα λάθη, οι παραλείψεις και οι αδυναμίες φαίνεται πως αρχίζουν και τελειώνουν από το κεφάλαιο που ονομάζεται εικόνα του Νίκου Χριστοδουλίδη. Είναι η εικόνα την οποία έκτισε που κάλυψε να τον ανεβάσει στα μάτια της κοινωνίας από την αρχή της πολιτικής του πορείας, η εικόνα του τον εξέλεξε, όμως αυτή μετατρέπεται με την πάροδο του χρόνου στο μεγάλο του βαρίδι, αν λάβουμε υπόψη όλες ανεξαιρέτως τις δημοσκοπήσεις.

Το δικό του σύστημα

Και για την προστασία της εικόνας του, ο Νίκος Χριστοδουλίδης ήθελε εξ αρχής να έχει παντού πρόσωπα της δικής του εμπιστοσύνης. Εντός του 2024 κατάφερε να βάλει πρόσωπα της δικής του εμπιστοσύνης σε όλα τα καίρια πόστα. Είναι ο νέος γενικός ελεγκτής Ανδρέας Παπακωνσταντίνου, ο οποίος βοήθησε στον προεκλογικό του και ο οποίος έκλεισε συνοπτικά και το ζήτημα των επιδομάτων του με τον διορισμό του. Είναι στο πηδάλιο της Κεντρικής Τράπεζας ο Χρήστος Πατσαλίδης, μέλος του επιτελείου του, ο Κώστας Καδής στο γεμάτο κύρος πόστο της Κομισιόν όπου φρόντισε να στελεχωθεί με δικό του πρόσωπα, και η Πόλυ Παπαναστασίου στη γενική διεύθυνση ανάπτυξης του υπουργείου Οικονομικών. Εξήλωσε την ίδια στιγμή το σύστημα του Αβέρωφ Νεοφύτου, όπως τον Άγγελο Γρηγοριάδη από το ΔΣ της Κεντρικής Τράπεζας,

αλλά και επικριτές του έργου του όπως τον Γιώργο Παντελή από τη γενική διεύθυνση του υπουργείου Οικονομικών και βεβαίως εμμέσως τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη. Ερώτημα για πολλούς είναι αν ο επόμενος ισχυρός άντρας που θα απομακρυνθεί και ανήκει στο στρατόπεδο του Αβέρωφ Νεοφύτου είναι ο Γιώργος Κούμας εξαιτίας και του πορίσματος που εκκρεμεί. Σε αυτό το πλαίσιο ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα ελέγχει πλήρως το παιχνίδι και κατ'επέκταση ο ίδιος θα επωφελείται των επιτυχιών, αλλά και θα χρεώνεται λάθη προσώπων που έχει διορίσει.

Οι πόντοι στο εξωτερικό

Βεβαίως, ο χρόνος που πέρασε ήταν παράλληλα και γενναιόδωρος με τον Νίκο Χριστοδουλίδη σε θέματα που αφορούσαν την εξωτερική πολιτική. Ο ίδιος έχει κτίσει καλές σχέσεις με ηγεσίες κρατών μελών της Ε.Ε., ενώ έχει ανοίξει και κανάλι επικοινωνίας με την Ουάσινγκτον εξαιτίας της πολύ καλής σχέσης που έχει με την εδώ πρέσβειρα Τζούλη Φίσερ. Υπήρξαν οι επισκέψεις ξένων πολιτικών αξιωματούχων όπως της προέδρου της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, του Βρετανού πρωθυπουργού Κιρ Στάρμερ, που τόνωσαν την αυτοπεποίθηση της κυβέρνησης με αποκορύφωμα την πρόσκληση του προέδρου των ΗΠΑ Τζο Μπάιντεν λίγο πριν τελειώσει τη θητεία του στον Λευκό Οίκο. Υπήρξαν και οι αναβαθμίσεις από τους οίκους αξιολόγησης Moody's και S & P που δημιούργησαν την αίσθηση πως ο Πρόεδρος πάει καλά προς τα έξω. Αν κάτι του χρεώνεται στα αρνητικά από όλα αυτά, είναι η προσπάθειά του να τα διαχειριστεί επικοινωνιακά, με φλυαρίες ότι ενόσω προετοιμαζόταν για το ταξίδι στον Λευκό Οίκο, στενός συνεργάτης του Τραμπ τον επισκέφτηκε και ανταλλάξαν απόψεις για το ποιο παίζουν αναλάβουν τον τομέα των εξωτερικών υποθέσεων και της άμυνας. Ήταν οι επικίνδυνες διαρροές για εξοπλιστικά προγράμματα, αλλά ακόμη και ο τρόπος που αντιμετώ-

πισε επικοινωνιακά την πρόθεσή του να προχωρήσει σε αίτημα ένταξης της Κύπρου στο ΝΑΤΟ όταν ο καιρός ωριμάσει. Δίδοντας την αίσθηση πως επιχείρησε να αλλάξει την ατζέντα λόγω της κρίσης που υπήρχε στο εσωτερικό στον τομέα της υγείας, των ξενοδοχειακών, της παιδείας και του σκυροδέματος.

Το φάντασμα του ανασχηματισμού

Με δεδομένο ότι ο Πρόεδρος ελέγχει όλα τα κρίσιμα πόστα, το ερώτημα που εγείρεται είναι πώς σκέφτεται να συνεχίσει τη διακυβέρνησή του και να ανατρέψει την κακή εικόνα που έχει ήδη δημιουργηθεί. Εδώ και κάποιο καιρό βρίσκεται σε συνεχείς συναντήσεις με τους υπουργούς του ούτως ώστε να διαπιστώσει ποιες από τις εξαγγελίες που είχαν θέσει έχουν ολοκληρωθεί, ποιες από αυτές εκκρεμούν και για ποιο λόγο. Όπως και τον περασμένο Γενάρη, έτσι και φέτος ο πρόεδρος της Δημοκρατίας θα προχωρήσει στον λεγόμενο θεσμό State of the Union όπου θα παρουσιάσει τον προγραμματισμό της διακυβέρνησής του για το 2025. Αυτό που διαρρέεται στα κομματικά πηγαδάκια και αποτελεί εν πολλοίς ένα déjà vu του προηγούμενου έτους, είναι η ενόχληση του Προέδρου από την απόδοση συγκεκριμένων υπουργών όπως ο υπουργός Δικαιοσύνης και ο υπουργός Ενέργειας, ενώ από τους επιχειρηματικούς κύκλους ζήτημα τέθηκε στον Πρόεδρο και για τον υπουργό Εργασίας εν τω μέσω των απεργιών. Ερώτημα λοιπόν είναι αν με τον νέο χρόνο θα υπάρξουν μετακινήσεις, αντικαταστάσεις και νέα πρόσωπα στον στενό περίγυρο του Προέδρου. Το σίγουρο είναι πως στο Προεδρικό δεν υπάρχει θέμα αποχώρησης, καθώς θεωρούνται πρόσωπα του πολύ στενού περιγύρου του Προέδρου αλλά και της ευρύτερης οικογένειας.

Με τη νέα χρονιά, ωστόσο, δεν δίδεται πίστωση χρόνου στον Πρόεδρο ούτε η δικαιολογία απειρίας, του ίδιου και του στενού του περιγύρου. Οι προκλήσεις αλλάζουν, οι απαιτήσεις αυξάνονται και η διακυβέρνηση μπορεί να επηρεαστεί

από διαφορετικά δεδομένα:

• **Αν η ανάκαμψη** της οικονομίας αποτυπωθεί και στην καθημερινότητα των πολιτών ή όχι

• **Αν θα υπάρξουν** τελικά εξελίξεις στο Κυπριακό

• **Την έναρξη** του προεκλογικού για τις βουλευτικές του 2026 και τις διαφορετικές ατζέντες των κομμάτων

Σε ό,τι αφορά το Κυπριακό, ο Πρόεδρος έχει επαναλάβει εδώ και καιρό τη βούλησή του για επανέναξη των συνομιλιών και πλέον θεωρείται δεδομένη η πραγματοποίηση μίας ευρύτερης συνάντησης, το πρώτο διάστημα του νέου χρόνου. Σε αυτήν θα συμμετέχουν πέραν του προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, του Τ/κ ηγέτη, η Τουρκία, η Ελλάδα και η Βρετανία σε υψηλό επίπεδο. Οι ενέργειες διπλωματικών κύκλων προετοιμάζουν για μία συζήτηση που θα βγαίνει από τη στενή έννοια του όρου της Διζωνικής Δικοινοτικής Ομοσπονδίας και εδώ θα είναι το μεγάλο στοίχημα του πώς θα το διαχειριστεί ο Πρόεδρος. Δέχεται άλλωστε ήδη κριτική πως δεν εννοεί αυτά που λέει και ότι αποτελούν επικοινωνιακά τεχνάσματα που στόχο έχουν απλώς να κερδίσει πόντους στο blame game με την Τουρκία. Μία ευρύτερη καχυποψία που πλανάται για το κατά πόσο εννοεί αυτά που λέει. Ρόλο σε αυτό παίζουν τα κόμματα που τον στηρίζουν, αν ληφθεί υπόψη πως η ΕΔΕΚ διαφωνεί με τη λύση Διζωνικής Δικοινοτικής Ομοσπονδίας, ενώ το ΔΗΚΟ παρ' ολίγον να μην παρευρεθεί στον απολογισμό των 100 ημερών του Προέδρου, επειδή ο τελευταίος προχώρησε με τη δημοσιοποίηση συγκεκριμένων μέτρων για τους Τ/κ. Παράλληλα, όσο κι αν διακωμωδήθηκε η περίπτωση της ξαδέλφης Σουλβάνας στο Προεδρικό, τα όσα έγραψε περί τακτικισμών του Προέδρου, σίγουρα ενίσχυσαν την καχυποψία πολλών που βλέπουν με σκεπτικισμό τις πραγματικές προθέσεις του προέδρου Χριστοδουλίδη στο Κυπριακό.

Μεγάλο ρόλο για την πορεία της διακυβέρνησής του παίζει σίγουρα και ο προεκλογικός. Το 2025 είναι ένας χρόνος προθάλαμος για τις βουλευτικές εκλογές του 2026. Είναι το έτος που σπινέται η στρατηγική τους, ενώ οι εσωτερικές διεργασίες στα κόμματα θα παίξουν τον δικό τους ρόλο. Ο Συναγερμός θα οδηγήσει στο Ανώτατο Συμβούλιο τη συζήτηση για το καθεστώς των υπουργών- μελών του ΔΗΣΥ, ενώ το γεγονός ότι ο Πρόεδρος έχει χάσει πλέον και την εύνοια του Νίκου Αναστασιάδη ενδεχομένως να τον αποδυναμώσει στο συναγερμικό ακροατήριο. Ενόσω μάλιστα η ηγεσία του ΔΗΣΥ δέχεται κριτική για το θολό της πολιτικής της απέναντι στην κυβέρνηση, αναμένεται να ψηλώσουν οι τόνοι. Το ΔΗΚΟ οδηγείται σε πολιτικό συνδεδεμένο, με όλα τα σενάρια να είναι ανοικτά και με δεδομένο ότι στο κόμμα ουδέποτε υπήρξε ομοφωνία, δεν αποκλείεται οι ανταρσίες και οι αντιπολιτευτικές φωνές να ενισχυθούν από βουλευτές που θέλουν να εκλεγούν και που βλέπουν πως η στήριξη του κυβερνητικού σχήματος δεν τους βοηθά εκλογικά. Σε αυτό το πλαίσιο δεν θα πρέπει να αγνοηθεί και ο ρόλος του ΑΚΕΛ που θα ενισχύσει την αντιπολιτευτική του ατζέντα, καταδεικνύοντας πως ο Πρόεδρος δεν θα έχει αρκετούς συμμάχους, αλλά πολλούς εν δυνάμει επικριτές. Ο επόμενος χρόνος θεωρείται ιδιαίτερα κρίσιμος για τον Νίκο Χριστοδουλίδη, καθώς σε ένα περίπλοκο σκηνικό θα κληθεί να δώσει το δικό του στίγμα, να παρουσιάσει πού θέλει να πάρει τη χώρα με το τέλος της θητείας του και τελικώς να κυβερνήσει αποτελεσματικά.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

Με αφορμή την αλλαγή του έτους επιχειρήσαμε μια «ακτινογραφία» του πολιτικού σκηνικού με τη βοήθεια του γενικού διευθυντή της Pulse Παναγιώτη Παναγιώτου και του συμβούλου Επικοινωνίας στη ΓΝΩΡΑ Πάμπου Κασκάνη. Εκτιμούν ότι το νέο έτος αποτελεί ευκαιρία για τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη να προσπαθήσει να ανατρέψει τις αρνητικές αξιολογήσεις για τον ίδιο και την κυβέρνηση του, ενώ θεωρούν ότι για τα κόμματα θα είναι μια χρονιά προετοιμασίας και διεργασιών για τις βουλευτικές εκλογές του 2026. Αναλύουν τα διακυβεύματα για κάθε κόμμα ξεχωριστά και συμφωνούν στο γεγονός ότι υπάρχει χώρος για κάτι καινούργιο στο πολιτικό σκηνικό, καθώς, όπως υποστηρίζουν, υπάρχει η ανάγκη του κόσμου να βρει εναλλακτικές επιλογές είτε σε κόμματα είτε σε πρόσωπα.

–Ποια είναι η εικόνα του προέδρου Χριστοδουλίδη αυτή τη στιγμή;

Παναγιώτης Παναγιώτου: Το πρόσημο για την αξιολόγηση του έργου του Προέδρου παραμένει αρνητικό, όμως τους τελευταίους έξι μήνες αυτή η εικόνα δεν φαίνεται να επιδεινώθηκε περισσότερο.

Το πρόσημο για την αξιολόγηση του έργου του Προέδρου παραμένει αρνητικό, όμως τους τελευταίους έξι μήνες αυτή η εικόνα δεν φαίνεται να επιδεινώθηκε περισσότερο.

δεινώθηκε περισσότερο. Ενώ οι αξιολογήσεις για τις πρώτες 100 μέρες της διακυβέρνησής του ήταν θετικές, ακολούθως μέσα σε ένα χρόνο υπήρξε μια απότομη πτώση των δεικτών του Προέδρου. Πλέον, όμως, παρατηρείται μια συγκράτηση των δεικτών.

–Έχει ξαναγίνει κάτι τέτοιο;

Π.Π.: Ναι, υπήρξε ξανά απότομη πτώση δημοτικότητας Προέδρων και αξιολόγησής του έργου τους. **–Πού οφείλεται η φθορά στην εικόνα του Προέδρου;**

Πάμπος Κασκάνης: Υπήρξε απογοήτευση, όχι συγκρίνοντας τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη με τον προκάτοχο ή τους προκατόχους του, αλλά σε σχέση με τις προσδοκίες που ο ίδιος δημιούργησε προεκλογικά. Έβαλε πολύ ψηλά τον πήχη και ο κόσμος περίμενε πολύ περισσότερα. Και αυτή η απογοήτευση φαίνεται και στους ψηφο-

φόρους του. Ένας στους δύο αξιολογεί αρνητικά σήμερα τον Πρόεδρο. Ένα παράδειγμα είναι ο διορισμός του πρώτου Υπουργικού Συμβουλίου, πράξη κατά την οποία ο Πρόεδρος ουσιαστικά αναιρέσει όσα είχε υποσχεθεί. Ο κόσμος ανέμενε κάτι νέο και σε μεγάλο βαθμό

είδε ανακύκλωση προσώπων. Το ίδιο και σε άλλους διορισμούς.

Π.Π.: Φαίνεται ότι τα τελευταία 2-3 χρόνια και στην Κύπρο και στο εξωτερικό ο κόσμος είναι λιγότερο ανεκτικός. Υπάρχει μια εύκολη μετακίνηση των ψηφοφόρων, κάτι που αργήσαμε πολύ να δούμε στην

Κύπρο, καθώς, το πολιτικό σκηνικό τα προηγούμενα 30 χρόνια δεν είχε διαφοροποιηθεί έντονα. Διαφοροποιείται όμως τα τελευταία χρόνια. Συνεπώς, ο κόσμος είχε προσδοκίες από τον Πρόεδρο, του έδωσε περίοδο χάριτος, όμως δεν ανταποκρίθηκε και αυτό του стоίχισε.

–Μπορούν να ανατραπούν τα αρνητικά δεδομένα;

Π.Κ.: Είναι αρκετά χαμηλά η αξιολόγηση του Προέδρου και για να γυρίσει αυτή η κατάσταση χρειάζονται πολιτικές. Μέσα από τις έρευνες προκύπτει ότι έχει μια καλή εικόνα επικοινωνιακά, είναι προ-

σιτός και κοντά στον κόσμο, αλλά στα θέματα πολιτικών εμφανίζονται αδυναμίες. Η πολιτική σίγουρα χρειάζεται την επικοινωνία για να αναδειχθούν προτάσεις και έργα και να φτάσουν στους πολίτες, όμως για να υπάρξει επικοινωνία πρέπει να υπάρχει και πολιτική.

–Τι θα μπορούσε να κάνει;

Π.Κ.: Ο Πρόεδρος αξιολογείται πιο θετικά στο Κυπριακό και την εξωτερική πολιτική, όμως, αξιολογείται αρνητικά στα θέματα της καθημερινότητας του πολίτη, όπως είναι η ακρίβεια και η οικονομία. Αν η οικονομία αναβαθμίζεται από τους οίκους αξιολόγησης, αλλά αυτό δεν φτάνει στον πολίτη, που δυσκολεύεται να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, μην αναμένει κανείς ότι θα δώσει θετική αξιολόγηση στον Πρόεδρο και την κυβέρνηση.

Σήμερα ο κόσμος είναι πιο απαιτητικός. Ο Πρόεδρος πρέπει να επικεντρωθεί στην καθημερινότητα του πολίτη και να δώσει λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζει όπως ακρίβεια, κυκλοφοριακό, διαφθορά, αναξιοκρατία.

–Ένας ανασχηματισμός μπορεί να βοηθήσει; Αν και έγινε ξανά χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Π.Κ.: Μια ανανέωση του κυβερνητικού σχήματος μπορεί να φέρει

Υπήρξε απογοήτευση σε σχέση με τις προσδοκίες που ο ίδιος ο Ν. Χριστοδουλίδης δημιούργησε προεκλογικά. Έβαλε πολύ ψηλά τον πήχη και ο κόσμος περίμενε πολύ περισσότερα.

αποτέλεσμα, όμως πάλι δημιουργεί προσδοκίες που αν διαψευστούν, τα πράγματα μάλλον θα γίνουν χειρότερα. Κάποιοι υπουργοί ανταποκρίνονται και κρατούν την εικόνα της κυβέρνησης, υπάρχουν και αυτοί που υστερούν. Εναπόκειται στον Πρόεδρο να αξιολογήσει και να αποφασίσει.

–Είδαμε πώς οι πολίτες αξιολογούν τον Πρόεδρο και την κυβέρνησή του. Να δούμε και σε ποια κατάσταση βρίσκονται τα κόμματα.

Π.Κ.: Είπαμε ότι η αξιολόγηση του Προέδρου είναι αρνητική, αλλά δεν θεωρώ ότι κάποιο από τα κόμματα μπορεί να πανηγυρίσει, διότι όλο το πολιτικό σύστημα βρίσκεται περίπου στην ίδια κατάσταση, απογοήτευσης και απαξίωσης εκ μέρους των πολιτών.

Π.Π.: Ίσως και σε χειρότερη κατάσταση.

Υπάρχει έδαφος για κάτι καινούργιο στο πολιτικό σκηνικό

–Το 2025 θα είναι έτος προετοιμασίας για τις βουλευτικές εκλογές που χαρακτηρίζονται κομβικές για την επόμενη μέρα του πολιτικού συστήματος. Ποιο είναι το διακύβευμα για ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ;

Π.Π.: Τα δύο παραδοσιακά μεγάλα κόμματα ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ διαθέτουν μεγέθη πέραν του 20% και δέχονται πιέσεις αλλά φαίνεται να έχουν κάποιες αντοχές. Κάπως περισσότερες ο ΔΗΣΥ, κάπως λιγότερες το ΑΚΕΛ. Με τα σημερινά δεδομένα δεν φαίνεται να κινδυνεύει η πρωτιά του ΔΗΣΥ ή η δεύτερη θέση του ΑΚΕΛ, όμως δεν αποκλείεται να δούμε κάτι τέτοιο. Το μεγάλο στοίχημα για τον ΔΗΣΥ είναι να ξεπεράσει τα προβλήματά του, διατηρώντας την πρωτιά και εκλέγοντας έναν ικανοποιητικό αριθμό βουλευτών. Το διακύβευμα για το ΑΚΕΛ είναι να διατηρήσει δυνάμεις πέραν του 20%. Το ΑΚΕΛ δεν εκμεταλλεύτηκε την παρουσία του στην αντιπολίτευση τα τελευταία 12 χρόνια, ενώ συνήθως τα κόμματα χτίζουν δυνάμεις στην αντιπολίτευση. Δεν εκμεταλλεύτηκε την αδυναμία του ΔΗΣΥ μετά τις προεδρικές και δεν εκμεταλλεύτηκε την εξαιρετική πορεία του κ. Μαυρογιάννη στις εκλογές.

–Ο ΔΗΣΥ δηλαδή πείθει στην αντιπολίτευση;

Π.Π.: Δεν έδωσε καθαρό στίγμα αντιπολίτευσης και είναι πιθανό να το στοίχει.

–Αρα δεν συζητούμε για πιθανή πρωτιά του ΑΚΕΛ.

Π.Π.: Σε αυτή τη φάση δεν φαί-

νεται κάτι τέτοιο.

Π.Κ.: Και τα δύο κόμματα έχουν προβλήματα. Στο ΑΚΕΛ δείχνουν να είναι πιο σοβαρά, διότι, αν με έναν ΔΗΣΥ στην κατάσταση που βρέθηκε μετά τις προεδρικές, δεν κατάφερε να έρθει πρώτο κόμμα στις ευρωεκλογές, διερωτώμαι πότε θα τα καταφέρει. Με τα σημερινά δεδομένα, στόχος του ΑΚΕΛ πρέπει να είναι να μείνει κοντά στον Συναγερμό και να μην ανοίξει η ψαλίδα μεταξύ των δύο κομμάτων.

–Τα κόμματα της συμπολίτευσης φαίνεται να υποχωρούν. Έχουν κόστος από την παρουσία τους στην κυβέρνηση;

Π.Κ.: Αυτό είναι αμφίδρομο. Δίδεται η εντύπωση ότι αυτά τα κόμματα είναι λίγο μέσα-έξω στην κυβέρνηση. Είναι μια πιο ασαφής και χαλαρή σχέση που δεν εξυπηρετεί τελικά ούτε τον Πρόεδρο ούτε τα κόμματα. Έχουν μεγάλα προβλήματα τα τρία κόμματα και δεν βλέπω κινήσεις για αντιμετώπισή τους.

Π.Π.: Το ΔΗΚΟ είναι σε μια στάση και σχετικά πτωτική κατάσταση, όμως, έχει ένα ουσιαστικό μέγεθος για τα κυπριακά δεδομένα. Η ΕΔΕΚ θα πρέπει να αγωνιστεί για να διασφαλίσει την παρουσία της, ενώ η ΔΗΠΑ έχει αδυνατίσει πάρα πολύ. Στις τελευταίες ευρωεκλογές το άθροισμα των τριών κομμάτων ήταν μικρότερο από το ποσοστό του Φειδία. Άρα, ο κορμός υποστηρίξης του Προέδρου από αυτά τα κόμματα είναι μικρός και αυτό δημιουργεί κατά κύριο λόγο πρόβλημα

Τα δύο μεγάλα κόμματα διαθέτουν μεγέθη πέραν του 20% και δέχονται πιέσεις, αλλά φαίνεται να έχουν κάποιες αντοχές. Κάπως περισσότερες ο ΔΗΣΥ, κάπως λιγότερες το ΑΚΕΛ.

Δίδεται η εντύπωση ότι ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ είναι λίγο μέσα-έξω στην κυβέρνηση. Είναι μια πιο ασαφής και χαλαρή σχέση που δεν εξυπηρετεί τελικά ούτε τον Πρόεδρο ούτε τα κόμματα.

στον Πρόεδρο παρά ο Πρόεδρος πρόβλημα στα κόμματα. Η όποια φθορά έχουν αυτά τα κόμματα οφείλεται σε δικά τους λάθη και όχι τόσο σε αστοχίες της κυβέρνησης.

–Ανάμεσα στο ΔΗΚΟ και το ΕΛΑΜ έχει κάποιο κόμμα το πλεονέκτημα για την τρίτη θέση;

Π.Π.: Το ΕΛΑΜ αναδεικνύεται σε τρίτη δύναμη με μια δυναμική που μπορεί να μαζεύτηκε κάπως, αλλά συνεχίζει ως κόμμα να μεγαλώνει το μέγεθός του. Και αυτό παρά το γεγονός ότι κάποια θέματα που για το ΕΛΑΜ ήταν σημαντικά όπως το μεταναστευτικό έχουν υποβαθμιστεί τουλάχιστον δημοσκοπικά στη σημαντικότητά τους.

Π.Κ.: Ευνοείται επίσης από την άνοδο της ακροδεξιάς και πιο συντηρητικών αντιλήψεων διεθνώς.

–Το γεγονός ότι έχει κανονικοποιηθεί πλήρως και αποτελεί πλέον ένα συστημικό κόμμα, ενώ είχε παρουσιαστεί ως κόμμα αντιδράσης που συγκέντρωνε ψήφο διαμαρτυρίας, μπορεί να του στοιχίσει;

Π.Π.: Είναι ο λιγότερο συστημικός παίχτης μέσα στους συστημικούς. Έχει κανονικοποιηθεί αλλά παραμένει η πιο διαφορετική πολιτική δύναμη από τις υπόλοιπες. Αυτό μπορεί να σταματήσει να υφίσταται εφόσον μπει κάτι καινούργιο στο πολιτικό σκηνικό.

–Υπάρχει χώρος για κάτι καινούργιο;

Π.Π.: Θεωρώ ότι η περίπτωση Φειδία το έδειξε. Υπάρχει η ανάγκη

του κόσμου να βρει εναλλακτικές επιλογές, είτε είναι κόμματα είτε είναι άτομα.

Π.Κ.: Μπορεί ο Φειδίας να απογοήτευσε κάποιους από τους ψηφοφόρους του, αλλά δεν πιστεύω ότι η επιλογή αυτών των ανθρώπων θα είναι η επιστροφή στα παραδοσιακά κόμματα. Αν τα κόμματα δεν αλλάξουν, τότε θα εμφανίζονται συνεχώς νέα σχήματα, που θα διεκδικούν τον χώρο που παραμένει ακάλυπτος. Υπάρχει έδαφος για κάτι καινούργιο, ο κόσμος ψάχνει κάτι καθαρό, δημιουργικό, με πολιτικές για τα καθημερινά του προβλήματα. Θα διαφανεί ποιος θα του το δώσει.

–Ο παράγοντας Οδυσσέας Μιχαηλίδης πώς επηρεάζει;

Π.Π.: Δεν υπάρχει κάτι ξεκάθαρο όσον αφορά τις προθέσεις του κ. Μιχαηλίδη για τις βουλευτικές εκλογές, άρα δεν μπορώ να δώσω πιθανά μεγέθη.

Π.Κ.: Οι προθέσεις του κ. Μιχαηλίδη παραπέμπουν περισσότερο στις επόμενες προεδρικές παρά στις βουλευτικές. Θα πρέπει να προσέξει ποιοι τον περιστοιχίζουν ή ποιοι θέλουν να φαίνονται ότι τον περιστοιχίζουν, με την έννοια ότι είναι άτομα ή και ομάδες που μάλλον έχουν άλλη ατζέντα από τη δική του, ίσως την πολιτική τους επιβίωση, που περνά μέσα από τις βουλευτικές.

–Και ένα σχόλιο για τα λεγόμενα μικρά κόμματα.

Π.Π.: ΔΗΠΑ και Οικολόγοι παίζουν

ουσιαστικά την επιβίωσή τους στις επόμενες βουλευτικές εκλογές, ενώ το Volt τώρα θα μετρηθεί και θα δείξει προς τα πού πεί το πράγμα.

–Πώς θα χαρακτηρίζατε το 2025 για τον Πρόεδρο και για τα κόμματα;

Π.Κ.: Σύντομα συμπληρώνονται δύο χρόνια διακυβέρνησης, άρα είμαστε περίπου στο 40% της θητείας του Προέδρου. Ο τρίτος χρόνος θα είναι καθοριστικός για τον Πρόεδρο, διότι μετά μπαίνουμε σε προεκλογική για τις βουλευτικές και ακολουθώς αρχίζουν οι σχεδιασμοί για τις προεδρικές. Υπάρχει έδαφος για να γίνουν πράγματα που μπορεί να αλλάξουν την αρνητική εικόνα. Για τα κόμματα το 2025 θα είναι έτος προετοιμασίας και θα πρέπει να ανταποκριθούν στο στοίχημα της ανανέωσης.

Π.Π.: Οι αξιολογήσεις του Προέδρου τους τελευταίους έξι μήνες είναι χαμηλές αλλά σταθερές. Ως εκ τούτου, θεωρώ ότι είναι η χρονιά που θα έχει την ευκαιρία να δώσει μια μάχη για να γυρίσει το παιχνίδι και τα εις βάρος του δεδομένα. Για τα κόμματα το 2025 πρέπει να είναι το έτος σχεδιασμού για τις βουλευτικές του 2026. Πρέπει να βρουν τρόπο να προσεγγίσουν τον κόσμο και να προτείνουν λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζει. Τα δύο μεγάλα κόμματα αναγκαστικά θα έχουν σοβαρή ανανέωση στα ψηφοδέλτιά τους στις βουλευτικές, συνεπώς πρέπει να βρουν πρόσωπα που να εμπνεύσουν κόσμο.

Ο κόσμος είναι λιγότερο ανεκτικός και πιο απαιτητικός, γι' αυτό τόσο ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης όσο και τα κόμματα πρέπει να βρουν λύσεις στα προβλήματα των πολιτών.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, γενικός διευθυντής Pulse
ΠΑΜΠΟΣ ΚΑΣΚΑΝΗΣ, σύμβουλος Επικοινωνίας ΓΝΩΡΑ

Έτος «ευκαιρία» για τον Πρόεδρο και προετοιμασίας για τα κόμματα το 2025

Υπάρχει έδαφος για τον Χριστοδουλίδη να γυρίσει τα εις βάρος του δεδομένα. Στόχος των κομμάτων πρέπει να είναι ο σχεδιασμός για τις βουλευτικές του 2026.

Ρευστό και γεμάτο προκλήσεις το 2025

Πώς θα επηρεαστούν η Κύπρος και το Κυπριακό στη νέα χρονιά των διεθνών εξελίξεων

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Το 2024 υπήρξε, συγκριτικά με οποιοδήποτε άλλο έτος, η χρονιά στην οποία το περιφερειακό υποσύστημα της Κυπριακής Δημοκρατίας, μετά την 7η Οκτωβρίου του 2023, βυθίστηκε στην πιο μακράς διάρκειας ένοπλη σύγκρουση των τελευταίων ετών. Ο πόλεμος Ισραήλ-Χαμάς στη Γάζα και Ισραήλ-Χεζμπολάχ στον

Το 2025 θα είναι μια δύσκολη χρονιά για το διεθνές σύστημα στον απόηχο ανοικτών συγκρούσεων και μετασυγκρουσιακών περιβαλλόντων και με τη νέα προεδρία Τραμπ προ των πυλών.

Λίβανο, η απευθείας αναμέτρηση Ιράν-Ισραήλ και η ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ στη Συρία είναι γεγονότα τεράστιας σημασίας που πέραν των περιφερειακών τους αποτυπώματος έχουν παγκόσμιες συνέπειες. Συνέβησαν μάλιστα, μεσοσύστης της σύγκρουσης, από το 2022, στην Ουκρανία κι άγγιξαν άμεσα και έμμεσα την Κυπριακή

Δημοκρατία, ένα μικρό κράτος –και το ανατολικότερο εγγύς των χωρών MENA– στη Μέση Ανατολή που έχει ήδη, εδώ και μισό αιώνα όπως σηματοδοτήθηκε φέτος τον Ιούλιο, τα δικά του προβλήματα διαιρέσεως –πενήντα χρόνια μετά την τουρκική εισβολή και κατοχή του 1974.

Τα όσα συμβαίνουν γύρω μας μάς υπενθυμίζουν τη ρευστότητα

των παγωμένων συγκρούσεων που ακολουθούν τα χρονίζοντα άλυτα προβλήματα των διεθνών σχέσεων, μιας και το Μεσανατολικό είναι «τόσο παλιό και δισεπίλυτο» όσο και το Κυπριακό πίσω στο δεύτερο μισό του ταραγμένου 20ού αιώνα. Μας υπενθυμίζουν επίσης πως μετά το 2022 και τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, η βία έχει επανέλθει

δυναμικά ως «μέτρο» επίλυσης συγκρούσεων έναντι της διεθνούς, πολυμερούς, διπλωματίας.

Το 2024 υπήρξε και έτος αποφάσεων στο Κυπριακό. Με τη χαράυγη του 2025 να δείχνει, ξεκάθαρα πλέον, πως μετά από μια οκταετία απουσίας κάθε διαλόγου στο Κυπριακό, το τελευταίο θα τεθεί ενώπιον της διεθνούς κοινότητας

σε μια διαδικασία (διεθνή διάσκεψη) με «φαταλίστικά» χαρακτηριστικά όπου ωστόσο η ντετερμινιστική ερμηνεία του εθνικού –και υπαρκτού– μας θέματος δεν θα υποκείται στη «μοίρα» ή το «πεπρωμένο», αλλά στις ίδιες τις αποφάσεις που θα κληθούμε να πάρουμε. Το 2025 είναι χρονιά ρευστή και γεμάτη προκλήσεις, αλλά που ορι-

στικοποιεί την έκβαση του Κυπριακού όπως το γνωρίσαμε ιστορικά μετά το 1974 και τη βίαιη κατάληψη της μισής μας πατρίδας.

Ζητήσαμε από τον υπουργό Εξωτερικών της ΚΔ και δύο ακαδημαϊκούς να μας αξιολογήσουν το πώς το 2025 διαμορφώνει τις εξελίξεις για την Κύπρο και το Κυπριακό. Εκτός των ευχών για υγεία και κάθε καλό για την πατρίδα καλό να θυμόμαστε όλοι πως από όλες τις δημόσιες πολιτικές η πολιτική για την εξωτερική αρμοδιότητα του κράτους, η πολιτική άμυνας και η πολιτική ασφάλειας αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ύπαρξής του. Το «raison d' etre» με τους όρους της κληρονομιάς της δυτικής σκέψης, της χομπσιανής παράδοσης και της realpolitik. Το 2025 θα είναι μια δύσκολη χρονιά για το διεθνές σύστημα στον απόηχο ανοικτών συγκρούσεων και μετασυγκρουσιακών περιβαλλόντων και με τη νέα προεδρία Τραμπ προ των πυλών. Ας ελπίσουμε πως θα είναι μια χρονιά που η ΚΔ θα πλοηγήσει σε αυτό το εξαιρετικά δύσκολο περιβάλλον με σοφρότητα, με συνέπεια και με επίγνωση πως οποιαδήποτε στιγμή θα μπορούσε να κληθεί να αντιμετωπίσει καταστάσεις οι οποίες θα απαιτούν να επιλέξει όχι απαραίτητα μεταξύ καλής και κακής επιλογής, αλλά μεταξύ κακής και λιγότερο κακής.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΜΠΟΣ

Υπουργός Εξωτερικών

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΔΟΥΡΟΣ

Επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΖΗΝΩΝΑΣ ΤΖΙΑΡΡΑΣ

Λέκτορας στο τμήμα Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Αυξημένες προκλήσεις για την ΚΔ

Αποτελεί γεγονός, ότι στην τρέχουσα γεωπολιτική συγκυρία, οι προκλήσεις που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε στην άμεση γειτονία μας, αλλά και ευρύτερα αυξάνονται. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις στο Ισραήλ, ο πόλεμος στη Γάζα και στον Λίβανο, οι επιθέσεις στην Ερυθρά Θάλασσα, οι απευθείας επιθέσεις του Ιράν κατά του Ισραήλ, και πιο πρόσφατα οι εξελίξεις στη Συρία διαμορφώνουν ένα ολόένα και πιο πολύπλοκο διεθνές σκηνικό. Η Κύπρος θα συνεχίσει να αντιμετωπίζει τη νέα αυτή κατάσταση πραγμάτων με ρεαλισμό, εγρήγορση και μια ενεργητική άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της, με στόχο να έχουμε απτά αποτελέσματα που θα διευρύνουν περαιτέρω το γεωπολιτικό μας αποτύπωμα. Κτίζουμε και διαμορφώνουμε τις εξωτερικές μας σχέσεις με τρόπο συστηματικό, ώστε να διατηρούμε την αξιοπιστία η οποία είναι εκ των ων ουκ άνευ, ώστε να αποτελούμε έναν προβλέψιμο εταίρο σε μίαν απρόβλεπτη περιοχή. Με σταθερότητα στηρίζουμε την Ουκρανία. Συνδιαμορφώνουμε τις πολιτικές της ΕΕ από κοινού παραμένοντας στον πυρήνα της προσπάθειας για ενιαίες ευρωπαϊκές προσεγγίσεις σε όλες αυτές τις προκλήσεις. Την ίδια στιγμή, η θέσπιση των στρατηγικών διαλόγων με τις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο καταδεικνύει τη σαφή κατεύθυνση των συνεργασιών που επιδιώκουμε με τους διεθνείς εταίρους μας. Στο ίδιο πλαίσιο κινούμαστε και με τη Γαλλία, εμβαθύνοντας την υφιστάμενη στρατηγική σχέση. Με αυτές μας τις ενέργειες, θεμελιώνουμε το μέλλον του τόπου ως πυλώνα σταθερότητας και συνεργάτη στην παροχή ασφάλειας, εμβαθύνοντας παράλληλα τις διμερείς και πολυμερείς συνεργείες μας με τα κράτη της περιοχής μας. Στη Συρία είχαμε πρόσφατα τις γνωστές καταγεγραμμένες εξελίξεις.

Συλλογικά ως Ευρωπαίοι οφείλουμε να διαμορφώσουμε μια ολιστική προσέγγιση. Στην παρούσα φάση αναμένουμε την

Η Κύπρος θα συνεχίσει να αντιμετωπίζει τη νέα αυτή κατάσταση πραγμάτων με ρεαλισμό, εγρήγορση και μια ενεργητική άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της, με στόχο να έχουμε απτά αποτελέσματα που θα διευρύνουν περαιτέρω το γεωπολιτικό μας αποτύπωμα.

ομαλή μετάβαση της εξουσίας με τρόπο συμπεριληπτικό, με πλήρη προστασία όλων των μειονοτήτων. Σε σχέση με την ανθρωπιστική διάσταση της εξωτερικής πολιτικής, η προσπάθεια υποστήριξης των αμάχων στη Γάζα θα συνεχισθεί μέσω του λιμένα του Ashdod, όχι μόνο τώρα για τα της ανθρωπιστικής βοήθειας, αλλά και με το βλέμμα στο μέλλον. Έχοντας πλήρη επίγνωση των δυνατοτήτων μας, μέσω της προώθησης συγκεκριμένων προτεραιοτήτων και δράσεων και αξιοποιώντας πλήρως την ιδιότητα του κράτους μέλους της ΕΕ, μέσω της ενδосκονης της Προεδρίας του Συμβουλίου το 2026, εργαζόμαστε με προσήλωση και μεθοδικότητα, ώστε η Κύπρος να έχει τον δικό της λόγο και ρόλο στο πλαίσιο των δυναμικών αυτών γεωπολιτικών εξελίξεων.

Η στιγμή του 2020 καθορίζει το 2025

Η νέα χρονιά θα είναι εκλογικό έτος για την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Τον Οκτώβριο του 2025, οι Τουρκοκύπριοι θα κληθούν να επιλέξουν τον νέο ηγέτη της κοινότητας. Ενώ δεν αποκλείεται στη διάρκεια του χρόνου και αναλόγως των εξελίξεων, η κοινότητα να καλεστεί πρόωρα και για «βουλευτικές εκλογές». Έστω και αν κάθε εκλογική αναμέτρηση μπορεί να ονομαστεί ως καθοριστική, εντούτοις είναι γεγονός ότι αυτές που θα γίνουν το 2025 στα κατεχόμενα, διαθέτουν ένα ειδικό βάρος, το οποίο δεν προκύπτει μόνο από τις πιθανές υποψηφιότητες και τα πολιτικά τους προγράμματα. Η εκλογική αναμέτρηση για την ανάδειξη του νέου Τουρκοκύπριου ηγέτη θα πραγματοποιηθεί στο περιβάλλον που δημιουργήσε το προηγούμενο πολιτικό πρακτικό της Άγκυρας ενάντια στον Μουσταφά Ακιντζί και τις συνέπειες που αυτό άφησε πίσω του. Πώς όμως μια «στιγμή» πριν πέντε χρόνια μπορεί να επηρεάσει σε τέτοιο βαθμό τις πολιτικές και κοινωνικές ισορροπίες στα κατεχόμενα; Η παρέμβαση της κυβερνήσεως Ερντογάν το 2020 δεν άφησε πίσω της μόνο την εκλογή Ερσίν Τατάρ. Πολύ περισσότερο άνοιξε την πόρτα σε μια σημαντική αλλαγή παραδείγματος στη διαχείριση των κατεχομένων. Από τότε μέχρι σήμερα η Άγκυρα δείχνει να μην έχει πλέον την ανάγκη σε «φτιασίδωματα» γύρω από την έκφραση της παρουσίας της στην Κύπρο. Όσο ποτέ άλλοτε, η Τουρκία είναι παρούσα στην καθημερινή ζωή, στην πολιτική αντιπαράθεση και στην εξέλιξη των προανατολισμών των κατεχομένων. Ο ολοκληρωτικός έλεγχος σε στρατηγικούς τομείς όπως η ενέργεια, το υδατικό, οι συγκοινωνίες και οι ακίνητες περιουσίες, συνοδεύονται πλέον από την προσπάθεια περαιτέρω ανατροπής των ισορροπιών του κοινωνικού σχηματισμού των Τουρκοκυπρίων, με την προοπτική κυριαρχίας και στον τομέα της μικρής μεσοκλίμακας βιομηχανικής παραγωγής. Η μετατροπή του αστικού πεδίου των κατεχομένων σε ένα «μικρό τουρκικό νομό», παραλληλίζεται με την εμβάθυνση των μεταμορφώσεων στον πυρήνα της καθημερινής ζωής. Συνεπώς, το

Η εκλογή του Τουρκοκύπριου ηγέτη θα διεξαχθεί σε ένα περιβάλλον που αμφισβητείται όσο ποτέ προηγούμενος η ιδιαίτερη κυπριακή πολιτική κουλτούρα της κοινότητας, κάτι που θα εκφραστεί ακόμα και στην εντατικοποίηση της διεκδίκησης κύκλων κοντά στον Ερντογάν για μετάβαση της μετάβασης της «ΤΑΒΚ» σε ένα προεδρικό σύστημα «ερντογανικού τύπου».

ίδιο το πολιτικό σύστημα αποκτά νέα χαρακτηριστικά, κάτι που για το 2025 θα σημαίνει εμβάθυνση των κρίσεων που ήδη ξεκίνησαν. Αυτή τη φορά η εκλογή του Τουρκοκύπριου ηγέτη θα διεξαχθεί σε ένα περιβάλλον που αμφισβητείται όσο ποτέ προηγούμενος η ιδιαίτερη κυπριακή πολιτική κουλτούρα της κοινότητας, κάτι που θα εκφραστεί ακόμα και στην εντατικοποίηση της διεκδίκησης κύκλων κοντά στον Ερντογάν για μετάβαση της «ΤΑΒΚ» σε ένα προεδρικό σύστημα «ερντογανικού τύπου». Με λίγα λόγια, η κάλπη του 2025 θα μετρήσει όχι μόνο τη σύγκρουση ανάμεσα στο όραμα για οριστικοποίηση της δικτοποίησης ή της ομοιοπονητικής επανένωσης της Κύπρου, αλλά θα μετρήσει και τις αντοχές της μελλοντικής ύπαρξης των Τουρκοκυπρίων ως διακριτής πολιτικής οντότητας ή όχι. Κάτι που σαφέστατα ενδιαφέρει το σύνολο της Κύπρου.

Σε συνέχεια μιας σειράς από γεγονότα-ορόσημα όπως η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, ο πόλεμος στη Γάζα, η σύγκρουση Ισραήλ-Χεζμπολάχ, η πρωτοφανής σύγκρουση Ιράν-Ισραήλ, και η κατάρρευση του καθεστώτος Μπασάρ αλ Άσαντ στη Συρία, το 2024 θα μείνει στην ιστορία ως ένα έτος που άλλαξε τη Μέση Ανατολή.

Αναπόφευκτα, το 2025 θα αποτελέσει συνέχεια αυτών των κοσμοϊστορικών εξελίξεων βάζοντας ολόκληρη την περιοχή σε μια περίοδο μεγάλης ρευστότητας όσο διαμορφώνεται η νέα περιφερειακή τάξη. Με την υποχώρηση (αλλά όχι εξαφάνιση) της ιρανικής και ρωσικής επιρροής, ως μεγάλοι κερδισμένοι προκύπτουν κράτη όπως η Τουρκία, το Ισραήλ, το Κατάρ και φυσικά οι ΗΠΑ. Για το συντητικό στρατόπεδο, το Ιράν υποχωρεί ως η σημαντικότερη «συγκολλητική ουσία». Αυτό σημαίνει ότι, είτε θα βρεθεί ένας νέος παίκτης που θα παίξει αυτόν το ρόλο, ενδεχομένως το Ισραήλ λόγω και της επέκτασης των στρατιωτικών του επιχειρήσεων στη νότια Συρία, είτε θα γίνουν εντονότερες οι ενδο-συντητικές αντιπαράθεσεις.

Πάντως, δεδομένη πρέπει να θεωρείται η αναβάθμιση της Τουρκίας, αλλά και η αναγνώριση αυτής της αναβάθμισης από άλλους δρώντες. Όπως και οι πρόσφατες επιτυχίες όπως η συμφωνία Σομαλίας-Αιθιοπίας και η ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ, η Τουρκία θα θελήσει να κεφαλαιοποιήσει τη δυναμική για να κλείσει ανοικτά ζητήματα που την αφορούν και να καταστεί ισότιμος διαμορφωτής των διεθνοπολιτικών εξελίξεων. Ήδη, έχει αντικαταστήσει το Ιράν με όρους γεωπολιτικής επιρροής αλλά και τη Ρωσία ως προς τον ρόλο της –τουλάχιστον– στη Συρία. Ζητούμενο για την Άγκυρα είναι να εξαργυρώσει αυτά τα «χαρτιά» για να θέσει τις σχέσεις της με τη Δύση σε μια βάση εντελώς συναλλακτική, εν όψει και της προεδρίας Ντόναλντ Τραμπ. Κομμάτι αυτής της αλλαγής είναι η επόμενη μέρα στη Συρία, όπου η Τουρκία παίζει κομβικό ρόλο, και φυσικά το Κουρδικό. Το 2025 θα είναι χρονιά εξελίξεων σε αυτό το χρόνιο θέμα με την αναζήτηση μιας φόρμουλας που θα εξυπηρετεί τόσο την Τουρκία όσο και τις ΗΠΑ. Όπως όλα δείχνουν, η προσπάθεια

Παρά τις προσπάθειες στο πλαίσιο της ΕΕ, η Κυπριακή Δημοκρατία φαίνεται να είναι εν πολλοίς απούσα. Η ταχύτητα των εξελίξεων δεν επιτρέπει την όποια καθυστέρηση ή αδράνεια.

θα περιστραφεί γύρω από την περιωρισμένη των στοιχείων που πρόσκεινται στο ΡΚΚ/ΡΥΔ/ΥΡΓ, την ενίσχυση των δυνάμεων που σχετίζονται με το Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα του Ιρακινού Κουρδιστάν, αλλά και την ένταξη των κουρδικών δυνάμεων στο νέο κράτος της Συρίας. Παρά τις προσπάθειες στο πλαίσιο της ΕΕ, η Κυπριακή Δημοκρατία φαίνεται να είναι εν πολλοίς απούσα. Η ταχύτητα των εξελίξεων δεν επιτρέπει την όποια καθυστέρηση ή αδράνεια. Επιβάλλει την ενεργητικότητα, καθώς οι νέες δυναμικές που διαμορφώνονται ειδικά στη γειτονική Συρία, μπορούν να δημιουργήσουν συνθήκες ανταγωνισμού σε διάφορα θέματα. Χρειάζεται η ανάληψη μονομερών και πολυμερών πρωτοβουλιών, τόσο μέσα από την ΕΕ αλλά και με άλλους περιφερειακούς εταίρους. Όσα λαμβάνουν χώρα παρουσιάζουν ευκαιρίες διαφόρων ειδών αλλά και την ανάγκη έγκαιρης διαχείρισης πολλών πιθανών προκλήσεων.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Οι ομόφωνες αποφάσεις των 27 κρατών-μελών, τον περασμένο Απρίλιο, όπως αποτυπώθηκαν και στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων στις 17 Δεκεμβρίου, ενεργοποιούν πλέον στην πράξη την οικοδόμηση της «νέας μακρόπνοης σχέσης Ε.Ε.-Τουρκίας», υλοποιώντας ένα προς ένα, σταδιακά, τα επτά συνολικά ντοσιέ της Άγκυρας, που προτείνονται στη βάση των ευρωπαϊκών αποφάσεων. Μετά το ξεπάγωμα των Υψηλών Πολιτικών Διαλόγων Ε.Ε.-Τουρκίας, την πρόσκληση του ΥΠΕΞ της χώρας σε άτυπο Συμβούλιο της Ε.Ε., Βρυξέλλες και Άγκυρα μπαίνουν πλέον σε βαθύτερα νερά. Στο πλαίσιο αυτό, τα 27 κράτη-μέλη προσκάλεσαν «την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) να εξετάσει τις προϋποθέσεις για σταδιακή εκ νέου συμμετοχή σε τομείς προτεραιότητας, με έμφαση στον ιδιωτικό τομέα» στην Τουρκία, μετά από πέντε ολόκληρα χρόνια αποχής, υπό το φως των κυρώσεων που είχαν επιβληθεί στη χώρα, ως αποτέλεσμα των έκνομων τουρκικών ενεργειών στην κυπριακή ΑΟΖ.

Η επανενεργοποίηση λοιπόν της ΕΤΕπ στην Τουρκία, που από το 2019 δεν είχε εμπλοκή σε αναπτυξιακά έργα στη χώρα, όχι μόνο δεν αποτελεί σύνθημα άνευ περιεχομένου, αλλά όπως ανέφερε στην «Κ» άριστα ενημερωμένη κοινοτική πηγή, η ΕΤΕπ «έχει ήδη κάνει προεργασία», και προσανατολίζεται να επικεντρωθεί σε τέσσερις πυλώνες χρηματοδότησης/δανειοδότησης έργων στην Τουρκία:

Με βάση τα δεδομένα που διαμορφώνονται, οι σχέσεις της Τουρκίας με την Ε.Ε., τείνουν να αποκτήσουν ένα καθεστώς που προσεγγίζει τις έννοιες της «ανεξαρτησίας» και της «αυτονομίας».

- Πρωτοβουλίες που αφορούν στη μετανάστευση.
 - Μετασεισμική ανάκαμψη.
 - Δράσεις που σχετίζονται με τις κλιματικές αλλαγές.
 - Ενέργειες προς την κατεύθυνση της πράσινης μετάβασης.
- Σημειώνεται ότι η δρομολόγηση της επανενεργοποίησης της ΕΤΕπ στην Τουρκία, παράλληλα με την υλοποίηση άλλων ευρωτουρκικών ντοσιέ, περιλαμβανομένων των Υψηλών Πολιτικών διαλόγων Ε.Ε.-Τουρκίας, λαμβάνει χώρα ενόσω η Τουρκία εξακολουθεί να ακολουθεί άτεγκτη στάση στο Κυπριακό. Γεγονός που καταδεικνύει ότι οι ευρωτουρκικές σχέσεις προχωρούν χωρίς καμιά διασύνδεση με το Κυπριακό, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το αφήγημα «εξάρτησης» των ευρωτουρκικών σχέσεων από το Κυπριακό, το οποίο συνεχίζει να

πλασάρει στο εσωτερικό η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Παρά το γεγονός ότι εκ του αποτελέσματος «μπάζει» και δεν αντέχει σε καμιά κριτική.

Κατά συνέπεια, με βάση τα δεδομένα που διαμορφώνονται, οι σχέσεις της Τουρκίας με την Ε.Ε., τείνουν να αποκτήσουν ένα καθεστώς που προσεγγίζει τις έννοιες της «ανεξαρτησίας» και της «αυτονομίας». Καθώς, όπως ευθέως συνάγεται από τη «διαφορετικότητα των ρυθμών» που καταγράφουν η υλοποίηση των ευρωτουρκικών ντοσιέ και οι προσπάθειες λύσης του Κυπριακού, η νέα υπό οικοδόμηση ευρωτουρκική σχέση, δεν τελεί υπό την αίρεση της διευθέτησης του ζητήματος της Κύπρου.

Η Ε.Ε. και τα θεσμικά όργανα στις Βρυξέλλες, δεν παύουν πάντως να προβαίνουν σε φραστικές υπο-

δείξεις για διευθέτηση του Κυπριακού, χωρίς ωστόσο να το έχουν αναγάγει ως προϋπόθεση για την υλοποίηση των ευρωτουρκικών ντοσιέ, που προωθούνται σταδιακά, εξασφαλίζοντας σε πρακτικό επίπεδο, μια μορφή «αυτονομίας».

Σε κάθε περίπτωση, όπως έλεγε στην «Κ» κοινοτική πηγή, η ΕΤΕπ προετοιμάζει ήδη την επιστροφή της στην Τουρκία. Στην οποία, έχει χρηματοδοτήσει έργα ύψους 30,86 δισεκατομμυρίων ευρώ, από το 1965 μέχρι σήμερα, παραχωρώντας δάνεια και συμμετέχοντας σε 263 συνολικά έργα ανάπτυξης/ανάκαμψης. «Στόχος πλέον, είναι η επαναδραστηριοποίηση της ΕΤΕπ, προκειμένου να στηρίξει την πραγματοποίηση αναπτυξιακών έργων στην Τουρκία, σύμφωνα με τις αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής του περασμένου Απριλίου, καθώς και

την πρόσκληση που της απηύθυνε η Ε.Ε. στις 17 Δεκεμβρίου, με ομόφωνη απόφαση των 27 κρατών-μελών», υπογράμμισε η ίδια κοινοτική πηγή, θεωρώντας ότι «πολύ σύντομα θα υπάρξουν και εξελίξεις επί του εδάφους», στο συγκεκριμένο ευρωτουρκικό ντοσιέ.

Από το 2019 στο 2024

Σημειώνεται ότι υπό το φως των έκνομων δραστηριοτήτων της Τουρκίας στην ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας, η Ε.Ε. με απόφαση του Συμβουλίου, στις 15 Ιουλίου 2019, είχε μεταξύ άλλων καλέσει «την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να επανεξετάσει τις δανειοδοτικές της δραστηριότητες στην Τουρκία, ιδίως όσον αφορά τον δανεισμό με κρατικούς τίτλους». Με άλλα λόγια, τα 27 κράτη-μέλη, είχαν φρενάρει τη δανειοδότηση ανα-

πτυξιακών έργων στην Τουρκία από την ΕΤΕπ με την εν λόγω απόφασή τους, πριν από πέντε και πλέον χρόνια.

Στη συνέχεια και αφού η Τουρκία σταμάτησε τις έκνομες ενέργειες στην κυπριακή ΑΟΖ, η Ε.Ε. κατέγραψε το γεγονός σε κάποιες από τις αποφάσεις της. Ως αποτέλεσμα, στη Σύνοδο Κορυφής, στις 17-18 Απριλίου 2024, τα 27 κράτη-μέλη αποφάσισαν ομόφωνα να «προωθήσουν την εργασία» επί του εγγράφου Μπορέλ/Κομισιόν που εισηγήθηκε τη δρομολόγηση επτά συνολικά ευρωτουρκικών ντοσιέ, στα οποία περιλαμβάνεται και η επαναδραστηριοποίηση της ΕΤΕπ στην Τουρκία.

Μόλις πριν από λίγες μέρες, στις 17 Δεκεμβρίου, στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, τα 27 κράτη-μέλη, περιλαμβανομένης της Κυ-

πριακής Δημοκρατίας, προχώρησαν ένα βήμα παρακάτω, προσκαλώντας «την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) να εξετάσει τις προϋποθέσεις για σταδιακή εκ νέου συμμετοχή σε τομείς προτεραιότητας, με έμφαση στον ιδιωτικό τομέα», στην Τουρκία. Κάτι στο οποίο συναίνεσε και η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, η οποία αν και εξέδωσε τρεις ανακοινώσεις επί των Συμπερασμάτων της Ε.Ε., απέφυγε οποιανδήποτε αναφορά επί του προκειμένου. Παρά το γεγονός ότι αποτελεί το πλέον απότο αποτέλεσμα όσων συμφωνήθηκαν ομόφωνα από όλα τα κράτη-μέλη και ανακοινώθηκαν για την Τουρκία στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, στις 17 Δεκεμβρίου.

Τα δυσκολότερα έπονται

«Τα δυσκολότερα έπονται» για τη Λευκωσία, έλεγαν κοινοτικοί κύκλοι, με άριστη γνώση των εξελίξεων που δρομολογούνται προς την κατεύθυνση υλοποίησης των ευρωτουρκικών ντοσιέ. Σύμφωνα με τους ίδιους κύκλους, πέραν του ξεπαγώματος όλων των Υψηλών Πολιτικών διαλόγων Ε.Ε.-Τουρκίας, την πρόσκληση του Τούρκου ΥΠΕΞ σε άτυπο Συμβούλιο της Ε.Ε. και τώρα την πρόσκληση επαναδραστηριοποίησης της ΕΤΕπ στην Τουρκία, υπό συζήτηση βρίσκονται και τα άλλα ευρωτουρκικά ντοσιέ που επιδιώκεται να προωθηθούν, με βάση το έγγραφο Μπορέλ/Κομισιόν και τα Συμπεράσματα που ομόφωνα εξέδωσαν οι «27», τον περασμένο Απρίλιο.

Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι Βρυξέλλες και Άγκυρα συζητούν ένα πλαίσιο παροχής διευκολύνσεων στη χορήγηση ευρωπαϊκών θεωρήσεων διαβατηρίων, ως επίσης και τη δρομολόγηση «Περιεκτικής Αεροπορικής Συμφωνίας» Ε.Ε.-Τουρκίας. Στο ίδιο μήκος κύματος, με προφανώς μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας, στην υλοποίησή του, βρίσκεται και το μείζον ζήτημα της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, που αποτελεί κόκκινο πανί για τη Λευκωσία. Το ζήτημα ηγήθη στο πρόσφατο ταξίδι της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στην Άγκυρα, η οποία δήλωσε δημοσίως ότι θα ζητήσει από τον αρμόδιο Επίτροπο Μάρκο Σέρτσοβιτς να εμπλακεί σε συζητήσεις με τις τουρκικές αρχές, επί του προκειμένου. Η πρόεδρος της Κομισιόν είπε πως προσβλέπει στην αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης, σημειώνοντας την ανάγκη «αποτροπής της καταστρατήγησης των κυρώσεων κατά της Ρωσίας». Πρόσθεσε επίσης ότι «είναι σημαντικό να επαναρχίσουν οι συνομιλίες στο Κυπριακό, στο πλαίσιο του ΟΗΕ». Δηλαδή, προσέδωσε «σημασία» στο Κυπριακό, χωρίς όμως να το θεωρεί ως «προϋπόθεση» για την πρόθεση της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας. Όπως άλλωστε και τα ομόφωνα Συμπεράσματα των κρατών-μελών της Ε.Ε. που έχει προσυπογράψει και η κυπριακή κυβέρνηση.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ ΤΣΟΥΚΑ

Σεξ, βιασμός, και το αίνιγμα του κακού

«Τα πάντα στον κόσμο αφορούν το σεξ εκτός από το σεξ. Το σεξ έχει να κάνει με την εξουσία»

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΑΝΤ

Αφότου αποκαλύφθηκε, το 2020, ότι ο σύζυγός της Ντομινίκ Πελικό, για δέκα περίπου χρόνια, τη νάρκωνε και, κατόπιν, τη βίαζε και προσκαλούσε δεκάδες άλλους αγνώστους στο σπίτι τους να τη βιάζουν, ενώ αυτός σκανοθετούσε και βιντεοσκοπούσε τους βιασμούς, η Ζιζέλ Πελικό εξαφανίστηκε για ώρες, περπατώντας στην όμορφη εξοχή της Προβηγκίας. Όταν τα παιδιά της απορρήματα τη ρωτούσαν πού ήταν, αυτή απαντούσε: «μιλάω με τον πατέρα σας» (Guardian, 14/12/24).

Τα ερωτήματα που έθετε στους εσωτερικούς διαλόγους με τον σύζυγό της ήταν τα προφανή: «Πώς μπορούσε να το κάνει αυτό; Γιατί το έκανε;». Παρόμοια ερωτήματα αφορούν και στους 50 λοιπούς βιαστές. Με τα λόγια του δικηγόρου της: «το ερώτημα δεν είναι γιατί

πήγατε, αλλά γιατί μείνατε». Μερικοί υποψιάστηκαν ότι κάτι ήταν «παράξενο», αλλά δεν το διερεύνησαν, ούτε το ανέφεραν στην αστυνομία. Η αδιαφορία ήταν ευκολότερη.

Όσο εύλογα είναι αυτά τα ερωτήματα, άλλο τόσο δύσκολο είναι να απαντηθούν, καθώς οι απαντήσεις ξεφεύγουν από τον συνήθη τύπο ορθολογικής εξήγησης: κίνητρο, σκοπός, μέσον. Συχνά, οι παρεχόμενες εξηγήσεις είναι ταυτολογικές. Οι κατηγορούμενοι είναι απλώς «άνδρες που επέλεξαν να βιάζουν», δήλωσε στην αγόρευσή του ο δικηγόρος της Ζιζέλ Πελικό. Ναι, αλλά γιατί και πώς; Οι ταυτολογικές εξηγήσεις («γιατί βιάζες;» «διότι είμαι βιαστής») δεν δια φωτίζουν. Απαιτούνται λεπτές διακρίσεις για να κατανοήσουμε, όσο είναι ανθρώπινως δυνατό, το «αίνιγμα του κακού» (Χρήστος Γιανναράς).

Μια πρώτη προσέγγιση είναι η διάκριση της Χάνα Αρέντ μεταξύ «ριζικού (ή απόλυτου) κακού» και «κοινοτοπίας του κακού». Η Αρέντ επισημαίνει ότι το «ριζικό κακό» αναφέρεται στην αντίληψη των

ολοκληρωτικών καθεστώτων περί ολικής κυριαρχίας, η οποία απορρέει από την αίσθηση παντοδυναμίας, υπερβαίνει τα συνήθη αρνητικά ανθρώπινα κίνητρα (π.χ. εκδίκηση), και επιδιώκει τη συνεκτική εξάλειψη της ανθρώπινης ατομικότητας. Κρίσιμο: το ριζικό κακό διαπράττεται όταν οι άλλοι απανθρωποποιούνται.

Η «κοινοτοπία του κακού», αντίθετως, απορρέει από «κανονικά» άτομα, τα οποία, εμφορούμενα από κοινότοπα κίνητρα (π.χ. σταδιοδρομική φιλοδοξία, συμμόρφωση με εντολές), δεν ασκούν την ικανότητα της κριτικής σκέψης, με αποτέλεσμα να στερούνται ενσυναίσθησης και να μη διερωνύονται για τις ηθικές συνέπειες των πράξεών τους. Μπορεί κάποιος να επιδίδεται σε τερατωδίες χωρίς να είναι τέρας; να διαπράττει κακουργήματα, χωρίς να είναι κακούργος. Αρκεί να μη σκέπτεται.

Η διάκριση «ριζικού κακού» και «κοινοτοπίας του κακού» έχει διαφορετική εφαρμογή πέραν της πολιτικής. Οι πράξεις του Ντομινίκ Πελικό ήταν «ριζικά κακές», καθώς

αποκαλύπτουν μια σκοτεινή προσωπικότητα, η οποία αντλούσε ισχύ από την απανθρωποποίηση της συζύγου του. Μεταχειριζόμενος τη Ζιζέλ ως ένορκη κούκλα και προσφέροντάς την ως «δώρο» σε άλλους, ο Πελικό δεν ικανοποιούσε μόνο σεξουαλικές φαντασιώσεις, αλλά τη βαθύτερη ανάγκη του για ολική κυριαρχία. Παραβίαζε φρικτά και συστηματικά την «οντολογική ασφάλεια» που υποτείνει τη συζυγική σχέση – την αυτονόητη παραδοχή ότι ο/η σύντροφος, κατ'ελάχιστον, δεν θα σου κάνει συνειδητά κακό.

Θα μάθουμε περισσότερα για την ψυχοπαθολογία του Πελικό όταν η προσωπικότητά του μελετηθεί σε βάθος από ψυχολόγους. Ο ίδιος, πάντως, επικαλέστηκε τη σεξουαλική κακοποίηση που όταν ήταν παιδί (βιάστηκε σε ηλικία 9 ετών), αλλά, όπως σωστά επισήμανε ο ψυχίατρος στη δίκη, δεν υπάρχει αιτιότητα: το χθελινό θύμα δεν μετατρέπεται απαραίτητα σε αυριανό δράστη. Η προσωπική ευθύνη παραμένει. Ως έλλογο ον, ο Πελικό διέθετε, κατ' αρχήν, την ικανότητα

διάκρισης σωστού και λάθους. Ότι δεν την άσκησε αποτελεί ένα ενδιαφέρον θέμα επιστημονικής εξήγησης, αλλά, ηθικά μιλώντας, η αποτυχία του συνιστά φρικώδη παραβίαση του ηθικού κώδικα.

Ελάχιστοι άνδρες πάσχουν από την ψυχοπαθολογία του Πελικό. Αρκετοί, όμως, μπορούν να διαπράξουν κακούργες πράξεις χωρίς να είναι οι ίδιοι απαραίτητα κακούργοι. Αρκεί να είναι αδιάφοροι.

Οι περισσότεροι από τους 50 βιαστές στην υπόθεση Πελικό αρνήθηκαν ότι διέπραξαν βιασμό. Ένας από αυτούς είπε, χαρακτηριστικά, στο δικαστήριο: «Δεν ξύπνησα ένα πρωί και είπα στον εαυτό μου “σήμερα θα πάω στο σπίτι ενός ζευγαριού και θα διαπράξω ένα έγκλημα”». Οι εγγυήσεις του Πελικό ήταν αρκετές, ανέφερε. «Έχεσα μόνο μία σημαντική εγγύηση. Τη συγκατάθεση της κυρίας». Άλλοι θωρόσαν ότι συμμετείχαν σε ένα σεξουαλικό παιχνίδι. Κάποιοι είπαν ότι «το μυαλό ήταν αποσυνδεδεμένο από το σώμα» τους. Ακόμα κι όσοι είχαν κάποια ερωτηματικά για το τι ακριβώς έκαναν, τα προ-

σπέρασαν. Το κακό δεν συμβαίνει πάντοτε εμπρόθετα. Αυτό ήταν το λεπτέλιπτο μήνυμα της Αρέντ στην πραγματεία της για την «κοινοτοπία του κακού», με αφορμή τη δική του αξιωματικού των Ναζί, Άντολφ Αϊχμαν. Δεν χρειάζεται να έχεις πρόθεση βιασμού. Αρκεί να συμμετάσχεις σε μια σεξουαλική πράξη έχοντας απενεργοποιήσει τη σκέψη σου και τα ηθικά ανακλαστικά σου. Να μην αναρρωθείς: «είναι σωστό αυτό που κάνω;». Η ακρισία των 50 βιαστών δεν αποκαλύπτει μόνο την αχρεϊστήτά τους, αλλά και τις κοινωνικές προϋποθέσεις που καθιστούν τον αχρεϊστήτα εφικτή: την εμπεδωμένη αντίθετη θέση του σεξ ως εμπροσθίου συστατικού της κοινωνίας (όταν σου το προσφέρουν το παίρνεις) και την «κανονικοποίηση» της κακοποινιτικής σεξουαλικής πράξης. Θα επανέλθω.

Ο κ. Χαρίδημος Τσούκας (www.htsoukas.com) είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και Αντεπιστέλλον Μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών.

Πρωθείται κανονισμός, με τον οποίο θα παρεμποδίζονται μέσω «ποινών» οι μη βιώσιμες ή παράνομες αλιευτικές δραστηριότητες από τρίτες χώρες, των οποίων τα εμπορεύματα έρχονται στην Ευρώπη, λέει στην «Κ» ο κ. Κώστας Καδής.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΔΗΣ, *επίτροπος Αλιείας και Ωκεανών*

«Πρόθεσή μου είναι να μην επηρεαστώ από συμφέροντα»

Είναι η πρώτη φορά που η Κύπρος αναλαμβάνει χαρτοφυλάκιο με τόσο εκτεταμένο ευρωπαϊκό κεκτημένο

Συνέντευξη στον **ΠΑΥΛΟ ΝΕΟΦΥΤΟΥ**

Σε μία χρονική στιγμή, όπου μετά την ανάληψη του χαρτοφυλακίου του, αρχίζει την πρώτη περιοδεία του σε όλες τις σημαντικές παράκτιες περιοχές της Ευρώπης, ο επίτροπος Αλιείας και Ωκεανών, Κώστας Καδής, μιλά στην «Κ» για τα κυριότερα προβλήματα του κλάδου στην Κύπρο, αλλά και στην υπόλοιπη Μεσόγειο, και τις λύσεις που προωθεί η ΕΕ. Απέναντι σε μεγάλα αλιευτικά συμφέροντα, τα οποία σε αρκετές περιπτώσεις ακολουθούν μη βιώσιμους τρόπους, αναφέρει ότι η ξεκάθαρη πρόθεσή του είναι να μην επηρεαστεί από αυτά και να εργαστεί όσο πιο αντικειμενικά μπορεί. Την ίδια ώρα σχολιάζει τη δημόσια κριτική που δέχεται για τον τρόπο με τον οποίο ως υπουργός Γεωργίας διαχειρί-

στηκε το σκάνδαλο στην ΟΕΔΑ Πεντακώμου. «Αυτό που έπρεπε και μπορούσα να κάνω για τη συγκεκριμένη περίπτωση, το έκανα και με το παραπάνω. Όταν κτιστεί ένα εργοστάσιο λανθασμένα, δεν υπάρχει μαγικό ραβδί, με το οποίο θα το κάνεις να λειτουργεί σωστά», λέει μεταξύ άλλων. Για τη νέα του αποστολή, ως Ευρωπαίος επίτροπος, σημειώνει ότι είναι πάρα πολύ μεγάλη πρόκληση, τονίζοντας ότι είναι η πρώτη φορά που η Κύπρος αναλαμβάνει χαρτοφυλάκιο με τόσο εκτεταμένο ευρωπαϊκό κεκτημένο. Την ίδια ώρα διευκρινίζει ότι σε σχέση με την εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου «εάν κάτι δεν πάει καλά στην Κύπρο, θα λειτουργήσω όπως θα λειτουργούσα για οποιαδήποτε άλλη χώρα-μέλος της ΕΕ». Συναντήσαμε τον κ. Καδή στην έδρα του Ευρωπαϊκού Κοινο-

βουλίου, στο Στρασβούργο, ενώπιε της περιοδείας του στην Ευρώπη, η οποία άρχισε την περασμένη εβδομάδα από την Κύπρο. Γι' αυτό τον λόγο ξεκίνησε η συζήτηση από την κυπριακή αλιεία.

– Ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα που απασχολούν τους αλιείς στην Κύπρο και τι στήριξη να περιμένουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση;

– Συμβολικά ξεκινώ την περιοδεία μου σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες που έχουν αναπτυγμένη αλιεία από την Κύπρο, που είναι η πατρίδα μου. Και θέλω από την Κύπρο να στείλω το μήνυμα ότι είμαι κοντά στον αλιευτικό τομέα, είναι πηκή υποχρέωσή μας να ακούμε αυτούς που εφαρμόζουν στο τέλος της ημέρας τις ΕΕ». Συναντήσαμε τον κ. Καδή στην έδρα του Ευρωπαϊκού Κοινο-

σχέση με τα προβλήματα και τις ανησυχίες όσο και με τις εισηγήσεις που μπορούμε να αξιοποιήσουμε, για να εμβολιάσουμε τις δικές μας πολιτικές.

Ειδικά για την Κύπρο, όντας στο υπουργείο Γεωργίας για πέντε χρόνια και έχοντας υπό την ευθύνη μου τον τομέα της αλιείας, γνωρίζω καλά τα προβλήματα. Και πρέπει να σας πω ότι αυτά παρουσιάζονται έντονα σε όλα τα κράτη-μέλη της μεσογειακής λεκάνης. Υπάρχουν ζητήματα, τα οποία είναι δομικά και έχουν σχέση με το πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί ο αλιευτικός τομέας. Αυτά θα τα δούμε μέσω της αξιολόγησης της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, η οποία είναι σε εξέλιξη αυτή τη στιγμή. Καταρχάς είναι η δυνατότητα, για παράδειγμα, οι αλιείς να εκσυγχρονίσουν και να ανανεώσουν τον στόλο τους. Εδώ παρατηρείται ένα μεγάλο πρόβλημα. Τα σκάφη στην Ευρώπη, αλλά ιδιαίτερα στη Μεσόγειο, χρονολογούνται. Η ηλικία των περισσότερων είναι άνω των 30 χρονών. Χρειάζεται να «πρασινίσουν», δηλαδή να γίνουν πιο αειφόρα, τόσο σε σχέση με τα καύσιμα όσο και με τα αλιευτικά εργαλεία. Και εδώ θα πρέπει σίγουρα να βοηθήσουν και οι ευρωπαϊκές πολιτικές. Από εκεί και πέρα, υπάρχουν θέματα αθέμιτου ανταγωνισμού, τα οποία πρέπει να δούμε. Δηλαδή τρίτες χώρες μπορεί να μην αλιεύουν με τον ίδιο βιώσιμο τρόπο που εφαρμόζουν οι αλιείς των μεσογειακών κρατών-μελών, όμως τα εμπορεύματά τους έρχονται στην Ευρώπη. Αυτό θέλουμε να το διορθώσουμε. Και έχουμε πολύ συγκεκριμένο πλάνο, καθώς μία από τις πρώτες νομοθετικές προτεραιότητές μας είναι να περάσει μέσα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ένας κανονισμός, με τον οποίο να παρεμποδίζουμε αυτές τις μη βιώσιμες ή και παράνομες αλιευτικές δραστηριότητες, μέσω «ποινών», που θα επιβάλλουμε στις χώρες που υιοθετούν τέτοιου είδους πρακτικές.

– Με φέρνεται κοντά στο επόμενο ερώτημα. Τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ υπάρχει μία αχαρτογράφητη βιομηχανία μεγάλων εταιρειών αλιείας, που σε κάποιες περιπτώσεις ακολουθούν αυτούς τους μη βιώσιμους τρόπους. Ένα ερώτημα είναι πώς εντάσσονται στους σχεδιασμούς σας τα μεγάλα αλιευτικά συμφέροντα. Προβλέπετε ότι θα έχετε να αντιμετωπίσετε ισχυρές πιέσεις από αυτά;

– Ο φάρος και η πυξίδα μου είναι πρώτα απ' όλα η επιστολή ανάθεσης καθηκόντων από την πρόεδρο φοντερ Λάιεν, η οποία μου δίνει σαφείς κατευθύνσεις ως προς το πού πρέπει να κινηθώ. Δεύτερον, είναι η μεγάλη μου επιθυμία να συνεχίσω στον τομέα. Η ξεκάθαρη πρόθεσή μου είναι να μην επηρεαστώ από συμφέροντα και να εργαστώ όσο πιο αντικειμενικά μπορώ. Ο στόχος είναι να διατηρήσουμε τη βιωσιμότητα του αλιευτικού τομέα, χωρίς όμως να θέτουμε σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα των θαλασσών, διότι, αν καταρρεύσουν τα θαλάσσια οικοσυστήματα, σημαίνει ότι καταρρέει και η αλιεία. Αν δεν υπάρξουν ψάρια πώς θα υπάρχουν ψαράδες; Είναι

κάτι, το οποίο επανειλημμένα τόνισα και θα είναι και αυτό μία καθοδηγητική, αν θέλετε, προσέγγιση.

– Σταδιακά συσσωρεύεται όλο και περισσότερο μία δημόσια κριτική προς το πρόσωπό σας, για τον τρόπο με τον οποίο ως υπουργός Γεωργίας την περίοδο 2018 - 2023 διαχειριστήκατε το σκάνδαλο στην ΟΕΔΑ Πεντακώμου. Πριν την ακρόασή σας στις 6 Νοεμβρίου στο Ευρωκοινοβούλιο, τόσο το άρθρο του Politico όσο και αυτό της «Καθημερινής», αναφέρθηκαν σε διαρρεύσαντα σημεία της διοικητικής έρευνας του 2023. Ακολούθησε η ακρόασή σας στις Βρυξέλλες, όπου σε ερώτηση ευρωβουλευτή θίχθηκε το ίδιο ζήτημα και πρόσφατα το τελευταίο βιβλίο του Μακάριου Δρουσιώτη. Και στις τέσσερις περιπτώσεις σάς καταλογίζεται ευθύνη ότι ως υπουργός δεν αντιμετωπίσατε την παράνομη ταφή των σκουπιδιών. Τι έχετε να πείτε για όλα αυτά;

– Για αυτό το θέμα έκανα επανειλημμένα δηλώσεις και θα μείνω σε αυτές. Ο σχεδιασμός του συγκεκριμένου εργοστασίου έγινε από ένα άλλο υπουργείο, το υπουργείο Εσωτερικών, 7–8 χρόνια πριν αναλάβω εγώ, σε ένα άλλο υπουργείο, στο

«Αυτό που έπρεπε και μπορούσα να κάνω για την ΟΕΔΑ Πεντακώμου, το έκανα και με το παραπάνω. Όταν κτιστεί ένα εργοστάσιο λανθασμένα, δεν υπάρχει μαγικό ραβδί».

– **Η Κύπρος θα μπορούσε να βοηθηθεί και μέσω από τις επαφές σας με επιτρόπους άλλων χαρτοφυλακίων;**

– Στο Κολέγιο των Επιτρόπων λειτουργώ ως επίτροπος της ΕΕ και όχι της Κύπρου. Επομένως δεν μπορώ να πω ότι σε αυτό εξυπηρετώ συμφέροντα μίας χώρας. Βλέπω το καλό γενικότερα της ΕΕ. Και προφανώς εάν κάτι δεν πάει καλά στην Κύπρο, θα λειτουργήσω όπως θα λειτουργούσα για οποιαδήποτε άλλη χώρα-μέλος της ΕΕ. Αλλά είναι νομικό θέμα το να συμβαίνει: αν στον χώρο που βρίσκομαι αντιληφθώ ότι κάτι στην πατρίδα μου θα μπορούσε να διορθωθεί, για να λειτουργήσει με πιο σωστό τρόπο η Κυπριακή Δημοκρατία και να μην έχει περιπέτειες με την Ευρώπη, προφανώς θα μπορού να ενημερώσω τη Λευκωσία, ούτως ώστε να υπάρχει όσο πιο καλύτερη εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου. Όπως θα έκανα, βέβαια, και για κάθε χώρα-μέλος.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΙΑΚΩΒΙΔΗ**

Το παραμύθι της Διζωνικής Δικονομικής Ομοσπονδίας

Σεξεδόν μισό αιώνα από τότε που μπήκε στην πολιτική ζωή του τόπου ο όρος «Διζωνική Δικονομική Ομοσπονδία», κανένα κόμμα και καμία κυβέρνηση δεν ενημέρωσε τους πολίτες τι σημαίνει αυτός ο όρος, πώς λειτουργεί μια ομοσπονδία και μάλιστα διζωνική και δικονομική, τι θετικά έχει, αν έχει και τι αρνητικά, ποια τα πλεονεκτήματά της και ποια τα προβλήματα της. Τα κόμματα και οι διάφορες κυβερνήσεις περιορίζονται στο να παπαγαλίζουν ότι με τη Διζωνική Δικονομική Ομοσπονδία θα ενωθεί η Κύπρος και ο λαός της. Το έχουν επαναλάβει τόσες φορές, που το πίστεψαν και οι ίδιοι.

Για να σταματήσει το παραμύθισμα του κόσμου, ότι τάχα με τη ΔΔΟ θα επανενωθεί η πατρίδα μας και ο λαός της, θα προσπαθήσω με απλά λόγια να εξηγήσω τι σημαίνει ο όρος αυτός και πώς εφαρμόζεται στην πράξη:

Διζωνική σημαίνει ότι θα υπάρχουν δύο γεωγραφικές περιφέρειες,

πολιτείες, κρατίδια, καντόνια, όπου ονομα θέλετε μπορείτε να δώσετε. Δικονομική σημαίνει ότι στη μια γεωγραφική περιφέρεια, η πλειοψηφία θα είναι Ελληνοκύπριοι και στην άλλη Τουρκοκύπριοι. Στην ουσία, λοιπόν, οι δύο κοινότητες θα ζουν χωριστά, η μια διπλά στην άλλη. Συνεπώς, ο ισχυρισμός ότι με τη ΔΔΟ ενώνεται η πατρίδα μας και ο λαός της είναι ένα παραμύθι και καταρρίπτεται.

Πέρα από αυτό, η κάθε πολιτεία θα έχει τη δική της εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική εξουσία. Θα έχει δηλαδή πρόεδρο ή κυβερνήτη, υπουργούς, βουλευτές, δικαστές, όπως κάθε κανονικό κράτος και θα επιλαμβάνονται των θεμάτων που αφορούν τη γεωγραφική περιοχή που θα κυβερνούν. Η κάθε πολιτεία θα έχει επίσης τμήμα φορολογίας για την επιβολή τοπικών φόρων (πέραν του φόρου εισοδήματος που θα επιβάλλεται από την κεντρική ομοσπονδιακή κυβέρνηση), δική της αστυνομία, δική της

πυροσβεστική υπηρεσία, κτηματολόγιο, ακόμα και τμήμα οδικών μεταφορών. Θα έχει δηλαδή ό,τι έχει ένα κράτος, εκτός από διπλωματικές υπηρεσίες και στρατό, αν και θα μπορεί να δημιουργήσει σώμα «χωροφυλακής».

Με τέτοιου είδους εξουσίες είναι πολύ εύκολο η κάθε πολιτεία να παίρνει αποφάσεις εναντίον των κατοίκων της άλλης πολιτείας. Θα αναφέρω ένα παράδειγμα: στις αρχές της δεκαετίας του 1980 η πολιτεία της Νέας Υόρκης αντιμετώπιζε οικονομικό πρόβλημα. Λόγω του ότι σύντομα θα είχαν τοπικές εκλογές, δεν μπορούσε να αυξήσει τη φορολογία των Νεοϋορκέζων. Επειδή η Νέα Υόρκη (όπως όλες οι πολιτείες) επιβάλλει φόρο εισοδήματος σε όλους όσοι εργάζονται στην πολιτεία, είτε είναι κάτοικοι της είτε όχι, αποφάσισε να επιβάλει φόρο στο συνολικό εισόδημα ενός ζευγαριού μη κατοίκων της, έστω και αν μόνο ο ή η σύζυγος από τις γύρω πολιτείες εργαζόταν στη Νέα Υόρκη. Προ-

κλήθηκε μεγάλη κρίση μεταξύ της Νέας Υόρκης και των γύρω πολιτειών που διήρκεσε μερικές εβδομάδες, με ανταλλαγές επιστολών και απειλών για αντίποινα. Φανταστείτε να γίνει κάτι ανάλογο στην Κύπρο. Φοβούμαι πως πρώτου καν ανταλλαγούν επιστολές θα ανταλλάγουν πυροβολισμοί. Από την άλλη, η κεντρική κυβέρνηση θα είναι υπεύθυνη για την εξωτερική ασφάλεια της χώρας, την οικονομία, τις εξωτερικές σχέσεις, ενώ υπό την ευθύνη της θα είναι ο χώρος εναέριας κυκλοφορίας, η ΑΟΖ, η υφαλοκρηπίδα, το μεταναστευτικό και τα τελεωνεία, ενώ η παρέμβαση της στις επιμέρους πολιτείες θα είναι από μηδενική ως μηδαμινή.

Αν λοιπόν οι πολιτικοί μας ηγέτες πιστεύουν ότι με τη Διζωνική Δικονομική Ομοσπονδία θα ενωθεί η πατρίδα μας και ο λαός της, δύο τινά συμβαίνουν: είτε δεν έχουν ιδέα τι είναι και πώς λειτουργεί η ΔΔΟ, είτε ψεύδονται ασύστολα. Βεβαίως, τα πολιτικά κόμματα

(εκτός από εκείνα που είτε ξεκάθαρα, είτε έμμεσα, απορρίπτουν τη ΔΔΟ) κρύβονται πίσω από τις συμφωνίες υψηλού επιπέδου (και όχι κορυφής όπως λένε μερικοί) που έγιναν πριν από 45 χρόνια και στις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών και επιχειρηματολογούν ότι δεν μπορούμε να ξεφύγουμε, είτε από τις συμφωνίες, είτε από τις αποφάσεις του διεθνούς οργανισμού. Το γεγονός ότι η τουρκική πλευρά μιλά δημοσίως και ξεκάθαρα για δύο κράτη δεν τους λέει τίποτα.

Ούτε τους λέει κάτι και το γεγονός ότι από τότε που συμφωνήθηκαν αυτά, υπήρξαν κοσμογονικές εξελίξεις που τα καθιστούν ανεφάρμοστα: η διζωνική διοικονομική ομοσπονδία της Τσεχοσλοβακίας διαλύθηκε και έγινε δύο κράτη, όπως διαλύθηκαν και οι πολυζωνικές, πολυεθνικές ομοσπονδίες της Γιουγκοσλαβίας και της Σοβιετικής Ένωσης.

Πρέπει να αντιληφθούμε ότι όταν συγκεντρώνονται χωριστά σε συγ-

μαγικό ραβδί, με το οποίο θα το κάνουν να λειτουργεί σωστά. Και έγιναν πολλές ενέργειες για να λειτουργήσει σωστά. Αυτά όμως θα είναι θέματα που θα απασχολήσουν τη δικαιοσύνη.

– Έχετε ήδη αναλάβει το χαρτοφυλάκιο σας και, όπως αναφέρατε, αρχίσατε να δρομολογείτε τις πρώτες σας ενέργειες. Πώς θα περιγράφατε στο ξεκίνημα την αποστολή που σας ανατέθηκε;

– Είναι πάρα πολύ μεγάλη η πρόκληση. Είναι η πρώτη φορά που η Κύπρος αναλαμβάνει χαρτοφυλάκιο με τόσο εκτεταμένο ευρωπαϊκό κεκτημένο. Ενδεικτικά θέλω να σας πω ότι στο πρώτο Συμβούλιο Γεωργίας και Αλιείας της ΕΕ (σ.σ. 9 – 10 Δεκεμβρίου) που συμμετείχα με τους αρμόδιους υπουργούς, συζητήσαμε τις αλιευτικές δυνατότητες σε διάφορες περιοχές της Ευρώπης. Μέσα σε ένα 40ωρο είχα πέντε συναντήσεις με υπουργούς μεγάλων χωρών, ενώ είδα συνολικά υπουργούς πέραν των 20 χωρών-μελών. Αξιοποιώντας και τις καλές σχέσεις που είχα δημιουργήσει με αυτούς – στο Συμβούλιο Γεωργίας και Αλιείας συμμετείχα και προηγουμένως ως υπουργός, άρα κάποιους από αυτούς τους γνωρίζω – καταφέραμε μετά από 40 ώρες διαπραγματεύσεων να καταλήξουμε για πρώτη φορά σε ομόφωνη απόφαση για τις αλιευτικές δυνατότητες. Όσον αφορά τη συνέχεια, έχουμε πάρα πολλά μπροστά μας. Μέσα στο 2025 είναι η αξιολόγηση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και το Σύμφωνο για τους Ωκεανούς, το οποίο θα παρουσιάσω σε συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών το καλοκαίρι στη Νίκαια. Είναι δύο εξαιρετικά σημαντικοί στόχοι, που περιλαμβάνονται στην επιστολή ανάθεσης των καθηκόντων μου, από την Ούρσουλα φοντερ Λάιεν. Με πολλή όρεξη, και έχοντας καλούς συνεργάτες, είμαι σίγουρος ότι θα τιμήσουμε και την Κύπρο, που μας ανέθεσε αυτή την αποστολή, αλλά θα βγάλουμε ασπροπρόσωπη και την πρόεδρο, που μας έδειξε εμπιστοσύνη σε αυτή τη διαδικασία.

– Η Κύπρος θα μπορούσε να βοηθηθεί και μέσω από τις επαφές σας με επιτρόπους άλλων χαρτοφυλακίων;

– Στο Κολέγιο των Επιτρόπων λειτουργώ ως επίτροπος της ΕΕ και όχι της Κύπρου. Επομένως δεν μπορώ να πω ότι σε αυτό εξυπηρετώ συμφέροντα μίας χώρας. Βλέπω το καλό γενικότερα της ΕΕ. Και προφανώς εάν κάτι δεν πάει καλά στην Κύπρο, θα λειτουργήσω όπως θα λειτουργούσα για οποιαδήποτε άλλη χώρα-μέλος της ΕΕ. Αλλά είναι νομικό θέμα το να συμβαίνει: αν στον χώρο που βρίσκομαι αντιληφθώ ότι κάτι στην πατρίδα μου θα μπορούσε να διορθωθεί, για να λειτουργήσει με πιο σωστό τρόπο η Κυπριακή Δημοκρατία και να μην έχει περιπέτειες με την Ευρώπη, προφανώς θα μπορού να ενημερώσω τη Λευκωσία, ούτως ώστε να υπάρχει όσο πιο καλύτερη εφαρμογή του ευρωπαϊκού κεκτημένου. Όπως θα έκανα, βέβαια, και για κάθε χώρα-μέλος.

Ο κ. Κυριάκος Ιακωβίδης είναι Πολιτικός Επιστήμονας / Δημοσιογράφος.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Μερικά μόνο εικοσιτετράωρα πριν την αλλαγή του χρόνου, το 2024 θα καταγραφεί στη νεότερη ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας ως η χρονιά κατά την οποία εμβληματικές κρατικές επενδύσεις, από τις μεγαλύτερες των τελευταίων χρόνων, κατέρρευσαν ως χάρτινοι πύργοι πληγώνοντας σοβαρά την επενδυτική εικόνα και το κύρος της χώρας. Το άδοξο τέλος που είχε το μεγαλύτερο ενεργειακό έργο στην ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Βασιλικό, η εκδίωξη της κοινοπραξίας ανάπλασης του λιμένα και μαρίνας της Λάρνακας, αλλά και τα ανυπέρβλητα προβλήματα στον δρόμο Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς απλώς κατέδειξαν το αναχρονιστικό και προβληματικό πλαίσιο που διέπει το επενδυτικό πρόγραμμα ενός κράτους στην υλοποίησή του, το οποίο απορροφά ένα μεγάλο κομμάτι της δημόσιας πίτας.

Τα τρία μεγαλύτερα ναυάγια δημοσίων έργων που σημειώθηκαν μέσα στο 2024 δεν αποτελούν μια τυχαία εξέλιξη, αλλά το αποτέλεσμα μια σειράς λαθών και παραλείψεων που εμφανίσθηκαν, συγκυριακά, μέσα στο 2024, τα οποία παρελήφθησαν από τη νέα κυβέρνηση στο στάδιο της εκτέλεσής τους. Και στις τρεις περιπτώσεις

Για το τερματικό στο Βασιλικό, την ανάπλαση του λιμένα και μαρίνας της Λάρνακας καθώς και τον δρόμο Πάφου - Πόλης Χρυσοχούς θολό παραμένει το νέο χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης των έργων.

η ουρά των ναυαγίων θα αποκαλυφθεί σε βάθος χρόνος. Δηλαδή, ουδείς μπορεί να γνωρίζει, πρώτον, το εύρος των οικονομικών επιπτώσεων και δεύτερον, τις κοινωνικές επιπτώσεις. Αυτό που μπορεί να ειπωθεί με σιγουριά είναι πως ο καταναλωτής θα συνεχίσει να επωμίζεται το κόστος υπηρεσιών της καθημερινότητας. Αναμφίβολα η κατάσταση που έχει δημιουργηθεί είναι πειστική σε πολλαπλά επίπεδα, με την κυβέρνηση να έχει ενώπιόν της αρκετές προκλήσεις τις οποίες όχι απλά θα πρέπει να αντιμετωπίσει αλλά να καταπολεμήσει.

Και αν υπάρχει κάτι για το οποίο θα ελεγχθεί αυτό θα είναι οι αλλαγές που θα πρέπει να γίνουν σε θεσμικό επίπεδο, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη πως αυτή την περίοδο τρέχουν επενδύσεις σε υποδομές ύψους €1,2 δισ.

Το τερματικό στο Βασιλικό

Η σύγκρουση ΕΤΥΦΑ (κρατική εταιρεία) και κινέζικης κοινοπραξίας, CPP-METRON Consortium Ltd (CMC), που είχε αναλάβει τα κατασκευαστικά έργα στο τερματικό του Βασιλικού, δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία, ωστόσο τα όσα άφησε πίσω της ακόμα και μετά από έξι μήνες δεν μπορούν προσδιορισθούν επ' ακριβώς. Η επεισποδιακή αποχώρηση των Κινέζων από το μεγαλύτερο ενεργειακό έργο κατέδειξε πως η εισαγωγή ΦΑ στην Κύπρο έχει καταστεί ο κακός δαίμονας για πέντε κυβερνήσεις. Το τερματικό στο Βασιλικό πέρα από ενδε-

Η κατάρρευση τριών εμβληματικών δημοσίων συμβάσεων μέσα στο 2024 αφήνει πίσω της αβεβαιότητα και προβληματισμό για μεγάλα αναπτυξιακά έργα, ειδικότερα αυτά την περίοδο όπου σε εξέλιξη βρίσκεται ένα επενδυτικό πρόγραμμα ύψους €1,2 δισ.

Τρία ναυάγια έργων, πολλές οι προκλήσεις το 2025

Ζοφερό το τοπίο για μεγάλες δημόσιες συμβάσεις το 2024, έφερε στην επιφάνεια ένα προβληματικό πλαίσιο αναθέσεων

χόμενα λάθη σε επίπεδο τεχνοκρατών, ξεχωρίζει για τον ρόλο που φαίνεται να διαδραματίσθηκε σε πολιτικό επίπεδο προκειμένου το έργο να καταλήξει στους Κινέζους. Εμπλοκή που έχει προκαλέσει την παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας ένεκα της χρηματοδότησης του έργου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Εκ των υστέρων και εφόσον το τερματικό βρίσκεται σε περιπέτειες, για πρώτη φορά έγινε παραδεκτό δημόσια πως ο κρατικός τομέας, στην προκειμένη περίπτωση ΔΕΦΑ και ΕΤΥΦΑ, δεν έχουν τη γνώση και το ανθρώπινο δυναμικό να διαχειριστούν έργα της εμβέλειας του τερματικού στο Βασιλικό. Αν κάποιος επιχειρήσει να αναζητήσει τι άφησε πίσω του ένα μισοτελειωμένο έργο σίγουρα θα εντοπίσει εξόφθαλμες επιπτώσεις:

•**Άγνωστη** παραμένει η ημερομηνία ολοκλήρωσής του. Η τελευταία παράταση που δόθηκε ήταν τέλος του 2024.

•**Άγνωστη** παραμένει η ημερομηνία λειτουργίας του τερματικού και κατά συνέπεια ο εφοδιασμός

της εσωτερικής αγοράς με Φ.Α.

•**Άγνωστο** παραμένει το επιπλέον κόστος ολοκλήρωσης των κατασκευαστικών έργων.

•**Άγνωστη** παραμένει η επιβάρυνση των κρατικών ταμείων προκειμένου οι Κινέζοι να «απελευθερώσουν» το πλοίο FSRU «ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ».

•**Άγνωστο** παραμένει το αποτέλεσμα και το οικονομικό σκέλος της δικαστικής διαδικασίας στο Λονδίνο μέσω της οποίας η CPP-METRON Consortium Ltd (CMC), αξιώνει από την κρατική ΕΤΥΦΑ επιπλέον €200 εκατ.

Η «επούλωση των πληγών»

Το υπουργείο Ενέργειας ενώπιόν του έχει μια στοίβα προκλήσεων να διαχειριστεί μέσα στο 2025. Το πρώτο στη μεγάλη λίστα εκκρεμιών είναι η ολοκλήρωση του έργου. Πέρα από το οικονομικό σκέλος θολό είναι και το χρονοδιάγραμμα του 40% των έργων που υπολείπονται για τα ολοκληρωθεί το τερ-

ματικό στο Βασιλικό. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ της «Κ», έξι μήνες μετά το ναυάγιο η ΕΤΥΦΑ δεν έχει καταλήξει στον διεθνή οίκο που θα ετοιμάσει τα έγγραφα του νέου διαγωνισμού. Ως εκ τούτου, αδυναμία καταγράφεται να προσδιοριστεί ο χρόνος ολοκλήρωσης των έργων. Όπως αποκάλυψε η «Κ», ενδιαφέρον έχουν επιδείξει τρεις ελλαδικές εταιρείες, η μια κυπριακών συμφερόντων.

Πρόκειται για την εταιρεία ΑΒΑΕ, τον όμιλο ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, και τον νεοσύστατο όμιλο ΑΚΤΩΡ στον οποίο συμμετέχει και η γνωστή από τον δρόμο Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς ΙΝΤΡΑΚΑΤ. Τα έργα που υπολείπονται αφορούν το χερσαίο κομμάτι και την προβλήτα στο Βασιλικό. Για τη λειτουργία του τερματικού μόνο εκτιμήσεις γίνονται στην παρούσα φάση και αφορούν το καλύτερο σενάριο το τερματικό να είναι έτοιμο το 2026. Αν υπάρχει κάτι το θετικό αυτό είναι το πλοίο «ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ», το οποίο μετά από πολύχρονο εγκλωβισμό, απέπλευσε από τη Σαγκάη, με άγνωστο το οικονομικό τίμημα.

Το λιμάνι της Λάρνακας

Η ανάπλαση του λιμένα και της μαρίνας Λάρνακας χαρακτηρίζεται ως ένα έργο πνοής για ολόκληρη την επαρχία Λάρνακας. Η γκέλα που παρατηρήθηκε με την κοινοπραξία στην οποία είχε δοθεί το έργο, Kition Ocean Holdings, δεν μοιάζει με άλλα δημόσια έργα πλην όμως είναι η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση αγκυλώσεων και παρωχημένων νοοτροπίας του κρατικού τομέα. Για να επιλεχθεί η Kition και μπει το έργο σε φάση υλοποίησης χρειάσθηκαν είκοσι χρόνια. Ο πρώτος και ο τελευταίος υπουργός που το χειρίσθηκαν μέχρι τις υπογραφές ήταν ο Χάρης Θράσου και ο Γιάννης Καρούσος. Η ανάπλαση του λιμένα και της μαρίνας της Λάρνακας θα πραγματοποιείτο με τη μέθοδο DBFO (Design-Build-Finance-Operate) από επενδυτές που στην περίπτωση της Kition Ocean Holdings η επένδυση θα έφθανε στα €1,2 δισ. Όπως διαφάνηκε οι υποσχέσεις και οι εξαγγελίες έμειναν μόνο στα χαρτιά.

Τα έργα δεν ξεκίνησαν ποτέ, ενώ είχε παραχωρηθεί η διαχείριση του λιμένα από τον Απρίλιο του 2022 στην εταιρεία που ανέλαβε την ανάπλαση. Η Kition δεν ανανέωσε μίαν από τις εγγυητικές του έργου, εξέλιξη που ξεχειλίζει το ποτήρι των προβλημάτων και οδήγησε το υπουργείο Μεταφορών στην καταγγελία της σύμβασης. Το ύψος της επένδυσης που αρχικά είχε ανακοινωθεί δεν ήλθε ποτέ, ενώ όπως διέρρευσε μετά το ναυάγιο η κοινοπραξία του έργου σκόπευε να ξεκινήσει την ανάπλαση από τη μαρίνα προκειμένου να πουλήσει κατασκευές για χρηματοδότηση του υπόλοιπου έργου. Ακόμα και με μια διαφορετική μέθοδο ανάπτυξης φάνηκε η παθογένεια που ακολουθεί μεγάλα αναπτυξιακά έργα, που στη συγκεκριμένη περίπτωση μετά από είκοσι χρόνια το έργο βρίσκεται στο μηδέν.

Η επόμενη μέρα

Και στην περίπτωση του λιμένα Λάρνακας έξι μήνες μετά την καταγγελία της σύμβασης οι διαδικασίες αναθερμάνσης του έργου προχωρούν με αργούς ρυθμούς. Αν υπάρχει κάτι το οποίο μπορεί να λησθεί με σχετική σιγουριά, αυτό είναι το μοντέλο ανάπτυξης το οποίο διαφοροποιείται και μετά την καταγγελία αντιμετωπίζεται ως δυο ανεξάρτητες αναπτύξεις (μαρίνα και λιμάνι). Ωστόσο, όπως τονίζεται από κυβερνητικές πηγές, οι τελικές αποφάσεις θα ληφθούν μετά τη μελέτη της ομάδας των εμπειρογνομόνων. «Θα δούμε πως προτείνουν (οι εμπειρογνώμονες) να διαχειριστούμε το λιμάνι και τη μαρίνα και μετά θα δούμε και τη χερσαία ανάπτυξη», τόνισε στην «Κ» αρμόδια κυβερνητική πηγή. Η ετοιμασία της μελέτης του έργου εκτιμάται ότι θα παραδοθεί μέσα στο 2025, ενώ η νέα προκήρυξη τοποθετείται το 2026. Δηλαδή, είκοσι ένα χρόνια μετά την εξαγγελία του.

Ο δρόμος της οργής

Η περίπτωση που τρίτωσε τα ναυάγια μεγάλων έργων ήταν ο δρόμος Πάφου - Πόλης Χρυσοχούς. Ένα επίσης έργο πνοής για την επαρχία Πάφου. Το αίτημα των κατοίκων για ένα σύγχρονο οδικό δίκτυο χρονολογείται από τη δεκαετία του '90. Ωστόσο, τα πρώτα σημάδια ευδωίας των προσπαθειών εμφανίσθηκαν σχεδόν 20 χρόνια αργότερα και εφόσον ο φόρος αίματος στην άσφαλτο ήταν βαρύς για κατοίκους και επισκέπτες της περιοχής. Πέρα από κάποια βελτιωτικά έργα που έγιναν, οι υπογραφές για ένα νέο υπερσύγχρονο αυτοκινητόδρομο έπεσαν τον Ιούλιο του 2022. Η πρώτη φάση έπρεπε να παραδοθεί από την ΙΝΤΡΑΚΑΤ, ανάδοχο του έργου, τον περασμένο μήνα. Η ΙΝΤΡΑΚΑΤ πήρε το έργο υποβάλλοντας τη φθηνότερη προσφορά των €72.979.000,00. Από το 2022 μέχρι και τον περασμένο μήνα εκτέλεσε μόνο το 21% των συνολικών εργασιών εισπράττοντας €16.315.874,19 μέχρι τον Ιούλιο του 2024. Το βίαιο διαζύγιο έχει οδηγήσει στα δικαστήρια, πρώτον για τις δυο εγγυητικές ύψους €11 εκατ. και δεύτερον για €35 εκατ. απαιτήσεις της ΙΝΤΡΑΚΑΤ που αρχικά απέρριψε η Κεντρική Επιτροπή Αλλαγών και Απαιτήσεων. Και εδώ οι κάτοικοι της Πόλης Χρυσοχούς το μόνο που έχουν πάρε είναι τη διαβεβαίωση του υπουργού Μεταφορών για ολοκλήρωση του δρόμου το 2027.

Οι προτεραιότητες στοίχημα της κυβέρνησης

Πολύ πριν τριτώσουν τα ναυάγια μεγάλων δημοσίων έργων η κυβέρνηση θορυβήθηκε από τις αστοχίες που εμφανίσθηκαν στο τερματικό του Βασιλικού. Εν μέσω έντονων απόψεων για την πρακτική και τα κριτήρια κατακύρωσης δημοσίων συμβάσεων, διαρροές εμφάνιζαν το κυβερνητικό επιτελείο να προβληματίζεται για θεσμικές αλλαγές. Όπως προέκυψε στη συνέχεια, προβλήματα εντοπίσθηκαν και σε άλλα μικρότερα

δημόσια έργα με σημαντικές καθυστερήσεις στον χρόνο παράδοσης και επιβάρυνση των κρατικών ταμείων. Σε μια πρώτη κίνηση το υπουργείο Μεταφορών ζήτησε αναλυτική ενημέρωση για προβληματικές συμβάσεις, χωρίς να γίνει γνωστό τι έδειξε η έρευνα.

Τόσο φορείς με εμπλοκή σε δημόσια έργα όσο και κρατικά τμήματα όπως το Γενικό Λογιστήριο εντοπίζουν ένα προ-

βληματικό πλαίσιο, με κύριο χαρακτηριστικό την έλλειψη κουλτούρας στις δημόσιες συμβάσεις.

Μέχρι σήμερα τα μόνα μέτρα που φαίνεται να έχουν απασχολήσει είναι οι εισηγήσεις του γενικού λογιστή της Δημοκρατίας για περιορισμό και αντιμετώπιση παρόμοιων φαινομένων με τα τρία ναυάγια, που όμως μέχρι σήμερα δεν φαίνεται να έχουν βρει εφαρμογή.

MPC MEDOCHEMIE

Ξέχνα τον πόνο γρήγορα

με το ULTIMAX ALTER

ΑΝΑΛΓΗΤΙΚΟ - ΑΝΤΙΦΛΕΓΜΟΝΩΔΕΣ

epic

SUPPORTED BY

HELLENIC BANK

TREATS BY

UNDER THE AUSPICES OF

Δήμος Λευκωσίας
Nicosia Municipality

NICOSIA
30 DEC

16:00-00:00

KOSTAKI PANTELIDI STR.

ORGANISED BY

- The Garrison Bar & Grill • Burger Shop • Por Favor • Pasta Strada • Smokey Dee's
- Gems By Giannos Motis • CrepaLand • Charity Steak Sandwiches • Charity Chicken Gyros
- Rabbit Hop - Beer Shop • The Mobile Bar • To Vanaki • Lost + Found Drinkery
- Seven Monkeys The Bar

Συνέντευξη στην
ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«**Εντός του 2025** προγραμματίζεται νέο επενδυτικό πρόγραμμα με έμφαση στον επαγγελματία γεωργό και κτηνοτρόφο, με στόχο τη δημιουργία μόνιμων υποδομών που μειώνουν το κόστος παραγωγής και προστατεύουν από ακραία καιρικά φαινόμενα», δηλώνει στην «Κ» η υπουργός Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος Μαρία Παναγιώτου, προσθέτοντας ότι εντός του 2025 θα υπάρξουν σχετικές νομοθετικές διαφοροποιήσεις με στόχο η οποιαδήποτε ανάπτυξη γίνει να είναι πλήρως συμβατή και σε ισορροπία με το περιβάλλον. Εξηγεί ότι αυτή την ώρα δεν υφίσταται θέμα αποκώρπωσης της ΕΔΕΚ από την κυβέρνηση και αυτό που προέχει για την ίδια αλλά και το κόμμα είναι η υλοποίηση του προγράμματος διακυβέρνησης του προέδρου Νίκου Χριστοδουλίδου.

–**Η παρουσία του Κώστα Καδή στο επιτροπάτο Αλιείας και Ωκεανών μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη διαχείριση της αλιείας την οποία και ζητά η Κύπρος;**

–Η Κύπρος έχει λάβει ένα σημαντικό χαρτοφυλάκιο και η εμπειρία του φίλου Κώστα Καδή τόσο στη διαχείριση των προβλημάτων της μικρής και παράκτιας αλιείας, όσο και η βαθιά του γνώση για τις προκλήσεις αλλά και προοπτικές που έχει γενικότερα ο τομέας, προκαταβάλλουν θετικά αποτελέσματα. Ανοίγονται νέες ευκαιρίες, νέες δυνατότητες στήριξης των παράκτιων περιοχών αλλά και περαιτέρω ανάπτυξης του υποσέχόμενου κλάδου της ιχθυοκαλλιέργειας που ξεχωρίζει για τα υψηλά ποιοτικά προϊόντα του.

–**Ποιες ενέργειες δρομολογούνται ώστε ο κλάδος να παραμείνει ενεργός αν συνυπολογίσει κανείς ότι όλο και μειώνεται ο αριθμός των επαγγελματιών ψαράδων;**

–Αυτό που συναποφασίσαμε με τον Επίτροπο, είναι η δημιουργία κοινής ομάδας εργασίας ώστε να τροχοδρομηθούν στοχευμένες λύσεις. Οι όποιες ενέργειες γίνονται εσωτερικά, θα έχουν αυξημένο θετικό αποτέλεσμα εάν ληφθούν ενέργειες και σε ενωσιακό επίπεδο. Γι' αυτό η ομάδα αρχικά θα επικεντρωθεί στην αντιμετώπιση των παρεμβάσεων που δέχονται οι αλιείς μας από την Τουρκία, στην αύξηση των αλιευτικών ποσοτήσεων, στη δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού, στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των ξενικών εισβλητικών ειδών και στη βελτίωση των υποδομών μας.

–**Πότε προγραμματίζεται να ολοκληρωθούν τα έργα του Σχεδίου Αειφόρου Ανάπτυξης του Εθνικού Δασικού Πάρκου Ακάμα;**

–Ο στόχος μας είναι τα έργα να ολοκληρωθούν στο τέλος του 2027, όπως προνοεί ο αρχικός προγραμματισμός. Πρωταρχική μας έγνοια είναι να διασφαλίσουμε αυτόν τον περιβαλλοντικό θησαυρό. Δεν θέλουμε να διεκπεραιώσουμε απλώς τα έργα αλλά να τα κάνουμε σωστά και με μειωμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Εντός Ιανουαρίου θα έχουμε καλύτερη εικόνα του πότε και πώς μπαίνουμε ξανά μέσα στον Ακάμα. Εννοείται πως η αυστηρή περιβαλλοντική επίβλεψη των έργων, εντός της φιλοσοφίας του Σχεδίου Αειφόρου Διαχείρισης και Ανάπτυξης Ακάμα, είναι βασικές αρχές που τηρούμε.

–**Εντός των ημερών θα έχετε στα χέρια σας και το αποτέλεσμα της έρευνας για τυχόν πειθαρχικές ευθύνες, όπως είχε λεχθεί;**

–Όταν ολοκληρώθηκε η διοικητική έρευνα που κατέδειξε ενδεχόμενα πειθαρχικά αδικήματα, διορίστηκε ερευνώσα λειτουργός της Νομικής Υπηρεσίας για να τα διερευνήσει. Ο χρόνος ολοκλήρωσης ήταν το τέλος του 2024. Η ερευνώσα λειτουργός κατέθεσε αίτημα για εκ νέου παράταση λόγω του όγκου του υλικού που έχει στα χέρια της.

–**Αξίζει τελικά στο όνομα της ανάπτυξης να προχωράμε σε παρεμβάσεις στο περιβάλλον;**

–Καμία ανάπτυξη δεν μπορεί να θεωρείται ανάπτυξη, αν δεν είναι πλήρως συμβατή και σε ισορροπία με το περιβάλλον. Αυτό αποτελεί βασική αρχή κάθε απόφασης

ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, υπουργός Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος

Δεν με ενδιαφέρει θέση στην ηγεσία της ΕΔΕΚ

Η κριτική είναι πάντα καλοδεχούμενη και βοηθά στο να βελτιωνόμαστε, δεν διεκδικώ το αλάθητο

Θέλουμε να λύσουμε τα προβλήματα που χρονίζουν ώστε ο «Λευκός χρυσός» της Κύπρου να συνεχίσει να προσελκύει επενδύσεις και αύξηση πωλήσεων.

προϊόν. Γι' αυτό εντός του 2024 συστάθηκε Επιτροπή Παρακολούθησης με συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων και του ΚΕΒΕ, συστάθηκε Ενδοτμηματική Επιτροπή με συμμετοχή εκπροσώπων όλων των συναρμόδιων υπηρεσιών, προχωρά η αυστηροποίηση της νομοθεσίας για να αποτραπουν οι οποιεσδήποτε παραβάσεις, εφαρμόζεται λογισμικό για καταμέτρηση αιγοπροβάτων γάλακτος, δίνονται χρηματοδοτικά κίνητρα σε αιγοπροβατοτρόφους για να αυξήσουν την παραγωγή γάλακτος και επιδοτείται η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των κτηνοτροφικών μονάδων αγελάδων. Αυτές είναι ενέργειες που πρώτη φορά γίνονται. Θέλουμε να λύσουμε τα προβλήματα που χρονίζουν ώστε ο «Λευκός χρυσός» της Κύπρου να συνεχίσει να προσελκύει επενδύσεις και αύξηση πωλήσεων.

–**Ποιες κινήσεις προγραμματίζετε εντός του 2025 για αναβάθμιση του πρωτογενούς τομέα, που διαχρονικά αποτελεί στυλόβλητη της οικονομίας και της ανάπτυξης;**

–Έχοντας πάντα ως οδικό χάρτη τη στρατηγική για τον πρωτογενή τομέα, εντός του 2025 προγραμματίζεται νέο επενδυτικό πρόγραμμα με έμφαση στον επαγγελματία γεωργό και κτηνοτρόφο, την προσέλκυση νέων, τη δημιουργία μόνιμων υποδομών που μειώνουν το κόστος παραγωγής και προστατεύουν από ακραία καιρικά φαινόμενα. Η ευφυής γεωργία και η αγρομετεωρολογία το 2025 ενισχύονται ώστε να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας των γεωργών. Επίσης, προχωράμε με απλοποίηση διαδικασιών αδειοδότησης για ευκολότερη πρόσβαση στα επενδυτικά σχέδια, όπως επίσης και χρηματοδοτικά εργαλεία σχεδιασμένα για γεωργούς.

–**Το e-κοφίνι μπορεί να μειώσει τη μεγάλη ψαλίδα ανάμεσα στον παραγωγό και τον καταναλωτή, όπως ήταν και ο στόχος του Υπουργείου σας;**

–Το e-κοφίνι, το οποίο αναβαθμίστηκε σε εφαρμογή στο κινητό, είναι παρατηρητήριο μέσων τιμών. Είναι ένα από τα εργαλεία που εφαρ-

μόζουμε για μείωση της ψαλίδας. Απευθύνεται στον γεωργό, για να γνωρίζει την τρέχουσα μέση τιμή των προϊόντων του, αλλά και στον καταναλωτή για να ελέγχει τις τιμές. Το 2024 ξεκίνησε και η πλατφόρμα AgroCyprus όπου οι ομάδες παραγωγών ανεβάζουν τις ποσότητες, οργανώνοντας έτσι καλύτερα την παραγωγή. Στην πορεία, θέλουμε να εφαρμόσουμε δημοκρατήριο τιμών. Πρώτα, όμως, χρειάζεται να κερδηθεί η εμπιστοσύνη και η συνεργασία ανάμεσα σε όλους τους εμπλεκόμενους. Στόχος μας, ο γεωργός να έχει δικαίο και σταθερό εισόδημα και ο καταναλωτής υψηλής ποιότητας προϊόντα σε προσετές τιμές.

–**Για το μεγάλο διαχρονικό πρόβλημα της λειψυδρίας υπάρχουν ολιστικές αποφάσεις;**

–Υπάρχουν και έχει ήδη ξεκινήσει η υλοποίησή τους. Λύνουμε μόνιμα μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της χώρας μας, δίνοντας ασφάλεια στους πολίτες και αρδευτές μας. Μέσα από το Πρόγραμμα 28 Δράσεων καλύπτουμε τις ανάγκες ύδρευσης στο 100% από τις αφαλατώσεις, αφού σήμερα είναι στο 70%. Το επιτυγχάνουμε αυτό αυξάνοντας τις ποσότητες νερού που λαμβάνουμε από τις υφιστάμενες μονάδες, αποκτάμε τέσσερις μικρές κινητές μονάδες αφαλάτωσης και τοποθετούμε ακόμα δύο μόνιμες μονάδες, φτάνοντας συνολικά στις επτά. Σε συνεργασία με τους ΕΟΑ μειώνουμε τις απώλειες των δικτύων. Για πρώτη φορά εισάγουμε τη χρήση ΑΠΕ στη λειτουργία των αφαλατώσεων και αξιοποιούμε τις αφαλατώσεις ολόχρονα, όχι μόνο για συμπλήρωση των αναγκών. Έτσι θα αποθηκεύεται περισσότερο νερό στα φράγματα για σκοπούς άρδευσης.

–**Θα πρέπει να υπάρξει παρότρυνση για επιλογή διαφορετικών καλλιέργειών από ό,τι έχουμε σήμερα, λόγω και της λειψυδρίας;**

–Μία από τις δέσμες της στρατηγικής του πρωτογενούς τομέα αποσκοπεί ακριβώς σε αυτό. Επιβάλλεται να διαχειριστούμε τις υδροβόρες καλλιέργειες. Σύμμαχός μας σε αυτό είναι η τεχνολογία γ'

αυτό και στο νέο επενδυτικό δίνουμε στους επαγγελματίες γεωργούς επιδότηση έως και 80% για τοποθέτηση εξοπλισμών αρδευτικών συστημάτων, μετεωρολογικών σταθμών, αγροβελταϊκών, θερμοκηπίων, αξιοποίηση υδροπονίας κ.ά.

–**Σε περίπτωση αποκώρπωσης της ΕΔΕΚ από την κυβέρνηση θα φύγετε και εσείς;**

–Το ερώτημα που θέτετε δεν υφίσταται αυτή τη στιγμή, ως εκ τούτου, με πολύ σεβασμό, θεωρώ πως οτιδήποτε λεχθεί δεν έχει κάποιο συγκεκριμένο πολιτικό θεμέλιο. Αυτή την ώρα για εμένα, όπως εξάλλου και για την ΕΔΕΚ, προέχει η υλοποίηση του προγράμματος διακυβέρνησης του προέδρου Νίκου Χριστοδουλίδου.

–**Ωστόσο δεν το αποκλείετε;**

–Όπως σας έχω απαντήσει, το ερώτημα δεν υφίσταται αυτή τη στιγμή.

–**Με τον Μαρίνο Σιζόπουλο έχετε πλέον επικοινωνία σε τακτά χρονικά διαστήματα αν συνυπολογίσει κανείς πως ήσασταν στενοί συνεργάτες μέχρι τον διορισμό σας;**

–Διατηρώ άριστες σχέσεις με τον Μαρίνο Σιζόπουλο και να έχω μια συχνή επικοινωνία. Εξάλλου πέρα από την πολιτική, μας συνδέει αμοιβαία εκτίμηση.

–**Θα σας ενδιέφερε να διεκδικήσετε μία θέση στην ηγεσία της ΕΔΕΚ όταν έρθει η ώρα των εκλογών στο κόμμα;**

–Όχι, δεν είναι κάτι που με ενδιαφέρει. Δεν θέλω να βρεθώ στην ηγεσία του κόμματος. Παραμένω απλό μέλος της ΕΔΕΚ και συνεχίζω να προσφέρω από αυτό το μετερίζι όπως όλοι οι Εδεκιτες.

–**Ποια είναι η σχέση σας με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας;**

–Έχω άριστες σχέσεις με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδου. Από την πρώτη μέρα ανάληψης των καθηκόντων μου, με την καθοδήγησή του, προχωράμε στην υλοποίηση του προγράμματος διακυβέρνησης στο οποίο είμαστε προσπωμένοι να υλοποιήσουμε. Υπάρχει μία πολύ

αγαστή συνεργασία και παραγωγικός διάλογος.

–**Σας ενοχλεί ότι δεν είστε στους δημοφιλέστερους υπουργούς της κυβέρνησης σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις;**

–Όχι διότι αυτό που έχει σημασία είναι να υλοποιούμε τους στόχους τους οποίους θέτουμε, πράγμα που μαζί με την ομάδα μου δουλεύουμε καθημερινά. Λύνουμε σιγά-σιγά πολλές από τις παθογένειες ετών και αυτό χρειάζεται κόπο, αφοσίωση και χρόνο. Όπως όλη η κυβέρνηση έτσι και εγώ, λαμβάνουμε αποφάσεις και προχωράμε σε ενέργειες που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των πολιτών με όρους αειφορίας.

–**Γιατί νιώσατε την ανάγκη να αποστείλετε εγκύκλιο για το πώς να διαχειρίζονται την επικοινωνία τα στελέχη του Υπουργείου σας;**

–Η οδηγία η οποία δόθηκε ήταν για καλύτερο συντονισμό μετά και από την αναβάθμιση του γραφείου Τύπου του Υπουργείου με ένα ακόμη άτομο. Στόχος μας είναι η άμεση και έγκυρη ενημέρωση.

–**Το περιεχόμενο, όμως, του κειμένου που στάλθηκε προς τους εργαζόμενους ήταν απαγορευτικό και δεν κατέγραφε αυτό που μας αναφέρετε.**

–Από την πρώτη στιγμή είπα δημόσια ότι η διατύπωση που έγινε ήταν λανθασμένη και έδωσε δικαίωμα σε συνειρμούς που πόρρω απέχουν από τις αρχές και τις αξίες μου, όσο και από αυτό που συμβαίνει μέσα στο Υπουργείο.

–**Προηγήθηκε οποιαδήποτε κίνηση ή δήλωση που σας ενόχλησε ή θεωρήσατε ότι δεν ήταν ορθή για αυτό και θελήσατε να στείλετε αυτή την εγκύκλιο;**

–Η αναγκαιότητα προκύπτει από το μέγεθος των προβλημάτων του Υπουργείου. Για αυτό και προχωρήσαμε στην αναβάθμιση, η οποία μου επέτρεψε να ζητήσω καλύτερο συντονισμό, για αυτό και η παράκληση προς όσους βγαίνουν προς τα ΜΜΕ να συντονίζονται με το γραφείο Τύπου.

–**Ισχύει ότι είστε στενές φίλες με την Πρώτη Κυρία;**

–Την Πρώτη Κυρία τη γνώρισα τον Μάρτιο του 2023, λίγο καιρό αφότου διορίστηκα. Είναι ένας άνθρωπος με όραμα και ανιδιοτελή αφοσίωση, τον οποίο θαυμάζω και σέβομαι για το έργο που επιτελεί. Η σχέση που έχουμε είναι σχέση συνεργασίας που προκύπτει από κοινές πρωτοβουλίες και στόχους. Η συνεργασία μας ξεκίνησε από την κοινή μας πρωτοβουλία για μετατροπή του Προεδρικού Μεγάρου σε κτήριο μηδενικών απορριμμάτων στις χωματερές και είναι με μεγάλη ικανοποίηση που έχουμε επιτύχει τον στόχο μας. Το Υπουργείο του οποίου προϊστάμαι, όπως και άλλα Υπουργεία, συνεργαζόμαστε και για μια άλλη πολύ ξεχωριστή και σημαντική πρωτοβουλία της Πρώτης Κυρίας, τη μετατροπή του περβόλιου του Προεδρικού σε ένα επισκέψιμο αστικό αγρόκτημα, αναβαθμίζοντας έτσι έναν σημαντικό πνεύμονα πρασίνου της πρωτεύουσας.

–**Σας ενοχλεί η κακή κριτική που δέχεστε κάποιες φορές για το έργο σας εντός του Υπουργείου;**

–Η κριτική δεν με ενοχλεί, αντίθετα με έχει βοηθήσει. Είναι πάντα καλοδεχούμενη και βοηθά στο να βελτιωνόμαστε. Δεν διεκδικώ το αλάθητο. Όσοι δουλεύουν θα κάνουν και λάθη.

–**Όταν έρθει η ώρα να φύγετε από το υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος ποιο είναι το έργο που θέλετε να αφήσετε πίσω σας;**

–Θα ήθελα να κοιτάξω πίσω και να δω βελτιωμένη την ποιότητα ζωής των πολιτών με όρους αειφορίας. Για να επιτευχθεί αυτό προχωράμε με τους συνεργάτες μου σε υλοποίηση των εισηγήσεων των νέων γεωργών και κτηνοτρόφων, σε αναβάθμιση των υποδομών μας και αλλαγή συνθηκών, ώστε η Κύπρος να πλησιάσει τους ευρωπαϊκούς κλιματικούς και περιβαλλοντικούς στόχους. Το να καταφέρω, άνθρωπος και περιβάλλον να είναι σε πλήρη αρμονία, είναι ένα όραμα για το οποίο καθημερινά δουλεύω μαζί με όλα τα τμήματα του Υπουργείου μου.

Σκιαγραφώντας το 2025 για την Ούρσουλα

Με την έναρξη του νέου έτους, η πρόεδρος της Κομισιόν έχει την ευκαιρία να σφραγίσει την πενταετία με το προσωπικό της στίγμα

“
Δύσκολη συγκυρία, αλλά με κρυφές... ευκαιρίες η μεταβατική περίοδος σε Γαλλία και Γερμανία.

“
Έχει ενδιαφέρον πού θα ανατεθεί η αρμοδιότητα για τη διαχείριση του Κυπριακού, μετά τη μεταφορά των αρμοδιοτήτων της Γεν. Διεύθυνσης για τις μεταρρυθμίσεις (ΓΔ REFORM) για τον Κανονισμό της Πράσινης Γραμμής και τη στήριξη των Τουρκοκυπρίων στη ΓΔ για τις περιφέρειες (ΓΔ REGIO).

“
Πληροφορίες θέλουν την πολιτική διάσταση του Κυπριακού να εντάσσεται πλέον στη γενική γραμματεία της Κομισιόν, κάτω από την ίδια την Πρόεδρο.

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Το 2024 δεν ήταν εύκολο για την πορεία της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στην ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και στη διατήρηση ενός «προεδρικού», συγκεντρωτικού προφίλ, το οποίο οι κυβερνήσεις της Ευρώπης αξιοποιούν όταν το χρειάζονται, αλλά δεν θέλουν απαραίτητα να ενθαρρύνουν.

Οι μεγαλύτερες προκλήσεις της χρονιάς που πέρασε αφορούσαν το κυνήγι της επανεκλογής: η επίτευξη ισχυρού ποσοστού στις ευρωεκλογές για κυρίαρχη κεντροδεξιά στην πολιτική της Ευρώπης, η αντιμετώπιση των επικρίσεων για τη στάση Φον ντερ Λάιεν στο Μεσανατολικό, οι ακροβασίες μεταξύ εθνικών συμφερόντων και κομματικών συμμαχιών για τη νέα Κομισιόν, και οι παρασκηνιακές διαβουλεύσεις για «κατά περίπτωση» πλειοψηφίες με την ακροδεξιά από τη μια και τους πράσινους από την άλλη. Το 2025, όμως, η Γερμανίδα πολιτικός, που έχει φτάσει πιο κοντά από ποτέ στο να απαντήσει στο ερώτημα του Χ. Κίσιντζερ για το πού πρέπει να τηλεφωνήσει κανείς για να μπορέσει να μιλήσει με την Ευρώπη, θα πρέπει να απαντήσει στο άλλο παροιμιώδες ερώτημα για τον σκύλο που κυνηγά τους τροχούς ενός αυτοκινήτου: τι θα το κάνει όταν το πιάσει;

Κλειδί για αντιμετώπιση των προκλήσεων της επόμενης πενταετίας για την κ. Φον ντερ Λάιεν θα είναι η σχέση της προέδρου της Κομισιόν με τις εθνικές πρωτεύουσες, εν μέσω της αβεβαιότητας που προκαλεί η επανεκλογή Τραμπ για το μέλλον της Ουκρανίας και της διατλαντικής συνεργασίας (αν και οι ηγέτες της ΕΕ έχουν επιλέξει μια πιο ψυχραιμη δημόσια στάση), και ενώ η Ευρώπη υποδέχεται το νέο έτος με δύο περιφερειακούς πολέμους στη γειτονιά της και με τη Συρία να ακροβατεί.

Δούναι και λαβείν

Η εδραίωση της εξουσίας της κ. Φον ντερ Λάιεν, που συνεχίζεται από τις αρχές κιόλας του έτους με την ένταξη της Γενικής Διεύθυνσης για τις μεταρρυθμίσεις (ΓΔ REFORM) στη γενική γραμματεία της Κομισιόν υπό την εποπτεία της ίδιας, περνά μέσα από το δούναι και λαβείν με δύο κέντρα παραγωγής και έγκρισης πολιτικής: το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όπου η πρόεδρος της Κομισιόν διατηρεί τις επιλογές προώθησης των νομοσχεδίων της με

δύο ξεχωριστές κατά περίπτωση «συμμαχίες», με ρυθμιστές τη συντηρητική - άκρα δεξιά και τους πράσινους, και το Συμβούλιο της ΕΕ όπου τα κράτη-μέλη επίσης συνδιαμορφώνουν τις νομοθεσίες.

Στο πλαίσιο του Συμβουλίου, και στις συνόδους των ηγετών στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η κ. Φον ντερ Λάιεν αξιοποιεί τις καλές σχέσεις με ηγέτες κλειδιά από τον πολιτικό της χώρο, το Ευρωπαϊκό Λαϊ-

κό Κόμμα, μεταξύ άλλων την Πολωνία και την Ελλάδα, αλλά και τις καλές αν και κάπως δυσκολότερες σχέσεις και με τη σοσιαλιστική κυβέρνηση στην Ισπανία ή τη συντηρητική κυβέρνηση στην Ιταλία.

Στο δούναι και λαβείν της επικοινωνιακής και ουσιαστικής σε κάποια θέματα αλληλοστήριξης εντάχθηκε και η Κύπρος, με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη να φροντίζει να βάξει τη χώρα στη διάθεση

των προτεραιοτήτων της κ. Φον ντερ Λάιεν, προσφέροντας για παράδειγμα διέξοδο στις επικρίσεις για τη στάση της Προέδρου στο Μεσανατολικό με την προώθηση του διαδρόμου «Αμάλθεια», η ανοίγοντας παράθυρο άσκησης soft power της ΕΕ στον Λίβανο, ή τοποθετώντας το νησί ως μεταφορικό και κυριολεκτικό έδαφος για διάλογο της ΕΕ με τους ηγέτες της Μέσης Ανατολής.

Οι 100 ημέρες

Η επόμενη περίοδος των πρώτων τριών με έξι μηνών της δεύτερης πενταετίας Φον ντερ Λάιεν θα είναι κρίσιμη καθώς η πρόεδρος της Κομισιόν έχει «τάξει» μια σειρά από πρωτοβουλίες πριν εκπνεύσουν οι συμβολικές πρώτες 100 ημέρες (δηλαδή μέχρι τα μέσα Μαρτίου), και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων: από την παρουσίαση μιας στρατηγικής για μια πράσινη (ή όπως λέγεται πλέον για να μην προκαλέσει αντιδράσεις στη δεξιά) βιομηχανία, μιας στρατηγικής για τις ανάγκες σε επενδύσεις στην άμυνα και της προώθησης της ανάπτυξης τεχνολογιών Τεχνητής Νοημοσύνης, μέχρι την παρουσίαση ενός νέου οράματος για τη γεωργία, της αναθεώρησης του πώς η διεύθυνση θα επηρεάσει την ΕΕ σε όλους τους τομείς, και ενός σχεδίου δράσης για την κυβερνοασφάλεια στα νοσοκομεία της ΕΕ.

Σε αυτή την προσπάθεια η κ. Φον ντερ Λάιεν έχει ως ευλογία αλλά και κατάρα την πολιτική αστάθεια και μεταβατική περίοδο στην οποία βρίσκονται οι δύο μεγάλες δυνάμεις της ΕΕ, με τη Γερμανία να βρίσκεται σε τροχιά εκλογών μετά από την περίοδο Σολτς που σε λίγα θυμίζει την περίοδο Μέρκελ, και τη Γαλλία εν μέσω πολιτικής κρίσης καθώς η εποχή Μακρόν φτάνει στο τέλος της.

Κοινοτικοί αξιωματούχοι από το περιβάλλον της κ. Φον ντερ Λάιεν σημειώνουν, πάντως, πως η Κομισιόν θα προτιμούσε αυτές τις δύο μεγάλες χώρες στο προσκήνιο, ούτως ώστε να συμμετέχουν στη διαμόρφωση της ατζέντας για την επόμενη πενταετία και να τους προσδώσουν το δικό τους βάρος. Ειδικά όσον αφορά ζητήματα όπως η άμυνα ή το μέλλον της γεωργίας. Από την άλλη βέβαια, η κ. Φον ντερ Λάιεν δεν αναμένεται να αφήσει την ευκαιρία να καθεί να προχωρήσει σε «τετελεσμένα» επί του εδάφους, όπως έχει ήδη κάνει με την -στην πράξη- μεταφορά της αρμοδιότητας των κονδυλίων συνοχής στο γραφείο της.

Ο βαθμός στον οποίο θα επιχειρήσει να αξιοποιήσει τις συγκυρίες θα διαφανεί όταν η Κομισιόν παρουσιάσει τις προτάσεις της για το επόμενο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (τον προϋπολογισμό της ΕΕ για την περίοδο 2028 - 2034) και τον τρόπο με τον οποίο θα γίνεται η διαχείριση των κονδυλίων συνοχής.

Η Κύπρος, η Τουρκία και η εξωτερική πολιτική

Στο πιο πάνω πλαίσιο εντάσσεται με τον δικό της ρόλο και η Κύπρος, δυνητικά πέρα από τη μέχρι σήμερα στερεότυπη συμπεριφορά της χώρας που καταγγέλλει την Τουρκία, η οποία παραμένει σημαντικός και επιδραστικός παράγοντας, παρά τη δύσκολη συμπεριφορά της, και παρά τις όποιες ελπίδες της Λευκωσίας για απόλυτη εξάρτηση των ευρωτουρκικών σχέσεων από το Κυπρια-

κό. Η πρόσφατη επίσκεψη της κ. Φον ντερ Λάιεν στην Άγκυρα, αυτή τη φορά χωρίς αμφισβητήσεις και παρατράγουδα για το πρωτόκολλο, έδωσε τον βηματισμό των προθέσεων για τα ευρωτουρκικά στη βάση των συμφωνηθέντων και από τους 27 επί της έκθεσης Μπορέλ - Κομισιόν για τα ευρωτουρκικά: επιδίωξη βελτίωσης των σχέσεων και επαναφοράς της συνεργασίας, με το

Κυπριακό να έχει κεντρικό ρόλο, χωρίς όμως να αποτελεί προϋπόθεση. Ήδη, επίσης, η πρόεδρος της Κομισιόν έχει αναλάβει να είναι το εξωτερικό πρόσωπο της ΕΕ (όπως στην επίσκεψη στην Τουρκία), χωρίς προς το παρόν να διαφαίνονται οι διαφωνίες που υπήρχαν με τον τώως πρόεδρο του Ευρ. Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ ή τον τώως υπ. εκπρόσωπο, Ζοζέπ Μπορέλ. Η κ. Φον

ντερ Λάιεν έχει πλέον τον έλεγχο της πολιτικής για τη Μέση Ανατολή, μέσω της πιστής συνεργάτιδάς της, επιτρόπου για τη Μεσόγειο, Ντομινικά Σουίτσα, ενώ η νέα υπ. εκπρόσωπος Κ. Κάλας αναμένεται να εστιάσει σε σημαντικό βαθμό στην υπόθεση της Ουκρανίας. Σε αυτό το πλαίσιο θα έχει ενδιαφέρον πού θα ανατεθεί η αρμοδιότητα για τη διαχείριση του Κυπριακού, μετά

τη μεταφορά των αρμοδιοτήτων της Γεν. Διεύθυνσης για τις μεταρρυθμίσεις (ΓΔ REFORM) για τον Κανονισμό της Πράσινης Γραμμής και τη στήριξη των Τουρκοκυπρίων στη ΓΔ για τις περιφέρειες (ΓΔ REGIO). Πληροφορίες θέλουν την πολιτική διάσταση του Κυπριακού να εντάσσεται πλέον στη γενική γραμματεία της Κομισιόν, κάτω από την ίδια την Πρόεδρο.

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΝΟΜΕΑΣ

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΑΤΔ
Καντάρας 54, Καίμακλι, 1037 Λευκωσία - Κύπρος
sales@chrkapodistrias.com, T. 22348600

Καιρός να συνέλθουμε

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Διερωτώμενη αν αυτές τις μέρες εμείς οι αρθρογράφοι αντί να εστιάζουμε στην επικαιρότητα, είναι μήπως πιο χρήσιμο να μιλήσουμε για κείνο που υπάρχει πίσω και πέρα από αυτόν και το οποίο συνιστά μιαν άλλη, βαθύτερη, ουσία, έπεσα τυχαία σε μια συνέντευξη της συγγραφέως Ιωάννας Καρυστιάνη. Κακώς χρησιμοποιώ τη λέξη τυχαία γιατί ανέκαθεν πεποιήνοσή μου ήταν ότι τίποτα τυχαίο. Και η αλήθεια είναι πως αυτό το «συναπάντημα», το οποίο με ανάγκασε να ριξώ ταχύτητες και να επαναφέρω το μυαλό μου σε ένα φυσιολογικό ρυθμό και όχι αυτόν που υπαγορεύουν τα ΜΚΑ, ήταν κάτι περισσότερο από απάντηση στο διερώτημά μου. Ήταν μια αφύπνιση για το πού πρέπει να παραμένει ο πήχης των αναζητήσεών μας, ώστε η έλλειψη ποιότητας στον δημόσιο λόγο να μας κρατά υποψιασμένους και όχι εφησυχασμένους ή ανακουφισμένους. Και πόσο μάλλον εμάς τους δημοσιογράφους, οι οποίοι οφείλουμε να ξεσκεπάζουμε όχι μόνο τα σκάνδαλα ή τις αστοχίες των πρωταγωνιστών της πολιτικής σκηνής, αλλά και το πραγματικό βάθος σκέψης τους. Ειδικά σ’ αυτή την εποχή όπου η προχειρότητα, η επιδερμικότητα, η γλωσσική πένια και η κυριαρχία της εικόνας, «μεταμορφώνουν» τους πολιτικούς (και πολλούς άλλους της δημόσιας σφαίρας) σε περσόνες, οι οποίες προκειμένου να διατηρήσουν τη δημοφιλία τους υποβιβάζουν χωρίς κανένα δισταγμό τα πάντα—από το πιο σοβαρό μέχρι το πιο ασήμαντο—σε κουβέντες του (διαδικτυακού) καφενέ. Αυτό που προσπαθώ να πω είναι ότι πια δεν κυκλοφορούν σε πρώτο πλάνο πρότυπα ανθρώπων που να δίνουν το μέτρο της ποιότητας, αλλά κυριαρχούν «αλαλάζοντα κύμβαλα» που την έχουν δει πολιτικοί, διαμορφωτές κοινής γνώμης, δημοσιογράφοι και δεν ξέρω κι εγώ τι άλλο. Και το αντίβαρο σ’ αυτή την επικράτηση της αβάσταχτης ελαφρότητας, η οποία εξαπατά και παραπλανά ξεδιάντροπα τον κόσμο, που επειδή δεν έχει πλέον από πού να πιαστεί πέφτει στην παγίδα της, είναι οι άνθρωποι των γραμμάτων. Το μόνο σωσίβιο που μας απέμεινε είναι η αποχή για κάποιες ώρες από όλους αυτούς τους «δημόσιους» που παριστάνουν τους ειδήμονες, τους σωτήρες, τους συγκλονισμένους, τους φιλόανθρώπους κτλ.—με το ίδιο φτωχό λεξιλόγιο κάθε φορά—και η επαφή με σκέψεις και ανσυχώσεις ανθρώπων των γραμμάτων. Και εμείς οι δημοσιογράφοι οφείλουμε να το υπενθυμίζουμε, αν πραγματικά προσδοκούμε να θέσουμε ένα φραγμό στην κατρακύλα που επικρατεί να κανονικοποιήσει τη φαιδρότητα και την επιδερμικότητα προτάσσοντάς την μάλιστα ως ένδειξη «αυθεντικότητας». Μήπως και έτσι μας βρει ο νέος χρόνος με μια ελπίδα πως το κριτήριο μας θα ξεθωιάσει και θα μπορούμε πια να διακρίνουμε τι πραγματικά συμβαίνει γύρω μας. Διαβάστε, λοιπόν, πόσο εύστοχα το περιγράφει η Καρυστιάνη: «Εστιάζουμε σ’ αυτό, που είναι η μικρή εικόνα, και δεν βλέπουμε το πανοραμικό πλάνο της μεγάλης εικόνας και το πού πάει ο κόσμος σήμερα. Δηλαδή, η πολιτική, η οποία έχει συγκεντρώσει τότε εμπειρία, έχει πια τόσα μέσα, έχει τόση γνώση, έχει τόσους ειδικούς με 15 μεταπτυχιακά, έχει καταφέρει να γίνει αξιοθρήνητη. Οι δρόμοι μακράς ενατένσις έχουν όλοι ναρκοθετηθεί απ’ τις αγορές, από συμφέροντα, δηλαδή αυτό που διαφημίζεται ως κανονικότητα δεν είναι μια ευνομούμενη πολιτεία με δικαίους νόμους, την οποία οι πολίτες σέβονται και σέβεται κι εκείνη τους πολίτες, είναι κάτι άλλο. Είμαστε σχεδόν ανίσχυροι και με πάνει μια στενοχωρία, γιατί είναι λες και η πολιτική και η Δικαιοσύνη να φοβούνται πια να επωμισθούν το αληθινό βάρος του ρόλου τους. Είναι κρίμα, γιατί στη σημερινή εποχή φοβάμαι ότι η έννομη τάξη—η οποία θυμίζει τον αγρότη που αλλάζει τα πασαλάκια και μεγαλώνει το οικόπεδό του—φτάνει και να εφαρμόζεται κατά πώς συμφέρει την εκάστοτε εξουσία: αλλά και με την κατήχηση κάποιων μέσων ενημέρωσης, οι πολίτες μαθαίνουν να μην έχουν καμία εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Μαθαίνουμε πώς να μειώνουμε τις προσδοκίες μας, πώς να αμφισβητούμε και τα καλά που έχουμε ως εμπειρίες, μαθαίνουμε πώς να μισαναπνέουμε και πώς να μην ονειρευόμαστε».

elenixenou11@gmail.com

Στο Τορίνο, κούκλες έχουν στοιβαχθεί στην Γκαλερί Σαν Φεντερίκο, κατά τη διάρκεια μίας διαμαρτυρίας πολιτών υπέρ των Παλαιστινίων, καταδικάζοντας έτσι τον θάνατο πολιτών στη Λωρίδα της Γάζας.

Ευάλωτες δημοκρατίες

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Αν κάτι εμπεδώθηκε από την πρόσφατη συνέντευξη του Μιχάλη Παπαπέτρου στο «Pints of Politics», είναι το πού μπορεί να οδηγήσουν ένα πολιτικό κόμμα και κυρίως μία κοινωνία οι ιδεοληψίες, ο φανατισμός, η έλλειψη ιδεολογίας και αμφισβήτησης. Η εισβολή στην Τσεχοσλοβακία, υπήρξε ένα από τα καταλυτικά εκείνα σημεία της ιστορίας που αποκάλυψε πώς αγνές ιδεολογίες—στην απουσία πολιτικού υποβάθρου και ουσίας—μετατρέπονται σε ολοκληρωτικά καθεστώτα. Που διαβρώνουν την ατομική ελευθερία και τιμωρούν την ελευθερη σκέψη. Κατέδειξε τον τρόπο με τον οποίο η ιδέα του «σοσιαλισμού με ανθρώπινο πρόσωπο» πτήθηκε και πώς ο υπαρκτός σοσιαλισμός απέτυχε να εφαρμόσει όσα στην αρχή υποσχόταν. Και στην περίπτωση όμως της Κύπρου φάνηκε πώς οι ιδέες ήταν δύσκολο να εφαρμοστούν, ενώ οι εξαρτήσεις του ΑΚΕΛ από τη Σοβιετική Ένωση αποτέλεσαν τελικά κηλίδα για το κόμμα. Αποκάλυψε πώς έχασε τον προσανατολισμό της η Αριστερά για μία κοινωνία ίση και ελεύθερη, υποκύπτοντας τυφλά στις διαταγές των Σοβιετικών. Και πώς η ιστορία αυτή οδήγησε τελικώς στη διάσπαση του κόμματος. Αν κάτι ωστόσο θα έπρεπε να μείνει προς τη νεότερη γενιά πολιτικών γύρω από τα όσα διηγείται ο Μιχάλης Παπαπέτρου είναι πόσο σημαντική είναι η συνέπεια σε θέσεις αρχών και η ανάγκη πολιτικών που έχουν το θάρρος της γνώμης τους. Έστω κι αν αυτό το θάρρος έχει ενίοτε συνέπειες και συνοδεύεται τελικώς με προσωπικό και πολιτικό κόστος. Έτσι και οι ιδεολογίες που καθόρισαν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, άρχισαν να διαβρώνονται με τα χρόνια, απολυτότητες άρχισαν να αμφισβητούνται, ενώ πολιτικά πρόσωπα πολεμήθηκαν για να εδραιώσουν λίγη περισσότερη δημοκρατία στον τόπο τους και λιγότερο δογματισμό. Η δημοκρατία για την οποία έγιναν θυσίες αποδείχτηκε ότι είναι μία συνεχής μάχη με διαφορετικές προκλήσεις. Πως για να διατηρηθεί η δημοκρατία χρειάζονται ηγεσίες με θέσεις αρχών και όραμα. Πρόσφατα με πολιτική συνείδηση που δεν θα παρακολουθούν ως θεατές τη δημοκρατία να διαβρώνεται. Πρόσωπα που θα ορθώνουν ανάστημα τη στιγμή που εδραιώνεται το

μίσος και ο φανατισμός. Πρόσωπα με πολιτικό περιεχόμενο και ουσία. Γιατί οι μεγαλύτερες καταστροφές ήρθαν ακριβώς τη στιγμή που προηγήθηκε ένα πολιτικό κενό. Σε αυτό το πολιτικό κενό ζούμε σήμερα. Και στην Ευρώπη όπου η Ακροδεξιά και ο φανατισμός ενισχύονται, αλλά και στην Κύπρο. Καμπανάκι για την πολιτική παρακμή, υπήρξε το εκλογικό αποτέλεσμα του Ιουνίου που εμπέδωσε την πεποίθηση πως κάποια από τα υφιστάμενα πολιτικά κόμματα απέτυχαν στην αποστολή τους. Είτε γιατί οι προτάσεις τους δεν έπεισαν είτε γιατί οι ίδιοι δεν είχαν κάτι να προτείνουν. Όμως, ακόμη και τότε, μπροστά στην εμφανή κατρακύλα των ποσοστών, δεν είδαμε το πολιτικό προσωπικό να προχωρήσει σε αυτοκριτική. Να αμφισβητεί τα θέσφατα των κομμάτων τους, να εγκαλούνται οι ηγεσίες τους για την ήττα. Να αμφισβητούνται θέσεις και πρακτικές. Αντιθέτως, παρακολουθούμε πρόσωπα χωρίς πολιτικό περιεχόμενο, χωρίς όραμα να ανελλισσονται άλλοτε συγκυριακά άλλοτε βάσει μιας άτυπης επετηρίδας, αδυνατώντας να αντιληφθούν τη σημασία του ρόλου τους. Και ανοίγοντας την πόρτα στις ακρότητες, τον φανατισμό και την προπαγάνδα. Άλλοτε διά τις σιωπής τους, άλλοτε συνεργαζόμενοι μαζί τους. Η νίκη του Φειδία Παναγιώτου, ενός προσώπου με πλήρη άγνοια για το τι αποτελεί πολιτική, χωρίς θέσεις αρχών και χωρίς όραμα, υπήρξε η απόδειξη του πόσο ευάλωτη είναι η δημοκρατία κυρίως σήμερα. Ξεκίνησε ως αστείο, όμως πλέον μετατρέπεται στη μεγάλη πηληή της. Αποτελώντας μεταξύ άλλων μία Πέμπτη φάλαγγα εντός της Ε.Ε. Άλλοτε υιοθετώντας τη ρωσική προπαγάνδα, άλλοτε αποτελώντας φερέφωνο ενός αμφιλεγόμενου επιχειρηματία όπως ο Elon Musk, πολεμώντας εκ των έσω τις ευρωπαϊκές ιδέες, τις ευρωπαϊκές αρχές και απαξιώνοντας το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Οι κοινωνίες θα εξακολουθούν να είναι ευάλωτες, η δημοκρατία θα συνεχίσει να απειλείται όσο δεν υπάρχει ένα επαρκές θεσμικό αντίβαρο. Όσο δεν υπάρχουν πρόσωπα που θα απαντήσουν στον λαϊκισμό με ορθολογισμό. Και στα ένστικτα με πολιτικές προτάσεις. Διότι, αν κάτι επιβεβαιώνει η παρουσία του Φειδία είναι πως στη Δημοκρατία αθώες επιλογές δεν υπάρχουν.

economidoum@kathimerini.com.cy

Ο κόσμος αλλάζει δέρμα

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Δεν ήταν μια καλή χρονιά το 2024. Κι όχι μόνο για τα μέτωπα των πολέμων που αφάνισαν χιλιάδες αμάχους, με τον ένα μάλιστα να μαίνεται στην πίσω αυλή μας. Δεν ήταν μια καλή χρονιά επειδή φέτος ειδικά βρεθήκαμε σε μια δίνη όπου και οι πλέον αισιόδοξοι συνειδητοποιούσαν ότι ο πλανήτης αλλάζει δέρμα. Έχει συμβεί ξανά στο παρελθόν—την περίοδο του μεσοπολέμου για παράδειγμα—κι απ’ ό,τι φαίνεται η Ιστορία επαναλαμβάνεται, όχι ως φάρσα, αλλά ως απειλή για τα δημοκρατικά θέσιμα. Υπάρχει πλέον μια ξεκάθαρη στροφή προς τον συντηρητισμό, με αιχμή του δόρατος την Ξενοφοβία. Στην Ευρώπη, ο Βίκτορ Όρμπαν δεν αισθάνεται πλέον πολιτική μοναξιά όπως πριν κάποια χρόνια. Η ακροδεξιά απέκτησε σοβαρά ερείσματα στην Ολλανδία, τη Φινλανδία, τη Σλοβακία και την Κροατία. Χωρίς να χέρναιμε τον Χέρμπερτ Κικλ που συμπληρώνει το εθνικιστικό προφίλ της πάλαι ποτέ Αυστροουγγαρίας και βεβαίως τη Μαρί Λεπέν που παραμένει εμβληματική προσωπικότητα του ακραίου συντηρητισμού στη Γαλλία. Το ευρωπαϊκό πάζλ συμπληρώνει η Τζόρτζια Μελόνι, η πιο ενδιαφέρουσα περίπτωση καθώς προχώρησε ένα βήμα πέρα πέρα επιχειρώντας τη λεγόμενη «κανονικοποίηση». Το ιταλικό παράδειγμα δείχνει τον δρόμο προς μια ακροδεξιά η οποία δεν χρειάζεται να επιβάλει τις ιδέες της με σιδηρολοστούς. Η αποτυχία της Χρυσής Αυγής άλλωστε διδάξε ότι το μίσος προς το διαφορετικό και ο φόβος προς το καινούργιο αποδίδουν καλύτερα εάν προσαρμοστούν στην ιδιοσυγκρασία της μεσαιάς τάξης. Αυτή είναι η έννοια της «κανονικότητας», να προτάσσεις αξίες του «παλιού κόσμου»—πατρις, θρησκεία, οικογένεια—δηλητηριάζοντας τα μυαλά των πολιτών χωρίς να σκάει μύτη. Εάν πάντως κάποιοι ήλπιζαν ότι τα πιο πάνω αποτελούν «μεμονωμένα ευρωπαϊκά κρούσματα», οι πρόσφατες εκλογές στις ΗΠΑ γκρέμισαν και τις τελευταίες ψευδαισθήσεις. Η σαρωτική νίκη του Ντόναλντ Τραμπ δεν σηματοδοτεί μονάχα τη θεαματική στροφή προς τον συντηρητισμό, αλλά συμβολίζει και τον θρίαμβο του λαϊκισμού. Με μια σημαντική παράμετρο, η οποία δίνει και τον τόνο της νέας εποχής: την επικυριαρχία των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης. Το πρόσωπο που δεσποχεί, εξάλλου, στο παγκόσμιο πολιτικό κάδρο σήμερα δεν είναι ο Τραμπ κι ούτε φυσικά οι Ευρωπαίοι δορυφόροι του. Αλλά ο πιο πλούσιος άνθρωπος του πλανήτη, Elon Musk, ο οποίος δεν επηρεάζει μόνο τις χρηματιστηριακές τιμές, αλλά καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και τις διεθνείς πολιτικές εξελίξεις. Με πάνω από 208 εκατομμύρια να τον ακολουθούν στο Χ, ο άρχοντας της ψηφιακής τεχνολογίας, κέρδισε μια περίοπτη θέση στη διακυβέρνηση Τραμπ, αλλά οι φιλοδοξίες του φαίνεται ότι δεν σταματούν εκεί. Η πρόσφατη δήλωσή του («Μόνο το AfD μπορεί να σώσει τη Γερμανία») ήταν ένα σαφές μήνυμα ότι ενδιαφέρεται η επιδραστικότητά του να επηρεάσει και την Ευρώπη. Η κίνησή του να μοιραστεί στο Χ το βίντεο κλίπ της Γερμανίδας ακροδεξιάς ακτιβίστριας του AfD Ναόμι Σέιμπτ, η οποία διαδίδει θεωρίες συνωμοσίας, προκάλυψε μεγάλες αντιδράσεις από πολιτικές δυνάμεις στη Γερμανία που τη θεώρησαν «απειλή για τη δημοκρατία». Η στήριξη του Μασκ στην Ακροδεξιά, μοιραία συνδέεται και με την άλλη παρεμβασή του, αυτή τη φορά στις εσωτερικές εξελίξεις της Μεγάλης Βρετανίας. Πρόσφατα, ο ισχυρός άνδρας του Χ και της Tesla, συναντήθηκε με τον Βρετανό ακροδεξιό ηγέτη του κόμματος Reform UK και του υποσχέθηκε χρηματοδότηση 100 εκατομμυρίων δολαρίων. Για να σχηματιστεί η μεγάλη εικόνα δεν έχουμε παρά να ενδώσουμε τις τελίτσες: Τραμπ - Μασκ - Φόρτρετ - Ακροδεξιά, με όλα τα ευρωπαϊκά της παρακλάδια. Αυτά σε ό,τι αφορά την επιφάνεια. Γιατί το πιο ανησυχητικό βρίσκεται από κάτω, στο κοινωνικό υπόδαφος, όπου κοχλάζει ο θυμός. Ένας πρωτόγγυρος θυμός που εκφράζεται ως απαξίωση προς το Σύστημα. Κάπως έτσι ξεφτυνώνουν μέσα από το πλήθος πρόσωπα τα οποία διεκδικούν να εκπροσωπήσουν τον λαό χωρίς καμία γνώση για τους βασικούς πυλώνες της πολιτικής. Πρόσωπα γενικώς και αορίστως δημοφιλή, που γεννήθηκαν και γιγαντώθηκαν μέσα από ψηφιακές πλατφόρμες όπως το Χ ή το TikTok. Ο νικητής των ρουμάνικων εκλογών π.χ., φιλορώσος υπερεθνικιστής Calin Georgescu, είναι ένα τέτοιο παράδειγμα για το δυσοίωνο πολιτικό μέλλον που απλώνεται μπροστά μας.

stavros.christodoulou@gmail.com

Δέσαμε την Τουρκία «Κόμπο»;

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Το υπουργείο Εξωτερικών ξύπνησε πρωί-πρωί την περασμένη Κυριακή και εξέδωσε ανακοίνωση για τα Συμπεράσματα της ΕΕ, για την Τουρκία. Αν και δεν γνωρίζω τι αφύπνισε κυριακάτικα το ΥΠΕΞ να σχολιάσει Συμπεράσματα που εκδόθηκαν πέντε μέρες νωρίτερα, επί της ουσίας, διακήρυξε ότι έχει εξασφαλίσει «άμεση σύνδεση» του Κυπριακού και των ευρωτουρκικών σχέσεων, βλέποντας μάλιστα σχέση «εξάρτησης»! Αναφέρει χαρακτηριστικά το ΥΠΕΞ: «Το Συμβούλιο επαναβεβαιώνει ότι η πρόσδοος στις σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας εξαρτάται από την πλήρη συμμόρφωση της Τουρκίας στις κυπριακές υποχρεώσεις της» και προσθέτει ότι «η ΕΕ επαναλαμβάνει ότι η πρόσδοος στις σχέσεις με την Τουρκία συνδέεται άμεσα με τη λύση του Κυπριακού».

Οι πιο πάνω αναφορές αποτελούν όμως «κυπριακή ερμηνεία» και δεν υπάρχουν στα Συμπεράσματα. Αυτό πάντως δεν επιδοίζει τον Κωνσταντίνo Κόμπο να θεωρεί

ότι έχει δεμένη χειροπόδαρα την Τουρκία! Άρα, όλοι εμείς πρέπει να χειροκροτήσουμε την «επιτυχία» του ΥΠΕΞ! Όπως προκύπτει από την ανακοίνωση του κ. Κόμπο, αυτό είναι υποχρεωτικό καθώς μας υποδεικνύεται (!) ότι «άλλη ερμηνεία, από όπου και εάν προέρχεται, είναι αβάσιμη και προέρχεται είτε από άγνοια του πραγματικού τρόπου λειτουργίας της ΕΕ είτε από άρνηση της κατανόησης της διαμορφωμένης κοινής στάσης της ΕΕ που ευθυγραμμίζεται με τα εθνικά μας συμφέροντα και επιδιώξεις». Δηλαδή, όποιος διαφωνεί με την ερμηνεία του Κωνσταντίνου Κόμπο, είτε τελεί εν αγνοία περί των ευρωτουρκικών, είτε είναι αρνητής της πραγματικότητας. Αν και θα μπορούσα να πω πολλά για τη νοστορπία άλλων εποχών και καθεστώτων, αλλά και για το αρхаιοπρεπές ύψος σπουδαρχίδη που αντανακλά η ανακοίνωση του ΥΠΕΞ, θα προτιμήσω την ουσία. Ας δούμε λοιπόν πόσο πραγματικά «έδεσε» την Τουρκία το ΥΠΕΞ: Τι εξασφαλίσαμε: Τα Συμπεράσματα που εγκρίθηκαν αναφέρουν λέξη προς

λέξη ότι «η ΕΕ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην επανεναρξη και την προοδο των συνομιλιών για τη διευθέτηση του ζητήματος της Κυπρου με στοχο την περαιτερω ενισχυση της συνεργασίας ΕΕ-Τουρκίας». Άρα, η ΕΕ απλώς «αποδίδει ιδιαίτερη σημασία» στη λύση του Κυπριακού, χωρίς όμως να «εξαρτά» τις ευρωτουρκικές σχέσεις από το Κυπριακό, όπως ισχυρίζεται το ΥΠΕΞ. Ακόμη κι εάν στην εξίσωση τοποθετηθεί και η προηγούμενη γενική αναφορά των Συμπερασμάτων, σύμφωνα με την οποία «η εποικοδομητική συμμετοχή της ίδιας της Τουρκίας θα συμβάλει καθοριστικά στην προώθηση των διαφορών τομεων συνεργασίας», το Κυπριακό δεν μνημονεύεται ως προαπαιτούμενο. Τι δεν πήραμε: Το ΥΠΕΞ που δημοσίως πανηγυρίζει, πίσω από κλειστές πόρτες υπέβαλε δική του γραπτή πρόταση, προφανέστατα γιατί τα Συμπεράσματα δεν το καλύπτουν. Η εν λόγω πρόταση, την οποία εξασφάλισε η «Κ», ανέφερε: «Η εποικοδομητική δέσμευση της ίδιας της Τουρκίας, σε όλο το φάσμα των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας,

περιλαμβανομένων σε σχέση με την επανάλληψη και την πρόοδο των συνομιλιών για λύση του Κυπριακού, εντός του πλαισίου του ΟΗΕ, θα είναι καθοριστική για την προώθηση των διαφορών τομέων συνεργασίας». Ωστόσο, η εν λόγω πρόταση της Λευκωσίας απορρίφθηκε από Γερμανία, Ολλανδία, Σουηδία και Ιταλία. Η πραγματική εικόνα: Το χειρότερο είναι ότι ούτε τα πραγματικά δεδομένα στην ΕΕ δικαιώνουν το ΥΠΕΞ. Διότι, τα ευρωτουρκικά ντοσιέ προχωρούν, ενώ το Κυπριακό παραμένει στάσιμο. Με πολύ απλά λόγια, τι σόι «άμεση σύνδεση» και «εξάρτηση» έχουμε όταν στο Κυπριακό δεν κουνιέται φύλλο, ενώ την ίδια ώρα έχουν ξεπαγώσει όλοι οι Υψηλοί Πολιτικοί Διάλογοι ΕΕ-Τουρκίας, έχει συμμετάσχει ο ΥΠΕΞ της Τουρκίας σε άτυπο Συμβούλιο ΕΕ, έχει προσκληθεί η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να επαναστρατηριοποιηθεί στη χώρα, ενώ έχουν ξεκινήσει συζητήσεις για αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης; Αν υπήρχε έστω υπόνοια διασύνδεσης ευρωτουρκικών-Κυπριακού, όπως ισχυρίζεται

το υπουργείο Εξωτερικών, όλα αυτά τα ευρωτουρκικά ντοσιέ, θα ενεργοποιούνταν μόνον παράλληλα με τη δρομολόγηση εξελίξεων στο Κυπριακό. Και όχι ενόσω η Τουρκία δεν κουνάει το δαχτυλάκι της στο ζήτημα της επίλυσης του προβλήματος της Κύπρου. Άρα, με πολύ απλά λόγια, το αφήγημα του ΥΠΕΞ περί διασύνδεσης Κυπριακού-ευρωτουρκικών είναι και σε επίπεδο ερμηνείας, αλλά και σε πρακτικό επίπεδο, κενό σύνθημα, για εσωτερική κατανάλωση. Παρόλα αυτά, επειδή πάνω από όλα εγώ ποτεύω στη δημοκρατία, αντιλαμβάνομαι ότι το ΥΠΕΞ και ο πολιτικός του προϊστάμενος μπορούν να κάνουν τις δικές τους ερμηνείες. Δεν πρέπει όμως να θεωρούν ότι έχουν δικαίωμα να μας καταργήσουν. Όπως δεν πρέπει να θεωρούν ότι όλα τα Μέσα Ενημέρωσης έχουν υποχρέωση να υποθετούν και να αναπαράγουν μια κενή συνθηματολογία, η οποία δεν αντέχει σε καμιά κριτική και λογική.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Ο τόπος χρειάζεται φιλοδοξίες

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Το χειρότερο πράγμα που μπορεί να πάθει μια χώρα, ένας λαός, είναι να σταματήσει να έχει φιλοδοξίες. Ειδικά όταν ζούμε σε έναν κόσμο που αλλάζει ραγδαία, όπου τίποτα δεν πρέπει να θεωρείται βέβαιο ή αυτονόητο. Περάσαμε τη μεγάλη οικονομική και κοινωνική κρίση στην αρχή και κατόπιν τα ακροβατικά περάσματα του 2015 μας έκαναν να φοβηθούμε και να πανηγυρίζουμε με θέρμη την επιστροφή στην κανονικότητα. Δεν χρειαζόταν πια να ανησυχούμε για το αν μπορούμε να σπκώσουμε χρήματα από την τράπεζα ή για το αν η χώρα θα ανήκει στην Ευρωζώνη ή όχι. Η ανακούφιση αυτή εύκολα όμως μετατρέπεται σε επανάπαυση, ακόμη και σε αδράνεια. Και γι' αυτό χρειάζεται προσοχή και στόχοι, φιλόδοξοι στόχοι. Έχουν γίνει πολλά τα τελευταία χρόνια. Η χώρα βιώνει μια περίοδο πολιτικής σταθερότητας και δημοσιονομικής πειθαρχίας και προβλεψιμότητας. Διαθέτει ακόμη έναν πρωθυπουργό που «πουλάει» στο εξωτερικό και απευθύνεται με πειθώ σε ξένους επενδυτές.

Μένουν όμως ακόμη πάρα πολλά που πρέπει να γίνουν για να είμαστε μία κανονική ευρωπαϊκή χώρα. Πρώτα απ' όλα είναι ανάγκη να αυξηθούν οι μισθοί. Οι με επιδόματα ή παροχές, αλλά με τρόπο που θα αντανakλά αλλαγές στην οικονομία. Ένα σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας απλά δεν βγαίνει. Δεν μπορεί εύκολα να κάνει οικογένεια και πολύ περισσότερο να αγοράσει ένα δικό του σπίτι. Αυτό δεν μπορούμε να το ξεχνάμε επειδή μια μερίδα της κοινωνίας έχει βγάλει πολλά χρήματα τα τελευταία χρόνια. Ούτε να αφορίζουμε τις σχετικές ανησυχίες, λέγοντας πως υπάρχουν και τα voucher κοινωνικού τουρισμού. Καμία κοινωνία δεν μπορεί να προοδεύσει πραγματικά χωρίς να αντιμετωπίσει τις τεράστιες ανισότητες, οι οποίες νομοτελειακά θα οδηγήσουν σε πολιτικές και κοινωνικές εκρήξεις.

Η χώρα έχει επίσης πολύ δρόμο

να καλύψει σε επενδύσεις, ειδικά σε άμεσες ξένες επενδύσεις. Ο τουρισμός και τα ακίνητα είναι σημαντικές επενδύσεις, αλλά δεν φτάνουν. Ο ελληνισμός, πέραν των γεωγραφικών μας ορίων, έχει ασύληπτο ταλέντο σε πολλούς κίαιριους τομείς. Δεν έχουμε καταφέρει να τον αξιοποιήσουμε γιατί δεν υπάρχει σοβαρή έρευνα, γιατί οι μισθοί είναι χαμηλοί και γιατί πολλές φορές οι πανεπιστημιακοί μας καρεκλοκένταυροι φροντίζουν να κλείνουν πόρτες και παντζούρια για να βολέψουν κολλήτους. Μικρά και μεγάλα συμφέροντα φροντίζουν να απορροφούν κάθε δυνατό δημόσιο πόρο και ταυτόχρονα κρατούν τον κλάδο τους κλειστό στους «απ' έξω». Οι πολιτικοί μας δεν δίνουν βέβαια ούτε αυτοί το καλό παράδειγμα όταν διορίζουν σε διάφορες εταιρείες στις οποίες συμμετέχει το Δημόσιο τους δικούς τους κολλήτους και αποτυχημένους πολιτευτές, χωρίς να σκεφθούν καν να ανοίξουν τη διαδικασία σε κανονικούς ανθρώπους.

Γίνονται προσπάθειες που ελπίζουμε ότι θα αποδώσουν στον τομέα της βιοτεχνολογίας, στην έρευνα στο πλαίσιο της αμυντικής βιομηχανίας. Οπου όμως μπλέκονται το κράτος και το πολιτικό σύστημα οι ρυθμοί είναι ασύλληπτα αργοί και γραφειοκρατικοί. Όταν αρχίζουν να μπλέκονται και τα πολιτικά ή πανεπιστημιακά ΕΓΩ, αρχίζουν οι τρικλοποδιές που κρατούν τη χώρα καθηλωμένη. Χρειαζόμαστε στόχους, χρειαζόμαστε φιλοδοξίες. Η παρένθεση που βιώνουμε δεν θα κρατήσει για πάντα. Ο κόσμος μας γύρω αλλάζει και γίνεται ολοένα πιο ανταγωνιστικός και πιο επικίνδυνος. Πρέπει να κτίσουμε πάνω σε όσα έγιναν τα τελευταία χρόνια και να φτιάξουμε γερές βάσεις εκεί όπου έγινε απλώς ένα μεγάλο πασάλειμμα. Φτάνει η μικροπολιτική συζήτηση για το ποιος θα είναι ο επόμενος Πρόεδρος της Δημοκρατίας και η ατέλειωτη επιδοματολογία, που δεν λύνει το πρόβλημα των ανισοτήτων. Ο τόπος χρειάζεται φιλοδοξία και η κυβέρνηση ένα πειστικό αφήγημα.

Η Πύλη ανοίγει

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

«Ας υποθέσουμε πως δεν έχουμε φθάσει στο μαύρο αδιέξοδο...», έγραφε ένας δικός μας ποιητής, που αφορ επί σειράν ετών μετεωριζόταν στο χείλος της αβύσσου, χαρίζοντάς μας στο μεσοδιάστημα κάποια μοναδικά ποιήματα, εν τέλει αυτοχειριρίσθηκε κάπου εκεί στην Πρέβεζα, αδυνατώντας να ξεφύγει από τον λαβύρινθο σκέψεων και αισθημάτων που είχε ο ίδιος εξυφάνει. Καλή του ώρα, όπου και αν βρίσκεται χρονιάρες μέρες τώρα. Το δίλημμα του ποιητή μας, προαιώνιο. Επινοητικοί οι Ιταλοί, λάτρευαν από αρχαιοτάτων χρόνων έναν θεό επικύριο, που δεν υπήρχε σε καμία από τις άλλες παλαιές θρησκείες. Τον ονομάζαν Ιανό και ήταν ο θεός των δημοσίων πυλών, από τις οποίες διέρχονταν οι οδοί της πόλεως. «Πατήρ του Χρόνου» εθεωρείτο ο Ιανός και ήδη από τον 7ο αι. π.Χ. ήταν γνωστός ως Januarius [Janouάριος, παρ' ημίην] και το όνομά του δόθηκε στον πρώτο μήνα του νέου έτους. Τον Φεβρουάριο του 1582, ο Πάπας Γρηγόριος 13ος στο νέο ημερολόγιο διατήρησε τον Ιανουάριο πρώτο μήνα της χρονιάς.

Είναι η Εκκλησία ανάμεσα σε άλλα πολλά μεγάλο κωνευτήρι παραδόσεων παλαιότερων εποχών. Και έτσι η Πρωτοχρονιά εξακολούθησε να είναι στη Χριστιανική πλέον Εποχή μία Πύλη που ανοίγει και ένας δρόμος που θα διανύσει ο άνθρωπος για 365 μέρες εκτός από τα «διορθωτικά» δισεκτα έτη. Για την αρχαία μυσταγωγία, ο Ιανός συμβόλιζε την υπερτάτη και αμετάβλητη αρχή του σύμπαντος, κατά την οποία το παρελθόν και το μέλλον αποτελούν «εν και το

αυτόν» έγραφε συνεργάτης της Μεγάλης Ελληνικής Εγκυκλοπαίδειας. Το 1936, ο ποιητής Τ.Σ. Eliot στο πρώτο «Κουαρτέτο» έλεγε κάτι αντίστοιχο με άλλα λόγια. «Ο χρόνος ο παρών και ο παρελθών χρόνος ίσως αμφότεροι είναι παρόντες στον μέλλοντα χρόνο...». Καλά όλα αυτά τα αποκρυφιστικά, οι μεταφυσικές ποιητικές ασκήσεις, αλλά ο άνθρωπος της καθημερινής ζωής αναζητεί συγκεκριμένες απαντήσεις περί των όσων του επιφυλάσσει ο νέος χρόνος.

Διόλου παράδοξο, λοιπόν, ότι το 1763 εκδόθηκε σε κάποια πόλη των Παπικών Κρατών της Ιταλίας ένα βιβλίο με τίτλο «Casamia», που περιείχε προβλέψεις για τα επερχόμενα στη διάρκεια του ερχομένου έτους. Ακολούθησαν πλείστες όσες εκδόσεις σε όλες τις χώρες. Διάφοροι «Καζαμίες» αποκαλυπτικοί των εξελίξεων. Αμετέρητοι οι βιοπορισθέντες έκτοτε από τη «μαντική» αυτή δραστηριότητα.

Στην αγνωστικιστική μας εποχή, πολλοί αγωνιούν εάν η σύγκρουση της Δύσεως με τη Ρωσία του προέδρου Πούτιν θα οδηγήσει σε πυρηνικό ολοκαύτωμα. Ή ακόμη διερωντώνται πως θα διαμορφωθεί το περιβάλλον στη Μέση Ανατολή μετά την πτώση του Μπασάρ αλ Ασσαντ στη Συρία.

Και αναμένουν από τους σημερινούς σοφούς του κόσμου απαντήσεις. Και αυτοί λένε διάφορα και ταυτοχρόνως τίποτε. Αλλά επειδή ο χρόνος είναι ενιαίος και ασταμάτητα κυλά, τα όσα μέλλει να συμβούν θα είναι η συνέχεια των όσων προηγήθηκαν και δημιουργήσαν το χάος. Ομως, η Πύλη ανοίγει... Εν κατακλείδι, συνεπώς, απλώς «Καλή Χρονιά».

«Έως αν η αυτή φύσις ανθρώπων ή»

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Θουκυδίδης παραδίδει τη συγγραφή του ως «κτῆμα εσσεί». Δεν ήταν κἀνα ψώνιο ο άνθρωπος. Και η αξία του έργου, στα χρόνια του, δεν μετρίονταν με τις πωλήσεις ή τις καλές κριτικές. Αν εξαιρέσουμε τις τραγωδίες και τις κωμωδίες που συμμετείχαν στους δραματικούς αγώνες. Οσο ζούσε το έργο του δεν είχε δημιουργηθεί, δεν το είχαν αναλάβει οι αντιγραφείς και οι βιβλιοπώλες της Αθήνας. Ο,τι έγραψε το έγραψε στην απομύνησση των κτημάτων του στη Σκαπτή Ύλη, εξόριστος από την πόλη του. Κατά μία εκδοχή το έργο του το δημοσίευσε ο Ξενοφών που το πήρε όταν τον επισκέφθηκε επιστρέφοντας από την εκστρατεία των Μυρίων. Αυτός συνέχισε την αφήγηση του Θουκυδίδη που διακόπτεται απότομα. Πάντως χρειάζεται πολύ θάρρος και αυτοπεποίθηση να χτίζεις έναν ολόκληρο κόσμο, εξόριστος από τον δικό σου, και μάλιστα να θεωρείς πως αυτός ο κόσμος που έφτιαξες θα διαρκέσει «εσσεί». Η απάντηση βρίσκεται σε μια άλλη τοποθέτησή του. Αυτά που γράφει ισχύουν «έως αν η αυτή φύσις ανθρώπων ή». Αυτή η μεγάλη φιλοσοφική αλήθεια είναι, πέρα από όλα τα υπόλοιπα, η σημαντικότερη παρακαταθήκη της σκέψης του. Η ανθρώπινη φύση δεν αλλάζει.

Αναλογισθείτε μόνον την υπόσχεση του Διαφωτισμού, ο οποίος

πίστευε ότι με την παιδεία ο άνθρωπος είναι καταδικασμένος να βελτιώνεται και να αποβάλλει το υπόβαθρο των ενστικτών του. Αναλογισθείτε την κομμουνιστική ιδεολογία που υποσχέθηκε την κατασκευή ενός «νέου ανθρώπου», ο οποίος ζώντας σε μια κοινωνία χωρίς τάξεις θα είχε απαλλαγεί από όλα τα ελαττώματα της ύπαρξής του. Αναλογισθείτε τέλος τη μεγάλη αισιοδοξία που φύτρωσε μέσα στα ερείπια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η κυρίαρχη πίστη ήταν ότι αυτό δεν πρόκειται να ξανασυμβεί, διότι ο άνθρωπος διδάχθηκε από τα λάθη του. Ογδόντα χρόνια μετά, η προοπτική ενός ακόμη Παγκοσμίου Πολέμου έχει μπει στον δημόσιο λόγο, όπως και η χρήση των πυρηνικών, τα οποία υποτίθεται υπήρχαν για να μη χρησιμοποιηθούν. Αυτό τουλάχιστον το ξέρουμε: όταν κάτι αρχίζει και συζητιέται χωρίς να θεωρείται σκανδαλώδες, όταν εμφανισθεί ως εναλλακτική «λύση» στα παρόντα αδιέξοδα δεν αργεί να πραγματοποιηθεί. Σαν τον αυτόχειρα που αρχίζει και σκέφτεται την αυτοκτονία ώσπου να την πραγματοποιήσει. «Έως αν η αυτή φύσις ανθρώπων ή».

Πώς ήταν η Ευρώπη στο τέλος του 20ού αιώνα και πώς είναι σήμερα; Την κυβερνούσαν ακόμη πολιτικοί οι οποίοι επειδή είχαν ζήσει τον πόλεμο την θεωρούσαν κατά-

κτηση. Σήμερα την κυβερνούν πολιτικοί οι οποίοι, σαν εκείνους τους απηρχαιωμένους συνδικαλιστές, παλεύουν να συντηρήσουν τα κερκτημένα τους τα οποία τα θεωρούν δεδομένα. Απομακρυσμένοι από το αίσθημα των κοινωνιών δεν μπορούν να καταλάβουν για ποιον λόγο ενισχύονται όλο και περισσότερο οι δυνάμεις που επιδιώκουν τη διάλυσή της. Από την τρομακτική «Εναλλακτική για τη Γερμανία» ως τη Γαλλία της Λεπέν.

Στο τέλος του 20ού αιώνα η Δύση αισιοδοχούσε πως ο υπόλοιπος κόσμος είναι καταδικασμένος να υιοθετήσει τον πολιτισμό της. Από την ανεξίτηρσκηία ως τη δημοκρατία. Ωσπου ήρθε η 11η Σεπτεμβρίου για να δείξει πως τίποτε δεν έχει τελειώσει. Ακολούθησαν οι σταυροφορίες εναντίον της τρομοκρατίας και η ψευδαισθηση πως αν το Ιράκ ή το Αφγανιστάν γίνονταν δημοκρατίες το Ισλάμ θα αναγκάζοταν να υποχωρήσει. Οι μόνον δεν υποχώρησε αλλά έγινε πιο επιθετικό. Οι βομβιστές αυτοκτονίας συνέχισαν το έργο τους με στόχο να προκαλέσουν ανασφάλεια στις δυτικές κοινωνίες. Η πρόσφατη σφαγή στο Μαγδεμβούργο είναι η προβολή στο μέλλον μιας Ευρώπης παραδομένης σ' έναν πόλεμο συμμοριών που εκθρεφούνται τη δημοκρατία της. Ισλαμιστές εναντίον νεοναζί με θύματα τον άμαχο πληθυσμό. «Έως αν η αυτή φύσις αν-

θρώπων ή».

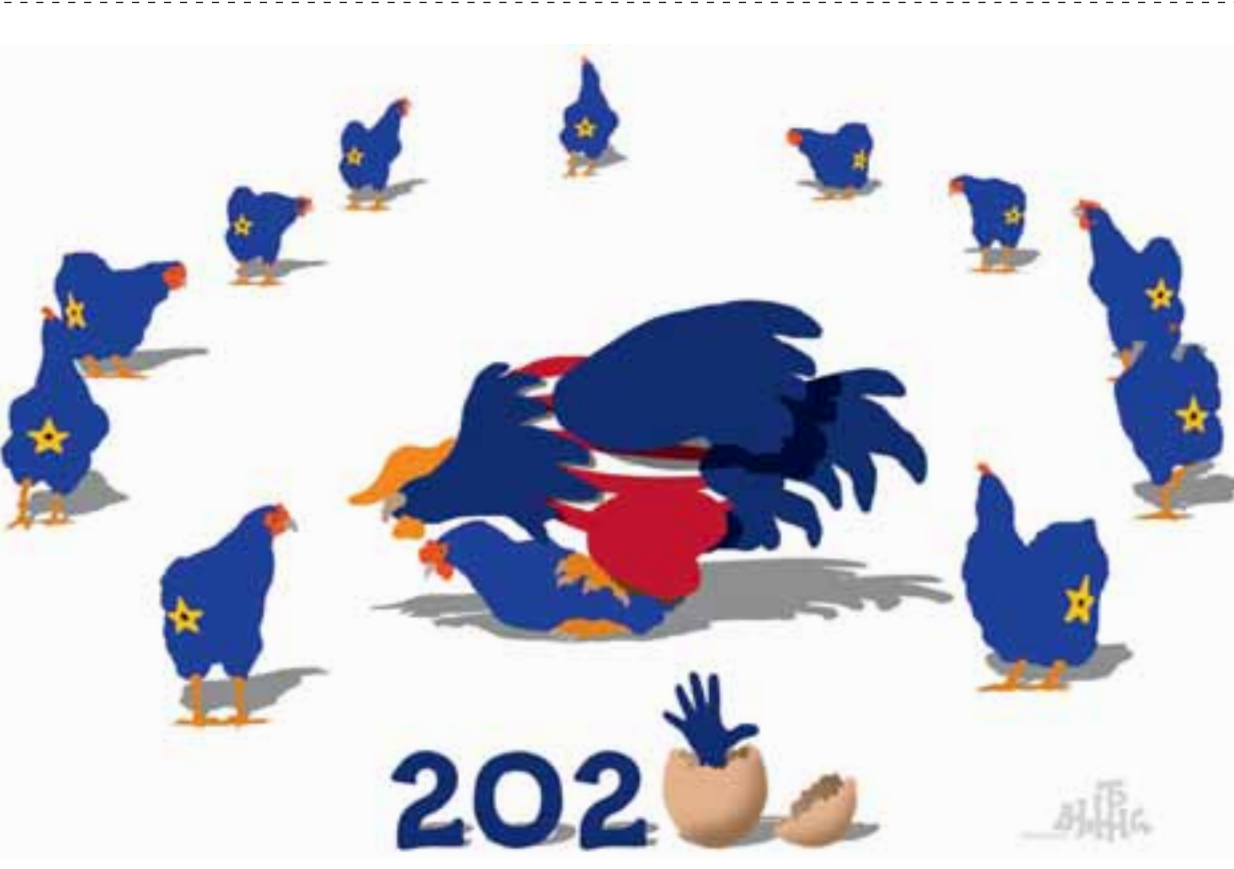
Μπορεί η Ρωσία να κατέλαβε την Κριμαία το 2014, όμως μέχρι να εισβάλει με όλη της τη δύναμη στην Ουκρανία κανείς δεν πίστευε ότι η κατάσταση θα εξελιχθεί σε απειλή πολέμου εναντίον της Δύσης. Η προχθεσινή δήλωση του Μεντβέντεφ δεν χωράει πολλές ερμηνείες. «Γι' αυτό η Ευρώπη πρέπει να τιμωρηθεί με όλα τα διαθέσιμα μέσα: πολιτικά, οικονομικά και διάφορες υβριδικές στρατηγικές. Πρέπει επίσης να ενθαρρύνουμε οποιεσδήποτε καταστροφικές διαδικασίες εντός της Ευρώπης».

Το Ισραήλ, από συστάσεώς του, πολεμά για την επιβίωσή του. Με μεγάλο ανθρώπινο κόστος απονεύρωσε τους τρομοκράτες της Χεζμπολάχ και της Χαμάς. Όμως ο πόλεμος δεν τέλειωσε. Και όλοι ξέρουμε πως αν σταματήσει θα ακολουθήσει ένα διάλειμμα ως τον επόμενο πόλεμο. Ακριβώς όπως τα περιγράφει ο Θουκυδίδης. «Έως αν η αυτή φύσις ανθρώπων ή».

Επί τη ευκαιρία το έργο του κυκλοφορεί (αρχαίο κείμενο και μετάφραση) από τις εκδόσεις Πόλις. Υπάρχει και η μετάφραση του Ελευθερίου Βενιζέλου στις εκδόσεις Μεταίχμιο. Και η παλιότερη του Αγγελου Βλάχου στις εκδόσεις «Βιβλιοπωλείον της Εστίας».

Καλή χρονιά παρ' όλ' αυτά.

thteodoropoulos@kathimerini.gr

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΝΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Το λιονταράκι που δεν είχε χριστιανό να φάει...

Της **ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Πριν από καμιά πεντητηριά χρόνια, όταν είχαν πρωτοβγει τα πλούσια εικονογραφημένα βιβλία για παιδιά, κυκλοφορούσε η εξής ιστορία: Μια μαουούλα, κρατώντας το μικρό κοριτσάκι της στα γόνατά της, του διηγείτο τα μαρτύρια των πρώτων χριστιανών και του έδειχνε σε ένα μεγάλο βιβλίο μια εικόνα με το Κολλοσσάιο, τον Ρωμαίο αυτοκράτορα, τα πλήθη του κόσμου και στην αρένα καμιά εικοσαριά λιοντάρια να κατασπαράζουν και να καταβροχθίζουν χριστιανούς. Το κοριτσάκι άκουγε συνεπαρμένο, με γουρλωμένα τα μάτια και με το δαχτυλάκι της να πιγαίνει από συμπλεγμα λέντος/σπαρασσομένου χριστιανού σε άλλο όμοιο σύμπλεγμα λέντος/σπαρασσομένου χριστιανού, όταν ξαφνικά το δαχτυλάκι του σταμάτησε και έβαλε κλάματα γοερά. «Αυτό το λιονταράκι δεν έχει χριστιανό να φάει!», ολοφρονόταν.

Αυτή η ιστορία με παραπέμπει ευθέως στο σοβαρότατο θέμα των Ντε Γκρες και τα δύο θηρία που σήμερα απειλούν να φάνε τη δημοκρατία μας: πρώτον τα επιθετα διπλωμάτα καταγωγής και δεύτερον το κενόν. Από τα πρώτα έχουμε πάμπολλα – λόγου χάριν Σαμίου, Πελοποννησίου, Τρικαλινός, Γερμανός, Αλβανός, Κρητικός, Σκυ-

ριώτης, Ανωμερίτης... Προσφάτως όμως προστέθηκε το Ντε Γκρες. Οι απόγονοι του κάποτε βασιλέως Κωνσταντίνου Β' και μετέπειτα τέως, επέλεξαν για επώνυμό τους το Ντε Γκρες. Ε, και; Θα μου πείτε. Λιγάκι ξένο ακούγεται τώρα, αλλά σε δυο τρεις γενιές θα το φέρει κι αυτό στα μέτρα της η γλώσσα μας, όπως και τόσο άλλα – φράγκικα, τουρκικά, σλαβικά, Δεσύλλας, Καποδιστριας, Γκλαβας, Ασλάνογλου... Αλλά να που τα πιο πεπαιδευμένα, καθαρά και αμερόληπτα μυαλά του τόπου μας συνέλαβαν τον κίνδυνο και μας σαλπίζουν συναγερμό: Προσοχή, εδώ υποκρύπτεται η αλήθεια! Διότι τι θα πει Ντε Γκρες; Θα πει «της Ελλάδος». Και ποιος άλλος είναι «της Ελλάδος» εκτός από εκείνους τους καταραμένους τους βασιλιάδες; Κανείς! Νάτη, λοιπόν, η παράβαση του Συντάγματος και ο κίνδυνος ο οποίος ως θηρίον έχει ανοίξει τη στοματάρια μας να κατασπαράξει τη δημοκρατία μας.

Αλλά μη νομίσετε –μας λένε πάλι οι σοφοί μας– ότι και το δεύτερο, το κενόν δηλαδή, είναι αμελητέον. Το κενόν είναι, έτσι κι αλλιώς επιφοβο: ένα κενόν αέρος στο αεροπλάνο, το κενόν της κόλλας μας στο διαγώνισμα, το κενόν όταν στεκόμαστε στο χείλος ενός γκρεμού – τρομακτικά είναι όλα αυτά τα κενά και το κενόν ανάμεσα στο

Ντε και το Γκρες είναι ακόμη τρομακτικότερο, γιατί εκεί κι αν λουφάζει βασιλεύς! Διότι εάν δεν ελούφαζε, τότε τι χρειαζόνταν το κενόν οι Ντε Γκρες; Θα ζητούσαν όμορφα και καλά ως επίθετο «Ντεγκρές», που δεν έχει χώρο για να κρυφτεί τίποτα και κλίνεται εύκολα: «ο Ντεγκρές, του Ντεγκρέ, οι Ντεγκρέδες κ.λπ.», όπως ο νεοσκαφές, του νεοσκαφέ, τους νεοσκαφές, ή ο λεκές, ο ρεμπεςκάς και άλλα τέτοια.

Η αλήθεια βέβαια είναι πως τα άτομα αυτά – τα πέντε παιδιά του Κωνσταντίνου... όχι, με συγχωρείτε: η αλήθεια είναι πως τα άτομα αυτά, τα πέντε παιδιά του τέως... όχι, καλύτερα να το πω έτσι: τα πέντε παιδιά αυτά, έχουν ενοχλήσει διότι δεν μπορούσε παρά να ενοχλήσουν, καθώς ήταν τα πέντε παιδιά ατόμου που ενόχλησε προ πεντηκονταετίας, και έτσι, αναποφεύκτως, κληροδότησε την ενόχληση στα τέκνα των ενοχληθέντων, ως ανάμνησιν ενοχλήσεως των γονέων τους και γενικώς ενόχλησαν. Επομένως έπρεπε να χειριστούν το θέμα τους αλλιώς, δηλαδή να μην ξαναπατήσουν στην Ελλάδα.

Αν όμως ήθελαν σώνει και καλά να έρθουν εδώ και να ανακτήσουν την ελληνική ιθαγένεια, έπρεπε να διαχωρίσουν τον εαυτό τους από το παρελθόν της οικογένειάς τους. Να δημιουργήσουν μια νέα

τελείως ταυτότητα, υπό την οποία θα ήταν εδώ ενθουσιωδώς δεκτοί, ιδίως από εκείνους οι οποίοι σήμερα εγείρουν ενστάσεις και κρούουν κώδωνας. Αυτοί, για το δικαίωμα να ζει ο καθεὶς όπου επιθυμεί, αγωνίζονται από μακρού και επιτυκέστατα – αγνώριστη την έχουν κάμει την Ευρώπη ολόκληρη.

Και να μην πεταχτεί κανένας εξυπνάκις να μου πει πως η εν λόγω οικογένεια είναι μέρος της Ιστορίας μας. Τι να την κάνουμε, χριστιανέ μου, την Ιστορία αν δεν εξυπηρετεί σε κάτι το σήμερα, δηλαδή την πολιτική και άρα την πρόοδο; Την Ιστορία την κάνει χρήσιμη μόνον η πολιτική, όταν την κόβει και τη ράβει επί μέτρο. Η Ιστορία πρέπει να είναι «φασόν».

Με το «φασόν», μου ήρθε στον νου μου και άλλος κίνδυνος – η τεκνοποιία. Οκτώ παιδιά έκαμε η προπρομάμη τους, η βασίλισσα Ολγα, έξι η προμάμη τους η Σοφία, η Φρειδερίκη έμεινε στα τρία, αλλά ο γιος της αράδιασε πέντε. Σκέψου να μας φέρουν αυτή τη μόδα και στο εξής να αραδιάζουμε κι εμείς οι Ρωμιοί από πέντε και δέκα παιδιά! Φρίκη!

Είναι με όλα τούτα να μη σκέφτεσαι το λιονταράκι που έμεινε θεοσνήτικο;

Η κ. Αθηνά Κακούρη είναι συγγραφέας.

Ας είναι το 2025 χρονιά ελπίδας

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Το 2024 ήταν μια δύσκολη χρονιά για τον γράφοντα. Ήταν η χρονιά που αναπάντεχα έχασα τη μάνα μου, που πάλεψα με προσωπικά και οικογενειακά θέματα, με θέματα υγείας και με τη μοναξιά, ενίοτε, της επαγγελματικής και επιστημονικής συνειδητοποίησης του περιβάλλοντος γύρω μου.

Όσο περνάει ο καιρός συχνότερα αισθάνομαι αν υπάρχει νόημα στο πώς διαμορφώνουμε τα πράγματα γύρω μας, ιδίως όσοι αναλύουμε ή δημοσιολογούμε (διά της δημοσιογραφικής γραφίδας) σε ένα περιβάλλον τοξικό, γεμάτο από την προωρινότητα του Διαδικτύου και των ΜΚΔ και σε ένα πεδίο όπως οι εξελίξεις – πολιτικές και διεθνώς – για περιοχές του κόσμου αλλά και για τα της Κύπρου στις οποίες ενίοτε η έκθεση – εκεί έξω – δεν προϋποθέτει στο επίπεδο της απεύθυνσης πως το κοινό γνωρίζει επαρκώς, μπορεί να κρίνει αντικειμενικά και δεν σκέφτεται μόνο υπό το πρίσμα της ιδεολογίας ή της πολιτικής ταυτότητας. Η σκέψη αυτή σε καθιστά υπόλογο ως προς τα επαγγελματικά σου όρια και την προσωπική σου ηθική, αλλά και τη δεοντολογία, σε ισχυροποιεί ή σε αποδυναμώνει ως προς την αντίδραση στην κακόβουλη κριτική ή στον μηδενισμό και ταυτόχρονα σε ικανοποιεί – ηθικά – αν υπάρχουν έστω και δύο-τρεις εκεί έξω που αντιλαμβάνονται πού στέκεσαι και γιατί. Κι απέναντι στην προηγούμενη σκέψη, αυτή της αναζήτησης νοήματος, σου υπενθυμίζει να συνεχίσεις να κάνεις ό,τι θες.

Ζητούμενο, ωστόσο, παραμένει η προσωπική ισορροπία, η αντίληψη του επαγγελματισμού και η επίγνωση του πού στέκεσαι και φυσικά η, πάντα, αδιαπραγμάτευτη τιμότητα.

Η συζήτηση αυτή δεν τελειώνει ποτέ. Όπως δεν τελειώνουν και τα προβλήματα σε αυτό που ενίοτε συμβαίνει και με το διπλωματικό ρεπορτάζ κατά πλειοψηφία: Αποθεώνει ή μηδενίζει – αναλόγως κυβερνήσις – την εξωτερική πολιτική του κράτους. Στην Κύπρο ως μικρογραφία της αντίστοιχης τάσης στην Ελλάδα – που ήταν ανέκαθεν γιγαντωμένη.

Η συζήτηση αυτή δεν τελειώνει ποτέ. Όπως δεν τελειώνουν και τα προβλήματα σε αυτό που ενίοτε συμβαίνει και με το διπλωματικό ρεπορτάζ κατά πλειοψηφία: Αποθεώνει ή μηδενίζει – αναλόγως κυβερνήσις – την εξωτερική πολιτική του κράτους. Στην Κύπρο ως μικρογραφία της αντίστοιχης τάσης στην Ελλάδα – που ήταν ανέκαθεν γιγαντωμένη.

Τέλος, αυτή η συζήτηση είναι μια συζήτηση για το τι συμβαίνει στον τόπο μας. Σε κάθε έκφραση από την τοπική κοινωνία μέχρι τις πολιτικές εξελίξεις. Για την επόμενη μέρα αλλά και για την πολιτική κουλτούρα που μετασχηματίζεται ενώπιόν μας τα τελευταία χρόνια – σε ένα βαθμό που αλλάζει όρθην και που τρομάζει αν ανικνεύσει κανείς το πού πραγματικά οδηγούμαστε.

Ας είναι το 2025 μια χρονιά ελπίδας. Για τον κάθε ένα προσωπικά, αλλά και για τον τόπο. Τα πράγματα δεν θα αλλάζουν εύκολα στην Κύπρο – ούτε σε επίπεδο νοοτροπίας, αλλά ούτε και ως προς την κουλτούρα υπομονής σε όλα αυτά που ενίοτε γύρω μας είναι προβληματικά. Αλλά το ξυράφι είναι πάντα εκεί.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Η προσωπική αναζήτηση αυτή είναι και μια συζήτηση για τη δημοσιογραφία στην Κύπρο, την ανάλυση –στη δημόσια σφαίρα– της «γεωπολιτικής» και τη σοβαρότητα μαζί με τα όρια αυτής σε μια συζήτηση που δεν γίνεται ποτέ ψύχραιμα και νηφάλια αλλά πάντα υπό το βάρος επιμέρους αφηγημάτων. Έτσι συμβαίνει με τα εργαλεία των κοινωνικών επιστημών, εξάλλου. Δεν είναι μακροοικονομικά. Στην Κύπρο η ανάλυση αυτή συνήθως πά-

«Τα έθνη δεν έχουν σταθερούς φίλους ή εχθρούς, έχουν μόνο σταθερά συμφέροντα»,

λόρδος Palmerston, Βρετανός πρωθυπουργός

Οι σχέσεις Τουρκίας-Ισραήλ ήταν/είναι στο χειρότερο δυνατό επίπεδο. Η διαδικασία επανασυνεγγίσης ανάμεσα στις δύο χώρες (επίσκε-

ψη Μεβλούτ Τσαβούσογλου σε Ιερουσαλήμ, Ισαάκ Χέρτζογκ σε Άγκυρα) έδειχνε υποσχόμενη και οι πρόσβειες είχαν ήδη πάει πίσω στις αντίστοιχες έδρες τους. Η 7η Οκτωβρίου τα ανέτρεψε όλα και η διαδικασία ομαλοποίησης γύρισε ανάποδα. Γι' αυτό «το τουρκικό Υπουργείο Εμπορίου ανακοίνωσε ότι ανέστειλε όλες τις εισαγωγές και εξαγωγές από και προς το Ισραήλ και δεσμεύτηκε να συνεχίσει με νέα αυστηρά μέτρα, έως ότου η ισραηλινή κυβέρνηση επιτρέψει τη μεταφορά ανθρωπιστικής βοήθειας στη Γάζα. Ο υπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ Ισραήλ Κατζί (σπη: τώρα Άμυνας), καταφέρθηκε με δριμύτητα κατά του προέδρου Ερντογάν λέγοντας ότι «σπάει τις συμφωνίες...ενώ αγνοεί τις διεθνείς εμπορικές συμφωνίες». (Πηγή: Deutsche Welle, Πολίτης 3/5/24)

Συρία, ανατροπή Άσαντ, νέα κατάσταση πραγμάτων. Η ανατροπή δεν θα μπορούσε να συμβεί και κυρίως να ολοκληρωθεί χωρίς την έμπρακτη συνεργασία Τουρκίας-Ισραήλ. Σχηματικά: το Ισραήλ εποπτεύει τον αέρα και η Τουρκία την Ξηρά. Πώς θα μπορούσε να φύγει ο Άσαντ, αν οι δύο χώρες δεν έκαναν ό,τι ήταν αναγκαίο για να κατευθυνθεί το ρωσικό αεροπλάνο από τη ρωσική βάση στα νότια της Συρίας για Μόσχα; Τέτοιες αποφάσεις λαμβάνονται στο πιο υψηλό

Συγγενείς και φίλοι των θυμάτων από το φονικό τσουνάμι και τον σεισμό του 2004 στον Ινδικό Ωκεανό, έχουν μαζευτεί για να αποτίσουν φόρο τιμής στα πρόσωπα που χάθηκαν.

Εχθροί και φίλοι, δίπλα μας

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

επίπεδο (Ερντογάν, Πούτιν, Νετανιάχου) αφού βέβαια προηγήει η κατάλληλη παρακολούθηση/εισήγηση από τους επικεφαλής των μυστικών υπηρεσιών στις τρεις χώρες. Έτσι ο πρώτος εσκεπτής της Δαμασκού μετά την ανατροπή Άσαντ ήταν ο αρχηγός της ΜΙΤ Ιμπ. Καλίν, ενώ ο αρχηγός της Μοσάντ, σύμφωνα με πληροφορίες, πήγε στην Άγκυρα λίγο πριν την ανατροπή.

Τα πάντα ρει και αυτό αφορά όλους εκείνους στην Κύπρο που θεωρούσαν

βραχίονας της εξουσίας Άσαντ, και κατά συνεπεία, να αποδυναμωθεί η επιρροή του Ιράν στην περιοχή. Η Τουρκία για να μειώσει την ισχύ της Τεχεράνης και έτσι να παίξει το χαρτί των ΗΠΑ στην περιοχή, ώστε να τις πείσει να εγκαταλείψουν την κουρδική οργάνωση «Μονάδες Προστασίας του Λαού (ΥΠΓ)». Πρακτικά οι δύο χώρες συνέκλιναν ως προς τη βασική κατεύθυνση «ανατροπή Άσαντ - μείωση επιρροής Ιράν». Γι' αυτό ο θρησκευτικός ηγέτης του Ιράν, Αγιατολάχ Αλί Χαμενεϊ, σχολίασε τα γεγονότα στη Συρία με τη φράση «ΗΠΑ και το Ισραήλ παραμένουν οι κύριοι συνωμότες» και, χωρίς να αναφέρει τη λέξη Τουρκία, συμπλήρωσε: «Και μια γειτονική χώρα της Συρίας, έχει παίξει σαφή ρόλο σε αυτές τις εξελίξεις». 11/12

Ασάθεια και σταθερότητα είναι έννοιες σχετικές. Στην πιο σκληρή γειτονιά του πλανήτη, όσοι επένδυσαν σε δοξασίες, βλέπουν σήμερα το πιο χειροπιαστό αποτέλεσμα. Οι εξελίξεις στη Συρία δείχνουν και στους πιο αδιάφορους ότι η εξωτερική πολιτική ασκείται όταν έχεις σχέδιο, πόρους, μέσα και βέβαια ικανό προσωπικό να υλοποιήσει το σχέδιο. Όσοι έκαναν εξωτερική πολιτική για εσωτερική κατανάλωση (διμερείς, τριμερείς, eastmed, αβέρτα υπογραφές για στρατηγικούς διαλόγους κ.λπ.), έχασαν το «αφήγημα» τους. Η εξέλιξη των πραγμάτων στη Συρία έδειξε τη γύμνια όσων παρίσταναν τους «παράγοντες σταθερότητας» στην περιοχή και λοιπές αστειότητες. Αντί να δούμε τα πασιφανή, τους γυρίζουμε την πλάτη για να συνεχίσουμε «αμέριμνοι» τη μικροπολιτική διαχείριση των μεγάλων θεμάτων γύρω μας. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ανακοίνωσε ότι ο «Πρόεδρος της Δημοκρατίας αποφάσισε τον διορισμό Ειδικής Εκπροσώπου της Κυπριακής Δημοκρατίας για Θρη-

σκευτικές Ελευθερίες και Προστασία Μειονοτήτων στη Μέση Ανατολή, αναγνωρίζοντας την κρίσιμη σημασία της προστασίας των θρησκευτικών ελευθεριών και της στήριξης των μειονοτήτων στη Μέση Ανατολή» - 23/12. Εδώ ακόμα και οι ΗΠΑ ψάχνονται για να βρουν τρόπους επαφής με τους πολλούς και αντιφατικούς ηγέτες της περιοχής και η Κύπρος ήδη πρόλαβε να διορίσει «Ειδική Εκπρόσωπο»!

Δεν δρούμε, απλά αντιδρούμε για να εξέλθουμε ότι δρούμε. Επιμηθείς, θεατές και σχολιαστές κινήσεων άλλων. Το ερώτημα: μα, οι θεατές δεν θα μπορούσαν να ήταν πρωταγωνιστές, έστω μικρού βεληνεούς; Ασφαλώς θα μπορούσαν! Αλλά οι θεατές δεν θέλουν να παραδεχθούν το πασιφανές, ότι με άλυτο Κυπριακό κανένας δεν σε λαμβάνει σοβαρά υπόψη. Ένας που δεν μπορεί να επιλύσει τα δικά του προβλήματα, πώς θα πείσει ότι μπορεί να επιλύσει τα άλλα; Το άλυτο Κυπριακό κόβει στη μέση κάθε δυνατότητα να συνομιλήσουμε λ.χ. με τη μεταβατική ηγεσία στη Δαμασκό και να είμαστε παρόντες όπου έχουμε δυνατότητες. Και έχουμε πολλές, όπως λ.χ. εκπαίδευση Σύρων δημοσίων υπαλλήλων από Κύπριους εμπειρογνώμονες – η κυπριακή δημόσια υπηρεσία διαθέτει πολύ καλούς και εξαγωγίσιμους.

Η συζήτηση για οριοθέτηση ΑΟΖ Συρίας-Τουρκίας μοιάζει πρόωπη. Κανένας όμως δεν μπορεί να προβλέψει πώς θα είναι τα δεδομένα σε έξι μήνες ή έναν χρόνο. Το κύριο: στην πολιτική προβλέψεις και λαμβάνεις αποφάσεις στην κατάλληλη περίοδο, ώστε να είσαι σε θέση να αποπτεψεις μελλοντικές εξελίξεις. Αν φοβάσαι να πάρεις αποφάσεις, μένεις στον πάγκο, βλέπεις, γράφεις και εκδίδεις ανακοινώσεις...

www.larkoslarkou.org.cy

Πολλές οι ειδήσεις, χαμηλό το bandwidth

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Πριν από μερικούς μήνες ο Φ. Παναγιώτου, σε ένα από τα πρώτα βίντεο του από το Ευρ. Κοινοβούλιο, παρουσίασε γεμάτος ενθουσιασμό την αίσθηση και προσπάθησε να εξηγήσει τη συμβαίνει εκεί και τις διαδικασίες των οποίων θα ήταν πλέον μέρες. Στα σχόλια κάποιος, επίσης ενθουσιασμένος, ευχαρίστησε τον κ. Παναγιώτου που επιτέλους εξηγεί στον κόσμο τι είναι η ΕΕ. Αφών προς το παρόν το κατά πόσο η παρουσίαση της ΕΕ από τον συγκεκριμένο ευρωβουλευτή είναι ακριβής και με ειλικρινή πρόθεση ενημέρωσης, ή αν είναι προϊόν ανεύθυνου λαϊκισμού για παραγωγή engagement (βλέπε: το πρόσφατο παραπλανητικό βίντεο όπου συνδύασε δύο διαφορετικές πληροφορίες χωρίς να τις εντάσσει στο πλαίσιο της συ-

ζήτησης). Είναι λίγο αποκαρδιωτικό για όσους σε διάφορους τομείς προσπαθούν να εξηγήσουμε και να καταστήσουμε καθημερινότητα την ΕΕ, έναν περίπου χρόνο πριν η χώρα αναλάβει την Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, το ότι δεν μπορούμε αποτελεσματικά να «πουλήσουμε» την ΕΕ στο κοινό. Για αυτό ευθυνόμαστε σε μεγάλο βαθμό τα ΜΜΕ, λόγω ευρύτερων παθογενειών. Αλλά ευθύνες έχει και το πολιτικό μας προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων της κυβέρνησης.

Θα μου πείτε μπαίνω υπερβολικά σε λεπτομέρειες για κάτι που δεν ενδιαφέρει το ευρύ κοινό, αλλά άμα διαβάσατε ως εδώ υπάρχει ένα σοβαρό ενδεχόμενο να σας κόψτει. Here goes λοιπόν.

Η κυβέρνηση θα πρέπει να βάλει συγκεκριμένο πλάνο όσον αφορά την επικοινωνία για τα θέματα ΕΕ,

όχι σε επίπεδο Υπουργείων, ίσως ούτε καν σε επίπεδο Γραμματειάς για την Κυπριακή Προεδρία. Η κατεύθυνση πρέπει μάλλον να δοθεί από τον ΠτΔ, γιατί στο συγκεντρωτικό κυπριακό πολιτικό σύστημα, η κρατική μηχανή εργάζεται καλύτερα όταν υπάρχει άνωθεν εντολή. Δεν αρκούν οι καλές προθέσεις λειτουργών και αξιωματούχων να συντονίσουν υπουργεία, υφυπουργεία και λειτουργούς σε κάθε επίπεδο, ειδικά όταν πολλοί σε κάθε επίπεδο δεν θέλουν να αναλάβουν (κάποτε δικαίως) την ευθύνη.

Τη Δευτέρα 16/12, στη συζήτηση των ΥΠΕΣ στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων στις Βρυξέλλες, η Κύπρος παρουσίασε με άλλες δύο χώρες non-paper για τη Συρία, με καλές εισηγήσεις. Στην ύπαρξή του είχαν αναφερθεί από το Σαββατοκύριακο ο ΠτΔ και ο ΥΠΕΣ, όμως

δεν είχε κυκλοφορήσει κάτι πιο συγκεκριμένο – αν όχι στη Λευκωσία όπου πολλά άλλα ζητήματα απασχολούσαν την επικαιρότητα, τουλάχιστον στις Βρυξέλλες όπου τα μάτια του Τύπου ήταν στραμμένα στο σε ποια στάση θα κατέληγαν οι 27 ΥΠΕΣ για την επόμενη ημέρα στη Συρία.

Την Τρίτη 17/12, το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων έκλεινε τη συζήτηση για τα συμπεράσματα για τη διεύρυνση, με τις παραγράφους για την Τουρκία να περιέχουν θετικές αναφορές για το Κυπριακό. Το θέμα έπαιξε στα ΜΜΕ, αλλά κάθκε κάπως από την επικαιρότητα. Στην ειδησεογραφία στην Κύπρο κυριαρχούσε η συζήτηση για τον προϋπολογισμό στη Βουλή, ενώ από τις Βρυξέλλες το υπ. Γεωργίας αποφάσιζε την ίδια ημέρα να στείλει συνολικά τέσσερις ανακοινώσεις και

δηλώσεις, μονοπωλώντας το περιορισμένο bandwidth που έχουν ΜΜΕ και κοινό για ευρωπαϊκά θέματα.

Μερικές ημέρες μετά, κυβερνητικές πηγές έκαναν έντονη προσπάθεια να αναδείξουν τα Συμπεράσματα (τα οποία είχαν ήδη μεταδοθεί από τα ΜΜΕ), τη στιγμή που θα έπρεπε να είχαν περάσει στο επόμενο θέμα και να ενημερώνουν ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 19/12. Τελικά, το θέμα ιδιαίτερου κυπριακού ενδιαφέροντος που θα μπορούσαν να είχαν παίξει τα κυπριακά ΜΜΕ, αυτό της ανησυχίας της Κύπρου για τυχόν συμφωνία Τουρκίας - Συρίας για καθορισμό ΑΟΖ, βγήκε από δηλώσεις του Κ. Μπντοστάκν (στα ελληνόφωνα ΜΜΕ). Αυτό είχε γίνει και με την είδηση πως οι εταίροι είδαν θετικά την «Αμάλθεια», που βγήκε στα διεθνή ΜΜΕ από δηλώσεις του Ε. Μα-

κρόν μετά το Ευρ. Συμβούλιο (η πρόταση είχε μεταδοθεί το ίδιο πρωί μετά από δήλωση του ΠτΔ, όμως η αποδοχή της οποίας έτυχε η πρόταση ήταν χρονικά και ποιοτικά μια άλλη είδηση).

Αντιλαμβάνομαι πως βρίσκεται σε εξέλιξη χάραξη της επικοινωνιακής στρατηγικής, και ότι κάποιες σκέψεις ήδη γίνονται. Με δεδομένο ότι καμιά κυβέρνηση δεν μπορεί (και δεν πρέπει να μπορεί) να ελέγξει πλήρως το πώς το έργο της θα παρουσιαστεί από τα ΜΜΕ, μπορεί και είναι θεμιτό να έχει μια οργανωμένη, διαφανή στρατηγική για να δώσει έμφαση σε αυτά που η ίδια θεωρεί σημαντικά. Και να μην αφήνει αντικειμενικά σοβαρές ειδήσεις να χάνονται, και να τρέχει μετά να τις προωθήσει.

ykakouris@gmail.com

Η χαρά του χρόνου

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

«**Τις ευχές** μου να έχετε και να φθάσετε στην ηλικία μου...» ήταν η ευχή λεβεντόgerου, πολυβασανισμένου ανθρώπου, ο οποίος σε λίγο αγγίζει τα 100 χρόνια ζωής. Καθισμένος στην αναπαυτική πολυθρόνα του, δίπλα από το παράθυρο, στο αρχοντικό του, το οποίο σίγουρα θα πρέπει σύντομα να κατεδαφιστεί, απολάμβανε τον χειμωνιάτικο ήλιο και κάπου κάπου απολάμβανε και λίγες γουλιές από την αγαπημένη του ζιβανία, τη δύναμη του, όπως έλεγε «πονηρά». Δίπλα του, ο έρωτας της ζωής του, η γυναicoύλα του, λίγα χρόνια μικρότερη του και παραδίπλα η ξένη φροντιστρια, η νέα μας κόρη, όπως έλεγε χαμογελώντας. Το μυαλό του παππού και της γιαγιάς «ξυράφι» για τα παλιά, τα ωραία και τα δύσκολα, ενώ για τα σημερινά, τα πράγματα ήταν λίγο δυσάρεστα.

Τα νιάτα μιας άλλης εποχής, κάθε φορά που δέχονταν επισκέψεις από τα εγγονάκια τους, γίνονταν και αυτοί δύο φορές παιδιά. Το μυαλό έτρεχε στα παλιά και το χέρι στην τσέπη. «Φιλοσοφούσαν γαρ

Τα νιάτα μας άλλης εποχής, κάθε φορά που δέχονταν επισκέψεις από τα εγγονάκια τους, γίνονταν και αυτοί δύο φορές παιδιά.

μετ’ ευτελείας και άνευ μαλακίας», αποκαλύπτοντας χωρίς δεύτερη σκέψη, τα ωραία και τα δύσκολα της ζωής. Όλα όμως, με την πείρα ενός αιώνα ζωής, μπροστά στα βλαστάρια των παιδιών, των παιδιών τους, μετατρέποντας ξαφνικά στιγμούλες αλλόκοτης χαράς, οι οποίες ξεπερνούσαν σε αξία τα πλούτη όλου του κόσμου. Τα σκαμμένα από τον χρόνο πρόσωπα και τα ροζιασμένα χέρια, ανέδυσαν νοερά φως και λάμψη ευτυχίας. Επιστροφή στο μέλλον, όπως έλεγαν και οι αμερικανοθερμεμένοι, χωρίς έγνοια και χωρίς αγωνία για το αύριο.

Οι ευτράπελες ιστορίες, οι αφιλόδοτοι πονηρές αποκαλύψεις, οι μικρότητες, οι ζήλιες, τα πάθη, οι πράξεις αυτοθυσίας, η προσφορά αγάπης και οι ατέλειωτες επαναλήψεις κατορθωμάτων, σκέπαζαν σίγουρα τους σωματικούς πόνους, την ψυχοπλακωτική ακινησία και το άγχος του θανάτου. Στο μεταίχμιο του ημερολογιακού χρόνου, την ώρα κατά την οποία ο άνθρωπος αφήνει για λίγο την τρέλα της καθημερινότητας, τον φόβο των ασθeneιών, της φτώχειας και τις μικρότητες των ανθρώπων, η ψυχή ανάγεται, βλέπει τα πάντα από ψη-

λά και σιγοτραγουδά μαζί με τον Κώστα Χατζή: «Όταν κοιτάς από ψηλά, μοιάζει ο κόσμος ζωγραφιά, και συ τον πήρες σοβαρά... Κι ό,τι σε πλήγωσε ή σε θάμπωσε, από ψηλά αν το κοιτάξεις, θα σου φανεί τόσο ασήμαντο, που στη στιγμή θα το ξεχάσεις...»

Ο χρόνος μπορεί αντικειμενικά να μετριέται με τη διάρκεια, αλλά η αξία του προσδιορίζεται από την ποιότητα της στιγμής, από την ένταση της ευτυχίας και από το ύψος της αγάπης. Μοιραία στο προσκήνιο έρχονται οι σίτικοι «αιώνιας» Ευτυχίας Παπαγιαννοπούλου. «Δuo πόρτες έχει η ζωή, ανοίξει μια και μπήκα, σεργιάνισα ένα πρωινό, κι άσπου να ’ρθει το δειλινό από την άλλη βήκη...».

Και πριν τρεις χιλιάδες χρόνια, ο σοφός Σολομών, στους περιφημούς ψαλμούς του, έγραψε ότι η ζωή του ανθρώπου είναι 70 χρόνια. Με δυσκολίες φθάνει στα 80 χρόνια και από εκεί και πέρα η ζωή κυλά με κόπο και πόνο, αλήθειες επιβεβαιωμένες από όλους τους γιατρούς, όχι όμως από τους λογιστές των κοινωνικών ασφαλίσεων. Η Αγία Γαβριλίδα, η αγία των Ινδιών, ξεπερνώντας το άγχος και την αγωνία του κώρου και του χρόνου, έλεγε: «Φεύγω από αυτόν τον κόσμο, όπως όταν περνά μια βάρκα που δεν αφήνει κανένα σημάδι πίσω της, πάνω στο νερό. Όμως δεν έχω τύψεις. Αυτό είναι! Απάθεια! Αν ήθελε ο Κύριος, μπορούσε να με κάνει άλλο πράγμα. Αλλά Εκείνος προπορεύεται κι εγώ τρέχω πίσω Του και κοιτάω τα Θαύματα που κάνει! Είμαι μόνο ένας θεατής». Βιωμένη εμπειρία ζωής, η οποία δεν είναι μοιρολατρία, αλλά toλμηρή κίνηση ελευθερίας. Η έξοδος από την ατέρμονη κυκλική φορά των ρεόντων, όπως θα έλεγαν και οι φιλοσοφούντες, γίνεται μόνο με τη βίωση της ανιδιοτελούς αγάπης, με το απλό άγγιγμα των ψυχών και των σωμάτων.

Ο καλός άνθρωπος, ωραίος τρελός του ελληνικού κινηματογράφου, ο σοφός Θανάσης Βέγγος, τα είπε όλα με μια παραγγελιά: «Έπρεπε να γεράσω, αγόρι μου, για να μάθω τι είναι ευτυχία. Τελικά ευτυχία είναι ένα ζευγάρι χέρια, δύο χέρια... Αυτά που θα σε αγκαλιάσουν, θα σε κρατήσουν, θα σε κοιμήσουν, θα σε περιποιηθούν, θα σου μαγειρέψουν, θα σε καϊδέψουν και στο τέλος θα σου κλείσουν τα μάτια. Τα πολλά χέρια απλά σε κατσιάζουν... Χάσιμο χρόνου. Θα το δεις κι εσύ όσο μεγαλώνεις...». Και ο μέγας Νίκος Καζαντζάκης είπε: «Μια αστραπή η ζωή μας... μα προλαβαίνουμε... έχεις τα πνέλα, έχεις τα χρώματα, ζωγράφισε τον παράδεισο και μπες μέσα...». Εδώ είναι ο παράδεισος και η κόλαση εδώ... και συνεχίζονται στην άλλη την αληθινή ζωή.

kaparispan@yahoo.gr

Οι πολιτικές παρενέργειες του τρόμου

Της ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΡΟΡΗ

Η **δολοφονική** επίθεση της 20ής Δεκεμβρίου στη χρηστουγεννιάτικη, υπαίθρια αγορά του Μαγδεμβούργου με πέντε νεκρούς, περισσότερους από 200 τραυματίες, με πολλούς σε εξαιρετικά σοβαρά κατάσταση, είναι η τρίτη τρομοκρατική επίθεση με εμπλοκή αλλοδαπού υπόπτου που πλήττει τη Γερμανία μέσα σε έναν χρόνο, έπειτα από μια μαζική επίθεση με μαχαίρι σε φεστιβάλ στο Ζόλινγκεν και μια επίθεση με μαχαίρι στο Μανχάιμ.

Πρόκειται για μια τραυματική, επαναλαμβανόμενη εμπειρία, καθώς τον Δεκέμβριο του 2016 ένας εξτρεμιστής ισλαμιστής είχε επίσπου να 'ρθει το δειλινό από την αλχη βήκη...». Ο χρόνος μπορεί αντικειμενικά να μετριέται με τη διάρκεια, αλλά η αξία του προσδιορίζεται από την ποιότητα της στιγμής, από την ένταση της ευτυχίας και από το ύψος της αγάπης. Μοιραία στο προσκήνιο έρχονται οι σίτικοι «αιώνιας» Ευτυχίας Παπαγιαννοπούλου. «Δuo πόρτες έχει η ζωή, ανοίξει μια και μπήκα, σεργιάνισα ένα πρωινό, κι άσπου να 'ρθει το δειλινό από την άλλη βήκη...».

Και πριν τρεις χιλιάδες χρόνια, ο σοφός Σολομών, στους περιφημούς ψαλμούς του, έγραψε ότι η ζωή του ανθρώπου είναι 70 χρόνια. Με δυσκολίες φθάνει στα 80 χρόνια και από εκεί και πέρα η ζωή κυλά με κόπο και πόνο, αλήθειες επιβεβαιωμένες από όλους τους γιατρούς, όχι όμως από τους λογιστές των κοινωνικών ασφαλίσεων. Η Αγία Γαβριλίδα, η αγία των Ινδιών, ξεπερνώντας το άγχος και την αγωνία του κώρου και του χρόνου, έλεγε: «Φεύγω από αυτόν τον κόσμο, όπως όταν περνά μια βάρκα που δεν αφήνει κανένα σημάδι πίσω της, πάνω στο νερό. Όμως δεν έχω τύψεις. Αυτό είναι! Απάθεια! Αν ήθελε ο Κύριος, μπορούσε να με κάνει άλλο πράγμα. Αλλά Εκείνος προπορεύεται κι εγώ τρέχω πίσω Του και κοιτάω τα Θαύματα που κάνει! Είμαι μόνο ένας θεατής». Βιωμένη εμπειρία ζωής, η οποία δεν είναι μοιρολατρία, αλλά toλμηρή κίνηση ελευθερίας. Η έξοδος από την ατέρμονη κυκλική φορά των ρεόντων, όπως θα έλεγαν και οι φιλοσοφούντες, γίνεται μόνο με τη βίωση της ανιδιοτελούς αγάπης, με το απλό άγγιγμα των ψυχών και των σωμάτων.

Ο καλός άνθρωπος, ωραίος τρελός του ελληνικού κινηματογράφου, ο σοφός Θανάσης Βέγγος, τα είπε όλα με μια παραγγελιά: «Έπρεπε να γεράσω, αγόρι μου, για να μάθω τι είναι ευτυχία. Τελικά ευτυχία είναι ένα ζευγάρι χέρια, δύο χέρια... Αυτά που θα σε αγκαλιάσουν, θα σε κρατήσουν, θα σε κοιμήσουν, θα σε περιποιηθούν, θα σου μαγειρέψουν, θα σε καϊδέψουν και στο τέλος θα σου κλείσουν τα μάτια. Τα πολλά χέρια απλά σε κατσιάζουν... Χάσιμο χρόνου. Θα το δεις κι εσύ όσο μεγαλώνεις...». Και ο μέγας Νίκος Καζαντζάκης είπε: «Μια αστραπή η ζωή μας... μα προλαβαίνουμε... έχεις τα πνέλα, έχεις τα χρώματα, ζωγράφισε τον παράδεισο και μπες μέσα...». Εδώ είναι ο παράδεισος και η κόλαση εδώ... και συνεχίζονται στην άλλη την αληθινή ζωή.

Σύμφωνα με το δόγμα αυτό, που συνέταξε το 1823 ο Τζον Κούνισι Άνταμς, υπουργός Εξωτερικών της κυβέρνησης του Τζέιμς Μονρόε, οποιαδήποτε προσπάθεια περαιτέρω αποικισμού ή ανάμειξης στα πολιτικά πράγματα της Βόρειας ή της Νότιας Αμερικής από ευρωπαϊκές δυνάμεις θα αντιμετωπιζόταν ως εχθρική ενέργεια που θα προκαλούσε τη στρατιωτική ανάμειξη των ΗΠΑ. Σε μια άκρως επιθετική εκδοχή του δόγματος αυτού, ο Τραμπ υπαινίσσεται ότι ολόκληρη η αμερικανική ήπειρος, στην οποία προφανώς εντάσσει και τη Γροιλανδία, οφείλει να βρίσκεται υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ. Μετά την απειλή για εμπορικό πόλεμο, ο Αμερικανός εκλεγμένος πρόεδρος απειλεί πλέον και στρατιωτικά τους Ευρωπαίους «συμμάχους» του, σε μια προφανή δήλωση της αλλαγής πλεύσης που επιχειρεί στο αμερικανικό αμυντικό δόγμα. Στο εξής

προς τους κυβερνώντες. Μελέτες δείχνουν ότι οι κυβερνώντες έχουν υποστεί κυρώσεις έπειτα από τρομοκρατικές επιθέσεις, ιδιαίτερα αν το κοινό θεωρήσει ανεπαρκή την ανταπόκρισή τους στην κρίση. Δεδομένου του ότι η τρομοκρατική επίθεση συμβαίνει μέσα σε ένα ήδη οξύ, πολωμένο περιβάλλον και μια παρατεταμένη πολιτική κρίση, ο πρώτος χαμένος αναμένεται ότι θα είναι ο κυβερ-

Η επίδραση των τρομοκρατικών χτυπημάτων σε εκλογές φαίνεται ότι ενεργοποιεί υπαρκτές απειλές και φόβους για την προσωπική ασφάλεια ή και τη νομιμότητα του συστήματος.

νηπτικός σχηματισμός, πολλώ δε μάλλον που φαίνεται ότι η Σαουδική Αραβία είχε ενημερώσει τις γερμανικές αρχές για τις εξτρεμιστικές απόψεις του θύτη. Η ολιγωρία απονομιμοποιεί άρα έτι περαιτέρω τους εταίρους της κυβέρνησης και δη τον επικεφαλής τους, το γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα SPD.

Σε γενικές γραμμές η επίδραση των τρομοκρατικών χτυπημάτων σε εκλογές φαίνεται ότι ενεργο-

ποιεί υπαρκτές απειλές και φόβους για την προσωπική ασφάλεια ή και τη νομιμότητα του συστήματος. Εντείνει έτσι το αίτημα για περισσότερη ασφάλεια, ωθώντας ψηφοφόρους να προτιμήσουν κόμματα που προκρίνουν την ατζέντα περί νόμου και τάξης. Έτσι, σε μια σειρά ερευνών που μελετούν τις επιρροές τρομοκρατικών χτυπημάτων –και γενικότερα πολιτικής βίας– σε εκλογές στην Ευρώπη και την Αμερική, κερδισμένοι φαίνεται να έχουν υπάρξει συντηρητικά και ακροδεξιά κόμματα, ως επί το πλείστον. Το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα CDU και το ακροδεξιό AfD είναι άρα οι πιθανότεροι υποδοχείς της ψήφου που κινητροδοτείται από την πολιτική βία. Έτσι, η επίθεση στο Μαγδεμβούργο προσθέτει στη δεξαμενή του εκλογικού ανταγωνισμού μεταξύ πρώτου (CDU) και δεύτερου (AfD) κόμματος στις δημοσκοπήσεις.

Το παζλ ωστόσο περιπλέκεται, καθώς η ταυτότητα του θύτη δυσκολεύει την ταξινόμησή του στο δημοφιλές ακροδεξιό ρητορικό σχήμα του «μουςουλμάνου εγκληματία» που εκθρεύεται τους «γηνεείς»: ο 50χρονος Σαουδάραβας ψυχίατρος, με εκκοσαστή παραμονή στη Γερμανία και άσυλο ήδη από το 2016, είναι σφοδρός επικριτής του Ισλάμ. Οπαδός του AfD και θεωριών συνωμοσίας περί εξισλαμισμού της Ευρώπης, με δημόσια ισλαμοφοβικό λόγο στα

μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ο θύτης φέρεται να εμφανίζει σημάδια ψυχικής διαταραχής. Όσο κι αν είναι δύσκολο προς το παρόν να «διαγνώσει» κανείς ποια ψυχική διαδρομή, προσωπική στρατηγική ή πολιτική στάση τον οδήγησε στη δολοφονική πράξη, η οικειοποίηση της ακροδεξιάς ρητορικής από τον θύτη δεν φαίνεται να εμπόδισε το AfD να κεφαλαιοποιήσει την επίθεση. Ισως δε να είναι και αυτό το α-τυπικό προφίλ του θύτη, που εσπευσμένα ώθησε την ηγεσία του ακροδεξιού κόμματος να οργανώσει αντιμεταναστευτικές διαδηλώσεις ανά τη χώρα, προκειμένου να «προλάβει» την οποιαδήποτε δημόσια πλαισίωση στην ερμηνεία του γεγονότος.

Σε κάθε περίπτωση, η εν λόγω επίθεση αναμένεται ότι θα διατηρήσει στην πρώτη γραμμή της προεκλογικής περιόδου το ζήτημα της ασφάλειας, όπως επίσης και το μεταναστευτικό, που είναι προνομιακές θεματικές για την Ακροδεξιά. Προκειμένου να υπάρχει πιθανότητα να μειωθούν τα εκλογικά οφέλη για το AfD, θα έπρεπε να υπερτονιστεί από την υπόλοιπη πολιτική τάξη η ταύτιση του θύτη με την ιδεολογία και τις πρακτικές του AfD, κάτι που ωστόσο δεν φαίνεται να επικρατεί αυτή τη στιγμή στον δημόσιο διάλογο.

Η κ. Λαμπρινή Ρόρη είναι επίκουρη καθηγήτρια Πολιτικής Ανάλυσης στο ΕΚΠΑ.

Εν αναμονή αστέρι των γηπέδων παρακάλεσε τον Αν-Βασίλν να του στείλει έναν Άγιο Βασίλν τερματοφύλακα για προπόνηση. Εγινε κι αυτό.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Γιάλτα 2.0

Ο **πρώτος** Βορειοκορεάτης αιχμάλωτος πολέμου πέθανε τις προηγούμενες ημέρες, ανέφεραν διενθείς δημοσιογραφικές πηγές. Η είδηση αυτή επιβεβαιώνει όλα τα σενάρια σύμφωνα με τα οποία ο τρίτος παγκόσμιος πόλεμος είναι σε εξέλιξη. Η ρωσική επιθετικότητα, ύστερα και από το μήνυμα Μεντβέντεφ, όπου εκφράζεται αγάλλιαση για τις φρικαλεότητες που προκαλούν πρόσφυγες στην Ευρώπη, είναι εδώ και χρόνια ανεξέλεγκτη. Στο στόχαστρό της πλέον είναι ξεκάθαρα η Ευρώπη. Στην ανακρίνοση-διάγνωση του αντιπροέδρου του ρωσικού συμβουλίου ασφαλείας διαφαίνεται ήδη ο υβριδικός πόλεμος που η Μόσχα έχει εξαπολύσει κατά των «ευρωπαϊκών αξιών του ουράνιου τόξου». Η προσπάθεια αποσταθεροποίησης των ευρωπαϊκών δημοκρατιών περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα μέσων με σκοπό την κινητοποίηση δυνάμεων ικανών να προκαλέσουν εμφύλιες διαμάχες και πολέμους εντός των ευρωπαϊκών συνόρων. Όπλα του νέου Άξο-

να Μόσχας-Πιονγιάνγκ είναι ο αυταρχισμός, ο υπερσυντηρητισμός, ο πατερναλισμός, κοινωνικές και πολιτικές πρακτικές τις οποίες χρηματοδοτούν και ενισχύουν τα τελευταία χρόνια σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και την Αμερική. Πρόσφατο παράδειγμα υπήρξαν οι εκλογές στη Ρουμανία, όπου ο υπερσυντηρητικός υποψήφιος επικράτησε στον πρώτο γύρο μετά από μαζική ρωσική παρέμβαση στα κοινωνικά δίκτυα και τα πολιτικά μέσα της ευρωπαϊκής αυτής χώρας. Γνωστές είναι και οι πολυετείς σχέσεις ανάμεσα στο κόμμα της Λεπέν και το ρωσικό χρήμα, ενώ δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για την ρωσική «συνεννόηση» Όρμπαν-Πούτιν. Αντίθετα, οι Ρώσοι στέλνουν ανοιχτά μηνύματα ύφεσης στις σχέσεις τους με τις ΗΠΑ, τις οποίες δεν προτιθενται να «χτυπήσουν» επειδή ένας τέτοιος πόλεμος θα ήταν πολυδάπανος και θα κατέληγε σε πυρηνική σύρραξη. Είναι ολοφάνερη η προσπάθεια του Κρεμλίνου να διχάσει τους συμμάχους του NATO επωφελούμενο από την πρόσφατη εκλογή Τραμπ.

Την ίδια στιγμή ο εκλεγμένος

πρόεδρος των ΗΠΑ δεν αποκλείει την αποχώρηση των ΗΠΑ από το NATO, απειλεί ανοικτά τον Καναδά, τον Παναμά και τη Δανία (Γροιλανδία) και επαναφέρει στο προσκήνιο το δόγμα Μονρόε.

Σύμφωνα με το δόγμα αυτό, που συνέταξε το 1823 ο Τζον Κούνισι Άνταμς, υπουργός Εξωτερικών της κυβέρνησης του Τζέιμς Μονρόε, οποιαδήποτε προσπάθεια περαιτέρω αποικισμού ή ανάμειξης στα πολιτικά πράγματα της Βόρειας ή της Νότιας Αμερικής από ευρωπαϊκές δυνάμεις θα αντιμετωπιζόταν ως εχθρική ενέργεια που θα προκαλούσε τη στρατιωτική ανάμειξη των ΗΠΑ. Σε μια άκρως επιθετική εκδοχή του δόγματος αυτού, ο Τραμπ υπαινίσσεται ότι ολόκληρη η αμερικανική ήπειρος, στην οποία προφανώς εντάσσει και τη Γροιλανδία, οφείλει να βρίσκεται υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ. Μετά την απειλή για εμπορικό πόλεμο, ο Αμερικανός εκλεγμένος πρόεδρος απειλεί πλέον και στρατιωτικά τους Ευρωπαίους «συμμάχους» του, σε μια προφανή δήλωση της αλλαγής πλεύσης που επιχειρεί στο αμερικανικό αμυντικό δόγμα. Στο εξής

η Αμερική δεν είναι απλά «πρώτη» αλλά και μόνη. Σύμφωνα με τις αλχηονικές εκτιμήσεις του Τραμπ και των συμβούλων του, η Αμερική είναι τόσο «πρώτη» που είναι προτιμότερο να είναι μόνη, χωρίς να σέρνει πίσω της τα ευρωπαϊκά «βαρίδια». Την ίδια στιγμή που εγκαταλείβουν αρνητικά την αμερικανική πρόθεση για σύναψη μιας νέας συμμαχίας της Γιάλτας με τον Ρώσο δικτάτορα και τους συμμάχους του. Το βέβαιο είναι ότι στην «Γιάλτα 2.0», η Ευρώπη δεν θα έχει καμία στρατηγική σημασία για τις ΗΠΑ, ενώ δεν αποκλείεται να θεωρηθεί και εχθρική δύναμη.

Η αντίδραση των Ευρωπαίων είναι προς το παρόν χλιαρή, με τη Δανία να απαντά ότι «δεν είναι προς πώληση». Όμως κανείς Ευρωπαίος ηγέτης δεν αγνοεί τις αυτοκρατορικές διαθέσεις της νέας διακυβέρνησης Τραμπ, τις οποίες, όπως φαίνεται, ο εκλεγμένος πρόεδρος έχει αποφασίσει να εκδηλώσει ενάντια στους συμμάχους και όχι στους εχθρούς του. Πώς θα προσαρμοσθεί άραγε η Ευρώπη στο

νέο αυτό εφιαλτικό σενάριο; Υπάρχουν αρκετά ενθαρρυντικά στοιχεία εν μέσω μιας ζοφερής ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Πρώτο και σημαντικότερο είναι το γεγονός ότι η Ευρώπη έχει σημαντική και ισχυρή αποτρεπτική ισχύ, συμπεριλαμβανομένων των πυρηνικών οπλοστασίων της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας. Η ισχύς αυτή είναι ικανή να ματαιώσει τα σχέδια οποιασδήποτε επίδοξου εισβολέα σε ευρωπαϊκό έδαφος. Αλλά και πολιτικά, η αναμενόμενη εκλογή του Φρίντριχ Μερτς θα λειτουργήσει σταθεροποιητικά για την ΕΕ. Ο ίδιος έχει υποσχεθεί ότι θα στείλει πυραύλους Taurus μεγάλου βεληνεκούς στην Ουκρανία, ακόμη και αν η Ρωσία απειλήσει με στρατιωτικά αντίποινα τη Γερμανία. Πολιτικοί αναλυτές υπενθυμίζουν ότι οι ρωσικοί πυραύλοι στο Καλινινγκραντ μπορούν να πλήξουν το Βερολίνο εντός τριών λεπτών. Αυτό όμως δεν φαίνεται να πτοεί τον Μερτς, που μοιάζει διατεθειμένος να υπερασπισθεί ανεξαρτήτως του τιμήματος τις ευρωπαϊκές αξίες.

Είναι όμως η επιθετικότητα η ορθή απάντηση των Ευρωπαίων

σε όσα διαδραματίζονται για εκείνους χωρίς εκείνους; Δεν είναι η μόνη απάντηση, αλλά πλέον μια πολιτική-στρατιωτική συγκρότηση της Ένωσης και μια στέρεη αμυντική συμφωνία ΕΕ και Μεγάλης Βρετανίας είναι απαραίτητη για να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία και να βελτιωθεί η ικανότητα αντίδρασης της Ευρώπης στις απειλές του νέου Άξονα. Η Ευρώπη όμως δεν πρέπει να παραιτηθεί από την προσπάθεια να πείσει τις ΗΠΑ, όποιες κι αν είναι οι προθέσεις του Τραμπ, ότι η απώλεια της ευρωπαϊκής πτέρυγας του NATO θα αποφέρει μοιραία για τις ίδιες τις ΗΠΑ. Η Ευρώπη οφείλει να αντιμετωπιστεί και στο θέμα των αξιών, συμμαχώντας με όλες τις προδευτικές κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις εντός των ΗΠΑ κατά του τραμπικού πατερναλιστικού σωβινισμού. Το ίδιο πρέπει να πράξει και στο ρωσικό μέτωπο: να προωθήσει τις αξίες της με όλα τα μέσα που διαθέτει.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

DANIEL BEREHLAN/THE NEW YORK TIMES

Χριστιανοί με σταυρούς και ροζάρια διαδηλώνουν στη Δαμασκό. Ο εμνηρσμός ενός χριστουγεννιάτικου δέντρου πυροδότησε τους φόβους για τη θρησκευτική ελευθερία στη χώρα.

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΔΟΥ**

Την παραμονή των Χριστουγέννων στη διάρκεια του υπουργικού συμβουλίου της τουρκικής κυβέρνησης, ο υπουργός Μεταφορών και Υποδομών Αμπντούλκαλντίν Ουράλογλου αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στην πιθανότητα υπογραφής ενός τουρκοσυριακού μνημονίου για τον καθορισμό θαλάσσιας δικαιοδοσίας. Αν και η συγκεκριμένη αποστολή προσέλεξε μεγαλύτερο ενδιαφέρον στην Ελλάδα, λόγω της επιπτώσης που θα είχε μια τέτοια συμφωνία στα δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας, η πιο σημαντική εξαγγελία του κ. Ουράλογλου αφορούσε την αναβίωση του συριακού τμήματος του σιδηροδρόμου της Χετζάζ. Το σχέδιο είχε συλλάβει ο τελευταίος σουλτάνος της οθωμανικής αυτοκρατορίας, Αμπντούλχαμίτ Β', ο οποίος τυχόν να είναι το ινδάλμα του προέδρου της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, και θα συνέδεε την Κωνσταντινούπολη με τη Δαμασκό, το Αμάν και στο τέλος με τη Μέκκα. Το έργο χρηματοδοτήθηκε και υλοποιήθηκε από την οθωμανική αυτοκρατορία, καθώς ο Αμπντούλχαμίτ Β' το θεωρούσε απόδειξη απεξάρτησης από τη Δύση. Η γραμμή δεν έφτασε παρά 400 χιλιόμετρα από τη Μέκκα έως τη Μεδίνα, προτού—μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου—την καταπιεί η έρημος και η Ιστορία...

Μια κάθετη γραμμή ένωσε τη Δαμασκό με μια πόλη η οποία σήμερα ανήκει σε ένα κράτος που δεν υπήρχε πριν από 100 χρόνια: τη Χαίφα στο Ισραήλ. Αν στη Δαμασκό εδραιώνεται σιγά σιγά μια κυβέρνηση που είναι ελεγχόμενη από την Τουρκία και γίνεται, όπως φαίνεται, εργαλείο στις ιδιόζουσες νεοοθωμανικές αντιλήψεις που έχουν εγκατασταθεί στην Αγκυρα, το Ισραήλ δεν μοιράζεται καθόλου το όραμα του κ. Ερντογάν. Αντιθέτως, είναι σε αυτή τη φάση ο πιο σκληρός αντίπαλος της Τουρκίας, μάλιστα με παρουσία—προς το παρόν—στα νοτιοδυτικά της Συρίας.

Επεκτατισμός

Η προσπάθεια επιστροφής της Τουρκίας στη Μέση Ανατολή έναν αιώνα μετά την απομάκρυνση των Οθωμανών δεν ήταν προαπαιτούμενο για τη στενότερη και πιο στρατηγική σχέση της Αθήνας με την Ιερουσαλήμ. Η τουρκική τακτική επέκτασης της δικαιοδοσίας της σε μεγάλα τμήματα της Ανατολικής Μεσογείου και η ταυτόχρονη προσπάθεια αυτός ο επεκτατισμός να λάβει και χαρακτηριστικά χερσαία στη Μέση Ανατολή, μάλιστα την ίδια στιγμή που η Τουρκία αποτέλεσε ασφαλές κρησφύγετο για χιλιάδες στελέχη και μέλη της Χαμάς, φέρνει Ελλάδα και Ισραήλ και εκ παραλλήλου τη Λευκωσία πιο κοντά.

Αυτή τη στιγμή το Ισραήλ έχει αποκτήσει για την Ελλάδα τεράστια γεωπολιτική σημασία, για πολλούς και διαφόρους λόγους και

αυτή προκύπτει από πολλαπλές εξελίξεις. Κατ' αρχάς το Ισραήλ, λόγω στρατιωτικής παρουσίας στη Συρία, μπορεί εκ των πραγμάτων να ασκήσει πίεση στη Δαμασκό. Ακόμη κι αν οι νέοι κυβερνήτες της Συρίας επηρεάζονται κατά κύριο λόγο από την Αγκυρα, οι μελλοντικές αποφάσεις της Δαμασκού δεν μπορεί να αποτελούν απλή αντανάκλαση των τουρκικών επιθυμιών. Ως εκ τούτου, ακόμη και η πιθανότητα τουρκοσυριακού μνημονίου δεν αφήνει αδιάφορη την κυβέρνηση του Μπέντζαμιν Νετανιάχου. Η Αθήνα τους τελευταίους μήνες έχει ζητήσει τη βοήθεια του Ισραήλ και στα ζητήματα που αφορούν την ενέργεια. Η—εξ αναβολής—επίσκεψη του υπουργού Ενέργειας του Ισραήλ, Ελντ Κοέν, στην Αθήνα πριν από λίγες ημέρες και η συνάντησή με τον ομόλογό του Θόδωρο Σκυλακάκη, ήταν ένα σήμα στήριξης στα διάφορα έργα που σχεδιάζει η Ελλάδα, ανάμεσα στα οποία και η ηλεκτρική διασύνδεση 2GSI (Great Sea Interconnector) που, όπως είναι γνωστό, έως τώρα έχει σκοντάψει στην τουρκική στάση στα νότια Κάσου και Καρπάθου. Αν και η ισραηλινή πλευρά έχει δεσμευτεί με τρόπο γενικό στη στήριξη των συγκεκριμένων έργων, η σταδιακή συγκέντρωση υποστήριξης αποτελεί ένα ακόμη βήμα στη φάση της ελληνικής κυβέρνησης. Σε κάθε περίπτωση, για το συγκεκριμένο έργο αναζητείται φόρμουλα ικανοποιητικής απεμπλοκής από την τρέχουσα προβληματική κατάσταση.

Η αμυντική συνεργασία

Μια διόλου ευκαταφρόνητη πτυχή της ελληνοϊσραηλινής σχέσης είναι η συνεργασία στον τομέα της άμυνας. Το Ισραήλ έδωσε στην Ελλάδα, δίχως χρονοβόρες διαδικασίες, πρόσβαση σε οπτικά συστήματα τεχνολογικής ποιότητας αιχμής (qualitative edge), ενώ η συνεργασία αναμένεται να επεκταθεί. Αν και η διαδικασία για τη δημιουργία του διπλού θόλου αντιαεροπορικής—αντιπυραυλικής και anti-drone προστασίας

δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, οι Ισραηλινί προτείνουν στην Ελλάδα συστήματα τύπου Barak για την ηπειρωτική χώρα (προς αντικατάσταση των ΧΩΚ) και Spyder για τα νησιά και τον Έβρο (προς αντικατάσταση των ανατολικών προέκτασης OSA-AK και TOR-M1). Οι σχέσεις έχουν, ωστόσο, μεγαλύτερο βάθος. Ουσιαστικά οι Ισραηλινί, μέσω της εταιρείας ELBIT, διαχειρίζονται το Διεθνές Κέντρο Αεροπορικής Εκπαίδευσης στην Καλαμάτα, από το οποίο επωφελείται η Πολεμική Αεροπορία. Αποτελεί μάλιστα μια μακροπρόθεσμη συμφωνία ύψους περίπου 1,4 δισ. ευρώ με ορίζοντα εικοσαετίας (έως το 2045), που δείχνει και

Η Ελλάδα απείχε από ψήφισμα που είχε ξεκινήσει από τη Νορβηγία και κατατέθηκε στη Γ.Σ. του ΟΗΕ με αίτημα προς το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο να υποχρεώσει το Ισραήλ σε ανθρωπιστική στήριξη της Γάζας.

την προοπτική των σχέσεων. Και υπάρχει βεβαίως και ο ιδιωτικός τομέας, μάλιστα στην υψηλή τεχνολογία, όπου οι Ισραηλινί απέκτησαν παρουσία στην Ελλάδα (εξαγορά του 90% της Intracom Defense-IDE από την ΙΑΙ). Αυτές οι εξελίξεις δεν είναι αποσυνδεδεμένες από ευρύτερα σχέδια για εμβάθυνση της ελληνοϊσραηλινής συνεργασίας στον αμυντικό τομέα και περιλαμβάνει την προοπτική βιομηχανικής παραγωγής που θα εξυπηρετεί τόσο τις ανάγκες των εξαγωγών όσο και—σε κάποιες περιπτώσεις—ανάγκες των ισραηλινών αμυντικών δυνάμεων (IDF).

Η πιο δύσκολη πτυχή των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων στην παρούσα φάση συνδέεται με τις επιπτώσεις του πολέμου στη Γάζα και τη σύγκρουση του Ισραήλ με τους διεθνείς πολυμερείς οργα-

νισμούς, κυρίως τον ΟΗΕ, για μια σειρά από θέματα. Στην αρχή του πολέμου (τέλη Οκτωβρίου 2023) η Ελλάδα απείχε από την υιοθέτηση ψηφίσματος για την κατάπαυση του πυρός στη Γάζα, ωστόσο ενδιάμεσα ενέκρινε άλλα, όπως για παράδειγμα σχετικά με τη δικαιοδοσία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (ΔΠΔ) της Χάγης. Η Αθήνα, ως χώρα που υποστηρίζει τη διεθνή Δικαιοσύνη, δεν θα μπορούσε να μην εγκρίνει ένα ψήφισμα το οποίο ουσιαστικά ζητεί από τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ να συλλάβουν τον Μπέντζαμιν Νετανιάχου εφόσον εμφανιστεί αυτοπρώπως στο έδαφός τους. Ωστόσο, μόλις πρόσφατα (19.12) η Ελλάδα απείχε εκ νέου από ψήφισμα που είχε ξεκινήσει από τη Νορβηγία και κατατέθηκε στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, με αίτημα προς το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο να υποχρεώσει το Ισραήλ σε ανθρωπιστική στήριξη της Γάζας. Οι διπλωματικές αποχρώσεις μπορεί να φαίνονται λεπτές στον εξωτερικό παρατηρητή, ωστόσο διατηρούν τη σημασία τους, παρά το γεγονός ότι τους τελευταίους 14 μήνες οι επαφές μέσω διαφόρων διαύλων ανάμεσα στις δύο πλευρές έχουν αποτρέψει τις παρεξηγήσεις που ολίγες φορές.

Σ' αυτή τη χρονική καμπή, περίπου τρεις εβδομάδες πριν από την ανάληψη των προεδρικών καθηκόντων από τον Ντόναλντ Τραμπ, η σχέση με το Ισραήλ αποκτά κεφαλαιώδη σημασία για την Ελλάδα. Ο εκλεγμένος πρόεδρος των ΗΠΑ δεν πρόκειται να αλλάξει τακτική έναντι του Ισραήλ, που—όπως όλα δείχνουν—επιμένει στο μοναδικό τμήμα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στο οποίο πιθανές αλλαγές θα συντείνουν στη μεγαλύτερη ενίσχυση της Ιερουσαλήμ από την Ουάσινγκτον. Ως εκ τούτου η καλή σχέση της Αθήνας με την Ιερουσαλήμ, αλλά και το εβραϊκό λόμπι στην Ουάσινγκτον, αν μη τι άλλο, μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη επικοινωνία με το περιβάλλον του κ. Τραμπ. Είναι πλέον απολύτως σαφές και στην Αθήνα ότι η κατάρρευση του καθεστώτος

Ασαντ συνέβη με το Ισραήλ πλήρως ενημερωμένο για τις εξελίξεις, προφανώς όχι από την Αγκυρα, αλλά από την Ουάσινγκτον.

Προστασία των χριστιανών

Μια πτυχή στην οποία απαιτείται καλύτερη (από την υφιστάμενη μάλλον προβληματική) συνεργασία ανάμεσα στην Ελλάδα και το Ισραήλ αφορά το μόνο ζήτημα που προσφέρει στην Αθήνα μια δυνατότητα ουσιαστικής παρουσίας στην περιοχή: την προστασία των γηγενών χριστιανικών πληθυσμών. Μόλις την περασμένη Πέμπτη ο κ. Ερντογάν υποδέχθηκε στο προεδρικό παλάτι στην Αγκυρα τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο. Αν και λεπτομέρειες της συνάντησης δεν έγιναν γνωστές, η Αγκυρα επιθυμεί να εμφανιστεί ως εγγυητής της προστασίας των χριστιανών που εμπίπτουν στην ευθύνη του Πατριαρχείου Αντιοχείας (με έδρα τη Δαμασκό). Στην ευρύτερη περιοχή, στα Πατριαρχεία Ιεροσολύμων και Αλεξανδρείας η επιρροή της Ελλάδας παραμένει σημαντική, αν και σε διαφορετικό βαθμό. Οι σχέσεις Ισραηλινών—Πατριαρχείου Ιεροσολύμων παραμένει προβληματική και τούτο δεν οφείλεται αποκλειστικά στα σκάνδαλα των προηγούμενων πολλών χρόνων, αλλά στο γεγονός ότι το ποίμνιο παραμένει στη συντριπτική πλειονότητά του αραβικό, ως εκ τούτου ο έλεγχος εμπίπτει σε ζητήματα ασφαλείας για τις ισραηλινές κυβερνήσεις. Σε κάθε περίπτωση, σε παρασκευαστικό επίπεδο η Αθήνα έχει ζητήσει αρκετές φορές να τηρηθεί μια στάση που δεν θα υπονομεύει τα ιστορικά δικαιώματα του Ελληνόρθοδοξου Πατριαρχείου, όπως για παράδειγμα συνέβη το φετινό Πάσχα σε μια προσπάθεια «κρατικοποίησης» της τελετής του Αγίου Φωτός από τις ισραηλινές αρχές.

Ολα αυτά δεν υποβαθμίζουν τα επιτεύγματα της Τουρκίας στη Συρία, όπως αυτά εισπράττονται από τη Δύση γενικότερα. Κατ' αρχάς η Τουρκία ουσιαστικά κατήγαγε πλήγματα στην υψηλή στρατηγική της Ρωσίας και του Ιράν στη Συρία. Το συγκεκριμένο—ιστορικό—γεγονός αναγνωρίζεται από τους συμμάχους της Τουρκίας στο ΝΑΤΟ. Ήδη στην Αθήνα καθίσταται σαφές πως εντός ΝΑΤΟ το γόπητρο της Τουρκίας έχει αναβαθμιστεί, παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι σύμμαχοι είναι εξαιρετικά ανήσυχτοι για τον συνολικότερο ρόλο στη σταθερότητα της περιοχής. Αυτή η πραγματικότητα φαίνεται από διάφορα «σκληρά δεδομένα». Η Τουρκία διατηρεί τα τελευταία χρόνια μια ζώνη 35 χιλιομέτρων στη βόρεια Συρία, όπου έχει εγκαταστήσει τουρκογενείς πληθυσμούς, ενώ ίδρυσε σχολεία (διδασκαλεία τουρκικών) και ελέγχει πλήρως το περιβάλλον ασφαλείας με μονάδες των ειδικών δυνάμεων της τουρκικής αστυνομίας, παρουσία στελεχών της ΜΙΤ (μυστικές υπηρεσίες).

Παζάρι με τη Ρωσία

Η Αγκυρα αποτρέπει τις συριακές πολιτοφυλακές γύρω από τις δύο ρωσικές βάσεις—το λιμάνι της Ταρτούς και το αεροδρόμιο της Χμεϊμίμ—να προβούν σε κινήσεις εναντίον των ρωσικών δυνάμεων, που σταδιακά μεταφέρονται στην Ανατολική Λιβύη.

Παζάρι και με τις ΗΠΑ

Η Τουρκία διαπραγματεύεται με τις ΗΠΑ, που διατηρούν 900 στελέχη (ένοπλες δυνάμεις και CIA) στα βορειοανατολικά της Συρίας, δηλαδή στις περιοχές όπου οι Κούρδοι ζουν τα τελευταία χρόνια αυτόνομα.

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΑΔΗ**

Σε ένα ταξίδι-αστραπή ο υπουργός Ενέργειας και Υποδομών του Ισραήλ, Ελι Κοέν, βρέθηκε στην Αθήνα και υπέγραψε συμφωνία με τον ομόλογό του Θόδωρο Σκυλακάκη για την ενίσχυση της ενεργειακής συνεργασίας και της συνδεσιμότητας των δύο χωρών. Λίγο πριν αναχωρήσει από τη χώρα μας, ο κ. Κοέν παραχώρησε αποκλειστική συνέντευξη στην «Κ», όπου υπογράμμισε τις άριστες σχέσεις Αθηνas - Ιερουσαλήμ, ενώ εξήρε τη σημασία του ηλεκτρικού καλώδιου Great Sea Interconnector, που θα συνδέει το Ισραήλ με την Κύπρο και την Ελλάδα.

— Την τελευταία φορά που μιλήσατε στην «Κ» ο πόλεμος δεν είχε ξεκινήσει και υπογραμμίζατε ότι οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδας - Ισραήλ έχουν «απογειωθεί». Ενάμιση χρόνο μετά, πώς θα περιγράφατε τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών;

— Οι σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών είναι στρατηγικής σημασίας. Νομίζω ότι σε γενικές γραμμές το Ισραήλ δεν αγωνίζεται μόνο για τον εαυτό του, αλλά μάχεται για τη Δύση ενάντια στους ισλαμιστές ριζοσπάστες και τους συμμάχους τους. Αξίζει να αναφέρω ότι όταν ήμουν υπουργός Εξωτερικών, ο ομόλογός μου (Nikos Δένδιας) ήρθε στο Ισραήλ για να μας υποστηρίξει μετά την 7η Οκτωβρίου. Βλέπουμε ένα λαμπρό μέλλον μεταξύ των δύο χωρών και σίγουρα θα επικεντρωθούμε στην περαιτέρω ενίσχυση των σχέσεών μας, καθώς πλέον αντιμετωπίζουμε ξεχωριστές απειλές και προκλήσεις.

— Στη συνάντησή σας με τον ομόλογό σας, κ. Σκυλακάκη, υπογράψατε συμφωνία για την ενίσχυση της στρατηγικής ενεργειακής συνεργασίας των δύο χωρών. Από τη σκοπιά του Ισραήλ, ποια είναι η στρατηγική σημασία του έργου Great Sea Interconnector και πότε αναμένετε να δείτε την ηλεκτρική διασύνδεση να τίθεται σε λειτουργία;

— Η ενέργεια και συγκεκριμένα η ηλεκτρική ενέργεια είναι ζωτικής σημασίας για τη ζωή μας και, ως εκ τούτου, η διασύνδεση των χωρών θα βοηθήσει πραγματικά τις δύο χώρες σε τακτική βάση, καθώς και σε περιόδους έκτακτης ανάγκης, ενώ επίσης θα βοηθήσει στη μείωση των τιμών της ενέργειας και συγκεκριμένα της ηλεκτρικής στις δύο χώρες. Ετσι, το έργο Great Sea Interconnector θα

συμβάλει στην ενίσχυση και την ευημερία των λαών μας.

Όσον αφορά τις υπάρχουσες καθυστερήσεις, νομίζω ότι έπεται από πολλές συζητήσεις θα κάνουμε ό,τι είναι δυνατόν από την πλευρά μας για να προωθήσουμε την ηλεκτρική διασύνδεση. Επίσης, είμαστε πολύ τυχεροί που έχουμε κάποιες μεγάλες ανακαλύψεις φυσικού αερίου και είμαστε πρόθυμοι να το εξάγουμε και σε φίλους μας, όπως είναι η Κύπρος και η Ελλάδα. Προς το παρόν κάνουμε εξαγωγές στους γείτονές μας, την Ιορδανία και την Αίγυπτο, αλλά είμαστε πρόθυμοι να κάνουμε το ίδιο με τους φίλους μας στις

Ελι Κοέν, υπουργός Ενέργειας του Ισραήλ

Θα κάνουμε ό,τι μπορούμε για το «καλώδιο»

Θέλουμε να προχωρήσει η ηλεκτρική διασύνδεση με την Κύπρο — Είμαστε πρόθυμοι να μοιραστούμε τεχνογνωσία με την Ελλάδα για τον «θόλο»

Ισραηλινός στρατιώτης στον αύλειο χώρο οίνοποιείου στο κιμπούτς του Αϊν Ζιβάν στα Υψίματα του Γκολάν πρώην συριακά εδάφη που κατέχει το Ισραήλ από το 1967. «Το Ισραήλ δεν αγωνίζεται μόνο για τον εαυτό του, αλλά μάχεται για τη Δύση ενάντια στους ισλαμιστές ριζοσπάστες και τους συμμάχους τους», λέει ο Ελι Κοέν.

Ο υπουργός Ενέργειας και Υποδομών του Ισραήλ, Ελι Κοέν, βρέθηκε πρόσφατα στην Αθήνα και υπέγραψε συμφωνία για την ενίσχυση της ενεργειακής συνεργασίας με την Ελλάδα.

δύο χώρες (Ελλάδα και Κύπρο).

— Κατά την επίσκεψή σας στην Αθήνα συζητήσατε, μεταξύ άλλων, την ενίσχυση και ενδυνάμωση της ενεργειακής συνδεσιμότητας και τη μεταφορά φυσικού αερίου. Ωστόσο, ο αγωγός EastMed φαίνεται να βρίσκεται σε αδιέξοδο και για πολλούς το μέλλον του είναι αβέβαιο. Σε ποιο στάδιο βρίσκονται οι συζητήσεις για τον αγωγό και πόσο πιθανή είναι η υλοποίησή του;

— Αυτή τη στιγμή ο EastMed είναι υπό οικονομική αξιολόγηση και υπάρχει ακόμη μια μελέτη σκοπιμότητας που δεν

έχει ολοκληρωθεί. Ωστόσο, επί του παρόντος, το έργο της ενεργειακής διασύνδεσης μέσω του ηλεκτρικού καλώδιου φαίνεται να είναι πιο πιθανό και εφικτό να υλοποιηθεί. Πρέπει να γνωρίζετε ότι βλέπουμε την Ελλάδα ευρύτερα ως κύριο στρατηγικό μας εταίρο και συνεργαζόμαστε σε πολλούς τομείς. Ετσι, κύριος στόχος μου είναι να ενισχυθεί και διευρυνθεί η συνεργασία μας και στους τομείς της ενέργειας.

— Περιμένετε ότι ο Τραμπ θα συμβάλει στην υλοποίηση των ενεργειακών έργων των δύο χωρών;

— Ο Τραμπ είναι μεγάλος φίλος του Ισραήλ και νομίζω ότι η υλοποίηση των ενεργειακών μας έργων αποτελεί παγκόσμιο συμφέρον των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ευρώπης και του Ισραήλ, καθώς επιτυγχάνεται συνδεσιμότητα μεταξύ της Ασίας και της Ευρώπης και έτσι θα αυξηθούν οι σχέσεις μεταξύ του Ισραήλ και της Ελλάδας. Επομένως, πιστεύω ότι η διακυβέρνηση Τραμπ μπορεί να είναι πολύ υποστηρικτική με τον ενεργειακό στόχο που έχουμε θέσει.

— Σε μια εποχή που η σχέση σας με την Τουρκία περνάει κρίση λόγω του πολέμου και της στάσης της Αγκυρας απέναντι στη Χαμάς, ποιος πιστεύετε ότι θα είναι ο αντίκτυπος στις ελληνοϊσραηλινές σχέσεις;

— Ποιος είναι αυτός που σήμερα ακολουθεί τις μεθόδους της «ισλαμικής αδελφότητας»; Στο τέλος της ημέρας (ο Ερντογάν) οδηγεί τη χώρα του σε κρίση. Αλλά ανεξαρτήτως της σχέσης μας με την Τουρκία, αυτή τη στιγμή αξιολογούμε ως στρατηγικής σημασίας τη σχέση μας με την Ελλάδα, την Κύπρο και την Ευρώπη. Ετσι, ακόμη και όταν οι σχέσεις μας με την Τουρκία ήταν θερμές, ή αυτή τη στιγμή που είναι ψυχρές, συνεχίζουμε εντατικά και επικεντρωνόμαστε στο να εργαζόμαστε μαζί προς όφελος των δύο λαών μας (Ελλάδας και Ισραήλ).

— Η Ελλάδα σκοπεύει να αναπτύξει αντιπυραυλική «ασπίδα» στα πρότυπα του ισραηλινού Iron Dome. Θεωρείτε πιθανή τη συνεργασία των δύο χωρών στο κομμάτι των εξοπλισμών και στη μεταφορά της τεχνογνωσίας σας στις ελληνικές Ενοπλες Δυνάμεις;

— Θα αναφέρω το εξής: είμαστε απόλυτα πρόθυμοι να μοιραστούμε την τεχνογνωσία και τις δυνατότητές μας και οι Έλληνες είναι φίλοι μας.

Ο Ερντογάν οδηγεί τη χώρα του σε κρίση. Αλλά ανεξαρτήτως της σχέσης μας με την Τουρκία, αυτή τη στιγμή αξιολογούμε ως στρατηγικής σημασίας τη σχέση μας με την Ελλάδα, την Κύπρο και την Ευρώπη.

ΑΠΟΨΗ

Αναζητώντας ερείσματα στη Μέση Ανατολή

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον μετάβασης είναι πρόδηλο ότι μετά την 7η Οκτωβρίου 2023 οικοδομείται στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής μια νέα περιφερειακή αρχιτεκτονική. Με αφορμή την τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς εις βάρος του Ισραήλ, η ηγεσία του τελευταίου —άλλωστε μας προέδρασε πως ο χάρτης της περιοχής θα άλλαζε για τα επόμενα 50 χρόνια— κατάφερε να διαμορφώσει μια νέα κατάσταση, η οποία ωστόσο δεν έχει ολοκληρωθεί. Σ' αυτό το νέο περιφερειακό σκηνικό προκύπτουν ευκαιρίες, αλλά και σοβαρές προκλήσεις για τον ελληνισμό. Όμως, οι νέες συνθήκες απαιτούν και ουσιαστικές προσαρμογές. Δυστυχώς, η δικαιοκρατική τάξη, όπως τη γνωρίσαμε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, έχει κλονιστεί συθέμελα. Τα συμφέροντα επιβάλλονται πλέον ευκολότερα μέσω της ισχύος, διενθεις συμβάσεις και συμφωνίες παραβιάζονται κατά κόρον, επιθέσεις σε υποδομές και δίκτυα γίνονται σε τακτική βάση με υβριδικό τρόπο, ώστε να υπάρχουν μόνον εικασίες και όχι απαραίτητα αποδείξεις για το ποιος τις

έχει διαπράξει και το απαράβιαστο των συνόρων αναιρείται εν τοις πράγμασι με διάφορες προφάσεις.

Ενίσχυς, σε ένα ασταθές διεθνές σύστημα παρατηρούμε εσχάτως ότι κράτη και έθνη θυσιάζονται ή αφίνονται στη μοίρα τους από ισχυρούς συμμάχους τους, για δύο κυρίως λόγους: Πρώτον, γιατί οι αρχές και οι αξίες (επί παραδείγματι στην περίπτωση συμπαράστασης και υποστήριξης της Ουκρανίας) έχουν μεγάλο τίμημα, πολλώ δε μάλλον σε έναν πόλεμο φθοράς και προπαγάνδας, με αποτέλεσμα οι κοινωνίες να στρέφονται εις βάρος των ηγετών ζητώντας τους να λογοδοτήσουν. Δεύτερον, γιατί ο πλανήτης γίνεται πολυκεντρικός, με την ανάδυση αρκετών περιφερειακών κέντρων εξουσίας, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να έχουν αποποιηθεί τον ρόλο του παγκόσμιου χωροφύλακα, επαναπροσδιορίζοντας τις προτεραιότητές τους. Για πολλούς, αν όχι τους περισσότερους, στην άλλη άκρη του Ατλαντικού η υπεράσπιση της Ουκρανίας και της εδαφικής ακεραιότητάς της έχει όρια, εφόσον εκτιμούν ότι δεν διακυβεύεται κάτι ζωτικό για την Ουάσινγκτον.

Υπό αυτές λοιπόν τις προϋποθέσεις η Ελλάδα καλείται να κάνει εγκαίρως τις απαραίτητες προσαρμογές, έχοντας κατά νου ότι η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής έχουν πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά από το «ασφαλές» ευρωπαϊκό περιβάλλον, στο οποίο μπορείς να στοιχηθείς πίσω από ένα μπλοκ κρατών ή και

Η Ελλάδα οφείλει να δώσει έμφαση στις περιφερειακές συμπτύξεις με δρώντες που αναμένεται να έχουν σημαντικές προσβάσεις στο σύστημα Τραμπ.

να κρυφτείς. Παραδοσιακά, ο φυσικός χώρος άσκησης της εξωτερικής μας πολιτικής, πέραν του ευρωπαϊκού και νατοϊκού πλαισίου, ήταν αυτός της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Από το 2010 και μετά, πάντως, το βλέμμα μας έχει στραφεί περισσότερο στην Ανατολική Μεσόγειο, την οποία δεν κατέχουμε τόσο καλά, με τα ερείσματά μας μέχρι πρότινος να περιορίζονταν

σε δεσμούς με κάποιες αραβικές χώρες, χωρίς να έχουμε ουσιαστική δυνατότητα παρέμβασης στα περιφερειακά δράματα. Πλέον οι συνθήκες επιβάλλουν μεγαλύτερη παρουσία και αποτελεσματικότερες παρεμβάσεις εκ μέρους μας. Αλλωστε, σε είκοσι μέρες στο τιμόνι των ΗΠΑ θα βρεθεί ο Ντόναλντ Τραμπ, με μία ομάδα χωρίς αναφορές στη σκληρή γραφειοκρατία της Ουάσινγκτον, προσανατολισμένη πιστά στην προεδρική ατζέντα. Εχει, όμως, αυτός αντίληψη και γνώση της περιοχής στην οποία πλέον διακυβεύονται ζωτικά μας συμφέροντα; Ή το μόνο που θα τον απασχολήσει είναι η εξεύρεση ενός γρήγορου τρόπου απαγκίστρωσης; Όπως και να 'χει, δεν είναι μόνο η ενδεχόμενη οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών ανάμεσα στο νέο καθεστώς της Συρίας με την Τουρκία που μας ενδιαφέρει, αλλά συνολικά η έκβαση των υφισταμένων περιφερειακών αναταράξεων.

Από εκεί και πέρα η Τουρκία κινδυνεύει να πέσει θύμα των επιτυχιών της, αναπτύσσοντας μια υπερφιλόδοξη —με ηγεμονικά γνωρίσματα— ατζέντα, η οποία ανησυχεί πολλούς περιφερειακούς δρώντες, μεταξύ των οποίων

το Ισραήλ, τη Σαουδική Αραβία αλλά και την Αίγυπτο. Η τελευταία, εξάλλου, βρίσκεται σε σοβαρή εσωτερική κρίση και το καθεστώς Αλ Σίσι πρέπει να στηριχθεί. Ελλάδα και Κύπρος έχουν ήδη καλλιεργήσει τη σχέση τους με αυτά τα κράτη και πρέπει να την εδραιώσουν. Είναι αντιληπτό ότι για μια χώρα που κραδαίνει με συνέπεια το χαρτί του διεθνούς δικαίου, η προσέγγιση με ηγεσίες που το περιφρονούν και το παραβιάζουν είναι προβληματική. Είναι όμως ακόμη πιο ανησυχητικό αν δεν έχουμε ήδη συνειδητοποιήσει πως οι δυναμικές και οι διεργασίες που πρόκειται να ορίσουν το μέλλον της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής επιτάσσουν την αναπροσαρμογή της πολιτικής μας, με το Ισραήλ σε πρώτο πλάνο και την Αίγυπτο με τη Σαουδική Αραβία σε δεύτερο. Αφενός, για την εξισορρόπηση της τουρκικής επιρροής: η Αγκυρα σπεύδει να προκαταλάβει το μεταβατικό συριακό καθεστώς, με συμφωνίες γραφειοκρατικού (βλ. έκδοση διαβατηρίων και ταυτοτήτων), στρατιωτικού και ενεργειακού χαρακτήρα και παράλληλα εμποδώνει τα ερείσματά της σε Λιβύη και Σομαλία, διαμεσολαβώντας για την επίλυση κρίσεων

ανάμεσα σε Σομαλία και Αιθιοπία, αλλά και μεταξύ της πρώτης και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων ενώ εμποφθαλμιά τη δεσποζούσα θέση του αποδυναμωμένου Ιράν στις υποθέσεις του Ιράκ. Αφετέρου, βρίσκονται σε εξέλιξη και πρέπει να περατωθούν σχέδια κυρίως ενεργειακού χαρακτήρα, που θα συνδέουν το Ισραήλ με την Ευρώπη, αλλά και ένας τεχνολογικός, εμπορικός και ενεργειακός διάδρομος που θα συνδέει την Ινδία με τη Γηραιά Ήπειρο μέσω Σαουδικής Αραβίας, Ισραήλ και Ελλάδας (IMEC).

Με τη χειραφέτηση της Ε.Ε. —αν τελικά γίνει— να καθυστερεί και με ενδεχόμενη δυσκολία να ποντάσουμε με ασφάλεια στις ΗΠΑ του Τραμπ, η Ελλάδα οφείλει να δώσει έμφαση στις περιφερειακές συμπτύξεις με δρώντες που αναμένεται να έχουν σημαντικές προσβάσεις στο σύστημα Τραμπ, αλλά και παρόμοια αντίληψη στην αποτροπή της επικράτησης βλέψεων με αναφορά σε παλαιές αυτοκρατορίες.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (IGA) και καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ
ΤΟ ΜΕΤΕΚΛΟΓΙΚΟ
ΕΞΑΜΗΝΟ

Το 28% των ευρωεκλογών ήταν η πρώτη εκλογική υποχώρηση της Ν.Δ. επί των ημερών του Κυριάκου Μητσοτάκη. Πώς επιχειρείται να επουλωθεί το τραύμα; Με τη γνωστή, αμφίπλευρη μέθοδο

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης κάνει δηλώσεις στο ψύχος, κατά την πρόσφατη σύνοδο Βορρά - Νότου που φιλοξενήθηκε στο Ινσάρι της φινλανδικής Λαπωνίας. Πίσω στην Ελλάδα, το κλίμα στο πολιτικό σκηνικό παραμένει θερμό, με τον πρωθυπουργό να καλείται να βρει την ιδανική ισορροπία ανάμεσα στις εσωκομματικές «φωνές» και στις πιέσεις από τα δεξιά, που δημιουργήσαν προβλήματα στη Ν.Δ. τη χρονιά που φεύγει.

Κέντρο όσο αντέχει η Δεξιά και Δεξιά όσο αντέχει το Κέντρο

Του ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Στις 6 Μαρτίου 2024, στις 11.45 τοπική ώρα, ρωσικός βαλλιστικός πύραυλος έπληξε το λιμάνι της Οδησού, μόλις 150 μέτρα από το σημείο όπου περνούσε αυτοκινητοπομπή με τον Κυριάκο Μητσοτάκη και τον Ουκρανό πρόεδρο Βολοντίμιρ Ζελένσκι. «Είναι η καλύτερη, ζωντανότερη υπενθύμιση ότι εδώ γίνεται πραγματικός πόλεμος», δήλωσε λίγο αργότερα ο πρωθυπουργός. Θα πρέπει να ήταν ίσως η πιο δυνατή εμπειρία του 2024 για τον κ. Μητσοτάκη. Προέκυψε το ερώτημα αν ήταν μια προσχεδιασμένη στοχοποίηση. «Η Μόσχα θα είχε πλήξει τον στόχο της αν αυτός ήταν ο στόχος της», απάντησε με νόημα ο πρώην Ρώσος πρόεδρος Ντμίτρι Μεντβέντεφ. Τρεις μήνες αργότερα, το αποτέλεσμα των ευρωεκλογών της 9ης Ιουνίου υπενθύμισε τον «ακήρυκτο πόλεμο» που γίνεται στη Ν.Δ. Ίσως ήταν αυτή η πιο δυνατή εμπειρία μετά το 2016 για τον Μητσοτάκη, αφού για πρώτη φορά υποχώρησε επί των ημερών του το ποσοστό του κόμματος. Το 28%, αν και νικηφόρο, έστειλε το μήνυμά της φθοράς.

Πύραυλοι και στο εσωτερικό

Η υποστήριξη της Αθήνας στο Κίεβο προκαλεί δυσπιστία σε κομμάτι της κοινής γνώμης –δεξιάς και αριστεράς– που έχει γαλουχηθεί με τη ρομαντική θεωρία της συμμαχίας με το «ξανθό γένος». Δεν είναι μόνο η δυσaráσκεια που προκαλούν σε κάποιους οι «εναγκαλισμοί με τον ηθοποιό» (Ζελένσκι). Οι απόψεις του Ρώσου προέδρου Πούτιν (για τη Δύση, για την παγκοσμιοποίηση, για τους ΛΟΑΤΚΙ+) έχουν απήχηση και στην Ελλάδα.

Συγγενείς απόψεις άλλωστε εξέφρασαν οι πρώην πρωθυπουργοί Κώστας Καραμανλής και Αντώνης Σαμαράς στη διπλή προειδοποιητική «πυραυλική επίθεση» κατά του Μητσοτάκη που εξαπέλυσαν από το Πολεμικό Μουσείο την 1η Ιουλίου. Παρ' όλα αυτά, ο Μητσοτάκης δεν ανήκει στους χαμένους του 2024. Το κόμμα έχει καθατίσει ξανά σε κάποιες δημοσκοπήσεις το 30%. Στις κατ' ιδίαν συζητήσεις τους, κορυφαία στελέχη της αντιπολίτευσης πιστώνουν στον Μητσοτάκη ικανότητα να διαχειρίζεται την εξουσία χωρίς να κάνει τον έλεγχο της.

Τα Τέμπη και οι υποκλοπές (δύο θέματα πάνω στα οποία η αντιπολίτευση έπαιξε τα ρέστα της για δύο χρόνια) αναφέρθηκαν τυπικά

σε μία και μόνο πρόταση στην εφ' όλης της ύλης ομιλία του Νίκου Ανδρουλάκη για τον προϋπολογισμό. Ο Σωκράτης Φάμελλος τα ξέχασε τελείως.

Η αντοχή του Μητσοτάκη παρουσιάζει μοναδικά χαρακτηριστικά στη Μεταπολίτευση. Επειτα από πεντέμισι χρόνια διακυβέρνησης, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής βρισκόταν ήδη στο Προεδρικό Μέγαρο. Στα δικά του πεντέμισι χρόνια, ο Κώστας Καραμανλής είχε μόλις χάσει τις εκλογές του 2009 με μια ήττα παρόμοια εκείνης του 1981. Αντιστοίχως, το ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου το 1987 υποχωρούσε σταθερά, ενώ το ΠΑΣΟΚ του 2002 του Κώστα Σημίτη βρισκόταν 6-8 μονάδες πίσω στις δημοσκοπήσεις.

Κάλη χωρίς δίλημμα

Παρ' όλα αυτά, ακόμα και οι πιο ενθουσιώδεις κυβερνητικοί παράγοντες δεν ισχυρίζονται ότι ο Μητσοτάκης έχει σήμερα στο τσεπάκι του το 41% του 2023. Το κυβερνητικό «χάι» εξανεμίστηκε στις ευρωεκλογές. Πολλοί λένε ότι η «φιλελεύθερη ξεγνοιασιά» των αρχών της δεύτερης τετραετίας οδήγησε σε αποφάσεις που κόστισαν, όπως ήταν η τεκμηριωμένη φορολόγηση των ελεύθερων επαγγελματιών και η θεσμοθέτηση του γάμου ομοφύλων.

Κι αν η φορολογική ευταξία δικαιώνει τελικά τον υπουργό Οικονομικών Κωστή Χατζηδάκη, καθώς η αύξηση των εσόδων ταυτοποιήσε την εκτεταμένη φοροδιαφυγή, η επέκταση του γάμου στα ομόφυλα ζεύγη δεν έσπασε τα ταμεία. Μπορεί να ενίσχυσε την ιδέα της ισοτιμίας ανάμεσα στις διαφορετικές ερωτικές ταυτότητες, αλλά δεν προκάλεσε συνωστισμό στα δημαρχεία της επικράτειας.

Ο πρωθυπουργός πιστεύει ότι η κάμψη της Ν.Δ. στις ευρωεκλογές δεν οφειλόταν τόσο στον γάμο ή στον φορολογικό προτεσταντισμό. Οφειλόταν στο αδύναμο (ή ανύπαρκτο) δίλημμα των ευρωεκλογών εφόσον δεν υπήρχε ερώτημα διακυβέρνησης. Κυρίως οφειλόταν στην ακρίβεια, η οποία ροκάνισε μεγάλο μέρος από τις αυξήσεις εισοδημάτων της πρώτης τετραετίας.

Σήμερα, στο εικαστικά αναβαθμισμένο Μέγαρο Μαξίμου επικρατεί αισιοδοξία. Ο Πίνατ κουνάει την ουρά του στους επισκέπτες. Η υποχώρηση του πληθωρισμού σε συνδυασμό με τη συνέχιση της ανάπτυξης και της αύξησης των εισοδημάτων θα συμβάλει στην επιστροφή των απολωλόντων ψη-

φοφόρων στο «γαλάζιο» μαντρί. Η χριστουγεννιάτικη βελτίωση του κλίματος οφείλεται εν πολλοίς στα δωρεάν φάρμακα για όσους δικαιούνται το ΕΚΑΣ και στο επίδομα των 100 ευρώ στους αστυνομικούς. Όλα αυτά τα μικρά προσθέτουν κουκιά γιατί είναι για τους πολλούς μεγάλα.

Αυτή η «μαρξιστική» προσέγγιση (όλα είναι οικονομία) δεν αποκλείει την τέχνη των συμβολισμών, που ο Μητσοτάκης δεν αμελεί. Για παράδειγμα, πολλοί επιμένουν (και μάλλον έχουν δίκιο, παρά τις ανεπίσημες διαψεύσεις) ότι το πουλέν της πατριωτικής Δεξιάς, ο Απόστολος Τζιτζικώστας,

Η ανανέωση της θητείας της κ. Σακελλαροπούλου, που μέχρι πρότινος έμοιαζε απίθανη, σήμερα έχει ανάλογες πιθανότητες με την ενθρόνιση άλλων, όπως οι Κ. Τασούλας, Μ. Δαμανάκη, Ευ. Βενιζέλος, Α. Παπαδήμος.

δεν θα ήταν σήμερα επίτροπος αν δεν υπήρχε πρόβλημα με τον πατριωτικό χώρο από τη Λάρισα και πάνω.

Δηλαδή, οι δεξιοί ψηφοφόροι που απείχαν ή ψήφισαν Βελόπουλο και Λατινοπούλου στις ευρωεκλογές θα επιστρέψουν συγκινημένοι στη Ν.Δ. επειδή ο Τζιτζικώστας έγινε επίτροπος; Όχι. Αλλά η επιλογή Τζιτζικώστα στέλνει το μήνυμα ότι ο Μητσοτάκης παραμένει πολιτικά συμπεριληπτικός. Οτι εκτιμά εξίσου τους ευσεβείς της Δεξιάς και τις ντίβες του Κέντρου. Οτι η Ν.Δ. παραμένει η μεγάλη Κεντροδεξιά παράταξη και δεν έγινε ένα μπλε Ποτάμι.

Το κοντσέρτο των συμβολισμών δεν άρχισε με τον Τζιτζικώστα, αλλά με τον Φρέντι Μπελέρν πριν από τις ευρωεκλογές. Ο εκλεγμένος δήμαρχος Χειμάρρας εντάχθηκε εκτάκτως στο ψηφοδέλτιο ως «πατριωτικό μόσχευμα». Το κοντσέρτο δεν τελείωσε με τον Τζιτζικώστα, αλλά συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Ο Μητσοτάκης έβαλε στο πρόγραμμα του συναντήσεις με τις «στρίγγλες» της κοινοβουλευτικής ομάδας που (για την ώρα) έγιναν «αρνάκια». Αξιοποίησε τη δημόσια συνομιλία του με τον Γάλλο συγ-

γραφέα Πασκάλ Μπρικνέρ για να αποδοκιμάσει την «τυραννία της μειοψηφίας» και να διαμνύσει ότι δεν τον εκφράζει η γουόκ ατζέντα.

Αβαθιά τα ήρεμα νερά

Το 28% εκτιμά ότι επέφερε και την εξασθένιση της δυναμικής για την επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών. Η υπέρβαση στα ελληνοτουρκικά προϋποθέτει πεφωτισμένες υποχωρήσεις (όσον αφορά την επήρεια των ελληνικών νησιών στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου), που ακόμα κι αν είναι μικρές δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτές από μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης και του Κοινοβουλίου. Σύμφωνα με αυτή την ερμηνεία, ο Μητσοτάκης θυσιάσε σωπικά για χάρη της οργίλης Δεξιάς το φιλόδοξο σχέδιο για έναν έντιμο συμβιβασμό στις θαλάσσιες ζώνες.

Ωστόσο, όσοι διαχειρίζονται τα θέματα αυτά υπογραμμίζουν ότι η «στασιμότητα» οφείλεται περισσότερο στην επιλογή της Αγκυρας να συνδέει διαφορετικά ζητήματα και να επιδιώκει «λύση-πακέτο», την ώρα που η Αθήνα επιμένει στη «μία διαφορά» του προσδιορισμού της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Είναι ενδιαφέρον πάντως ότι ο πρωθυπουργός συνδύασε την απροθυμία για υπερβάσεις με τη διαγραφή του Αντώνη Σαμαρά, ο οποίος αμφισβήτησε τη γνησιότητα του πατριωτισμού που είχαν οι κυβερνητικοί χειρισμοί.

Η πρόσφατη υιοθέτηση από τον πρωθυπουργό ορισμένων προτάσεων του ΠΑΣΟΚ για τις τραπεζικές χρεώσεις ήταν άλλο ένα μελετημένο νεύμα – αυτή τη φορά προς το Κέντρο. Ο Μητσοτάκης εμφανίζεται ανοιχτόμυαλος. Εμφανίζει απροκατάληπτα τις «θετικές προτάσεις» της αντιπολίτευσης, εξασθενίζοντας έτσι τη δυναμική της κριτικής της. Δείχνει ταυτόχρονα ότι είναι έτοιμος για μια μελλοντική συγκυβέρνηση, εάν χρειαστεί, μια στάση που αρέσει στους κεντρώους, την ίδια ώρα που βραχυκυκλώνει το ΠΑΣΟΚ.

Ενα άλλο σύμβολο που η κυβέρνηση διαχειρίστηκε με επιτυχία είναι η υπηκοότητα των απογόνων του τέως βασιλιά Κωνσταντίνου Β'. Ο Παύλος απέκτησε επώνυμο, όπως απαιτούσε ο προοδευτικός (αντιβασιλικός) νόμος του Ευάγγελου Βενιζέλου, αλλά δαθείστηκε το Ντε Γκρες του θείου του, πρίγκιπα Μιχαήλ, που υπαινίσσεται ευθέως (γιατί μεταφράζεται ως «Της Ελλάδος») ότι αυτή η οικογένεια είχε κάποτε βασιλικό τίτλο και ιστορία. Με άλλα λόγια, τόσο οι κεντρώοι υποστηρικτές

της προεδρευόμενης δημοκρατίας όσο και οι νοσταλγοί της βασιλείας (που δεν είναι αμελητέοι) μοιάζουν εξίσου ικανοποιημένοι από τη σολομώντεια λύση.

Οι σολομώντειες λύσεις συμπεκνώνουν αυτό που ο Μάκνς Βορίδης, αρχιτέκτονας της λύσης Ντε Γκρες, αποκαλεί στις ιδιωτικές συζητήσεις του ως «αμφίπλευρη διεκδίκηση». Ούτε δεξιά ούτε κεντρώα στροφή. Η συνταγή για την τρίτη νίκη είναι κεντρώες πολιτικές που δεν αποξενώνουν τη δεξιά και δεξιάς πολιτικές που δεν απομακρύνουν το Κέντρο.

Το πρώτο ορόσημο

Μια τέτοια σολομώντεια λύση αναζητείται και για την Προεδρία της Δημοκρατίας. Κάποιοι συνομιλητές του πρωθυπουργού εκτιμούν ότι αυτή η λύση δεν μπορεί να είναι η υπέρβαση του δικαιωτισμού Κατερίνα Σακελλαροπούλου. Κάποιοι άλλοι αντιτείνουν ότι η Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαθέτει συναντίληψη με τον πρωθυπουργό, αίσθηση του μέτρου, αλλά και διπλωματική ευελιξία. Δεν διέφυγε της προσοχής των παρατηρητικών ότι αποκατέστησε τις σχέσεις της με τον Αρχιεπίσκοπο Ιερώνυμο Β', που είχαν τρωθεί από την υποστήριξη της Σακελλαροπούλου στο νομοσχέδιο για τον γάμο.

Σχεδόν εννέα μήνες μετά, στις 11 Δεκεμβρίου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Αρχιεπίσκοπος επισκέφθηκαν μαζί τον Παιδικό Σταθμό - Νηπιαγωγείο «Ευαγγελισμός της Θεοτόκου» και το Κέντρο Γεροντολογίας και Προνοιακής Υποστήριξης «Άγιος Προφύριος», δύο δομές της Αρχιεπισκοπής στο Δήλεσι Βοιωτίας. Αν ο Αρχιεπίσκοπος συγχωρεί, μπορούν οι θεοφροβούμενοι βουλευτές να παραμείνουν μνησικάκοι;

Η ανανέωση της θητείας της κ. Σακελλαροπούλου, που μέχρι πρότινος έμοιαζε απίθανη, σήμερα έχει ανάλογες πιθανότητες με την ενθρόνιση άλλων, όπως ο Κώστας Τασούλας, η Μαρία Δαμανάκη, ο Ευάγγελος Βενιζέλος, ο Λουκάς Παπαδήμος. Σε κάθε περίπτωση, η επιλογή Προέδρου εντάσσεται και αυτή στην ίδια στρατηγική Μητσοτάκη: να παραμείνει στην κορυφή του τριγώνου ανάμεσα στη Δεξιά και στο Κέντρο. Να κερδίσει τον «πραγματικό πόλεμο» διατηρώντας τη συμμαχία ανάμεσα στην Δεξιά και στο Κέντρο. Και με αυτόν τον τρόπο να μεταβολίσει το προειδοποιητικό «πυραυλικό πλήγμα» των ευρωεκλογών σε μια τρίτη νίκη το 2027.

2024

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ
ΓΙΑΤΙ ΕΧΑΣΑΝ
ΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΙ

Οι καπιταλιστές που παράγουν συμβολικές αξίες στα ΜΜΕ, στα πανεπιστήμια, στην τεχνολογία δημιούργησαν την κουλτούρα που τους αποξένωσε από τις λαϊκές τάξεις και τους έριξε στην αγκαλιά του Τραμπ

Ο Μούσα αλ Γκάρμπι επισημαίνει ότι εκείνοι που έχουν αποξενωθεί περισσότερο από τους Δημοκρατικούς είναι οι λιγότερο προνομιούχοι.

“

Αυτοκριτική
για τους θεσμούς

– Ένα αντεπιχείρημα που σας έχει τεθεί είναι ότι η υπερβολική αυτοκριτική θεσμών στα πανεπιστήμια και στα ΜΜΕ σε αυτή τη φάση μπορεί να είναι βούτυρο στο ψωμί του Τραμπ και των ανθρώπων που θα επιχειρήσουν να ξεδοντιάσουν τους θεσμούς οι οποίοι ενδέχεται να τον ελέγξουν. Πώς απαντάτε;

– Το προσάναμμα για την υποστήριξη στον Τραμπ είναι ότι αυτοί οι θεσμοί και εμείς που τους στελεχώνουμε δεν ενδιαφερόμαστε για τον μέσο ψηφοφόρο. Αν θέλουμε να υπονομεύσουμε τον Τραμπ, είναι επιτακτικό να αντιμετωπίσουμε αυτές τις ανησυχίες. Αν οι δύο επιλογές ενώπιον των ψηφοφόρων σε σχέση με τους θεσμούς αυτούς είναι είτε ότι όλα βαίνουν καλώς και ότι όσοι θέτουν ζήτημα είναι ρατσιστές, σεξιστές κ.ο.κ., είτε ότι οι θεσμοί αυτοί είναι ανίκανοι να αυτοδιορθωθούν και χρειάζονται έξωθεν παρέμβαση για να τεθούν υπό έλεγχο, δεν είναι δύσκολο να κατανοήσουμε ποια επιλογή θα προτιμήσουν!

2024

Συνέντευξη στον ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ

Σε λίγες ημέρες, αυτό που η φιλελεύθερη Αμερική περιέγραφε ως θανάσιμο κίνδυνο για τη δημοκρατία θα λάβει σάρκα και οστά: ο Ντόναλντ Τραμπ θα ορκιστεί για δεύτερη φορά πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι ερμηνείες των πτηνών στους κόλπους του Δημοκρατικού Κόμματος, στα «προοδευτικά media» και στην ακαδημαϊκή κοινότητα συνιστούν πια μια μεγάλη και αντιφατική φιλολογία – από τη σφοδρή αυτοκριτική για την αδυναμία τους να ακούσουν τις αγωνίες της εργατικής τάξης μέχρι την υπέρβαση ανάνηψης ότι για όλα φταίει ο ρατσισμός και ο σεξισμός. Μέσα στη «Βαβέλ» για το εκλογικό ναυάγιο, μια φωνή ξεχωρίζει: αυτή του Μούσα αλ Γκάρμπι. Επίκουρος καθηγητής Επικοινωνίας, Δημοσιογραφίας και Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Stony Brook και εταίρος Κοινωνιολογίας στο Columbia, ο Αλ Γκάρμπι είναι ο συγγραφέας του «We Have Never Been Woke: The Cultural Contradictions of a New Elite» (Princeton University Press), που κυκλοφόρησε τον περασμένο Οκτώβριο. Στο βιβλίο, όπως και στη διδακτορική του διατριβή που εκδόθηκε το 2023, ο Αλ Γκάρμπι, γόνος οικογενείας στρατιωτικών που παραιτήθηκε να χειροτονηθεί καθολικός ιερέας πριν ασπαστεί τη μουσουλμανική πίστη, εξηγεί πώς ο εναγκαλισμός μεταξύ των νέων ελίτ που παράγουν και διαχειρίζονται συμβολικές αξίες –αντί για υλικό πλούτο– και των Δημοκρατικών έχει συμβάλει καταλυτικά στη διάρρηξη της σχέσης τους με την πλειοψηφία των Αμερικανών ψηφοφόρων. Στην αποκλειστική αυτή συνέντευξη εξηγεί στην «Κ» γιατί συνέβη αυτό, πώς ο Τραμπ το εκμεταλλεύθηκε και πώς οι Δημοκρατικοί μπορούν να αποκαταστήσουν τη σχέση τους με τον μέσο ψηφοφόρο.

– Τι είναι οι συμβολικές ελίτ; Γιατί το γεγονός ότι κυριεύσαν το Δημοκρατικό Κόμμα βρίσκεται στην καρδιά των προβλημάτων του;

– Οι «συμβολικοί καπιταλιστές» είναι άτομα που εργάζονται σε συμβουλευτικές εταιρείες, στα χρηματοοικονομικά, στην εκπαίδευση, στην τεχνολογία, στα μέσα ενημέρωσης, που βιοπορίζονται χειριζόμενοι δεδομένα και σύμβολα, αντί να παράγουν υλικά προϊόντα και υπηρεσίες. Αυτό που δείχνω στο βιβλίο μου είναι ότι οι συμβολικοί καπιταλιστές τα τελευταία 50 χρόνια έχουν αποκτήσει πολύ μεγαλύτερη επιρροή στην κοινωνία. Στην περίοδο αυτή πολλές ανισότητες και κοινωνικά προβλήματα έχουν επιδεινωθεί, με αποτέλεσμα πολύς κόσμος να είναι δυσανεκτός με την πορεία της οικονομίας και της χώρας.

Ηδη από τη δεκαετία του '60, αλλά αυξανόμενα από τη δεκαετία του '90 και μετά το 2010, οι συμβολικοί καπιταλιστές έχουν συγκεντρωθεί στο Δημοκρατικό Κόμμα. Οι καθηγητές σήμερα ψηφίζουν τους Δημοκρατικούς σε ποσοστό 5:1· στις κοινωνικές επιστήμες και τις ανθρωπιστικές σπουδές είναι περίπου 10:1. Μόνο 3% των δημοσιογράφων είναι Ρεπουμπλικανοί. Οι Δημοκρατικοί, από την πλευρά τους, έχουν αλλάξει τις προτεραιότητές τους ώστε να ταιριάζουν περισσότερο με αυτές των συμβολικών καπιταλιστών, που είναι μία πιο εύπορη, πιο πολιτικά ενεργή κοινωνική κατηγορία από τον μέσο ψηφοφόρο.

Μετά το 2010 είχαμε τη «Μεγάλη Αφύπνιση» («Great Awakening») στις τάξεις των συμβολικών ελίτ, μια ριζοσπαστική στροφή στις πολιτικές μας θέσεις σχετικά με το φύλο, τη φυλή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό – και η πλατφόρμα των Δημοκρατικών άλλαξε στην ίδια κατεύθυνση, απομακρύνοντάς τους σημαντικά από τον μέσο ψηφοφόρο. Το χάσμα αυτό κατέστη πιο ορατό και η αντιπάθεια προς τους συμβολικούς καπιταλιστές –και η αποξένωση από τους Δημοκρατικούς– ενισχύθηκε, γιατί [οι συμβολικοί καπιταλιστές] γίναμε πολύ πιο επιθετικοί,

επικρίνοντας και λοιδορώντας οποιονδήποτε δεν συμφωνούσε μαζί μας.

– Παράλληλα, οι ανισότητες εισοδήματος και πλούτου διογκωνόνταν...

– Σωστά. Οι θεσμοί μας δυσλειτουργούσαν και ενώ μιλούσαμε πικρά περί κοινωνικής δικαιοσύνης, αυτή δεν ήταν η πραγματικότητα που βίωνε μεγάλη μερίδα του κόσμου. Αρα και αυτό ήταν πηγή δυσαρέσκειας προς την κοινωνική μας τάξη και προς τους Δημοκρατικούς.

Υπήρχε λοιπόν μία στροφή προς τους Ρεπουμπλικανούς – κι εμείς το εξηγήσαμε ως μία αντίδραση στην πρόοδο που έφερε η «Μεγάλη Αφύπνιση»: με άλλα λόγια, πλούσιοι, λευκοί ετερόφυλοι άνδρες που ανησυχούσαν ότι απειλείται η πατριαρχία συτμήθηκαν με το αντιδραστικό Ρεπουμπλικανικό Κόμμα για να υπερασπιστούν την υπεροχή των λευκών κ.ο.κ.

Το πρόβλημα με αυτό το αφήγημα είναι ότι η αντίδραση ήταν πιο έντονη μεταξύ των κοινωνικών ομάδων που εμείς θεωρούμε ότι υποστηρίζουμε: τις φυλετικές και εθνικές μειονότητες, τους θρησκευόμενους ανθρώπους, τους οικονομικά ασθενέστερους, τους λιγότερο μορφωμένους, τους νέους. Αυτοί που έχουν αποξενωθεί περισσότερο από τους Δημοκρατικούς είναι οι λιγότερο προνομιούχοι. Αντιστρόφως, οι λευκοί, οι πιο μορφωμένοι, οι κάτοικοι των πόλεων και των προαστίων έχουν στραφεί αυξανόμενα προς τους Δημοκρατικούς.

– Αρα θεωρείτε ότι η απόρριψη των Δημοκρατικών στις εκλογές της 5ης Νοεμβρίου συνδέεται περισσότερο με αυτό που αποκαλείται «κουλτούρα» –με την αποξένωση των απλών ψη-

Μούσα αλ Γκάρμπι

Επίκουρος καθηγητής Επικοινωνίας, Δημοσιογραφίας και Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Stony Brook και εταίρος Κοινωνιολογίας στο Columbia

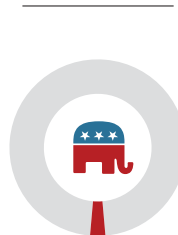
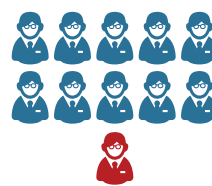
Η τύφλωση
των ελίτ
της Αμερικής

Ο Ντόναλντ Τραμπ σεβρίρει τηγανητές πατάτες σε εστιατόριο McDonald's, περίπου δύο εβδομάδες πριν από τις προεδρικές εκλογές. Ήταν μια ενέργεια που προκάλεσε συγκαταβατικές αντιδράσεις από συμβολικούς καπιταλιστές, με περιφρονητικές αναφορές στα McDonald's και στους ανθρώπους που εργάζονται και τρώνε εκεί. Και αυτό ήταν πολύ χρήσιμο για τον ίδιο τον Τραμπ.

5 προς 1

είναι η αναλογία καθηγητών Πανεπιστημίου που ψηφίζουν Δημοκρατικούς. Στις κοινωνικές επιστήμες και τις ανθρωπιστικές σπουδές είναι περίπου 10:1

ΜΟΝΟ

3%

των δημοσιογράφων είναι Ρεπουμπλικανοί

φοφόρων σε μία σειρά από κοινωνικά θέματα –παρά με την οικονομία; Αλλωστε, οι πολιτικές που διόγκωσαν την ανισότητα υποστηρίχθηκαν και από τα δύο κόμματα – και περισσότερο από τους Ρεπουμπλικανούς.

– Είναι συνδυασμός. Αλλά ναι, οι οικονομικές σου προοπτικές έχουν χειροτερεύσει, αν δυσκολεύεται να τα βγάλεις πέρα, και βλέπεις στον δημόσιο διάλογο να κυριαρχούν άλλα θέματα, που δεν σε αφορούν και στα οποία ένα από τα δύο κόμματα παίρνει ακραίες θέσεις, αυτό εντείνει την αποξένωση. Αυτό ισχύει ειδικά μετά το 2010.

– Εσείς ο ίδιος έχετε αναφερθεί στον Οργουελ, στον «Δρόμο για την Αποβάθρα του Γουίγκαν», ο οποίος γράφει για τον Σοσιαλιστή που είναι ο «πιο απομακρυσμένος» κοινωνιολογικά από τους εργάτες τους οποίους υποστηρίζει. Δεν υπήρχε πάντα αυτό το χάσμα μεταξύ των προοδευτικών ελίτ και των κοινωνικών τάξεων που υποτίθεται ότι υπερασπίζονται;

– Πράγματι, πάντα υπήρχε ένα χάσμα μεταξύ των συμβολικών επαγγελματιών και των ευρύτερων μαζών. Αλλά η επιρροή μας είναι αυξημένη και η απώλεια επαφής μας με την καθημερινότητα των υπόλοιπων ανθρώπων θεωρώ ότι είναι μεγαλύτερη από ό,τι στην εποχή του Οργουελ. Τότε, πριν από 100 χρόνια, οι συμβολικοί καπιταλιστές ήταν περίπου το 3% του εργατικού δυναμικού και ήταν πιο ευρέως καταγεγραμμένοι γεωγραφικά στις Ηνωμένες Πολιτείες. Σήμερα, είμαστε πολύ περισσότεροι –περίπου το 1/3 του εργατικού δυναμικού– και πολύ πιο συγκεντρωμένοι σε ένα μικρό αριθμό αστικών κέντρων.

Η ενίσχυση αυτή της επιρροής και του ριζοσπαστισμού των

συμβολικών καπιταλιστών, όπως γράφω και στο βιβλίο, δημιουργεί ευκαιρίες για πολιτικούς ειδικά στα δεξιά, όπως ο Τραμπ, να μας βάλουν στο στόχαστρο, να υποσχεθούν ότι θα σταματήσουν την πλύση εγκεφάλου στα πανεπιστήμια, τη χρήση των ΜΜΕ ως μηχανισμών αριστερής προπαγάνδας κ.ο.κ.

– Ετσι εξηγείται, λοιπόν, η απήχηση του Τραμπ; Πώς έχει καταφέρει ένας άνθρωπος με το δικό του βιογραφικό και με μία προεδρική θητεία που δεν διακρίθηκε για την προοδευτική της οικονομική πολιτική να κερδίσει την υποστήριξη της αμερικανικής εργατικής τάξης;

– Συμφωνώ ότι είναι αξιοπερίεργο – και είναι ένα βαρύ κατηγόριο για τους Δημοκρατικούς και τους συμβολικούς καπιταλιστές ότι μια τόσο μεγάλη μερίδα Αμερικανών εμπίστευται περισσότερο το συγκεκριμένο άτομο αντ' αυτών. Υπάρχει όμως μία έννοια κατά την οποία ο Τραμπ –έναντι δισεκατομμυριούχου που φοίτησε σε Ivy League πανεπιστήμιο– είναι πιο κοντά στον μέσο ψηφοφόρο από εμάς και τους πολιτικούς που τείνουμε να υποστηρίζουμε. Κοιτάξτε τον ρόλο που έχουν παίξει τα McDonald's στην πολιτική του καριέρα. Σε ένα περιστατικό, είχε καλέσει μία πανεπιστημιακή ομάδα αμερικανικού φούτμπολ [στον Λευκό Οίκο] και τους σέρβιρε McDonald's σε ασμένιους δίσκους, προκαλώντας κραυγές αναθρονοποίησης. Και μετά ήταν η προεκλογική του βάρδια σε κατάσταση (τον περασμένο Οκτώβριο): κανείς απ' όσους τον είδαν με το ακριβό του κοστούμι κάτω από την ποδιά του δεν πίστεψε ότι είναι ένας απλός τύπος. Αλλά η εμφάνισή ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματική στο να προκαλέσει συγκαταβατικές αντιδράσεις από συμβολικούς καπιταλιστές, με περιφρονητικές αναφορές στα McDonald's και στους ανθρώπους που εργάζονται και τρώνε εκεί. Και αυτό είναι χρήσιμο για τον Τραμπ – ο οποίος, άλλωστε, έχει ένα γνήσιο πάθος για το προϊόν.

– Προέρχεστε από μία οικογένεια στρατιωτικών. Πόσο αποτελεσματικό ήταν το μήνυμά του Τραμπ κατά της εμπλοκής των ΗΠΑ σε πολέμους μετά τη υποστήριξη των ψηφοφόρων από τις τάξεις των οποίων αντλούν οι αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις το προσωπικό τους;

– Πολύ αποτελεσματικό. Αυτό είχε φανερίσει ήδη το 2016 – περιοχές με μεγάλες συγκεντρώσεις οικογενειών με μέλη που έχουν πολεμήσει, που έχουν γνωρίσει την απώλεια του πολέμου, στραφθηκαν αποφασιστικά υπέρ του Τραμπ. Ειδικά τότε, είχε βοηθηθεί από το γεγονός ότι η αντιπαλότητά του ήταν ένα «γεράκι» που είχε ταχθεί υπέρ όλων των πόλεμων των ΗΠΑ. Αλλά έπαιξε ρόλο και το 2024, ειδικά με τις εντάσεις στη Μέση Ανατολή και την αμερικανική εμπλοκή και υποστήριξη στις φρικτές πολιτικές στη Γάζα και στη συνεχή κλιμάκωση των ισραηλινών επικειρήσεων στην ευρύτερη περιοχή υπό τον Νετανιάχου. Ήταν αξιοσημείωτο ότι είδαμε πολλούς Αραβες και μουσουλμάνους να στρέφονται στους Ρεπουμπλικανούς, σε μέρη όπως το Ντιάρμπιρ (του Μισιγκαν). Παρ' ό,τι ο Τραμπ είναι πολύ φιλοϊσραηλινός, οι ψηφοφόροι αυτοί είδαν τη χείρα του τελευταίου χρόνου με την πλήρη στήριξη του Μπάιντεν στον Νετανιάχου και αποφάσισαν να ριζούν τη χάρη. Ξαν να προτίμησαν, αντί της βεβαιότητας του ακρωτηριασμού, μία επιλογή που μπορεί να τους οδηγήσει και στον θάνατο, αλλά ενδεχομένως και σε ένα πολύ καλύτερο αποτέλεσμα. Μην ξεχνάτε επίσης ότι ο Τραμπ ήταν διατεθειμένος να συναντηθεί με μουσουλμάνους ηγέτες στο Μίσιγκαν – η Κάμαλα Χάρις δεν ήταν. Ο Τραμπ τους σεβάστηκε περισσότερο από ό,τι οι Δημοκρατικοί – κάτι που αποτελεί κατάντια για το κόμμα.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ
ΥΠΑΡΕΙΑΚΗ
ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Η επανεκλογή Τραμπ τη βρήκε βραχυκυκλωμένη από τα εσωτερικά της ελλείμματα. Έχει η Ένωση ένστικτο επιβίωσης για να αντιδράσει; Ή θα επικρατήσουν εντός της οι διαλυτικές δυνάμεις;

Ο εορτασμός για την ολοκλήρωση των εργασιών αναστήλωσης της Παναγίας των Παρισίων επισκιάστηκε από τα σύννεφα της αβεβαιότητας για το μέλλον όχι μόνον, της Γαλλίας αλλά και της Ε.Ε.

Εμανουέλ και Μπριζίτ Μακρόν υποδέχονται τον Ντόναλντ Τραμπ στην Παναγία των Παρισίων, στις αρχές Δεκεμβρίου. Ο Τραμπ «μπορεί να μην έχει ακόμη αναλάβει την εξουσία, αλλά αλλάζει θεμελιωδώς το ευρωπαϊκό πολιτικό περιβάλλον», εξηγεί ο Φάμπιαν Ζούλεγκ, διευθύνων σύμβουλος του European Policy Center.

«Η κατάσταση πλήρους εξάρτησης από τις ΗΠΑ για την ασφάλειά της δεν πρόκειται να αλλάξει βραχυπρόθεσμα. Επομένως, δυστυχώς, η Ευρώπη πρέπει να μάθει να ζει με την κατάσταση αυτή, όπως και με πιθανή αλλαγή στάσης του Τραμπ ως προς την Ουκρανία».

2024

Της ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΒΟΥΔΟΥΡΗ

Λίγο πριν εκπνεύσει ο χρόνος, η Ευρώπη γιόρτασε την αποκατάσταση ενός από τα πιο εμβληματικά μνημεία του ευρωπαϊκού πολιτισμού: την αναστήλωση της Παναγίας των Παρισίων, που έλαμπε ξανά επιβλητική πέντε χρόνια μετά την πυρκαγιά που την είχε καταστρέψει. Η χαρά όμως σκιαζόταν από σύννεφα ανησυχίας. Η Γαλλία γιόρταζε ακυβέρνητη, αφού λίγες ώρες πριν η πολιτική αστάθεια που είχε πυροδοτηθεί από το αποτέλεσμα των ευρωεκλογών του Ιουνίου –και των πρόωγων εκλογών που ακολούθησαν– οδηγούσε στην πτώση της κυβέρνησης Μπαρνιέ. Στην πρώτη σειρά των επίσημων προσκεκλημένων, πόλος έλξης για τα βλέμματα και τα φλας των φωτογράφων ήταν ο Ντόναλντ Τραμπ.

Η στιγμή συνόψιζε έτσι το κλίμα στο οποίο βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, 75 χρόνια μετά τη διακήρυξη για την ίδρυσή της. Η πάλαι ποτέ Ένωση ισχυρών οικονομιών μοιάζει πια να ασθμαίνει πίσω από τους παγκόσμιους ανταγωνιστές της. Η λαϊκή δυσарέσκεια οδηγεί σε πόλωση και άνοδο αντισυστημικών –και αντιευρωπαϊκών– ηγετών και κομμάτων. Το ευρωπαϊκό κράτος πρόνοιας κινδυνεύει με αποσταθεροποίηση από έναν διαρκώς γερασμένο πληθυσμό, που γίνεται ταυτόχρονα ολόένα και πιο εκθροικός στη «μετάγγιση» εργατικού δυναμικού μέσω της μεταναστευσης.

Με αυτά τα δομικά ελλείμματα να χάσκουν και τις δύο πιο σημαντικές χώρες της Ένωσης –τη Γαλλία και τη Γερμανία– σε πολιτική δίνη, η Ευρώπη περιμένει να ακούσει αν ο επανεκλεγείς πρόεδρος των ΗΠΑ θα υλοποιήσει τις απειλές του περί εμπορικού «πολέμου» και αν θα άρει τη συμμαχική στήριξη προς την Ουκρανία. Ο Τραμπ «μπορεί να μην έχει ακόμη αναλάβει εξουσία, αλλά αλλάζει θεμελιωδώς το ευρωπαϊκό πολιτικό περιβάλλον», εξηγεί στην «Κ» ο Φάμπιαν Ζούλεγκ, διευθύνων σύμβουλος του European Policy Center, στις Βρυξέλλες. Στο ερώτημα εάν η Ε.Ε «πιάστηκε στον ύπνο» με την επιστροφή του, ο Ζούλεγκ θεωρεί ότι «δεν μπορούσε και δεν μπορεί να είναι έτοιμη, γιατί η κατάσταση πλήρους εξάρτησης από τις ΗΠΑ για την ασφάλειά μας δεν πρόκειται να αλλάξει βραχυπρόθεσμα. Επομένως, δυστυχώς, η Ευρώπη πρέπει να μάθει να ζει με την κατάσταση αυτή, όπως και με πιθανή αλλαγή στάσης του Τραμπ ως προς την Ουκρανία, που σημαίνει ότι πρέπει να κάνει η ίδια περισσότερα για την ασφάλειά της. Η επιστροφή του αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση».

Υπαρξιακοί κίνδυνοι

Για τη Νάταλι Τότσι, διευθύντρια στο Instituto Affari

Internazionali στη Ρώμη, το ότι επρόκειτο για μια εκτός Ευρώπης εκλογική διαδικασία, που θεωρείται «το πιο σημαντικό πολιτικό γεγονός, πρέπει να μας προβληματίσει». «Οι απειλές για εμπορικό πόλεμο και η ενίσχυση του “προστατευτισμού” παγκοσμίως θα μπορούσαν να είναι καταστrophικές για την Ευρώπη, δεδομένης της διαρθρωτικά υποτονικής ανάπτυξης και χαλαρής ανταγωνιστικότητας της. Ακόμη περισσότερο, ο κίνδυνος εγκατάλειψης της ευρωπαϊκής ασφάλειας από τις ΗΠΑ, ξεκινώντας από την Ουκρανία, αποτελεί υπαρξιακό κίνδυνο, επειδή οι Ευρωπαίοι έχουν χάσει την ικανότητα και τη βούληση να υπερασπιστούν τον εαυτό τους. Και μια δημοκρατική “ύφεση” στις ΗΠΑ θα μπορούσε να έχει αγενεργότερες επιπτώσεις στην Ευρώπη, που υφίσταται ήδη άνοδο του εθνικισμού, του αυταρχισμού και επιστροφής στην εθνική κυριαρχία», εξηγεί.

Τα τρία στοιχεία καταγράφονται, άλλωστε, σε εθνικές εκλογές σε κράτη-μέλη (Πορτογαλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Αυστρία, Σλοβακία και εσχατάς, Ρουμανία), καθώς και στις ευρωεκλογές: τα εθνικιστικά, ακροδεξιά κόμματα αύξησαν τις έδρες τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (187 από τις 720 συνολικά), οδηγώντας σε σχηματισμό νέων ευρωομάδων, όπως οι Πατριώτες για την Ευρώπη υπό τον Ορμπαν (84 έδρες) και η Ευρώπη των Κυρίαρχων Λαών (25), μαζί με τους Συντηρητικούς και Μεταρρυθμιστές (ECR) της Τζόρτζια Μελόνι (78). Το πολιτικό Κέντρο (Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, Σοσιαλδημοκράτες και Φιλελεύθεροι), πάντως, κράτησε δυνάμεις, σχηματίζοντας εκ νέου φιλοευρωπαϊκή πλειοψηφία. «Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σημειώθηκε μείωση κατά 50 έδρες για τους φιλελευθέρους και τους πράσινους (...) Οι έδρες πήγαν στη λαϊκιστική Δεξιά. Και υπάρχει ένα ξεκάθαρο μήνυμα –εάν μιλάμε για μνημόνια– ότι το μεταναστευτικό γίνεται ολόένα και πιο πιεστικό», σημειώνει ο Κλάους Βέλε, πρόεδρος του Ακαδημαϊκού Συμβουλίου του Martens Center στις Βρυξέλλες και πρώην γενικός γραμματέας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Για τον ίδιο, «η επίδραση της λαϊκιστικής Δεξιάς οφείλεται στην “επανάσταση” της κατώτερης με-

σαίας τάξης». «Παρατηρώντας την εκλογική δομή σε Γερμανία, Γαλλία και Αυστρία, πρόκειται για πολίτες κατώτερης εκπαίδευσης και εισοδήματος, που χτυπήθηκαν περισσότερο από όλες τις κρίσεις (...) ξαφνικά, τα τρόφιμα κοστίζουν περισσότερο, όπως και η ενέργεια ή υπάρχει μεγαλύτερος ανταγωνισμός για κρατικά επιδόματα, λόγω του μεταναστευτικού. Επομένως, τις νιώθουν περισσότερο από εκείνους με υψηλότερα εισοδήματα», εξηγεί.

Αντέχει το Κέντρο;

Βασικό ερώτημα αποτελεί εάν η αύξηση της επιρροής των ακροδεξιών κομμάτων αλλάζει την πολιτική ατζέντα και κατεύθυνση της Ε.Ε., τα επόμενα πέντε χρόνια. Για τον Ζούλεγκ είναι ήδη προδιγεγραμμένο, καθώς «η μετανάστευση συνεχίζει να κυριαρχεί ως εστία έντασης, ενώ η πράσινη ατζέντα έχει αποδυναμωθεί. Η διαμόρφωση των πολιτικών συσχετισμών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αντανάκλασε τη νέα πολιτική πραγματικότητα στην Ευρώπη». Ωστόσο, «καίριο ερώτημα είναι πώς θα συμπεριφερθεί πολιτικά το κεντροδεξιό ΕΛΚ, ευρισκόμενο στη μέση του πολιτικού φάσματος, εάν επιδιώξει συνεργασίες και με τις δύο πλευρές του κοινοβουλίου, καθώς και εάν προοδευτικές δυνάμεις θα συνεχίσουν να στήριζαν τη φιλοευρωπαϊκή πλειοψηφία εάν νιώσουν ότι οι ανησυχίες τους δεν αναγνωρίζονται από το ΕΛΚ».

Ο πειρασμός της Δεξιάς

Το ΕΛΚ μιλάει ανοικτά για «εποικοδομητική» Δεξιά με το βλέμμα στη Μελόνι, που αναδείχθηκε από κάποια διεθνή έντυπα, όπως το Politico, η πιο ισχυρή πολιτική προσωπικότητα της Ε.Ε. για το 2024. Παρά το ότι η Ιταλίδα πρωθυπουργός –όπως και η ευρωομάδα της– καταψήφισαν τη Φον ντερ Λάιεν, «επιβραβεύθηκε» με απόδοση ισχυρού «χαρτοφυλακίου» και θέσης εκτελεστικού αντιπροέδρου στην Κομισιόν για τον «εκλεκτό» της, Ραφαέλε Φίτο, ενώ θεωρείται ήδη ο νέος «προνομιάρχης συννομιλητής» στην Ευρώπη για τον Τραμπ.

Για τον Βέλε, μπορεί η Μελόνι να μην είναι «η πιο επιδραστική πολιτική προσωπικότητα στην

Ευρώπη, ωστόσο έχει υπάρξει εποικοδομητική, καθώς «σε μια δημοκρατία οι πολιτικές απόψεις διαφέρουν. Το σημαντικό είναι να συμφωνούμε στα βασικά: κοινωνο-βουλευτική δημοκρατία, κράτος δικαίου, πρόθεση εξεύρεσης ευρωπαϊκών λύσεων και διατλαντικές σχέσεις. Εκεί, η Μελόνι συμπληρώνει θετικά όλα τα κουτάκια». Για τον ίδιο, εξάλλου, υπάρχει μια βασική διαφοροποίηση μεταξύ της Μελόνι και του φιλορώσου Ορμπαν, που επιχειρεί «να υπονομεύσει το κράτος δικαίου και τους σχετικούς δημοκρατικούς ελέγχους». «Η διαφοροποίηση είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς δεν θέλουμε να δημιουργήσουμε ένα ακραίο «μπλοκ» και επομένως, ήταν κρίσιμο που η Φον ντερ Λάιεν πρότεινε για εκτελεστικό αντιπρόεδρο τον Φίτο και τελικά έλαβε τη στήριξη της πλειοψηφίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου», εξηγεί.

Αντιθέτως, η Τότσι εκτιμά ότι «υπάρχει μια θεμελιώδης παρεξήγηση. Η εξουσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο προφανώς αφορά την επιρροή, αλλά και την ικανότητα δράσης και αποδοτικότητας στην Ε.Ε. Η Μελόνι δεν έχει κανένα ενδιαφέρον, ούτε δυνατότητα να ενεργεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο: είναι εθνικίστρια. Η ατζέντα της είναι παρωχημένη ακόμη και σε θέματα όπου οι απόψεις της συμβαδίζουν με τη συστημική Ευρώπη –μεταναστευτικό–, οι ενέργειές της όμως έχουν αποτύχει σε μεγάλο βαθμό, όπως συνέβη με το μοντέλο Ιταλίας - Αλβανίας. Φυσικά και θα χρησιμοποιήσει τις φιλικές σχέσεις με τον Τραμπ ζητώντας ανταλλάγματα, όμως το εμπορικό πλεόνασμα της Ιταλίας με τις ΗΠΑ ή η μη επίτευξη του στόχου για αύξηση αμυντικών δαπανών εντός NATO».

Η πολιτικά ανοδική εξέλιξη της Τζόρτζια Μελόνι εντός της Ε.Ε. ενδεχομένως να είχε «φρενάρι», χωρίς το «κενό» πολιτικής ηγεσίας στη Γηραιά Ηπειρο, που οφείλεται στο ότι «από κοινού Γαλλία και Γερμανία και ξεχωριστά βιώνουν βαθιά πολιτική αλλαγή και κρίση. Η δυναμική μεταξύ τους, η λεγόμενη γαλλογερμανική μηχανή, έχει διαλυθεί. Τα άλλα κράτη-μέλη δεν έχουν δύναμη ή θέ-

ληση να καλύψουν το κενό (με εξαίρεση, ίσως, την Πολωνία)», εξηγεί η Τότσι.

Για τον Βέλε, αυτή είναι μια μάλλον περιορισμένη «ανάγνωση» της πραγματικότητας, καθώς «η φύση των προβλημάτων στη Γερμανία και στη Γαλλία είναι διαφορετική. Από πολιτικής σκοπιάς, στη Γερμανία είναι μάλλον μεταβατική και θα επιλυθεί με την παραίτηση της σημερινής κυβέρνησης, που ήταν ενωμένη γύρω από πολιτισμικά ζητήματα, όπως η χρήση κάνναβης ή οι γάμοι ομοφύλων, αλλά ήταν διασπασμένη εντελώς σχετικά με την οικονομία, χωρίς ενιαία θέση. Επομένως, όταν ο Φρίντριχ Μερτς γίνει καγκελάριος και εάν κυρίως πάμε σε δικονομικό συνασπισμό, τότε θα είναι πιο εύκολο να καταλήξουμε σε συναίνεση. Αρα, το πολιτικό ζήτημα στη Γερμανία είναι μεταβατικό και θα επιλυθεί, ενώ δεν συμβαίνει το ίδιο στη Γαλλία».

Μπορεί η Ούρσουλα;

Το ερώτημα είναι εάν η δεύτερη ισχυρότερη γυναίκα στην Ε.Ε., η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, μπορεί να καλύψει το «κενό» ευρωπαϊκής ηγεσίας, όπως κάποιος πολιτικοποιούσε της, τα αδύναμα πλέον κράτη-μέλη, καθώς και ο όποιος φιλικός πια εκλεγμένος πρόεδρος των ΗΠΑ μειώνουν σημαντικά τη δυνατότητά της να καλύψει το κενό».

Αντιθέτως, για τον Βέλε «η Κομισιόν ήδη κάλυψε το κενό τα προηγούμενα χρόνια. Η Φον ντερ Λάιεν επέδειξε ιδιαίτερη γενναιοδωρία στο θέμα της Ουκρανίας, όταν η Γερμανία αναζητούσε πώς θα στείλει στρατιωτικά κράνη και η Γαλλία εμφανιζόταν επιφυλακτική. Ενάντι αυτών των προκλήσεων, υπήρξε μια αποφασιστική πρόεδρος της Κομισιόν και επιτυχημένη. Πρόσφατα υπέγραψε τη συμφωνία με τις χώρες της Mercosur, ύστερα από 25 χρόνια διαπραγματεύσεων, παρά το ότι δεν χαροποίησε τη Γαλλία. Και σε γεωπολιτικό επίπεδο, δεν θα μπορούσαμε να αφήσουμε τη Λατινική Αμερική στην Κίνα. Επέδειξε πολιτικό θάρρος».

Με τη διαπίστωση συμφωνεί ο Ζούλεγκ, ωστόσο εκτιμά ότι «πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, καθώς είναι δύσκολο να προχωρήσουμε με ριζοσπαστικές αλλαγές στη διαμόρφωση και, κυρίως, εφαρμογή ευρωπαϊκών πολιτικών και ιδιαίτερα χωρίς την ενεργό στήριξη του γαλλογερμανικού άξονα. Ίσως χρειαστούν εναλλακτικές, ενέργειες και εκτός των ευρωπαϊκών συνθηκών με συγκεκριμένες ομάδες, με “συμμαχίες προθύμων”. Δεν είναι το ιδανικό, πρέπει όμως να γίνουμε πλέον ρεαλιστές ως προς το τι είδους απαντήσεις πρέπει να δώσουμε, ειδικά αυτή τη στιγμή».

ΟΙΝΟΧΟΟΣ

20 ΧΡΟΝΙΑ

Γιορτάζουμε τη νέα εποχή του ελληνικού κρασιού
Πρόσωπα, κατακτήσεις και 100 ετικέτες που λατρέψαμε

ΚΥΡΙΑΚΗ
5/01

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ
Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Τα πεντηκοστά γενέθλια της μεταπολιτευτικής δημοκρατίας τιμήθηκαν με αφιερώματα, συνέδρια, τηλεοπτικές εκπομπές. Τι αφήνει αυτή η επιχείρηση ιστορικής αναψηλάφησης και εθνικής αυτογνωσίας; Τρεις ιστορικοί απαντούν

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ψηφίζει στο πλαίσιο του πολιτειακού δημοψηφίσματος, τον Δεκέμβριο του 1974. Πενήντα χρόνια μετά, το 2024, εκθέσεις, συνέδρια, τηλεοπτικές παραγωγές και επισημικά έργα διαμόρφωσαν ένα πολυφωνικό τοπίο γύρω από τη μετάβαση στη Δημοκρατία και την πορεία της Μεταπολίτευσης. Ωστόσο, κατά τον Κωστή Καρπόζηλο, η πολυφωνία δεν παρήγαγε διάλογο. Περισσότερο ένιωθε κανείς ότι είχαμε παράλληλους μονολόγους από θεσμικούς και μη φορείς, παρά μια ανταλλαγή ή και αντιπαράθεση γύρω από επιχειρήματα και αναγνώσεις του παρελθόντος.

Όσα (δεν) είπαμε
στους παράλληλους
μονολόγους

Του ΚΩΣΤΗ ΚΑΡΠΟΖΗΛΟΥ

Τι μάθαμε για το 1974 πενήντα χρόνια μετά; Μάλλον όχι κάτι συνταρακτικά καινούργιο. Και αυτό δεν είναι πρόβλημα. Αντίθετα με τη γενική αίσθηση ότι η εικόνα που έχουμε γύρω από το παρελθόν μεταβάλλεται όταν ένα νέο συνταρακτικό στοιχείο έρχεται στην επιφάνεια, αυτό συμβαίνει πολύ σπάνια. Δεν υπάρχει κάπου ένα μαγικό χαρτάκι, η αποκάλυψη του οποίου θα οδηγήσει σε

μία ριζική αναθεώρηση των όσων ήδη γνωρίζουμε. Το παράδειγμα των αποκατακτημένων εγγράφων της ΚΥΠ από τις ημέρες της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο είναι ενδεικτικό. Προφανώς η διάθεσή τους στο γενικό κοινό και στην επιστημονική έρευνα είναι σημαντική σε μια χώρα που υποφέρει από τη λογική των επιτασφράγιστων –και ανοργάνωτων– αρχείων (λογική που με τη σειρά της ενισχύει τη μυθολογία της κρυμμένης αλήθειας που κρύβεται στα αρχεία). Αυτό όμως που προσκομίζουν στην ιστορική έρευνα και στη συλλογική αυτοσυνειδησία δεν μεταβάλλει τη γενική εικόνα που έχουμε για τις κινήσεις του δικτατορικού καθεστώτος το κρίσιμο καλοκαίρι του 1974.

Το αν θα σκεφτούμε, λοιπόν, διαφορετικά γύρω από το 1974 – είτε ως ορόσημο σε μια πορεία είτε ως αφετηρία για τη μελέτη της περιόδου της Μεταπολίτευσης – έγκειται στο είδος των ερωτημάτων και των ερμηνευτικών σχημάτων που θα κυριαρχήσουν στη δημόσια συζήτηση. Το 2024 ήταν μια πλούσια χρονιά: εκθέσεις, συνέδρια, τηλεοπτικές παραγωγές και επιστημονικά έργα διαμόρφωσαν ένα πολυφωνικό τοπίο γύρω από τη μετάβαση στη Δημοκρατία και την πορεία της Μεταπολίτευσης (όπου και αν θέτει κανείς το όριο της). Η πο-

λυφωνία, όμως, δεν παρήγαγε διάλογο. Περισσότερο ένιωθε κανείς ότι είχαμε παράλληλους μονολόγους από θεσμικούς και μη φορείς παρά μια ανταλλαγή ή και αντιπαράθεση γύρω από επιχειρήματα και αναγνώσεις του παρελθόντος. Αυτό νομίζω είναι γενικό χαρακτηριστικό της ελληνικής κοινωνίας μετά την ένταση των χρόνων της κρίσης. Την αρένα της σύγκρουσης την έχει διαδεχθεί ένα πολύ πιο ήρεμο περιβάλλον, με τμήμα όμως τη στεγανοποίηση της συζήτησης. Σε όλα τα επίπεδα – και προφανώς και σε αυτό της Ιστορίας. Η εξέλιξη αυτή με τη σειρά της οδηγεί σε μια απονεύρωση των ερμηνευτικών σχημάτων, καθώς αυτά δεν παράγονται μέσα από τον ανταγωνισμό ή τον διάλογο, αλλά μέσα από την αυτάρκεια των διανοητικών bubbles στα οποία κατοικούν οι παραγωγοί τους.

Στις περισσότερες, αν όχι σε όλες, αναγνώσεις, αυτό που επικρατεί είναι μια εξέταση της μετάβασης μέσα από τη διαδοχή στιγμών που συγκροτούν ένα νήμα ευθύγραμμης πορείας από τη σκοτεινιά της δικτατορίας στο φως της δημοκρατίας: νομιμοποίηση των πολιτικών κομμάτων, εκλογές της 17ης Νοεμβρίου, δημοψήφισμα για τη βασιλεία και, τέλος, νέο σύνταγμα. Στο χρονολόγιο αυτό η Ελλάδα εμφανίζεται να υπερκαλύπτει την απόσταση που τη χώριζε από τις δυτικές φιλελεύθερες δημοκρατίες μέσα από την επούλω-

ση των τραυμάτων της μεταπολεμικής περιόδου. Είναι ένα πειστικό σχήμα, το οποίο όμως μπορεί να οδηγήσει σε μια αντίληψη «ελληνικού εξαιρετισμού» – μιας μοναδικής, δηλαδή, ιστορίας με όρους επιτυχίας.

Αυτό που πιστεύω ότι χρειάζομαστε είναι μια διαφορετική πλαισίωση. Να δούμε, δηλαδή, την ελληνική περίπτωση ως οργανικά ενταγμένη στο κύμα του εκδημοκρατισμού και της αντιπαράθεσης γύρω από το περιεχόμενο της δημοκρατίας που άλλαξε τις ευρωπαϊκές κοινωνίες –σε Ανατολή και Δύση– τη δεκαετία του 1960. Η ριζοσπαστική κριτική στο μοντέλο της πολιτικής και κοινωνικής σταθερότητας που επικράτησε μετά τον πόλεμο οδήγησε στην ανανέωση του περιεχομένου της Δημοκρατίας μαζί με την ταυτόχρονη άρση μηχανισμών αποκλεισμού και καταπίεσης σε διαφορετικά σημεία του ορίζοντα. Ας σκεφτούμε εδώ τη μεταβολή των φιλελεύθερων Δημοκρατιών, από το παράδειγμα της άρσης των φυλετικών διακρίσεων στις ΗΠΑ μέχρι τους μετασχηματισμούς του κράτους και των θεσμών στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Αυτή η σκέψη δεν αναιρεί τη σημασία της ελληνικής μετάβασης. Αντίθετα, την εγγράφει σε μια ευρύτερη διαδικασία, όπου το κύριο στοιχείο ήταν η απαίτηση η Δημοκρατία να μην είναι μόνο ένα πολιτικό καθεστώς που περιορίζεται στην εκλογική διαδικασία, αλλά μια κοινωνική συνθήκη που εκτει-

νεται σε κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής.

Μια τέτοια οπτική ενδεχομένως μπορεί να μας απεγκλωβίσει από μια άλλη τάση που εμφανίστηκε με ιδιαίτερη ένταση το 2024 στο φόντο της συνολικής αποτίμησης της Μεταπολίτευσης. Σύμφωνα με αυτήν, η Τρίτη Ελληνική Δημοκρατία διαιρείται σε δύο φάσεις: μια ιδανική που εκκινεί το 1974 και μια προβληματική που συνδέεται με την ιδεολογική ηγεμονία της Αριστεράς και τη μετεωρική άνοδο του ΠΑΣΟΚ. Πρόκειται για ένα σχήμα το οποίο άρχισε να διαμορφώνεται στα χρόνια της κρίσης μέσα από την αναγωγή της είτε στην κοινωνική «ασυδοσία» είτε στον πολιτικό «λαϊκισμό» έπειτα από τη μακρά εμπειρία των αποκλεισμών του μετεμφυλιακού κράτους και του δικτατορικού καθεστώτος. Στη νέα του εκδοχή, ο ιστορικός χρόνος τέμνεται κάθετα, συγκροτώντας έτσι δύο εποχές (ή και δύο όψεις) της Μεταπολίτευσης. Και την ίδια στιγμή παράγει μια επιπλέον διαιρετική τομή ανάμεσα στους «πάνω» και στους «κάτω»: το υποτιθέμενο success story που ταυτίζεται με τη μορφή του Κωνσταντίνου Καραμανλή και την υπονόμευσή του από τις κοινωνικές δυνάμεις του εκδημοκρατισμού. Κάθε σχηματική ανάγνωση –όπως αυτή– παραγνώνει τη διαλεκτική δυναμική των ιστορικών φαινομένων. Αλλά εδώ έχει και μια επιπλέον συνέπεια. Αφυδατώνει τη σύγχρονη Δημοκρατία

μας από το αναγκαίο συστατικό για την ανανέωσή της: τη συμμετοχή και τη διεκδίκηση των πολιτών στη διαμόρφωση του περιεχομένου της.

Ο κ. Κωστής Καρπόζηλος είναι ιστορικός.

Η νέα «βιβλιοθήκη» της Μεταπολίτευσης

Του ΤΑΣΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ετήσιος εορτασμός της αποκατάστασης της δημοκρατίας στον τόπο μας ποτέ δεν κατέστη ένα λαϊκό ή έστω ένα σχολικό γεγονός.

Είτε η καλοκαιρινή ιστορική στιγμή του Ιουλίου 1974, και άρα η επέτειος μέσα στο καλοκαίρι, είτε η γκρίνια για μια μερική Μεταπολίτευση και όχι πλήρη Μεταπολίτευση, είτε η σταθερή πολιτική ένταση για το εύρος της δημοκρατίας, είτε η βουβή αλλά εντελώς πραγματική σύνδεση της κατάρρευσης της χούντας με την καταστροφή της Κύπρου, κράτησαν και κρατούν την επέτειο του Ιουλίου 1974 χαμπαλά σε συγκίνηση και λαϊκή συμμετοχή.

Η σκηνή του Κωνσταντίνου Καραμανλή τη στιγμή που κατεβαίνει τη σκάλα του γαλλικού προεδρικού αεροσκάφους στο αεροδρόμιο του Ελληνικού και η στιγμή που ορκίζεται από τον αρχιεπίσκοπο Σεραφείμ δεν συνδέονται με τον τρόπο που δίδασκε η δικτατορία, ούτε με τις καταστροφικές νοσοτροπίες που κληροδότησε στη δημοκρατία.

Από τον επετειακό εορτασμό είναι το τραύμα της κυπριακής καταστροφής που, ακόμη και αν παρυσιαστεί, είναι σαν κάτι ξεχωριστό από τον ερχομό της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

Επέτειος-πρωταγωνιστής για την ανάμνηση της καταστροφικής δικτατορίας παραμένει η 17η Νοεμβρίου, ημέρα που στο ξημέρωμά

2024

της του κουντικό άρμα μάχης γκρέμισε την πύλη του Πολυτεχνείου, σημαίνοντας την κορύφωση της βάρβαρης καταστολής της άοπλης εξέγερσης της νεολαίας.

Οι σειρήνες που βοούν στη Λευκωσία κάθε χρόνο στις 15 Ιουλίου για τη μαύρη επέτειο του κουντικού πραξικοπήματος και στις 20 Ιουλίου για την επέτειο της (νομοτελειακά αναμενόμενης) τουρκικής εισβολής δεν ήχησαν ποτέ στην Αθήνα. Ούτε φέτος, που συμπληρώθηκαν τα στρογγυλά πενήντα χρόνια, τιμήθηκαν επιστημονικά με τρόπο ξεχωριστό τα γεγονότα εκείνα, στα οποία η ελληνική ευθύνη ήταν απόλυτη.

Τιμήθηκε, ωστόσο, η τραγική κατάληξη με την τουρκική εισβολή και την κατάρρευση της χούντας από εξαιρετικά σοβαρές και πρωτότυπες παρουσιάσεις, όπως το ντοκιμαντέρ του Αλέξη Παπαχελά «Σκοτεινή δεκαετία».

Στα επεισόδια χαρτογραφείται η πορεία προς τη δικτατορία, αναδεικνύεται ο χαρακτήρας της δικτατορίας, και αυτά μέσα από τη δράση του ξένου παράγοντα και τις αντιλήψεις του για τη δημοκρατική αλλά και για τη κουντική Ελλάδα. Από τα στοιχεία που συγκροτημένα μαθαίνουμε είναι η αναλυτική παρουσίαση των νοοτροπιών των κουντικών πρωταγωνιστών, τεκμήριο μοναδικό που η ζωντανή συζήτηση-εξέταση προσφέρει. Μια δουλειά με πολυετή έρευνα, σταδιακά ιστορική δόμηση, που περιλαμβάνει και αποδίδει γνώση.

Στο ντοκιμαντέρ των Καλύβα - Παναγιωτόπουλου «Η δική μας Μεταπολίτευση» δηλώνεται εξαρχής μια διάσταση υποκειμενικότητας ή ότι ο προσανατολισμός της δουλειάς τους δεν θα κινηθεί στην τεκμηρίωση και χαρτογράφηση των γεγονότων, αλλά ότι κυρίως θα αναζητήσουν την εξέλιξη της κουλτούρας της περιόδου μέσα από την κοινωνική διάσταση και την εξέλιξη, σε μια σύνθεση και σε έναν διάλογο μεταξύ των μαζικών εμπειριών και των πολιτικών, κοινωνικών και αξιακών αντιλήψεων. Μια αποτίμηση της Μεταπολίτευσης συγκροτημένη μέσα από παρατηρήτρια που έως τώρα δεν είχε συνληθεί το ελληνικό κοινό, είτε εκείνο με εμπειρία στην τότε εποχή είτε το νεότερο κοινό, όταν αναζητεί απαντήσεις για την αδιαμόρφωτη γνώση του απέναντι στις δεκαετίες της Μεταπολίτευσης.

Πολλά συνέδρια πραγματοποιήθηκαν είτε με βιωματικό είτε με επιστημονικό περιεχόμενο, με ποικίλα αντικείμενα συνδεδεμένα με την πρώτη φάση ή με τα πενήντα χρόνια που παρήλθαν έκτοτε, κινούμενα σε ιστορική κατεύθυνση ή στο πλαίσιο της διεθνούς κατάστασης ή στο πλαίσιο της νομικής ή συνταγματικής διάστασης των εξελίξεων. Πολλά ήταν πραγματικά πλήρη ουσίας και συνέβαλαν στην περαιτέρω μελέτη για το γεγονός και την πορεία μετά το 1974.

Ξεχωριστό συνέδριο, για τη σύνθεση, τον ευρύ προσανατολισμό, τον πλουραλισμό του σχεδιασμού και των ανακοινώσεων, ήταν εκείνο του Κύκλου Ιδεών, που οργανώνει και συντονίζει ο πρώην αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και πρώην πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου στο ΑΠΘ κ. Ευάγγελος Βενιζέλος με τίτλο «Καμπύλη Μεταπολίτευσης». Στις τρεις ημέρες των εργασιών αναδείχθηκαν τα σταθερά βήματα κατά την πεντηκονταετία της Μεταπολίτευσης, οι αφετηρίες της, οι πολιτικές εξελίξεις, οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί και τα όποια πρόσωπά τους, η εξωτερική πολιτική της χώρας, η ευρωπαϊκή της θέση και η εξέλιξη.

Μέσα από τις τοποθετήσεις προσωπικοτήτων της επιστήμης, της πολιτικής, της δημοσιογραφίας, των τεχνών, προέκυψαν αποτελέσματα βαθιάς ουσίας με δυνατότητες ενίσχυσης των αναζητήσεων, των διασταυρώσεων και των σκέψεων γι' αυτήν την πλέον πολιτικά ασφαλή ελληνική περίοδο.

Να σημειωθεί επίσης το ιδιαίτερος ενδιαφέρον συνέδριο στη Λευκω-

MANUEL LITRAN/PARIS MATCH VIA GETTY IMAGES / IDEAL IMAGE

Η Μελίνα Μερκούρη πανηγυρίζει την πώση της χούντας, το καλοκαίρι του 1974. Απέναντι στη βαρβαρότητα και στη ρηχότητα του καθεστώτος, ο κόσμος του πνεύματος συγκροτεί την έμμεση αντίσταση που θα στηρίξει ηθικά την ευρεία δημοκρατική πλευρά της κοινωνίας στα ιδιαίτερα δύσκολα χρόνια της δικτατορίας, επισημαίνει ο Τάσος Σακελλαρόπουλος.

σία, με τίτλο «1974-2024, πενήντα χρόνια από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο». Οργανωμένο από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, από το Κέντρο Μελετών Τάσος Παπαδόπουλος και από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, παρουσίασε μέσα από τον μεγάλο αριθμό ανακοινώσεων με επιστημονική και βιωματική προσέγγιση την τραγική διάσταση της εισβολής, την απώλεια του κυπριακού εθνικού εδάφους, το πολεμικό και διπλωματικό προσκάνιο και παρασκίνιο. Μία ιδιαιτέρως επιτυχής προσπάθεια, που συνδύασε την επιστήμη με το βίωμα μιας ανοιχτής πληγής. Πολλές ήταν και οι εκθέσεις αφιερωμένες ή εμπνευσμένες από την επέτειο του 1974.

Η Εθνική Πινακοθήκη παρουσίασε την έκθεση με τίτλο «Δημοκρατία», μια πραγματικά πρωτόγνωρη για τα ελληνικά δεδομένα έκθεση, με άξονα τη σύνθεση πολιτικής και τέχνης και πεδία ανάπτυξης τις δικτατορίες της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Μέσα από πλειάδα πρωτότυπων έργων καλλιτεχνών και των τριών χωρών ξεδιπλώνεται η στάση τους απέναντι στη βαρβαρότητα και στην καταπίεση των τελευταίων δικτατοριών της Δυτικής Ευρώπης.

Η Εθνική Βιβλιοθήκη, σε συνεργασία με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και την ΕΡΤ (Ιστορικό Αρχείο), οργάνωσε μια ιδιαιτέρως μεγάλη και εκτεταμένη έκθεση με τίτλο «Τομή '74. Από τη Δικτατορία στη Δημοκρατία». Μέσα από σπάνια τεκμήρια των τριών φορέων, αναδεικνύεται η δυναμική εξέλιξη της τέχνης, της λογοτεχνίας και της αντιστασιακής σκέψης απέναντι στην καταστολή και τη λογοκρισία της χούντας. Ενδιαφέρον στοιχείο της έκθεσης, η πλούσια παρουσίαση βιβλίων και περιοδικών που εκδόθηκαν μετά την πώση της χούντας, καταγράφοντας έτσι την έννοια της συνέχειας μετά τη δικτατορία, της διανόησης που γεννήθηκε στα ανελεύθερα χρόνια.

Ο Δήμος Αθηναίων (Ιστορικό Αρχείο), τα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας και τα Γενικά Αρχεία του Κράτους οργάνωσαν έκθεση με τίτλο «1974 & 1944. Η Αθήνα γιορτάζει την ελευθερία

της». Η έκθεση κινήθηκε σε δύο άξονες σε δύο ιστορικές εποχές της Αθήνας, συνδέοντας δύο καιριες ιστορικές στιγμές μέσα από πλούσια τεκμήρια.

Τέλος, πρόσφατα εγκαινιάστηκε έκθεση σε οργάνωση του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης και του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου (ΜΙΕΤ/ΕΛΙΑ) όπως και των Γενικών Αρχείων του Κράτους και του Ιστορικού Αρχείου της ΕΡΤ με τίτλο «1967-1974. Κουλτούρες σε αντιπαράθεση, ζωή, τέχνη, προπαγάνδα». Στην έκθεση αναδεικνύονται και χαρτογραφούνται τα βήματα και η συγκρότηση της κουλτούρας της αντίστασης μέσω της λογοτεχνίας, του θεάτρου, της ζωγραφικής, της γλυπτικής. Απέναντι στη βαρβαρότητα και στη ρηχότητα της χούντας, ο κόσμος του πνεύματος συγκροτεί την έμμεση αντίσταση που θα στηρίξει ηθικά την ευρεία δημοκρατική πλευρά της κοινωνίας στα ιδιαίτερα δύσκολα χρόνια της δικτατορίας.

Συνολικά, η επέτειος των πενήντα ετών δημοκρατίας άφησε πλούσιο και ουσιαστικό αποτύπωμα, τιμώντας τόσο τον αγώνα κατά της χούντας όσο και τη δυνατότητα σκέψης και σύνθεσης που έδωσε η ελευθερία.

Ο κ. Τάσος Σακελλαρόπουλος είναι ιστορικός.

Η ολοκλήρωση της ιστορικής μνήμης

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΛΙΑΚΟΥ**

Τη φετινή χρονιά ολοκληρώθηκε η συναστρία τριών εποχών. Το 2021 τα 200 χρόνια από την Επανάσταση του 1821, το 2022 ένας αιώνας από τη Μικρασιατική Καταστροφή και τούτη τη χρονιά τα 50 χρόνια από τη Μεταπολίτευση. Ήταν τέσσερα πυκνά χρόνια

με ιστορικές αναφορές, επετει-ακά αφιερώματα, εκθέσεις, εκδόσεις και εκδηλώσεις. Αφροούσαν τους τρεις από τους τέσσερις πυλώνες της εθνικής μας μνήμης. Δηλαδή τη δημιουργία της νεότερης Ελλάδας, τη Μικρασιατική Καταστροφή και, τέλος, την εκκίνηση της σύγχρονης δημοκρατίας. Ο τέταρτος πυλώνας είναι η δεκαετία του '40.

Τι μάθαμε από αυτή την τετραετή δημόσια επιτέλεση Ιστορίας; Ο απολογισμός θα έπρεπε (και δεν είναι αργά) να γίνει. Η ανάλυση και ο αναστοχασμός των επετειακών πεπραγμένων θα μας έδειχναν όψεις της ιστορικής συνείδησης, η οποία δεν είναι ιστορική γνώση, αλλά κυρίως η σημερινή ματιά στο παρελθόν και ταυτόχρονα η ιστορική προοπτική με την οποία αντιμετωπίζουμε τα σημερινά.

Στο Ιωβηλαίο της Επανάστασης του 1821, αν και συνέπεσε με την πανδημία, ίσως και λόγω αυτής, έγιναν σαφείς οι γραμμές των προθέσεων. Ειδώθηκε κυρίως ως ευρωπαϊκό γεγονός, ενταγμένο στην εποχή των επαναστάσεων, και όχι ως εθνική εξαίρεση. Δόθηκε μάλιστα έμφαση σε εκείνες τις πλευρές οι οποίες τη συνέδεσαν με τις κρατικές ευρωπαϊκές πολιτικές. Η θεώρησή της δεν ήταν ως μιας εξέγερσης εναντίον της Ιερής Συμμαχίας, αλλά η ικανότητα της να συναρθρωθεί με την πολιτική των ευρωπαϊκών δυνάμεων και κυρίως της Μ. Βρετανίας. Από την άποψη των συμβολισμών, ο Μαυροκορδάτος επικράτησε του Κολοκοτρώνη και απέκτησε φέτος και τη βιογραφία που του αξίζει. Η επέτειος αυτή, όμως, αφορούσε και τα 200 χρόνια ζωής του ελληνικού κράτους, που παρήγα-γαν εν τέλει ένα αυτο-δοξαστικό αφήγημα.

Ο αιώνας της Μικρασιατικής Καταστροφής και των προσφύγων του '22 εορτάστηκε χαμηλόφωνα συγκριτικά με την προηγούμενη επέτειο. Δεν προσφερόταν για θριαμβικά αφηγήματα, τα οποία βρήκαν τρόπο, βεβαίως, να εμφανιστούν με την εποποιία της αποκατάστασης των προσφύγων στον Μεσοπόλεμο. Ωστόσο, η δημόσια συζήτηση έμεινε καθηλωμένη στη Μικρασιατική Κατα-

στροφή έως το τέλος της Μεγάλης Ιδέας. Αποψη όχι λάθος, αλλά θεώρηση ελληνοκεντρική, μέσω της οποίας κάθκε από τον ορίζοντα το τεράστιο προσφυγικό ζήτημα σε όλη την Ευρώπη την επαύριον του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Γι' αυτά τα 13 εκατομμύρια πρόσφυγες (δεκαπλάσιοι των δικών μας) δημιουργήθηκε το καθεστώς του μοντέρνου πρόσφυγα και οι δημόσιες πολιτικές, δηλαδή τα εργαλεία, με τις οποίες αντιμετωπίστηκε και το ελληνικό προσφυγικό ζήτημα. Τέλος, αποφεύχθηκαν με επιμέλεια αναφορές στο σύγχρονο προσφυγικό ζήτημα.

Η επέτειος της πεντηκονταετίας της Μεταπολίτευσης κατέληξε επίσης σε μια θετική αξιολόγηση του τελευταίου μισού αιώνα, παρά τη δεκαετία της κρίσης, κατά την οποία υπήρξε μια έντονη αμφισβήτηση της «κουλτούρας της Μεταπολίτευσης» και των δημοκρατικών «υπερβολών» της. Κουβεντιάστηκε όμως και αξιολογήθηκε ως μια ιστορία πολιτική, των κομμάτων και των ηγεσιών τους. Μια ιστορία των κορυφών και εκ των άνω. Ελείψε μια συνολική ιστορία, η οποία θα μπορούσε να συνοψολογίσει τις πολλές πλευρές μιας μετάβασης που γεφύρωσε τον 20ό με τον 21ο αιώνα και άλλαξε ριζικά τα πρότυπα ζωής. Δημογραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές, πολιτικές και γεωπολιτικές εξελίξεις υποφωτίστηκαν.

Αν υπάρχει ένα κοινό χαρακτηριστικό και στις τρεις εποχές είναι η απουσία έντονων ιστορικών συζητήσεων, που θα συνέπαιρναν όλη την κοινωνία, όπως είχε συμβεί λ.χ. το 2006 (Εγχειρίδιο Ιστορίας Στ' Δημοτικού), το 2000 (ταυτότητες) ή στη δεκαετία του '90 (Μακεδονικό). Αν τότε ο ένας πόλος της συζήτησης ήταν ο εθνοπατριωτικός, τώρα, εκτός από λίγες εξαιρέσεις, ο λόγος αυτός είχε περικαρκαωθεί στον ακραίο δεξιό χώρο, χωρίς μεγάλη εμβέλεια στο εθνικό ακροατήριο. Στα 200 χρόνια της Επανάστασης δεν συνέβη εδώ ό,τι στην αντίστοιχη επέτειο της Γαλλικής Επανάστασης, όπου αμφισβητήθηκε το ίδιο το φαινόμενο των επαναστάσεων. Εκείνη άλλωστε η επέτειος συνέπεσε με το 1989 και την κατάρρευση ενός ολόκληρου κόσμου που είχε γεννηθεί από το επαναστατικό φαινόμενο. Ούτε στα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης εμφανίστηκε ένα ριζικό εναλλακτικό προς την κρατούσα άποψη αφήγημα όπως η κοινωνική ερμηνεία της από τον Γιάννη Κορδάτο στα 100 χρόνια της Επανάστασης. Τέλος, ως προς τη συνολική εκτίμηση της πορείας της κοινωνίας, μετά την αυτοματιστήγωση της εποχής της κρίσης, η οποία αναζητούσε την αιτία της ακόμη και στην ανομία των κλεφταρματολών της τουρκοκρατίας, τώρα η κοινωνία, μάλλον κουρασμένη, συναινεσε με το φιλελεύθερο-εκσυγχρονιστικό αφήγημα που παρουσιάστηκε με φιλοδοξίες να δημιουργήσει τον κανόνα της ελληνικής Ιστορίας.

Εντούτοις, οι επέτειοι δεν είναι μόνο στρογγυλές χρονικές αποστάσεις καθοριστικών γεγονότων. Οι επέτειοι που έχουν απήχηση είναι εκείνες που μνημονεύουν γεγονότα που δημιουργήσαν προδοκίες και τις διατηρούν σε εκκρεμότητα. Εκπληρώθηκαν ή μένει να εκπληρωθούν; Τι θέλαμε και πού είμαστε; Τι πήγε στραβά και τι θα μπορούσε να πάει καλύτερα; Και τι μας λέει αυτό το παρελθόν για το από δω και πέρα; Το πλήρωμα του χρόνου δεν είναι η χρονική απόσταση που διανύθηκε. Είναι η ανταπόκριση με την αρχή, εκείνη που ακόμη αντικρίζουμε με δέος. Αλλά και τα κομμένα νήματα της Ιστορίας, οι ετερογονίες των σκοπών, οι συλλογικές αυταπάτες και οι ματαιώσεις. Κοντολογίς, εκείνο που έλειψε ήταν η κριτική διάσταση και η ματιά που θα αναδείκνυε τη δραματική ένταση της νεοελληνικής Ιστορίας.

Ο κ. Αντώνης Λιάκος είναι ομότιμος καθηγητής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

“

Αυτό που χρειαζόμαστε είναι μια διαφορετική παιδείωση. Να δούμε, δηλαδή, την ελληνική περίπτωση ως οργανικά ενταγμένη στο κύμα του εκδημοκρατισμού και της αντιπαράθεσης γύρω από το περιεχόμενο της δημοκρατίας που άλλαξε τις ευρωπαϊκές κοινωνίες – σε Ανατολή και Δύση – τη δεκαετία του 1960.

Κωστής Καρπόζιλος

Είτε η καλοκαιρινή ιστορική στιγμή του Ιουλίου 1974, και άρα η επέτειος μέσα στο καλοκαίρι, είτε η γκρίνια για μια μερική Μεταπολίτευση και όχι πλήρη Μεταπολίτευση, είτε η σταθερή πολιτική ένταση για το εύρος της δημοκρατίας, είτε η βουβή αλλά εντελώς πραγματική σύνδεση της κατάρρευσης της χούντας με την καταστροφή της Κύπρου, κράτησαν και κρατούν την επέτειο του Ιουλίου 1974 χαμπλά σε συγκίνηση και λαϊκή συμμετοχή.

Τάσος Σακελλαρόπουλος

Η επέτειος της πεντηκονταετίας της Μεταπολίτευσης κατέληξε σε μια θετική αξιολόγηση του τελευταίου μισού αιώνα, παρά τη δεκαετία της κρίσης, κατά την οποία υπήρξε έντονη αμφισβήτηση της «κουλτούρας της Μεταπολίτευσης» και των δημοκρατικών «υπερβολών» της.

Αντώνης Λιάκος

Ο κατάλογος «Β» δεν αποδίδει... πολύ

Μοτνόρ, Σαρφό, Αλιούμ, Τσακόν, Φλόρες, Κόρμπου, Χρυσόπουλος, Ένεμ, και Γκότλιεμπ οι παίκτες που ξεχώρισαν

Του **ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Το κυπριακό πρωτάθλημα είναι από τα πιο γερασμένα στην Ευρώπη. Αυτό λένε οι έρευνες των τελευταίων χρόνων. Ωστόσο, με τον κατάλογο «Β» θα μπορούσαν οι κυπριακές ομάδες να επενδύσουν σε ποδοσφαιριστές κάτω των 22 χρόνων, μιας και δεν επιτίπουν στον απαγορευτικό αριθμό 17 που αφορά ξένους και κοινοτικούς. Να δημιουργήσουν τις βάσεις για καλύτερες ποιότητες ποδοσφαιριστές, με τα χρόνια να κάνουν έναν καλό κορμό με ξένους παίκτες ή και να αυξήσουν τα έσοδά τους παραχωρώντας κάποιους με μεταγραφή. Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει. Ίσως δεν είδαν τόσο ζεστά την καλλιέργεια νεαρών ξένων και κοινοτικών ποδοσφαιριστών. Οι 14 ομάδες μας φέτος έχουν προχωρήσει στην απόκτηση σχεδόν 40 ποδοσφαιριστών καταλόγου «Β», ωστόσο, λίγοι από αυτούς έχουν καταφέρει να ξεχωρίσουν. Αν μάλιστα κάνουμε και τη σύγκριση με τα λεπτά συμμετοχής Κύπριων ποδοσφαιριστών κάτω των 22 χρόνων που αγωνίζονται στο πρωτάθλημά μας θα διαπιστώσουμε πως η επένδυση με ξένους και κοινοτικούς δεν... αποδίδει για όλους. Υπάρχουν, πάντως, ορισμένοι που εμφανίζουν στοιχεία με προοπτική και στους οποίους οι ομάδες μας μπορούν να επενδύσουν, όπως ο Μοτνόρ και ο Σαρφό του Άρν, ο Αλιούμ της Ομόνοιας, ο Τσακόν της ΑΕΚ, ο Φλόρες του Εθνικού, ο Κόρμπου του ΑΠΟΕΛ, ο Χρυσόπουλος της Ανόρθωσης, ο Ένεμ της Ο29Μ και ο Γκότλιεμπ της Ένωσps. Όλοι τους αν μη τι άλλο έχουν συμμετοχή και βοηθάνε τις ομάδες τους. Άλλοι με περισσότερα λεπτά συμμετοχής και άλλοι με λιγότερα. Υπάρχουν βέβαια και ορισμένοι που δεν πήραν ακόμη πολλές ευκαιρίες, αλλά ίσως στο μέλλον να

αποδειχθούν εξαιρετικές επιλογές όπως ο Μάτισικ και ο Γκάουσταντ του Άρν, ο Κίτσος και ο Μουσιαλόφσκι της Ομόνοιας, ο Μπα του ΑΠΟΕΛ, οι Τανλόγκο και Μπουκαμίρ της Πάφου κ.λπ.

ΑΡΗΣ

Σε ένα πρωτάθλημα που δυσκολεύεται λόγω κουλτούρας να χρησιμοποιήσει ποδοσφαιριστές άπειρους αλλά με προοπτική, μπορούμε να ξεχωρίσουμε εξαιρετικές περιπτώσεις όπως οι δύο του Άρν, Μοτνόρ και Σαρφό, τους οποίους ο Αλεξί Σπυλάφσκι δείχνει να εμπιστεύεται. Ο Άρns βέβαια είναι μια ομάδα που επενδύει σε αρκετούς μικρής ηλικίας αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα του βγουν όλοι, ή κάποιοι δεν έχουν... ωριμάσει ακόμη.

Ωστόσο, ο Μοτνόρ και ο Σαρφό μέχρι στιγμής αποτελούν βασικά γρανάζια. Ο Σαρφό, ο οποίος είναι μόλις 20 χρονών, έχει χάσει μόνο έναν αγώνα πρωταθλήματος. Στο περσινό πρωτάθλημα είχε δοθεί δανεικός στην ΑΕΖ με την οποία κατέγραψε 34 συμμετοχές. Αγωνίζεται ως αμυντικός μέσος. Επίσης, ο ακραίος επιθετικός Μοτνόρ στα 22 του πλέον, έχει συμμετοχή στους 13 από τους 15 αγώνες της ομάδας του. Μετρά τρία γκολ και μία ασίστ, ενώ πέτυχε άλλα δύο γκολ στον αγώνα κυπέλλου με τον ΑΣΙΛ Λύσps. Εντάχθηκε στην «Ελαφρά Ταξιαρχία» πέρσι και μαζί της μετρά 63 αγώνες, 15 γκολ και 7 ασίστ σε όλες τις διοργανώσεις.

Πέραν των δύο, ο Άρns έχει δώσει επίσης την ευκαιρία σε 10 αγώνες πρωταθλήματος και ένα στον θεσμό του κυπέλλου στον 20χρονο κεντρικό αμυντικό Μάτισικ. Στο ρόστερ του υπάρχουν ακόμη τέσσερις ποδοσφαιριστές καταλόγου «Β» με ισχνή συμμετοχή. Ο τερματοφύλακας Ζάντρο έχει αγωνιστεί

Οι ομάδες φέτος έχουν προχωρήσει στην απόκτηση σχεδόν 40 ποδοσφαιριστών καταλόγου «Β», ωστόσο, λίγοι από αυτούς κατάφεραν να ξεχωρίσουν.

μόνο στο παιχνίδι κυπέλλου, ο 21χρονος δεξιός μπακ Σανέ έχει αγωνιστεί σε πέντε παιχνίδια (μία ασίστ), όσα και ο 20χρονος δεξιός επιθετικός Γκάουσταντ (1 γκολ, 2 ασίστ) ενώ ο 19χρονος Λουκουμπάρ δεν μετρά ούτε λεπτό συμμετοχής.

ΑΠΟΕΛ

Άλλη μία ομάδα με πολλούς ποδοσφαιριστές-«επένδυση» είναι ο ΑΠΟΕΛ. Παρ' όλα αυτά δεν έχει κερδίσει μέχρι στιγμής παρά ελάχιστα από την παρουσία τους. Ο μοναδικός που ξεχωρίζει είναι ο 22χρονος Ρουμάνος μεσοεπιθετικός Κόρμπου, που αγωνίστηκε σε 19 αγώνες σ' όλες τις διοργανώσεις, σημειώνοντας δύο γκολ. Δεν έχει πάρει σχεδόν τίποτα από τον 22χρονο επιθετικό Μπα στα 12 παιχνίδια που αγωνίστηκε και καθόλου από τον 22χρονο στόπερ Σιπριάνο (4 συμ.) και τον 21χρονο ακραίο επιθετικό Μαϊόλι (1 συμ.). Δεν αγωνίστηκαν ακόμη ο 22χρονος αριστερός μπακ Κανό, ο 20χρονος αριστερός μπακ Μίρ, ο 20χρονος επιθετικός μέσος Καρανάτσιος, ο

19χρονος δεξιός εξτρέμ Άπια και ο 22χρονος τερματοφύλακας Περίρα.

ΟΜΟΝΟΙΑ

Διάνα πέτυχε η Ομόνοια με τον Αλιούμ. Ο 21χρονος ακραίος επιθετικός έχει προλάβει να αγωνιστεί σε 22 αγώνες (και άλλους 29 αγώνες και 4 γκολ πέρσι) σε όλες τις διοργανώσεις πριν κλείσει το 2024. Μετρά ήδη επτά γκολ και δύο ασίστ. Λιγότερα πράγματα έχει πάρει από τους άλλους δύο που είναι στον κατάλογο «Β», Κίτσο και Μουσιαλόφσκι. Ο 21χρονος Ελλαδίτης δεξιός μπακ έχει πάρει χρόνο συμμετοχής σε επτά αγώνες και ο Πολωνός μέσος (21 χρ.) σε μόλις τρεις μετρώοντας και ένα γκολ.

ΠΑΦΟΣ

Ίσως να περίμεναν κάτι παραπάνω οι άνθρωποι της Πάφου από τους νεαρούς ποδοσφαιριστές που έχουν στο ρόστερ τους. Αυτός που έχει κερδίσει περισσότερο την εμπιστοσύνη του προπονητή του

είναι ο 21χρονος αμυντικός μέσος Τανλόγκο που αγωνίστηκε σε 10 αγώνες και μετρά και μία ασίστ. Σε οκτώ ματς χρησιμοποιήθηκε ο 22χρονος αριστερός μπακ Ποντέλο και σε πέντε ο 20χρονος κεντρικός αμυντικός Μπουκαμίρ.

ΑΕΚ

Από τους ποδοσφαιριστές καταλόγου «Β» που έχουν ξεχωρίσει μέχρι σήμερα στο πρωτάθλημά μας είναι και ο Τσακόν της ΑΕΚ, ο οποίος αποκτήθηκε με τη μορφή δανεισμού από την Ντεπορτίβο Τακίρα Βενεζουέλας. Ο 21χρονος ακραίος επιθετικός έχει πάρει την ευκαιρία σε 11 αγώνες (10 στο πρωτάθλημα) σημειώνοντας τρία γκολ και μοιράζοντας πέντε ασίστ. Αντίθετα, τον δεύτερο επιθετικό, 19χρονο Γκονζάλες, ο κ. Μπέργκ τον χρησιμοποιεί σε μόλις δύο αγώνες, ένα στο πρωτάθλημα και ένα στο κύπελλο (1 γκολ).

ΑΝΟΡΘΩΣΗ

Ανόρθωση και Εθνικός Άχνας έχουν από έναν ποδοσφαιριστή καταλόγου «Β» και οι δύο όμως πάνουν τόπο. Ο 21χρονος Ελλαδίτης αμυντικός Χρυσόπουλος το τελευταίο διάστημα μονιμοποιείται στην ενδεκάδα μετρώοντας μαζί με εκείνο του κυπέλλου 11 αγώνες, πετυχαίνοντας και ένα γκολ, στη νίκη με 3-1 επί της Σαλαμίνας. Επίσης, ο τερματοφύλακας Φλόρες του Εθνικού είναι από τις περιπτώσεις που έχουν ξεχωρίσει στο φετινό πρωτάθλημα. Ο 22χρονος Βραζιλιάνος έχασε μόλις έναν αγώνα, παίρνοντας ψηλή βαθμολογία στα παιχνίδια που αγωνίστηκε.

Στους ποδοσφαιριστές καταλόγου «Β» που διακρίνονται δεν θα μπορούσαμε να αφήσουμε εκτός τον 22χρονο Ισραηλινό μέσο Γκότ-

λιεμπ, που αγωνίζεται στη μεσαία γραμμή της Ένωσps. Έχασε και αυτός μόλις ένα παιχνίδι μετρώοντας δύο γκολ και δύο ασίστ. Ούτε μπορούμε επίσης να μην αναφερθούμε στον 21χρονο επιθετικό της Ομόνοιας 29Μ Τζέι Ένεμ που μετρά 11 συμμετοχές και δύο γκολ. Αντίθετα, μπορούμε να αφήσουμε πίσω, τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2024, άλλους δύο ποδοσφαιριστές καταλόγου «Β» που ανήκουν στις δύο ομάδες. Τον δανεικό 20χρονο μέσο της Ένωσps, από την Πάφο, Νταλβία που έχει συμμετοχή σε έξι αγώνες και τον 22χρονο επιθετικό του Εθνικού Ερνάντεζ με πολύ λίγα λεπτά (25) συμμετοχής.

ΑΠΟΛΛΩΝ

Δύο ποδοσφαιριστές καταλόγου «Β» έχει στο δυναμικό του ο Απόλλωνας, χωρίς όμως να έχει κερδίσει και πολλά από τις συγκεκριμένες επιλογές. Ο 22χρονος δεξιός μπακ Μπραχόνα μέτρησε πέντε συμμετοχές (τρεις στο πρωτάθλημα) και δύο ο 19χρονος εξτρέμ Ντιοντού (μία στο πρωτάθλημα) χωρίς κάποιο γκολ ή ασίστ.

Το ίδιο και η Ομόνοια Αραδίππου, δεν πήρε κάτι «γεμάτο» από τους ποδοσφαιριστές του καταλόγου «Β». Ο 21χρονος αριστερός ακραίος επιθετικός Τεσέιρα και ο 22χρονος δεξιός επιθετικός Μορέιρα αγωνίστηκαν σε ένα παιχνίδι κυπέλλου και σε τρία πρωταθλήματος χωρίς να δείξουν κάτι το ιδιαίτερο. Επίσης, ο 21χρονος στόπερ Σιάτλα και ο 18χρονος μέσος Μάραζικ δεν πήραν ούτε λεπτό συμμετοχής. Στην Καρμιώτισσα ο 21χρονος αριστερός εξτρέμ Μπάμπα πήρε λίγα λεπτά στους 7 αγώνες που αγωνίστηκε χωρίς να διακριθεί ιδιαίτερα, ενώ η Σαλαμίνα και η ΑΕΛ είναι οι ομάδες που δεν απέκτησαν φέτος ποδοσφαιριστές καταλόγου «Β».

ΑΠΟΨΗ

Το μικρό... καλάθι Ιανουαρίου

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΝΝΙΔΗ**

Επίσημα σε λίγες μέρες, ανεπίσημα εδώ και εβδομάδες μπήκαμε στη μεταγραφική περίοδο Ιανουαρίου. Με κάποιες πρώτες ανακοινώσεις και πολύ περισσότερο με ονοματολογία, σενάρια και εκτιμήσεις. Σε κάποιες περιπτώσεις, για κάποιες ομάδες, η εντύπωση που δημιουργείται είναι πως βρισκόμαστε στην καλοκαιρινή περίοδο μεταγραφών και χωρίς τον περιορισμό των τεσσάρων μόνο κινήσεων...

Μέσα και το επικοινωνιακό κομμάτι. Η απογοήτευση από την αγωνιστική παρουσία κάποιων ομάδων, κάποτε οι αντιδράσεις και η κριτική για τις... αστοχίες του καλοκαιριού, μπορούν να μετριάσουν από τις... εξαγγελίες για σημαντική ενίσχυση κατά τον μήνα Ιανουάριο. Και ως μένει αναπάντητο, τις πλείστες φορές, το γιατί δεν επιτεύχθηκε ουσιαστική ενίσχυση το καλο-

καίρι, με καλύτερα τα δεδομένα της αγοράς και χωρίς περιορισμούς στον αριθμό των κινήσεων, και κάτι τέτοιο θα γίνει κατορθωτό τώρα... Πολύ περισσότερο, από τη στιγμή που σε αρκετές περιπτώσεις οι ίδιοι αρμόδιοι που αποφάσισαν για τις προσθαφαιρέσεις του καλοκαιριού και δεν κατέγραψαν ψηλό ποσοστό επιτυχίας, θα αποφασίσουν και τώρα για τις τέσσερις διαθέσιμες κινήσεις Ιανουαρίου.

Κυρίως από το... επικοινωνιακό κομμάτι της χειμερινής μεταγραφικής περιόδου, επικρατεί η λανθασμένη εντύπωση πως ομάδες μπορούν να αλλάξουν ριζικά, με στόχο βέβαια να παρουσιάσουν μια πολύ καλύτερη αγωνιστική εικόνα στο υπόλοιπο της φετινής περιόδου. Προτιμότερο, ωστόσο, το... μικρό καλάθι, γιατί οι ομάδες κτιζονται το καλοκαίρι και βελτιώνονται ως ένα βαθμό τον χειμώνα, από περιορισμένο αριθμό κινήσεων που μπορεί να διορθώσουν κάποιες αδυναμίες, όχι όμως να αλλάξουν κατά πολύ μια ομάδα. Ούτε το κα-

Ούτε το καλοκαίρι, πολύ περισσότερο ούτε το χειμώνα, είναι εφικτό να πετύχει μια ομάδα στο απόλυτο στις μεταγραφές της.

λοκαίρι, πολύ περισσότερο ούτε το χειμώνα, είναι εφικτό να πετύχει μια ομάδα στο απόλυτο στις μεταγραφές της. Και δεν έχει να κάνει αυτό μόνο με τις ικανότητες ενός νεοφερμένου ποδοσφαιριστή, με την προσαρμογή του πολλές φορές σε μια άλλη χώρα, στο περιβάλλον μιας νέας ομάδας, σ' έναν διαφορετικό τρόπο παιχνιδιού, να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Ποδοσφαιριστές για τους οποίους δικαιολογημένα δημιουργήθηκαν ψηλές προσδοκίες, με την ανακάλυψή τους, άρθραν και έφυγαν χωρίς να δικαιολογήσουν τον ανάλογο... θόρυβο. Μην ξεχνάμε, πως ο ποδοσφαιριστής ο οποίος θα αποκτηθεί Ιούνιο ή Ιούλιο έχει μπροστά του χρόνο προσαρμογής, κάτι που δεν ισχύει για τις μεταγραφές Ιανουαρίου. Ο ποδοσφαιριστής που έρχεται το καλοκαίρι στην Κύπρο, έχει τη δυνατότητα σωστής προετοιμασίας. Οι χειμερινές μεταγραφές άμεσα πρέπει να αγωνισθούν και πολλοί από τους ποδοσφαιριστές αυτούς προέρχονται από,

μερική έστω, αγωνιστική απραξία, αφού δύσκολα για τα κυπριακά δεδομένα ποδοσφαιριστές με φουλ συμμετοχές στην ομάδα του... σπάει συμβόλαιο και έρχεται στη χώρα μας. Είναι πολλά τα στοιχεία που καθιστούν πολύ πιο δύσκολη τη μεταγραφική περίοδο Ιανουαρίου, είναι σαφώς λιγότερες οι πιθανότητες για ψηλό ποσοστό επιτυχίας και είναι γι' αυτό που συγκρατημένες πρέπει να είναι οι προσδοκίες και οι απαιτήσεις.

Και είναι γι' αυτό που θα πρέπει να αξιολογηθεί και πολύ περισσότερο να αλλάξει η γενικότερη φιλοσοφία κάποιων ομάδων στο κομμάτι λειτουργίας ενός ποδοσφαιρικού τμήματος. Πιο απλά, στο πώς και από ποιους σχεδιάζεται το καλοκαίρι μια ομάδα, ποιοι αποφασίζουν και ποιοι καθορίζουν τις όποιες σημαντικές κινήσεις, είτε αυτές αφορούν σε επιλογή προπονητών, ποδοσφαιριστών ή γενικότερα τον τρόπο λειτουργίας μιας (σύγχρονης) ποδοσφαιρικής ομάδας...

Μεταβολές εβδομάδας

X.A.K.
-0,57%X.A.
-1,07%Dow Jones
2,15%Nasdaq
2,51%Nikkei
4,08%Dax
-2,29%FTSE 100
-0,71%**ΔΙΕΘΝΗ**
Αμερικανικές
τράπεζες κατά
της fed για
τα stress tests
Σελ. 9

Πετρέλαιο

-0,53%

€/€

-0,19%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΞΕΠΕΡΑΣΕ ΤΗΝ ΚΙΝΑ

Δεύτερη μεγαλύτερη κεφαλαιαγορά η Ινδία

Η **Ινδία** ξεπέρασε φέτος την Κίνα ως η κορυφαία αγορά της Ασίας για εισαγωγές εταιρειών στο χρηματιστήριο, καθώς οι ανοδικές τιμές των μετοχών πυροδότησαν μια έκρηξη στις αρχικές δημόσιες προσφορές. Η Ινδία θα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη αγορά κεφαλαίων στον κόσμο μετά τις ΗΠΑ. **Σελ. 11**

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Οι Έλληνες λένε «ναι» στον βιώσιμο τουρισμό

Η **πλειονότητα** των Ελλήνων, και συγκεκριμένα το 67,3%, συμφωνεί ότι ο τουρισμός είναι σημαντικός για την ελληνική οικονομία. Παράλληλα, διατυπώνει και ανησυχίες για τις επιπτώσεις που έχει στα ενοίκια, γενικά στις τιμές, στο περιβάλλον και στον χαρακτήρα των προορισμών. **Σελ. 7**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τα εργαλεία για αύξηση της προσφοράς στέγης

Πέντε εργαλεία ενεργοποιεί η κυβέρνηση της Ελλάδας για αντιμετώπιση του στεγαστικού: Επιδοδοτούμενα στεγαστικά δάνεια, περιορισμούς σε βραχυχρόνιες μισθώσεις, φορολογικές ελαφρύνσεις, ενισχύσεις για ενεργειακή αναβάθμιση και παρεμβάσεις για μείωση των «κλειστών» ακινήτων. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,94%	0,1%
Γερμανία	2,32%	0,2%
Γαλλία	3,19%	0,12%
Ιταλία	3,49%	0,2%
Ισπανία	3,02%	0,15%
Ιρλανδία	2,65%	0,5%
Ελλάδα	3,18%	0,2%
Ην. Βασίλειο	4,60%	0,2%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB (High)	Θετική
Fitch	A-	Σταθερή
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Σταθερή
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης φέρνει το 2025

Αισιοδοξία εκφράζει ο υπουργός Οικονομικών – Εφαλτήριο για αύξηση των επενδύσεων οι θετικές αξιολογήσεις

Τη **θετική** πορεία της κυπριακής οικονομίας επιβράβευσαν οι Οίκοι Αξιολόγησης το 2024, το οποίο καταγράφεται ως χρονιά αναβαθμίσεων για την Κύπρο. Οι αξιολογήσεις αυτές θέτουν και τα θεμέλια για περαιτέρω θετικές αξιολογήσεις το 2025. Με δόλωση στην «Κ» ο υπ. Οικονομικών Μά-

κης Κεραυνός ανέφερε ότι οι εξελίξεις αυτές είναι απότοκο της υπεύθυνης οικονομικής πολιτικής που εφάρμοσε η κυβέρνηση. Εξέφρασε αισιοδοξία για την πορεία της οικονομίας το 2025, προσθέτοντας ότι ο προϋπολογισμός αποτελεί το βασικό εργαλείο και τη στρατηγική κατεύθυνση για

συνέχιση της αναπτυξιακής πορείας, του χαμηλού πληθωρισμού και της μείωσης του δημόσιου χρέους. Τόνισε ότι στο επίκεντρο των προτεραιοτήτων της οικονομικής πολιτικής παραμένει η ανακούφιση των ευάλωτων ομάδων και η συνέχιση της ενίσχυσης της μεσαίας τάξης, προσθέ-

τοντας ταυτόχρονα ότι πρέπει να συνεχισθεί η δημοσιονομική πειθαρχία. Το 2024 όλοι οι Οίκοι με τις αξιολογήσεις τους ανέβασαν την Κύπρο στην πρώτη κατηγορία. Μάλιστα ο Standard and Poor's χαρακτήρισε την Κύπρο ένα από τα «ανερχόμενα αστέρια» της Ευρώπης. **Σελ. 4**

Ανεβάζει ταχύτητα η βρετανική οικονομία

Η **Βρετανία** αναμένεται να ενισχυθεί σημαντικά μέσα στην επόμενη 15ετία, προοπτική η οποία θα τη βοηθήσει να διατηρήσει τη θέση της μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου, σύμφωνα με μακροπρόθεσμες προβλέψεις από το Κέντρο Οικονομικών και Εταιρικών Ερευνών (CEBR). Συγκεκριμένα, η Βρετανία και η Γαλλία θα παραμείνουν στην έκτη και έβδομη θέση αντίστοιχα, μεταξύ των οικονομιών διεθνώς έως το 2039, καθώς η Γερμανία, η Ιταλία και η Ισπανία θα υποχωρούν στον πίνακα κατάταξης. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΝΑΟΜΙ ΡΟΒΝΙΚ, ΝΤΑΡΑΣ ΠΑΝΑΣΙΓΚΕ και ΡΟΔΡΙΓΚΟ ΚΑΜΠΟΣ / REUTERS

Η Γουόλ Στριτ είναι ο μεγάλος κερδισμένος του 2024

Οι **διεθνείς** κεφαλαιαγορές ξεκίνησαν το 2024 με τους επενδυτές να αναμένουν πως θα εξατμιστεί το ζωηρό αγοραστικό ενδιαφέρον για τις μετοχές στις παγκόσμιες κεφαλαιαγορές, ότι οι ταχείες περικοπές επιτοκίων από τη Fed θα αποδυναμώσουν το δολάριο και πως τα εθνικά νομίσματα των αναδυόμενων οικονομιών θα ενισχύονταν. Ωστόσο, προ-ϊόντος του χρόνου αγνόησαν αυτή την άποψη. Σε διεθνές επίπεδο οι μετοχές των μεγάλων ομίλων προετοιμάζονται για μια δεύτερη χρονιά ετήσιων κερδών άνω του 17%, αδιαφορώντας πλήρως για τις πολεμικές συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή και στην Ουκρανία, τη συρρίκνωση της γερμα-

νικής οικονομίας και τη διάλυση της κυβέρνησης, το χάος στη Γαλλία λόγω προϋπολογισμού και την επιβράδυνση της οικονομίας της Κίνας. Και αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στο ότι φέτος για δεύτερη διαδοχική χρονιά η Γουόλ Στριτ εμφάνισε τεράστια κέρδη χάρη στο ότι ο πυρετός για την τεχνητή νομισματική και η δυναμική οικονομική ανάπτυξη κατηύθυναν περισσότερο παγκόσμιο κεφάλαιο στα περιουσιακά στοιχεία των ΗΠΑ και ενίσχυσαν το δολάριο κατά 7% έναντι των ομολόγων νομισμάτων. Η πληθωρικότητα του ενδιαφέροντος για τα περιουσιακά στοιχεία των ΗΠΑ εντάθηκε μετά τη νίκη του Ντό-

Στη μέχρι τώρα διάρ-
κεια του έτους ο S&P
500 έχει ενισχυθεί κα-
τά 24%, ενώ παρόμοιο
άλμα έκανε και πέρυσι.

ναλντ Τραμπ στις εκλογές της 5ης Νοεμβρίου, διότι οι παράγοντες των αγορών επικεντρώθηκαν στα σχέδιά του περί φορολογικών περικοπών και απορρύθμισης, ενώ υπό αυτό το πνεύμα το κρυπτογραφημένο νόμισμα εμφανίσε ετήσια άνοδο 128%. Ο χρηματιστηριακός δείκτης S&P 500 έχει σωρεύσει από τις

αρχές της χρονιάς κέρδη 24%, ενώ παρόμοιο άλμα έκανε και πέρυσι – πρόκειται για το δυναμικότερο σερί δύο ετών από το 1998. Η μετοχή της κατασκευάστριας ημιαγωγών τεχνητής νοημοσύνης Nvidia ανήλθε 172% φέτος, ενώ 69% η μετοχή της Tesla, που κατασκευάζει αποκλειστικώς ηλεκτροκίνητα οχήματα. Η αθροιστική αξία των αποκαλούμενων μετοχών υψηλής τεχνολογίας Magnificent Seven των ΗΠΑ αντιπροσωπεύει περίπου το 1/5 του παγκόσμιου δείκτη μετοχών της MSCI, σύμφωνα με τον οίκο Schroders, αυξάνοντας τους κινδύνους εάν η κερδοφορία ή η Τ.Ν. τελικώς απογοητεύσουν. Στη Γηραιά Ηπειρο το ευρώ

υποχώρησε περίπου 5,5% έναντι του δολαρίου φέτος, ενώ οι μετοχές των ευρωπαϊκών ομίλων παρουσίασαν χειρότερη επίδοση σε σχέση με τις αντίστοιχες στις ΗΠΑ από ό,τι τα τελευταία 25 χρόνια. Οι μετοχές των αμερικανικών ομίλων κέρδισαν 25 ποσοστιαίες μονάδες περισσότερες από τις ευρωπαϊκές το τρέχον έτος, διαφορά η οποία θεωρείται ρεκόρ κατά τη τελευταία 20 χρόνια που συγκεντρώνονται τα σχετικά στοιχεία. Κατόπιν τεσσάρων μειώσεων στα επιτόκια της ΕΚΤ η οικονομία της Ευρώζωνς υποχωρεί με βραδύτερο ρυθμό, ενώ ορισμένοι οικονομολόγοι προβλέπουν ότι θα ανακάμψει το 2025.

ΑΡΘΡΟ ΣΤΗΝ «Κ»

Χριστόδουλος Πατσάλιδης
Διοικητής Κεντρικής Τράπεζας

Κρίση η διαφύλαξη
της σταθερότητας
σ' ένα περιβάλλον
γεμάτο προκλήσεις

Σελ. 4

Από το 2025 τα νεότερα για την Ενιαία Εποπτική Αρχή

Ποιες οι εκκρεμότητες

Με **ορίζοντα** το πρώτο εξάμηνο του 2025 η σύσταση και λειτουργία της Ενιαίας Εποπτικής Αρχής, η οποία στοχεύει στην ενίσχυση της εποπτείας και του πλαισίου εφαρμογής και ρύθμισης του επαγγέλματος των διοικητικών υπηρεσιών στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού κεκτημένου. Εκκρεμούν η ετοιμασία του νομοσχεδίου και η διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους. **Σελ. 6**

Διαδικτυακά πληρώνουν οι Κύπριοι

Αύξηση 13% το 2024

Αύξηση 13% σημείωσαν οι διαδικτυακές πληρωμές τους πρώτους 11 μήνες του 2024 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023, ενώ οι πληρωμές μέσω POS αυξήθηκαν κατά 12% συγκριτικά με το 2023. Το μεγαλύτερο μερίδιο στις διαδικτυακές πληρωμές είχαν οι κυβερνητικές υπηρεσίες, η εστίαση και οι ασφαλιστικές υπηρεσίες. **Σελ. 5**

pwc

Σας ευχόμαστε καλές γιορτές &

ευτυχισμένο το νέο έτος

www.pwc.com.cy

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των **ΤΖΕΙΜΙ ΝΤΑΟΥΝΤΕΛ, ΚΕΙΛΙ ΚΑΝΓΚ, ΜΠΕΝΤΖΑΜΙΝ ΛΕΣΣΕΡ**
και **ΡΕΙΜΟΝ ΤΡΟΝΚΟΣΟ / REUTERS**

Βαθαίνει η παγκόσμια επισιτιστική κρίση

Είναι μια απλή αλλά βάνουση εξίσωση: Ο αριθμός των ανθρώπων που πεινούν σε όλο τον κόσμο αυξάνεται, καθώς τα χρηματικά ποσά που συνεισφέρουν τα πλουσιότερα έθνη του κόσμου μειώνονται. Τα Ηνωμένα Έθνη λένε ότι στην καλύτερη περίπτωση θα συγκεντρώσουν αρκετά χρήματα για να βοηθήσουν περίπου το 60% των 307 εκατ. ανθρώπων που θα χρειαστούν ανθρωπιστική βοήθεια το επόμενο έτος. Αυτό σημαίνει ότι τουλάχιστον 117 εκατ. άνθρωποι δεν θα λάβουν βοήθεια το 2025.

Στο τέλος του 2024 ο ΟΗΕ θα έχει συγκεντρώσει περίπου το 46% των 49,6 δισ. δολαρίων που ζήτησε για ανθρωπιστική βοήθεια. Είναι η δεύτερη συνεχόμενη χρονιά που συγκεντρώνει λιγότερα από τα μισά από αυτά που επιδίωκε. Το έλλειμμα έχει αναγκάσει τις ανθρωπιστικές οργανώσεις να λάβουν αγωνιώδεις αποφάσεις, όπως η περικοπή των μερίδων για τους πεινασμένους. Οι συνέπειες γίνονται ήδη αισθητές σε χώρες όπως η Συρία, όπου το Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα (WFP) του ΟΗΕ συνήθιζε να ταΐζει 6 εκατ. και φέτος προβλέπεται να βοηθήσει μόλις 1 εκατ. ανθρώπους.

Αξιωματούχοι του ΟΗΕ βλέπουν ελάχιστους λόγους αισιοδοξίας σε μια εποχή συγκρούσεων, πολιτικών αναταραχών και ακραίων καιρικών συνθηκών, παράγοντες που προκαλούν λιμό. Οι οικονομικές πιέσεις και η αλλαγή πολιτικής αναδιαμορφώνουν επίσης τις αποφάσεις ορισμένων πλουσίων εθνών.

Η Γερμανία, λόγω χάρη, ένας από τους μεγαλύτερους δωρητές του ΟΗΕ, έχει «ψαλιδίσει» 500 εκατ. δολάρια σε χρηματοδότηση από το 2023 έως το 2024, στο πλαίσιο γενικότερων περικοπών. Το υπουργικό συμβούλιο συνέστησε νέα μείωση της ανθρωπιστικής βοήθειας κατά 1 δισ. δολάρια για το 2025. Ένα νέο κοινοβούλιο θα αποφασίσει το σχέδιο δαπανών του επόμενου έτους μετά τις ομοσπονδιακές εκλογές του Φεβρουαρίου.

Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις αναμένουν επίσης τις κινήσεις

Αξιωματούχοι του ΟΗΕ βλέπουν ελάχιστους λόγους αισιοδοξίας σε μια εποχή συγκρούσεων, πολιτικών αναταραχών και ακραίων καιρικών συνθηκών, παράγοντες που προκαλούν λιμό.

Το πρόβλημα επιδεινώνεται διεθνώς, καθώς η Δύση ψαλιδίζει τη βοήθεια.

του εκλεγμένου προέδρου των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ. Οι ΗΠΑ διαδραματίζουν ηγετικό ρόλο στην καταπολέμηση της πείνας σε όλο τον κόσμο. Τα τελευταία πέντε χρόνια παρείχαν 64,5 δισ. δολάρια σε ανθρωπιστική βοήθεια, το 38% του συνόλου των συνεισφορών στον ΟΗΕ. Σχεδόν 282 εκατ. άνθρωποι σε 59 χώρες και εδάφη αντιμετώπιζαν υψηλά επίπεδα οξείας επισιτιστικής ανασφάλειας το 2023. Η επίλυση των ευρύτερων προκλήσεων του ΟΗΕ για τη συγκέντρωση κεφαλαίων θα απαιτήσει αλλαγή στο επιχειρηματικό του μοντέλο, τονίζει ο Μάρτιν Γκρίφιθς, πρώην επικεφαλής ανθρωπιστικής βοήθειας του ΟΗΕ. «Χρειαζόμαστε μια διαφορετική πηγή χρηματοδότησης». Το 2014 ο σημερινός γ.γ. του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες πρότεινε μια σημαντική αλλαγή που θα χρέωνε στα κράτη-μέλη του ΟΗΕ τέλη για τη χρηματοδότηση ανθρωπιστικών πρωτοβουλιών.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Οι συντάξεις στο επίκεντρο

Το 2025 αναμένεται πως θα είναι έτος συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης, αφού όλοι πλέον αντιλαμβάνονται πως η συνταξιοδοτική επάρκεια μιας μεγάλης μάζας του πληθυσμού υπολείπεται του αναμενόμενου και χρειάζεται ενίσχυση. Είναι προς αυτή την κατεύθυνση που η κυβέρνηση προσανατολίζεται στην ένταξη ενός τέταρτου πυλώνα που αφορά στην κοινωνική σύνταξη και θα σχηματίζεται από εισφορές που το κράτος θα καταβάλλει βάσει κριτηρίων. Το 2025 αναμένεται επίσης πως θα φέρει και νέα προϊόντα του τρίτου πυλώνα αυτή τη φορά, που έχει να κάνει με την προσωπική αποταμίευση. Προϊόντα που θα είναι πανευρωπαϊκά επενδυόμενα και θα προσφέρουν ισόβια επένδυση με χαμηλά έξοδα διαχείρισης. Του χρόνου θα επιδιωχθεί επίσης και η πολυ-αναμενόμενη ενίσχυση του δεύτερου πυλώνα με την υποχρεωτική ένταξη όλων των εργαζομένων σε επαγγελματικά σχέδια συντάξεων.

Ανάπτυξη σε πολλούς τομείς

Τη χρονιά που ολοκληρώνεται, η Κύπρος πέτυχε σημαντική ανάπτυξη καταφέροντας να πλασαριστεί στις πρώτες θέσεις κατάταξης στην Ευρωζώνη. Η ανάπτυξη για φέτος αναμένεται να ξεπεράσει 3,5% στηριζόμενη στην καλή πορεία των βασικών τομέων της κυπριακής οικονομίας, όπως είναι ο τουρισμός, τα ακίνητα, η ναυτιλία και οι επαγγελματικές υπηρεσίες. Σημαντική ώθηση επίσης δόθηκε και από τους νέους τομείς όπως είναι η τεχνολογία, η ενέργεια, η παιδεία και η υγεία. Για το 2025 αναμένεται ανάπτυξη γύρω στο 3% λόγω της υψηλής βάσης του 2024. Σημαντικότερες προκλήσεις για το 2025 παραμένουν οι εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας, οι περιβαλλοντικές μεταβολές και οι κοινωνικές αναταράξεις.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Αειφόρος ή Βιώσιμη Ανάπτυξη

Αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη καλείται η ανάπτυξη που προγραμματίζεται και υλοποιείται έχοντας ως στόχο όχι μόνο την ικανοποίηση των υφιστάμενων αναγκών αλλά και αυτών που αφορούν στη μακροχρόνια περίοδο. Με άλλα λόγια, τόσο ο σχεδιασμός όσο και η εφαρμογή ενός αειφόρου ή βιώσιμου πλάνου ανάπτυξης προϋποθέτουν την κάλυψη των βραχυπρόθεσμων αναγκών χωρίς όμως να παραγνωρίζονται ή να τίθενται σε κίνδυνο οι ανάγκες του μέλλοντος.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Με θετικούς όλους τους οικονομικούς δείκτες και καλή ψυχολογία ολοκληρώνεται το 2024, δημιουργώντας αυξημένες προσδοκίες για το 2025 που, στην καλύτερη, θα είναι έτος προκλήσεων.

λογίας, οι περιβαλλοντικές μεταβολές και οι κοινωνικές αναταράξεις.

Η θετική ψυχολογία φάνηκε στα ψώνια

Όσοι ξέρουν από καταναλωτική συμπεριφορά γνωρίζουν ότι η θετική ψυχολογία είναι το παν. Έτσι και στην περίπτωση της Κύπρου, η χριστουγεννιάτικη αγορά βρήκε τους καταναλωτές με θετική διάθεση, καταγράφοντας πέραν των προσδοκιών επιδόσεις. Οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους επικρατεί θετική ψυχολογία είναι τα θετικά οικονομικά νέα και οι αναβαθμίσεις από τους ξένους οίκους, το αυξημένο αίσθημα ασφάλειας λόγω του δυτικού προσανατολισμού της εξωτερικής πολιτικής και οι συνθήκες πλήρους απασχόλησης που επικρατούν στην οικονομία. Στην εξίσωση δεν θα πρέπει να αγνοηθεί και η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού που επέτρεψε καλύτερες από τις αναμενόμενες τιμές.

Αρχίζουν τα δύσκολα για υποθαλάσσιο

Με τις παρατηρήσεις των συμβούλων της Δημοκρατίας στη Βαλίτσα που μεταβαίνει στην Αθήνα ο υπουργός Ενέργειας για να λάβει διευκρινίσεις σε σχέση με το ενδεχόμενο επένδυσης στο μετοχικό κεφάλαιο του υποθαλάσσιου καλωδίου ηλεκτρικής διασύνδεσης. Πάντως, από τα συμφραζόμενα και τις δηλώσεις κατά την αναχώρηση, το κλίμα δεν είναι καλό και μά-

λον έχουν προκύψει εμπόδια. Υπενθυμίζουμε ότι τις προάλλες η κατασκευάστρια εταιρεία του καλωδίου αποφάσισε την επένδυση στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας ειδικού σκοπού που θα κατασκευάσει την υποδομή. Η υπόθεση υποθαλάσσια ηλεκτρική διασύνδεση, που απασχόλησε έντονα το 2024 και προκάλεσε αρνητική εντύπωση στην ΕΕ που είναι θερμός υποστηρικτής του έργου, αναμένεται στις αρχές του νέου έτους να οδηγηθεί σε τελική κατάληξη, και αναλόγως της απόφασης θα προκληθούν σημαντικές πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις.

Το 2025 οι εξελίξεις για τον Ακάμα

Δεν θα ολοκληρωθεί φέτος το πόρισμα για την πρώτη φάση των έργων οδικού δικτύου στον Ακάμα, αφού η επιτροπή που το εξετάζει πήρε παράταση. Με βάση απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου το πόρισμα θα έπρεπε να παραδοθεί μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου, όμως το πλήθος των στοιχείων, όπως λέει η αρμόδια υπουργός, δικαιολογεί νέα παράταση. Υπενθυμίζουμε ότι τα έργα στον Ακάμα ξεκίνησαν το 2023 και πάγωσαν λίγους μήνες μετά, τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους λόγω παρατυπιών και έκτοτε γίνεται έρευνα για να εντοπιστούν ευθύνες που μάλλον έχουν παραγραφεί. Όπως δήλωσε η υπουργός Γεωργίας, η πρώτη φάση του έργου αναμένεται να παραδοθεί κανονικά το 2027, αλλά με μια πιο οικολογική προσέγγιση από ό,τι προηγουμένως, αφήνοντας να νοηθεί πως οι προηγούμενοι σχεδιασμοί ήταν εν γένει προβληματικοί.

Νέα εργαλεία για την εκτίμηση του κινδύνου καρδιακής νόσου

Της **ΝΙΝΑ ΑΓΚΡΑΟΥΛΑ**

Οι καρδιακές παθήσεις παραμένουν η κύρια αιτία θανάτου για άνδρες και γυναίκες στις ΗΠΑ για περισσότερα από 100 χρόνια, παρά τις σημαντικές προόδους στην ιατρική επιστήμη. Εδώ και χρόνια οι γιατροί γνωρίζουν ότι η υπέρταση, η υψηλή χοληστερίνη, ο διαβήτης και το κάπνισμα αυξάνουν τον κίνδυνο εμφάνισης καρδιαγγειακών νοσημάτων. Οι γιατροί λαμβάνουν υπόψη αυτούς τους παράγοντες για να εκτιμήσουν τον κίνδυνο κάθε ασθενούς ξεχωριστά και να διαμορφώσουν τις κατάλληλες θεραπευτικές συστάσεις. Αλλά τα τελευταία χρόνια οι ειδικοί έχουν αρχίσει να επανεξετάζουν το τι αποτελεί παράγοντα κινδύνου καρδιαγγειακής νόσου.

Η μείωση του καπνίσματος, σε συνδυασμό με την πρόοδο στις θεραπείες για τη χοληστερίνη και την αρτηριακή πίεση, έχει οδηγήσει σε μείωση των ποσοστών θανάτου από καρδιακή προσβολή και εγκεφαλικό επεισόδιο τα τελευταία 50 χρόνια, λέει η δρ Σαντιγία Καν, προληπτική καρδιολόγος στην Ιατρική Σχολή Φάινμπεργκ του Πανεπιστημίου Νορθ-γουέστερν. Ωστόσο, μια σειρά παραγόντων – η αύξηση των μεταβολικών διαταραχών, όπως της παχυσαρκίας και του διαβήτη, καθώς και η άνοδος των ποσοστών καρδιακής ανεπάρκειας – κινδυνεύουν να επιβραδύνουν ή ακόμη και να αναιρέσουν αυτή την πρόοδο.

Ανταποκρινόμενη σε αυτές τις

Στις βασικές αιτίες πρόκλησης καρδιολογικών παθήσεων –χοληστερίνη, κάπνισμα– έρχονται να προστεθούν και οι μεταβολικές διαταραχές.

μεταβολές, η Αμερικανική Καρδιολογική Εταιρεία παρουσίασε πέρυσι ένα νέο εργαλείο εκτίμησης κινδύνου με την ονομασία Prevent. Το εργαλείο αυτό ενσωματώνει δείκτες μεταβολικής και νεφρικής υγείας, επιτρέποντας στους γιατρούς να προβλέψουν και τον κίνδυνο καρδιακής ανεπάρκειας, πέρα από τον κίνδυνο καρδιακής προσβολής και εγκεφαλικού επεισοδίου.

«Δεν θεωρώ ότι οι κύριοι παράγοντες κινδύνου για την καρδιαγγειακή νόσο έχουν απαραίτητα αλλάξει», υποστηρίζει ο δρ Μάικλ Νάνα, επεμβατικός καρδιολόγος στην Ιατρική Σχολή του Γέιλ. «Πιστεύω, όμως, ότι πλέον αναγνωρίζεται ένα ευρύτερο φάσμα παραγόντων κινδύνου σε σύγκριση με την παραδοσιακή αντίληψη που είχαμε ως καρδιολόγοι».

Συσσωρευση πλάκας

Τα προβλήματα που οδηγούν σε συσσωρευση πλάκας στα εσωτερικά τοιχώματα των αιμοφόρων αγγείων προκαλούν σοβαρά αντισυχία. Καθώς οι πλάκες αναπτύ-

Οι γιατροί, πέραν των εξετάσεων, λαμβάνουν υπόψη παράγοντες που αυξάνουν τον κίνδυνο καρδιαγγειακών παθήσεων για κάθε ασθενή ξεχωριστά, ώστε να διαμορφώσουν τις κατάλληλες θεραπευτικές συστάσεις.

σσονται, στενεύουν τον διαθέσιμο χώρο για τη ροή του αίματος, γεγονός που μπορεί να προκαλέσει συμπτώματα όπως θωρακικό πόνο. Τελικά οι πλάκες μπορεί να αποκολληθούν και να φράξουν μια αρτηρία που τροφοδοτεί την καρδιά ή τον εγκέφαλο με αίμα, προκαλώντας καρδιακή προσβολή ή εγκεφαλικό επεισόδιο, εξηγεί ο δρ Τζέρεμι Σάσμαν, αναπληρωτής καθηγητής Παθολογίας στην Ια-

τρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Μισιγκαν.

• Υψηλή χοληστερίνη: Η χοληστερίνη αποτελεί κύριο συστατικό των πλάκων. Αν και η χοληστερίνη είναι απαραίτητη για λειτουργίες του σώματος, όπως η παραγωγή ορμονών και βιταμινών, όταν είναι πολύ υψηλή μπορεί να συσσωρευτεί στα τοιχώματα των αρτηριών. Εκεί, σε συνδυασμό με λίπη, ασβέστιο και άλλες ουσίες

του αίματος, σχηματίζει πλάκες, εξηγεί η Καν, η οποία ήταν επικεφαλής της επιτροπής της Αμερικανικής Καρδιολογικής Εταιρείας που ανέπτυξε το νέο εργαλείο εκτίμησης κινδύνου.

• Υπέρταση: Η υπέρταση μπορεί να προκαλέσει βλάβες στις αρτηρίες, ασκώντας πίεση στα τοιχώματά τους και μειώνοντας την ελαστικότητά τους, με αποτέλεσμα να γίνονται πιο άκαμπτες. Αυτό μπορεί να αυξήσει τη συσσωρευση πλάκας, επισημαίνει η Καν. Η υψηλή αρτηριακή πίεση καταπονεί επίσης την καρδιά. Αυτό αυξάνει τον κίνδυνο καρδιακής ανεπάρκειας, η οποία συμβαίνει όταν ο καρδιακός μυς αδυνατεί να αντλήσει επαρκή ποσότητα αίματος για να καλύψει τις ανάγκες του οργανισμού σε αίμα και οξυγόνο.

• Ηλικία: Η ηλικία συνδέεται με αυξημένο κίνδυνο καρδιακής νόσου, εν μέρει επειδή οι βλάβες στα αιμοφόρα αγγεία που προκαλούνται από τη χοληστερίνη και την αρτηριακή πίεση συσσωρεύονται σταδιακά με την πάροδο του χρόνου, εξηγεί ο Σάσμαν.

• Κάπνισμα: Το κάπνισμα είναι σαν επιταχυνόμενη γήρανση, επισημαίνει η Καν. «Ακόμη και με τα ίδια επίπεδα χοληστερίνης ή αρτηριακής πίεσης, τα αιμοφόρα αγγεία θα παρουσιάσουν μεγαλύτερη φθορά», εξηγεί. Το κάπνισμα προκαλεί επίσης φλεγμονή, η οποία αποτελεί κοινό παρονομαστή σε όλους τους παράγοντες κινδύνου για καρδιακές παθήσεις.

• Διαβήτης: Τα άτομα με διαβήτη τύπου 1 ή 2 έχουν περισσό-

τερες πιθανότητες να έχουν υψηλή ή μη ισορροπημένη χοληστερίνη και υπέρταση – και η ταυτόχρονη ύπαρξη διαβήτη και ενός από αυτούς τους πρόσθετους παράγοντες κινδύνου αυξάνει την πιθανότητα εμφάνισης καρδιακής νόσου, υπογραμμίζει η Καν.

• Φύλο: Οι άνδρες θεωρείται γενικά ότι διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο εμφάνισης καρδιοπαθών. Ωστόσο, η καρδιοπάθεια αποτελεί επίσης την κύρια αιτία θανάτου για τις γυναίκες στις ΗΠΑ, με τον κίνδυνο να αυξάνεται σημαντικά μετά την εμμηνόπαυση.

Οι παράγοντες κινδύνου για καρδιακές παθήσεις σπάνια υπάρχουν μεμονωμένα. «Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν έχουν μόνο υπέρταση ή μόνο διαβήτη», λέει η Καν. Αναγνωρίζοντας τη σύνδεση μεταξύ καρδιακών, νεφρικών και μεταβολικών παθήσεων, καθώς και τους κοινούς υποκείμενους μηχανισμούς τους, η Αμερικανική Καρδιολογική Εταιρεία εισήγαγε πέρυσι τον όρο «καρδιο-νεφρο-μεταβολικό σύνδρομο» για να περιγράψει αυτό το σύμπλεγμα αλληλένδετων προβλημάτων υγείας.

Σύμφωνα με τη μελέτη στην οποία περιγράφεται το σύνδρομο, βασικός αρχικός παράγοντας για την ανάπτυξη του είναι η συσσώρευση υπερβολικού και δυσλείπιδων λιπιδίων στο αίμα, ιδίως στην περιοχή της κοιλιάς. Μπορεί να προκαλέσει φλεγμονή, αντίσταση στην ινσουλίνη και, στη συνέχεια, να οδηγήσει σε διαβήτη, χρόνια νεφρική και καρδιακή νόσο.

THE NEW YORK TIMES

AMM MEDAESTHETICS

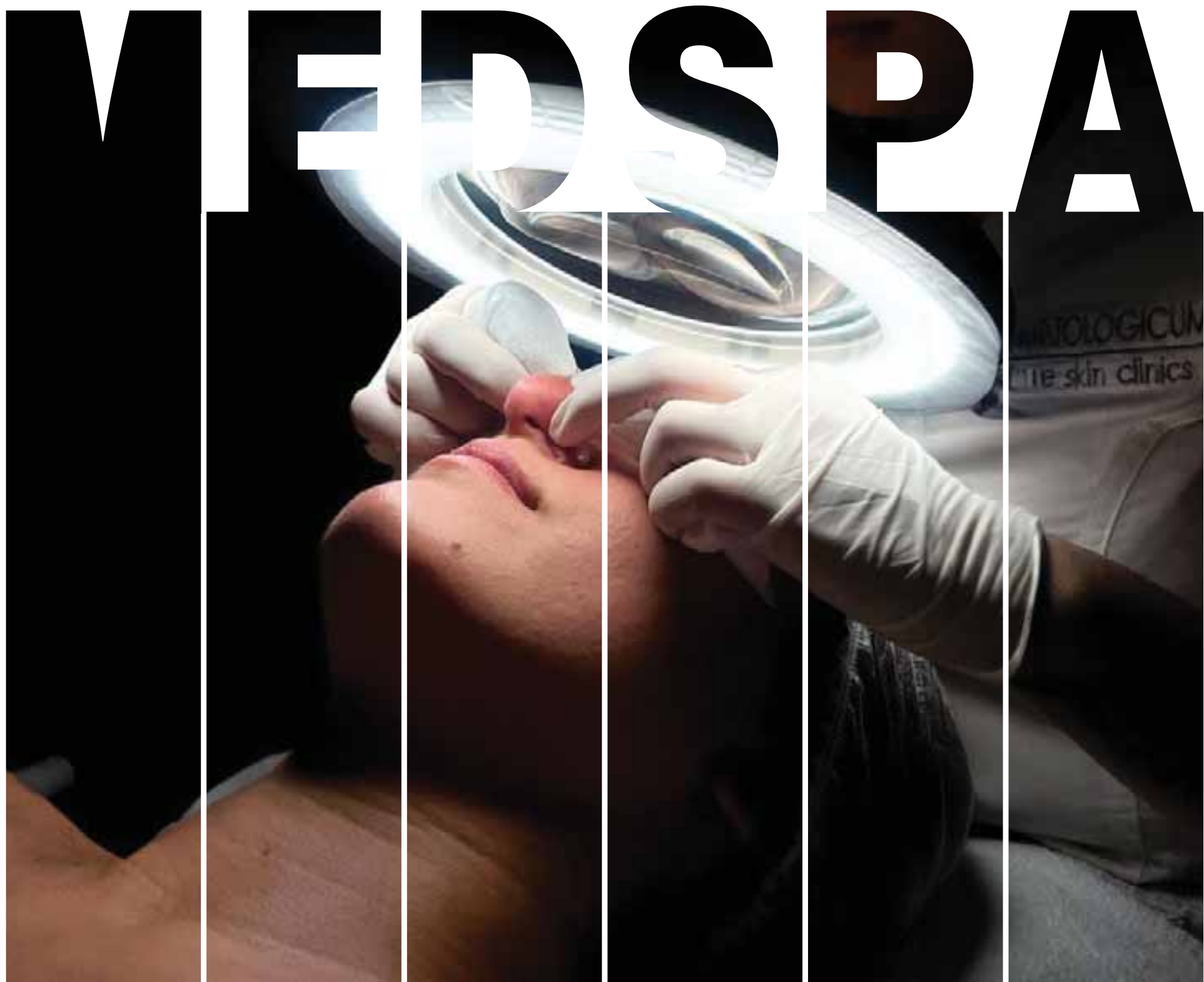
/ VVI DR ARGYRIS MICHAELIDES

PLASMA
HIFU

FACIAL DERMAPEN
LASER ASCLEPION

BOTOX
FILLER

LASER HAIR REMOVAL
FUNGAL NAILS PHOTOTHERAPY

MEDICAL SKINCARE

FOLLOW US

MEDICAL
AESTHETIC
CLINICS

FOR
BOOKING
22871110

Η Κύπρος χαρακτηρίζεται από τους Standard and Poor's (S&P) ένα από τα «ανερχόμενα αστέρια» της Ευρώπης, παρά με την Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία.

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Το 2024 θα καταγραφεί «χρυσό», τουλάχιστον σε επίπεδο αξιολογήσεων της οικονομίας, καθώς η Κύπρος κατάφερε να ανεβεί στο ανώτατο επίπεδο μετά από σχεδόν μία 15ετία. Η πρώτη βαθμίδα αξιολογήσεων δίνει τη δυνατότητα στο κράτος να δανείζεται με μειωμένο κόστος, αλλά «ξεκλειδώνονται» και οφέλη στον ιδιωτικό τομέα, με την προσέλκυση νέων ξένων επενδύσεων και την αναβάθμιση τραπεζών. Όπως είχε σχολιάσει στην «Κ» και ο αναλυτής της Athlos Capital, Φάνος Βλαδιμήρου, σε προηγούμενη ανάλυσή του για την αναβάθμιση ενός εκ των Οίκων εντός του 2024, «τα οφέλη, τόσο άμεσα όσο και έμμεσα, είναι πολλαπλά».

Αν υποθέσουμε ότι ο πρώτος γύρος αξιολογήσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας από τους –πέντε πλέον– Οίκους Αξιολόγησης μπήκε για το 2024 με το «δεξί», ο δεύτερος γύρος αξιολογήσεων που έγινε από τον Σεπτέμβριο μέχρι και τον Δεκέμβριο, έφερε την Κύπρο σε επίπεδα κρατών που μπορούν διαχρονικά να δανείζονται φθηνά λόγω ανωτάτων αξιολογήσεων. Στο δεύτερο μισό του έτους μόνο ο καναδικός Οίκος, ο DBRS Morningstar, επιβεβαίωσε την ήδη καλή αξιολόγηση που είχε προχωρήσει στο πρώτο μισό του έτους. Οι υπόλοιποι τέσσερις Οίκοι Αξιολόγησης ανέβασαν την Κύπρο στην πρώτη κατηγορία, με διπλά κιόλας «άλματα» σε μερικές περιπτώσεις (βλέπε Moody's).

Την ίδια ώρα, η Κύπρος χαρακτηρίζεται από τους Standard and Poor's (S&P) ένα από τα «ανερχόμενα αστέρια» της Ευρώπης, παρά με την Ελλάδα, την Ιρλανδία και

την Πορτογαλία. Σε σχετικό ριπόρτ πριν από την εκπνοή του έτους με τίτλο «European Developed Markets Sovereign Outlook 2025: At A Crossroads», τονίζει ότι έχουν αυξανόμενη σημασία οι χώρες της Νότιας Ευρώπης ως «αναπτυξιακές μηχανές». Και η παραπάνω θέση σε ένα πλαίσιο κατά το οποίο ο S&P αναμένει ότι η Ευρώπη και το Ηνωμένο Βασίλειο θα αναπτυχθούν «μέτρια» το 2025, αφού οι δαπάνες των νοικοκυριών θα ενισχυθούν λόγω των χαμηλότερων επιτοκίων και της εξομάλυνσης του πληθωρισμού.

ΥΠΟΙΚ: Στο Α από Οίκους

Για το 2024, που ήταν ομολογουμένως μια χρονιά αναβαθμίσεων από τους Οίκους Αξιολόγησης κλήθηκε να δώσει το δικό του σχόλιο στην «Κ» ο υπουργός Οικονομικών, κ. Μάκης Κεραυνός, αλλά και αν βλέπει αυτή την τάση να συνεχιστεί και το 2025. Για τις οι-

Μάκης Κεραυνός:
Το 2024 έκλεισε με θετικές επιδόσεις και με επιβράβευση από αναβαθμίσεις στην κατηγορία Α από τους Οίκους Αξιολόγησης.

κονομικές εξελίξεις του 2024, ο κ. Κεραυνός σημείωσε ότι, ήταν ένας χρόνος με πολλές προκλήσεις και σοβαρές αβεβαιότητες και απειλές λόγω των σοβαρών αρνητικών γεωπολιτικών εξελίξεων. Συνέχισε πως, «με συνέπεια, επιμονή και σταθερότητα η κυβέρνηση εφάρμοσε μια οικονομική πολιτική υπεύθυνη, σταθμίζοντας τους κινδύνους και στοχεύοντας σε μια πολυδιάστατη κοινωνικά πολιτι-

κή.» Όπως υπέδειξε, ως αποτέλεσμα, το 2024 έκλεισε με θετικές επιδόσεις και με επιβράβευση από αναβαθμίσεις στην κατηγορία Α από τους Οίκους Αξιολόγησης.

«Με αυτά τα δεδομένα μπαίνουμε με αισιοδοξία στο 2025, χωρίς καμιά επανάπαυση έχοντας επίγνωση των συνεχιζόμενων γεωπολιτικών και γεωοικονομικών εξελίξεων, οι οποίες δεν αποκλείουν δυνητικούς κινδύνους. Ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός του 2025 αποτελεί το βασικό εργαλείο και τη στρατηγική κατεύθυνση για συνέχιση της αναπτυξιακής πορείας, του χαμηλού πληθωρισμού και της μείωσης του δημόσιου χρέους», υπογράμμισε. Ερωτηθείς σχετικά με τις προτεραιότητες για το 2025, σημείωσε πως, στο επίκεντρο της οικονομικής πολιτικής παραμένει η ανακούφιση των ευάλωτων ομάδων και η συνέχιση της ενίσχυσης της μεσαίας τάξης. «Οι κύριες πολιτικές και οι-

κονομικές προτεραιότητες για το 2025, είναι η εντατικοποίηση των πρωτοβουλιών για επίλυση του εθνικού μας θέματος, γιατί μόνο με την επανένωση της πατρίδας μας θα υπάρξει μόνιμη και σταθερή ευημερία του κυπριακού λαού, η υλοποίηση όλων των αναπτυξιακών έργων, η αντιμετώπιση της ακριβής ενέργειας και του στεγαστικού και η βελτίωση της ισοκατανομής του παραγόμενου πλούτου, παράλληλα με εμπλουτισμό του οικονομικού μοντέλου», συμπλήρωσε.

Τέλος, ο κ. Κεραυνός τόνισε ότι, πυξίδα στην υλοποίηση της οικονομικής πολιτικής παραμένει η δημοσιονομική πειθαρχία και η χρηματοπιστωτική σταθερότητα, ώστε η Κύπρος να συνεχίσει να ελκύει παραγωγικές επενδύσεις.

Αστέρια και αστερίσκοι

Η Κύπρος, παρόλη την καλή αξιολόγηση από τους Οίκους το

2024, είναι ξεκάθαρο πως έχει αδυναμίες, τις οποίες οι Οίκοι στα ριπόρτ που συνόδευαν τις αξιολογήσεις τους είχαν επισημάνει. Για παράδειγμα, ο DBRS, ο μόνος Οίκος που έχει την Κύπρο μια ανάσα πριν από την Α αξιολόγηση, υποδεικνύει πως οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας της Κύπρου συνεχίζουν να περιορίζονται από το μικρό μέγεθος της οικονομίας της που βασίζεται στις υπηρεσίες, γεγονός που την καθιστά ευάλωτη σε εξωτερικούς κραδασμούς. Όπως επίσης ότι η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις λόγω των ΜΕΔ που υπάρχουν στην οικονομία και του συγκριτικά χαμηλού ακόμη επιπέδου παραγωγικότητας της εργασίας.

Συνάμα, ο S&P, ο Οίκος που χαρακτηρίζει την Κύπρο ένα από τα ανερχόμενα αστέρια της Ευρώπης, ανέφερε στο ριπόρτ του ότι θα μπορούσε να υποβαθμίσει την αξιολόγηση της Κύπρου στο απίθανο σενάριο ενός βαθούς και παρατεταμένου οικονομικού σοκ, για παράδειγμα λόγω των πιθανών επιπτώσεων από την επιδείνωση των γεωπολιτικών εντάσεων. Αρνητικά επίσης θα μπορούσαν να προκύψουν σε περίπτωση κατά την οποία η πρόοδος των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων καθυστερούσε, οδηγώντας σε αντίστοιχες καθυστερήσεις στη χρηματοδότηση της Κύπρου από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (NextGenEU).

Ο πρώτος γύρος αξιολογήσεων της ΚΔ από τους Οίκους Αξιολόγησης άρχισε στις 22 Μάρτη και ολοκληρώθηκε στις 14 Ιούνι. Ο δεύτερος γύρος αξιολογήσεων του αξιόχρεου της Κύπρου ξεκίνησε στις 20 Σεπτεμβρίου και ολοκληρώθηκε στις 13 Δεκέμβριο.

ΑΡΘΡΟ

Του διοικητή Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, ΧΡΗΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΠΑΤΕΛΛΙΔΗ

Κρίσιμη η διαφύλαξη της σταθερότητας σ' ένα περιβάλλον γεμάτο προκλήσεις

Το έτος 2025 αναμένεται ότι θα είναι ακόμη μια χρονιά με σοβαρές προκλήσεις για τη διεθνή και κατ'επέκταση την κυπριακή οικονομία. Στο μέτρο που μπορούμε να προβλέψουμε ο ορίζοντας του 2025 διαγράφεται με γεωπολιτική αβεβαιότητα, πιθανή συνέχιση ή και κλιμάκωση υφιστάμενων συγκρούσεων, καθώς και με την απειλή νέων αναταράξεων από έναν ενδεχόμενο εμπορικό πόλεμο. Στο πλαίσιο των προκλήσεων του νέου έτους, η κλιματική αλλαγή και η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη έχουν ήδη αναδειχθεί ως κεντρικά ζητήματα. Μαζί, συμπληρώνουν το περίπλοκο παζλ των προκλήσεων που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε με σύνεση και προνοητικότητα κατά το 2025.

Τα προηγούμενα χρόνια, η Κύπρος επέδειξε ανθεκτικότητα και αναπτύχθηκε με υψηλούς ρυθμούς βελτιώνοντας ουσιαδώς κρίσιμους δημοσιονομικούς δείκτες, όπως αυτός του δημοσίου χρέους της χώρας, αλλά και της ευρωστίας του τραπεζικού συστήματος όπως

Οι τράπεζες θα πρέπει να ενισχύσουν περαιτέρω τα κοινωνικά τους αντανakλαστικά επιδεικνύοντας ευαισθησία εκεί και όπου απαιτείται.

διαπιστώνεται από τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και πλεονασματικής ρευστότητας. Η ισχυρή αξιοπιστία που απολαμβάνει σήμερα η οικονομία, έχει αναγνωριστεί από τους οίκους αξιολόγησης και αντανakλά τις πιο πάνω εξελίξεις. Σε βάθος τριετίας η κυπριακή οικονομία αναμένεται να συνεχίσει να αναπτύσσεται με σχετικά υψηλούς ρυθμούς, με την ανεργία να περιορίζεται σε επίπεδα πλήρους απασχόλησης, τις ξένες επενδύσεις να ενισχύονται, ενώ η υποχώρηση του πληθωρισμού και το αναμενόμενο χαμηλότερο

κόστος χρηματοδότησης, θα συμβάλουν στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης τόσο των νοικοκυριών όσο και των επιχειρήσεων και στην ανάκαμψη της κατανάλωσης και των επενδύσεων.

Είναι σημαντικό όπως ο χρηματοοικονομικός τομέας της χώρας συνεχίσει να υποστηρίζει την αναπτυξιακή προοπτική, χρηματοδοτώντας νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Οι ορθές πρακτικές δανεισμού

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να λειτουργούν προληπτικά ώστε να είναι θωρακισμένα στον μέγιστο δυνατό βαθμό από αναδυόμενους κινδύνους.

αποτελούν θεμέλιο ζωτικής σημασίας, και ενισχύουν την ποιότητα των δανειακών χαρτοφυλακίων, συμβάλλοντας στη σταθερότητα και την ανθεκτικότητα του τραπεζικού συστήματος. Βεβαίως δεν έχουν εκλείψει οι κίνδυνοι μιας ενδεχόμενης επιδείνωσης της ποιότητας των δανείων, παρά το γεγονός ότι μέχρι σήμερα δεν έχουν παρουσιαστεί τέτοιες ενδείξεις.

Παράλληλα, είναι κρίσιμο για το παρόν και το μέλλον του χρηματοπιστωτικού συστήματος να διατηρηθεί η καλή του φήμη. Συναφώς, οι τράπεζες θα πρέπει να

ενισχύσουν περαιτέρω τα κοινωνικά τους αντανakλαστικά επιδεικνύοντας ευαισθησία εκεί και όπου απαιτείται.

Οι προκλήσεις είναι λοιπόν πολλές και απαιτείται μεγάλη προσοχή από τα τραπεζικά ιδρύματα. Η ενεργειακή αβεβαιότητα, η κλιματική αλλαγή και οι γεωπολιτικές εντάσεις αποτελούν απειλές που μπορούν να πλήξουν την ανάπτυξη της οικονομίας και δυνητικά τις τράπεζες. Για παράδειγμα, η αύξηση της τιμής του πετρελαίου ή των βασικών πρώτων υλών μπορεί να αναζωπυρώσει τον πληθωρισμό, πιέζοντας επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Επιπλέον, η Κύπρος παραμένει ευάλωτη στις διεθνείς οικονομικές διακυμάνσεις λόγω της μικρής και ανοικτής της οικονομίας.

Ο τουρισμός και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη σταθερότητα του παγκόσμιου εμπορίου και την εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών. Γι' αυτό και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να λειτουργούν προληπτικά ώστε

να είναι θωρακισμένα στον μέγιστο δυνατό βαθμό από αναδυόμενους κινδύνους. Ενδεχόμενη αύξηση, για παράδειγμα, στις Μν Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις, μπορεί να ασκήσει πίεση πάνω στην κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη δυνατότητά τους να χρηματοδοτούν νοικοκυριά και επιχειρήσεις προς όφελος της οικονομίας.

Η Κύπρος έχει αποδείξει ότι η προσαρμοστικότητα και η σύνεση αποτελούν τα θεμέλια της ανθεκτικότητας, επιτρέποντας στη χώρα να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις προκλήσεις και να οικοδομεί ένα σταθερό μέλλον. Ωστόσο, η σταθερότητα δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Το 2025, θα είναι μία χρονιά προκλήσεων, αλλά και ευκαιριών. Είναι πεποίθησή μου ότι με συλλογικότητα, στόχο, προσήλωση, υπευθυνότητα και εργατικότητα μπορούμε να υπερβούμε τις όποιες προκλήσεις και να αξιοποιήσουμε τις ευκαιρίες προς όφελος της χώρας μας και των ανθρώπων της.

Της **ΑΝΝΑΣ ΠΟΛΥΒΙΟΥ**

Όλο και περισσότεροι καταναλωτές επιλέγουν να πραγματοποιούν τις πληρωμές τους διαδικτυακά, διεκπεραιώνοντας άμεσα και εύκολα τις συναλλαγές τους. Η ανοδική αυτή πορεία αντικατοπτρίζει την εμπιστοσύνη και την αναγνώριση της ευκολίας και της ασφάλειας που προσφέρουν οι σύγχρονες, ψηφιακές μέθοδοι πληρωμής.

Πληρωμές μέσω JCC

Οι πληρωμές μέσω της JCC Payment Systems –κυπριακός οργανισμός αποδοχής και επεξεργασίας συναλλαγών με κάρτες– έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών και κατέχοντας σημαντική θέση στην εθνική οικονομία.

Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε η JCC στην «Κ», τους 11 μήνες του 2024 (Ιανουάριος-Νοέμβριος) σημειώθηκε αύξηση της τάξεως του 13% στις διαδικτυακές πληρωμές σε σύγκριση με τους αντίστοιχους 11 μήνες του 2023, ενώ, οι πληρωμές

Οι υπηρεσίες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις διαδικτυακές πληρωμές ήταν οι Κυβερνητικές Υπηρεσίες, Υπηρεσίες Κοινής Ωφελείας, Εστίαση, Σχολές Εκπαίδευσης και Ασφαλιστικές Υπηρεσίες.

μέσω POS αυξήθηκαν κατά 12% συγκριτικά με το 2023 για τους αντίστοιχους 11 μήνες. Οι υπηρεσίες που σημείωσαν το μεγαλύτερο μερίδιο κατά την περίοδο αυτή στις διαδικτυακές πληρωμές είναι οι: Κυβερνητικές Υπηρεσίες, Υπηρεσίες Κοινής Ωφελείας, Εστίαση, Σχολές Εκπαίδευσης και Ασφαλιστικές Υπηρεσίες.

Na σημειωθεί πως όλες οι πιο πάνω πληροφορίες αφορούν κάρτες κυπριακών τραπεζών που χρησιμοποιήθηκαν στην Κύπρο.

Η JCC ιδρύθηκε το 1989 μετά από σχετική απόφαση συνεργασίας των δύο μεγαλύτερων κυπριακών τραπεζών για τη διεκπεραίωση και εκκαθάριση συναλλαγών με πλα-

στικό χρήμα. Σήμερα η εταιρεία έχει ως βασικό ρόλο την παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών υποδομής δεδομένων και χρηματοοικονομικού περιεχομένου στην τραπεζική και εμπορική κοινότητα. Μέτοχοι της είναι η Τράπεζα Κύπρου και μία κοινοπραξία τραπεζών που περιλαμβάνει τις: Ελληνική,

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας, Astro Bank και Alpha Bank. Η εταιρεία ενεργεί ως αποδέκτης και επεξεργαστής καρτών για δικό της λογαριασμό εκπροσωπώντας τις κάρτες VISA και MasterCard και ως επεξεργαστής καρτών εκ μέρους των American Express και Diners. Το jccsmart.com αποτελεί τον ηλεκτρονικό κόμβο της JCC Payment Systems για πληρωμές λογαριασμών, συνδρομών και τελών μέσω διαδικτύου.

Στην Ευρώπη

Το 2024, ο αριθμός των ηλεκτρονικών συναλλαγών στην Ευρώπη αναμένεται να ξεπεράσει τα 3 δισ., σημειώνοντας αύξηση κατά 11% σε σύγκριση με το 2023, όταν οι συναλλαγές είχαν ανέλθει σε 2,7 δισ. και η αξία τους είχε φτάσει τα 1,26 τρις. ευρώ. Η αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών συνδέεται με τη διεύρυνση της χρήσης των καρτών, αλλά και την αύξηση των μεταφορών πίστωσης, δηλαδή της μεταφοράς χρημάτων από λογαριασμό σε λογαριασμό, που ανήλθαν το 2023 σε 620,26 δισ. συναλλαγές με συνολική αξία 1,13 τρις. ευρώ.

Πρόκειται για το 89% της αξίας των ηλεκτρονικών συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν το 2023, καθώς σε αυτές περιλαμβάνονται οι μεταφορές χρημάτων από τις επιχειρήσεις, ενώ σε όρους αριθμού συναλλαγών την πρώτη θέση έχουν οι κάρτες, χρεωστικές και πιστωτικές, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 74% των συναλλαγών, δηλαδή τα 2 από τα 2,7 δισ. συνολικά.

Στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα τα ψηφιακά πορτοφόλια αντιπροσωπεύουν το 25% του αριθμού των online πληρωμών και η πλειονότητα των πληρωμών (ποσοστό 53%) γίνεται με κάρτα, ενώ οι άμεσες πληρωμές κατέχουν το 6% και οι μεταφορές πίστωσης άλλο ένα 6% επίσης. Στα POS μακράν ο δημοφιλέστερος τρόπος πληρωμής είναι τα μετρητά σε ποσοστό 52% στην Ευρωζώνη και αμέσως μετά έρχονται οι κάρτες με 39% κατά μέσον όρο και ποσοστά που ποικίλλουν ανά χώρα. Στην Ελλάδα τα μετρητά αντιπροσωπεύουν το 54% των συναλλαγών, με τάση ωστόσο μείωσης κατά 8% σε σχέση με την αντίστοιχη έρευνα του 2022 και ακολουθούν οι κάρτες με 37% και οι πληρωμές μέσω mobile app με 5%.

Ψηφιακές Vs Μετρητά

Αντέχουν ακόμα τα μετρητά, όπως διαπιστώνεται σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της ΕΚΤ (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) σχετικά με τη στάση των καταναλωτών στις πληρωμές στη ζώνη του ευρώ (SPACE), καθώς συνεχίζουν να κατέχουν μεγάλο μερίδιο των συναλλαγών στην Ευρώπη, παρά την αυξητική τάση στις ψηφιακές πληρωμές. Συγκεκριμένα, οι πληρωμές με μετρητά φαίνεται να κερδίζουν έδαφος σε πληρωμές μικρής αξίας, αλλά και σε πληρωμές από άτομο σε άτομο. Ειδικότερα, όσον αφορά τον αριθμό των πληρωμών, τα μετρητά χρησιμοποιούνται στο 52% των συναλλαγών, από 59% το 2022. Αναφορικά με την αξία των χρηματικών συναλλαγών, οι κάρτες εξακολουθούν να κατέχουν την κυρίαρχη θέση με ποσοστό 45%, ελαφρώς μειωμένο από το 46% που ήταν το 2022. Ακολουθώντας βρίσκονται τα μετρητά, αντιπροσωπεύοντας το 39% των πληρωμών, ποσοστό που τα βρίσκει μειωμένα από το 42% που ήταν, ενώ η χρήση των εφαρμογών κινητών τηλεφώνων αυξάνεται σημαντικά, φτάνοντας το 7% από το 4% που ήταν προηγουμένως. Το αυξανόμενο μερίδιο των ψηφιακών πληρωμών υποστηρίζεται από την αύξηση των ηλεκτρονικών πληρωμών – αυτές αντιπροσωπεύουν το 21% των καθημερινών πληρωμών των καταναλωτών σε αριθμό και το 36% σε αξία, από 17% και 28% αντίστοιχα το 2022. Το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο μέσο για τις ηλεκτρονικές πληρωμές φαίνεται πως είναι οι κάρτες, που αντιπροσωπεύουν το 48% των συναλλαγών, ακολουθούμενο από άλλα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής, όπως τα πορτοφόλια πληρωμών και οι εφαρμογές κινητών τηλεφώνων, που μαζί αντιπροσωπεύουν το 29% των συναλλαγών.

Αύξηση κατά 13% των διαδικτυακών πληρωμών το 2024

Όλο και περισσότεροι Κύπριοι επιλέγουν να πληρώνουν ψηφιακά – Οι υπηρεσίες με το μεγαλύτερο μερίδιο

Το 2024 στην Ευρώπη, ο αριθμός των ηλεκτρονικών συναλλαγών αναμένεται να ξεπεράσει τα 3 δισ., σημειώνοντας αύξηση κατά 11% σε σύγκριση με το 2023.

HELLENIC BANK ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ
ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΔΕΥΚΩΣΙΑ

15.11.24 - 12.01.25ΣΤΗ **ΤΑΦΡΟ ΝΤ'ΑΒΙΔΑ**

Χορηγοί:

Χορηγός
Επικοινωνίας:

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Δύσκολο εγχείρημα αποδείχθηκε για την κυβέρνηση η δημιουργία Ενιαίας Εποπτικής Αρχής (ΕΕΑ), η οποία στοχεύει στην ενίσχυση της εποπτείας, και του πλαισίου εφαρμογής και ρύθμισης του επαγγέλματος των διοικητικών υπηρεσιών στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού κεκτημένου. Η ΕΕΑ που αποτέλεσε και δέσμευση του προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη, όχι μόνο δεν λειτούργησε εντός του 2024 όπως επιδίωκε ο Πρόεδρος, αλλά έχει να διανύσει αρκετά χιλιόμετρα προς την επίτευξή της. Ειδικότερα, όπως πληροφορούμαστε, το υπουργείο Οικονομικών στην παρούσα φάση είναι σε διαδικασία διαμόρφωσης των τελικών όρων εντολής προκειμένου να προχωρήσει σε διαδικασία προσφορών για ανάθεση της ετοιμασίας του σχετικού νομοσχεδίου σε δικηγορικό οίκο. Στη συνέχεια, επίκειται ο νομοτεχνικός έλεγχος του από τη Νομική Υπηρεσία και τέλος η δημόσια διαβούλευση για σχόλια, παρατηρήσεις ή/και διορθώσεις από τους εμπλεκόμενους φορείς. Ακολουθώντας, το νομοσχέδιο θα λάβει την τελική του μορφή και θα περάσει από το Υπουργικό και τη Βουλή για την τελική έγκρισή του. Το αισιόδοξο σενάριο είναι ότι όλη αυτή η διαδικασία θα διαρκέσει περίπου ένα εξάμηνο. Αξίζει να σημειώσουμε ότι τον περασμένο Απρίλιο ο πρόεδρος της Δημοκρατίας κατά τη διάρκεια των εργασιών του 14ου Nicosia Economic Congress τόνιζε ότι «πρέπει εντός του 2024 αυτή η Αρχή να λειτουργήσει».

Οι ξένοι

Το ζήτημα της σύστασης και λειτουργίας της ΕΕΑ τίθεται επιτακτικά στο επίκεντρο των συζητήσεων μεταξύ Κυπρίων και ξένων αξιωματούχων, με τους δεύτερους να θέτουν επί τάπητος τους προβληματισμούς τους ως προς τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι εταιρείες που προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες, όπως διαχείριση εταιρειών, λογιστικές υπηρεσίες, φορολογικό σχεδιασμό, νομική υποστήριξη, και υπηρεσίες καταπολεμμάτων και περιουσιακών στοιχείων.

Το ΥΠΟΙΚ

Το αρμόδιο Υπουργείο έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της σύστασης της ΕΕΑ τον περασμένο Νοέμβριο ζητώντας από τους εμπλεκόμενους φορείς, δηλαδή την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, τον Σύνδεσμο Εγγεκριμένων Λογιστών Κύπρου (ΣΕΛΚ) και τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο (ΠΔΣ) να τοποθετηθούν επί του ζητήματος. Όπως ανέφερε στην «Κ» η διευθύντρια της Διεύθυνσης Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών, Αυγή Χρυσοστόμου – Λαπαθιώτη, οι απόψεις και οι ανησυχίες των εμπλεκόμενων φορέων θα ληφθούν υπόψη κατά τη διάρκεια της ετοιμασίας του νομοσχεδίου, το οποίο θα ετοιμαστεί από δικηγορικό οίκο μετά το πέρας του διαγωνισμού που προκηρύσσεται από το ΥΠΟΙΚ

Με ρυθμούς χελώνας η Ενιαία Εποπτική Αρχή

Σε έξι μήνες νομοσχέδιο και διαβούλευση με εμπλεκόμενους φορείς – Πώς προχωρεί το υπουργείο Οικονομικών

Προβληματισμούς ως προς τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι εταιρείες που προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες, όπως διαχείριση εταιρειών, λογιστικές υπηρεσίες, φορολογικό σχεδιασμό, νομική υποστήριξη, και υπηρεσίες διαχείρισης καταπιστευμάτων και περιουσιακών στοιχείων διατυπώνουν ξένοι αξιωματούχοι.

Στόχος η ενίσχυση της εποπτείας, και του πλαισίου εφαρμογής και ρύθμισης του επαγγέλματος των διοικητικών υπηρεσιών στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού κεκτημένου.

για σχετική ανάθεση. Επιπλέον, το νομοσχέδιο θα τεθεί ενώπιον των εμπλεκόμενων φορέων για οποιεσδήποτε τροποποιήσεις κατά τη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης. Εξάλλου, όπως ανέφερε η κ. Λαπαθιώτη, οι εμπλεκόμενοι φορείς δεν εμφανίζονταν αρνητικοί ως προς τις βασικές αρχές της ΕΕΑ. Στόχος της σύστασης μιας ενιαίας αρχής εποπτείας αποτελεί η ενίσχυση της εποπτείας, και του πλαισίου εφαρμογής και ρύθμισης του

επαγγέλματος των διοικητικών υπηρεσιών στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού κεκτημένου, επισήμανε η διευθύντρια της αρμόδιας μονάδας του ΥΠΟΙΚ.

Ουσιαστικά, η Ευρώπη αποφάσισε να επιβάλει μια νέα θεώρηση στην εποπτεία όπου η εποπτεία των παρόχων διοικητικών υπηρεσιών ενισχύεται και αναβαθμίζεται με την ανάθεση της αρμοδιότητας στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η οποία σε κοινούς ελέγχους με τους οικειούς επόπτες, δηλαδή τον δικηγορικό σύλλογο και τον ΣΕΛΚ, θα εποπτεύει αυτές τις εταιρείες. Αξίζει να αναφερθεί πως η απόφαση για σύσταση Ενιαίας Εποπτικής Αρχής λήφθηκε στις 27 Φεβρουαρίου από το Υπουργικό Συμβούλιο.

Οι λογιστές

Η σύσταση μιας νέας ανεξάρτητης εθνικής αρχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, στα πρότυπα του Ηνωμένου Βασιλείου, προτείνει ο ΣΕΛΚ. Ειδικότερα,

σύμφωνα με τον γενικό διευθυντή του ΣΕΛΚ, Κυριάκο Ιορδάνου, ο Σύνδεσμος χωρίς να διαφωνεί με τη νέα οδηγία, επιμένει όπως εφαρμοστεί κατά τρόπο που να μην είναι προβληματικός, παραπέμποντας στο Financial Conduct Authority (FCA) το οποίο αποτελεί το ρυθμιστικό όργανο των οικονομικών του Ηνωμένου Βασιλείου και λειτουργεί ανεξάρτητα από την κυβέρνηση ρυθμίζοντας και εποπτεύοντας τους παρόχους διοικητικών υπηρεσιών. Ο Σύνδεσμος επιμένει στην πρότασή του για την εφαρμογή ενός μοντέλου ενιαίας εποπτικής αρχής, η οποία να είναι πάνω από όλους τους επόπτες, μοντέλο που υιοθετείται και από άλλες χώρες προκειμένου να υπάρξει και η απαραίτητη ανάπτυξη στην οικονομία της χώρας.

Σύμφωνα με τον ΣΕΛΚ η νέα, ανεξάρτητη ενιαία αρχή για εποπτεία σε θέματα εφαρμογής των κυρώσεων θα έχει υπό την ευθύνη της την εισαγωγή και τροποποίησης της σχετικής νομοθεσίας για την

Το ΥΠΟΙΚ φαίνεται ότι συμφωνεί να παραμείνει η εποπτεία των μελών-δικηγόρων στον ΠΔΣ και ίδιος ο ΠΔΣ να εποπτεύεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τις κυρώσεις και άλλους συναφείς τομείς. Θα ενεργεί ακόμα ως άμεσο σημείο επαφής για τις εξωτερικές αρχές, τους διεθνείς οργανισμούς αξιολόγησης, τον τύπο και άλλους οργανισμούς και θα συντονίζει τις διεθνείς αξιολογήσεις. Επιπλέον, η ανεξάρτητη αρχή θα συντονίζει και θα καθοδηγεί τις εποπτικές αρχές, ενώ ταυτόχρονα θα παρέχει διευκρινίσεις

σχετικά με δύσκολους τομείς σε σχέση με εκείνους που αφορούν κυρώσεις και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Θα αξιολογεί και θα διαχειρίζεται ακόμα τις καταγγελίες που υποβάλλονται κατά τους παρόχους διοικητικών υπηρεσιών ελέγχοντας παράλληλα και την επιβολή μέτρων σε όσους δεν συμμορφώνονται με τις απαιτούμενες υποχρεώσεις. Ο ΣΕΛΚ υποδεικνύει ακόμα όπως η αρμόδια αρχή που συσταθεί, διερευνά προβληματικές περιπτώσεις και τη δυνατότητα ανάληψης ποινικής δίωξης αυτεπάγγελα, όπου αυτό αιτιολογείται. Στόχος είναι, όπως σημειώνεται, η εμφύσηση εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας σε ξένους επενδυτές και σε διεθνείς αρχές καθώς η Κύπρος θα είναι αφενός εναρμονισμένη με καλές διεθνείς πρακτικές και, αφετέρου, θα προκύψουν σημαντικές συνέργειες μεταξύ όλων των εποπτικών φορέων.

Με την εισήγησή μας αυτή, όλες οι επιμέρους εποπτικές αρχές θα συνεχίσουν να εκτελούν τις αρμοδιότητές τους όπως πράττουν σήμερα, έχοντας έναν κεντρικό συντονιστικό φορέα στον οποίο θα απευθύνονται, προστίθεται από τον ΣΕΛΚ.

Οι δικηγόροι

Το ΥΠΟΙΚ φαίνεται να συμφωνεί τις ανησυχίες του ΠΔΣ σε σχέση με την παραβίαση του απορρήτου μεταξύ των δικηγόρων και των πελατών, όπως ανέφερε ο πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, Μιχάλης Βορκάς. Ως εκ τούτου, ανέφερε ο κ. Βορκάς, το ΥΠΟΙΚ φαίνεται ότι συμφωνεί ως προς την αρχική εισήγηση του ΠΔΣ να παραμείνει η εποπτεία των μελών-δικηγόρων στον Σύλλογο και να εποπτεύεται ο ΠΔΣ από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Για λόγους παραβίασης του απορρήτου του δικηγόρου και των πελατών του την εποπτεία των διοικητικών υπηρεσιών δεν μπορεί να την αναλάβει κάποιος άλλος εκτός από τον ΠΔΣ, τόνισε ο κ. Βορκάς στην «Κ». Είμαστε σύμφωνοι με την εγκαθίδρυση μιας ενιαίας εποπτικής αρχής, αρκεί το καθεστώς του ΠΔΣ ως εποπτική αρχή στους δικηγόρους να παραμείνει ως έχει, ξεκαθάρισε ο πρόεδρος του Συλλόγου.

Εξάλλου, η θέση του ΠΔΣ λαμβάνει υπόψη το πρωτογενές δικαίωμα προκειμένου να υπάρξει η σύσταση μιας συμβουλευτικής αρχής με μια ρητή πάντοτε αναγνώριση του απορρήτου του δικηγορικού επαγγέλματος, υπογράμμισε.

Αναφερόμενος στα οφέλη που θα προσκομίσει η Κύπρος από την ΕΕΑ, ο κ. Βορκάς είπε ότι θα προσδώσει εμπιστοσύνη στους ξένους οργανισμούς και στα φυσικά και νομικά πρόσωπα, ωστόσο απαιτείται καλός συντονισμός στις αποφάσεις και τις ενέργειες από την εκτελεστική εξουσία. Κρίνεται επιτακτική ανάγκη για την προστασία όλου του φάσματος των δραστηριοτήτων σε ό,τι αφορά την επικοινωνία μεταξύ των δικηγόρων και των πελατών τους, είπε καταληκτικά ο κ. Βορκάς.

Διαρθρωτικές αδυναμίες βλέπει το Δημοσιονομικό Συμβούλιο

Η **κυπριακή** οικονομία εμφανίζει σταθερά σημάδια ανθεκτικότητας, με ισχυρή ανάπτυξη, ανεργία που συνεχίζει να μειώνεται και σταδιακή ομαλοποίηση του πληθωρισμού, σύμφωνα με την τελική έκθεση του Δημοσιονομικού Συμβουλίου για το 2024. Παρά τη γενικά θετική εικόνα, το Δημοσιονομικό Συμβούλιο προειδοποιεί για διαρθρωτικές αδυναμίες και αυξημένους κινδύνους που απαιτούν προσεκτική διαχείριση.

Όπως αναφέρεται, τα δημόσια οικονομικά ενισχύονται από τη σταθερή πτώση του δημόσιου χρέους και τα πλεονάσματα που αναμένεται να διατηρηθούν έως το 2027. Ωστόσο, σημειώνει ότι οι προβλέψεις βασίζονται σε ένα εμπεδοποιημένο επενδυτικό πρόγραμμα που προϋποθέτει περικοπές δαπανών στα τελευταία έτη του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΜΔΠ) 2024-2027. Αυτή η στρατηγική ενέχει ρίσκα, όπως αναφέρεται, ειδικά το 2027, μια προεκλογική χρονιά με αυξημένες

πολιτικές πιέσεις. Επιπλέον, οι δημοσιονομικές υποχρεώσεις της Κύπρου επεκτείνονται έως το 2028, γεγονός που καθιστά απαραίτητη την αυστηρή συγκράτηση των καθαρών πρωτογενών δαπανών και μετά το τέλος του ΜΔΠ. Αν οι δαπάνες υπερβούν τα προβλεπόμενα όρια, υπάρχει κίνδυνος λήψης μέτρων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ανελαστικές δαπάνες

Σύμφωνα με την έκθεση, η πορεία των ανελαστικών δαπανών εξακολουθεί να είναι αιτία προβληματισμού, καθώς κινείται γύρω στο 60% των συνολικών δαπανών, με αύξησή τους στο 70% μέχρι το 2027, με αποτέλεσμα να περιορίζεται ο δημοσιονομικός «χώρος» για την άσκηση διακριτικών πολιτικών από πλευράς της εκτελεστικής εξουσίας.

Σημειώνει ότι οι δαπάνες προσωπικού παραμένουν η κύρια κατηγορία δαπανών, η οποία φτάνει στο 31,7% των συνολικών δαπα-

Απαραίτητη η αυστηρή συγκράτηση των καθαρών πρωτογενών δαπανών και μετά το τέλος του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου.

νων του κράτους μέχρι το 2027.

Σύμφωνα με την έκθεση οι αυξημένες ανελαστικές δαπάνες μειώνουν τον διαθέσιμο δημοσιονομικό χώρο για κοινωνικές και εθνικές ανάγκες, αυξάνοντας την ευαισθησία της οικονομίας σε εξωτερικούς κινδύνους. Αυτό καθιστά τη χώρα πιο ευάλωτη σε δυσμενείς εξελίξεις, τόσο οικονομικές όσο και κοινωνικές.

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο τονίζει την ανάγκη για έγκαιρη αντιμετώπιση των δομικών ανισορροπιών, ώστε να αποφευχθούν

πολιτικά και κοινωνικά επώδυνες αποφάσεις στο μέλλον.

Δημοσιονομική σταθερότητα

Το Δημοσιονομικό Συμβούλιο καταθέτει εισηγήσεις για τη βελτίωση της δημοσιονομικής εικόνας και τη διαχείριση των προκλήσεων. Όπως αναφέρει, η διατήρηση της πολιτικής που ακολουθεί το υπουργείο Οικονομικών, με έμφαση στην εγκράτεια στη διαχείριση των δημοσιονομικών δεικτών, αποτελεί βασικό στοιχείο για τη σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών. Παράλληλα, κρίνεται απαραίτητη η συγκράτηση της αύξησης στις ανελαστικές δαπάνες, οι οποίες πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τον μακροπρόθεσμο ρυθμό αύξησης των κρατικών εσόδων και όχι με τις βραχυπρόθεσμες επιδόσεις.

Στον προγραμματισμό δαπανών, είναι κρίσιμο να ληφθούν υπόψη οι αναδυόμενες ανάγκες για επενδυτικές δαπάνες τα επόμενα χρόνια. Η μείωση των μη παραγωγικών δαπανών, καθώς και

ο περιορισμός των ανελαστικών εξόδων, θα διασφαλίσουν την απαιτούμενη δημοσιονομική ευελιξία για την αντιμετώπιση νέων προκλήσεων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ενίσχυση της αίσθησης του κατεπείγοντος σχετικά με την πράσινη μετάβαση και τη διαχείριση των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή.

Παράλληλα, το Δημοσιονομικό Συμβούλιο επισημαίνει την ανάγκη υιοθέτησης συγκεκριμένων πολιτικών και δράσεων για τη μείωση των δαπανών από το 2026 έως το 2027. Ο προγραμματισμός των περικοπών θα πρέπει να ξεκινήσει νωρίς και να βασίζεται σε στοχευμένα μέτρα. Ο περιορισμός των ανελαστικών δαπανών, μαζί με την ψηφιακή μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας, θεωρούνται ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της διαχείρισης των δημοσίων πόρων.

Για να ενισχυθεί η διαφάνεια και η ακρίβεια στις δημοσιονομικές συζητήσεις, προτείνεται η επέ-

κταση του ΜΔΠ σε βάθος τετραετίας και η καταγραφή των καθαρών πρωτογενών δαπανών σύμφωνα με τους ορισμούς των νέων κανόνων οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ. Επίσης, κρίνεται απαραίτητο να τεθεί σε ισχύ ένα μορατόριουμ στις αυξήσεις δαπανών και στις ανακοινώσεις νέων πολιτικών ή επενδύσεων κατά την περίοδο μεταξύ της υποβολής και της τελικής ψήφησης του προϋπολογισμού.

Τέλος, ως ζήτημα προτεραιότητας αναδεικνύεται η δημιουργία μιας κεντρικής τράπεζας δεδομένων για την παρακολούθηση της εισροής ξένων επενδύσεων και επενδύσεων. Παράλληλα, προτείνεται η υιοθέτηση πολιτικών που ενισχύουν τη φυσική παρουσία ξένων επιχειρήσεων, βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και στήριζαν την ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς, μια αδυναμία που παραμένει κεντρική στην κυπριακή οικονομία.

Βιώσιμος τουρισμός, βιώσιμη χώρα

Πώς οι καύσωνες αλλάζουν τον κλάδο και τι ζητούν οι Έλληνες για να ζουν μαζί με 35 εκατομμύρια τουρίστες

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Η μεγάλη πλειονότητα των Ελλήνων και συγκεκριμένα το 67,3% συμφωνεί ότι ο τουρισμός είναι σημαντικός για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση. Παράλληλα όμως διατυπώνει και ανησυχίες για τις επιπτώσεις που έχει, τόσο στα ενοίκια και τις τιμές εν γένει όσο και στο περιβάλλον και τον χαρακτήρα των προορισμών. Πιστεύει έτσι πως χρειάζεται μια νέα ολοκληρωμένη στρατηγική για το μελλοντικό τουριστικό μοντέλο της χώρας, με προτεραιότητα τη βιωσιμότητα και την περιβαλλοντική ευαισθησία, την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και τον περιορισμό του μαζικού τουρισμού. Πρόκειται για τα ευρήματα πανελλαδικής έρευνας σε δείγμα 1.314 ατόμων που διενήργησε η aboutpeople για λογαριασμό του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, τα οποία παρουσιάστηκαν στο ετήσιο συνέδριό του.

Οι νέες τάσεις

Την ίδια ώρα μεταβάλλονται και τα κριτήρια επιλογής χρόνου και τόπου διακοπών των ξένων ταξιδιωτών, με την κλιματική αλλαγή να αποτελεί τη βασική αιτία για τις αλλαγές αυτές. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία του ινστιτούτου του Συν-

Οι ακραίες καιρικές συνθήκες, όπως η έντονη ζέστη το καλοκαίρι, οδηγούν σταδιακά σε επιμήκυνση της σεζόν, καθώς αυξάνονται τα ταξίδια την άνοιξη και το φθινόπωρο.

δέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τουρισμού, οι ακραίες καιρικές συνθήκες, όπως η έντονη ζέστη κατά τις περιόδους αιχμής, ωθούν ορισμένους επισκέπτες να ταξιδεύουν τους ψυχρότερους μήνες, επηρεάζοντας τα παραδοσιακά πρότυπα τουρισμού και τις εποχικές ροές εσόδων. Αυτό ωστόσο μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην επέκταση της σεζόν, όπως για παράδειγμα συνέβη φέτος, οπότε τα έσοδα Ιουλίου και Αυγούστου μειώθηκαν, αλλά τα έσοδα Σεπτεμβρίου αυξήθηκαν ισοποσο. Υπολογίζεται ότι σχεδόν το 30% των τουριστών είτε αποφεύγει προορισμούς με πολύ υψηλές θερμοκρασίες είτε επιλέγει προορισμούς με πιο ήπιες θερμοκρασίες.

Το ίδιο συμβαίνει και με τους προορισμούς που θεωρούνται πολυσύχναστοι. Δηλαδή, ολόενα

και μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών επιλέγει να επισκεφθεί είτε εναλλακτικούς προορισμούς είτε προορισμούς πρώτης γραμμής, αλλά όχι την περίοδο αιχμής. Σε αυτή την τάση συμβάλλει βεβαίως και η προσπάθεια εξοικονόμησης χρημάτων, αφού τυπικά τον Ιούλιο και τον Αύγουστο οι τιμές είναι πολύ υψηλότερες.

Σύμφωνα με την PwC και στοιχεία μελέτης του UN Global Tourism survey, που συλλέχθηκαν φέτος τον Σεπτέμβριο, οι προτιμήσεις και οι επιλογές των τουριστών διεθνώς επηρεάζονται σημαντικά και από παράγοντες που δεν αφορούν το τουριστικό προϊόν. Σημαντικό ρόλο παίζει το αυξημένο κόστος μεταφορών και διαμονής, το οικονομικό περιβάλλον, οι ελλείψεις προσωπικού, οι ακραίες καιρικές συνθήκες, οι καθυστερήσεις και τυχόν προβλήματα στα αεροδρόμια, η χαμηλή καταναλωτική εμπιστοσύ-

νη, ο πόλεμος στην Ουκρανία, ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή και άλλοι γεωπολιτικοί κίνδυνοι και τυχόν ταξιδιωτικοί περιορισμοί, όπως η υποχρέωση έκδοσης visa.

Το περιβάλλον

Οι Έλληνες, παράλληλα, σύμφωνα με την έρευνα της aboutpeople, εμφανίζονται πλέον συνειδητοποιημένοι πως απαιτούνται συγκεκριμένες πολιτικές και ενέργειες που θα συμβάλουν στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του τουρισμού. Σε ποσοστό 33,9% θεωρούν πως πρέπει να υπάρξει περιορισμός του αριθμού των τουριστών σε ευαίσθητες περιοχές, ενώ ένα 30,3% προτείνει και την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός. Το 29,1% ζητεί επενδύσεις σε πράσινες τουριστικές υποδομές, όπως οι ανανεώσιμες

πηγές ενέργειας, ενώ ένα ίδιο ποσοστό προτείνει πολιτικές για την ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα περιβάλλοντος. Η ενσωμάτωση βιώσιμων πρακτικών από τις επιχειρήσεις και η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου αναφέρονται επίσης ως μέτρα που απαιτούνται για να μειωθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του κλάδου. Στην ερώτηση κατά πόσον η Ελλάδα αντιμετωπίζει ζητήματα υπερτουρισμού ή όχι, «σίγουρα ναι» και «μάλλον ναι» απαντάει το 72,5%, ενώ το 24,9% δηλώνει «όχι» ή «μάλλον όχι».

Στις θετικές επιπτώσεις του τουρισμού στην Ελλάδα την πρώτη θέση με ποσοστό 42,4% καταλαμβάνει η δημιουργία θέσεων εργασίας και ακολουθούν η ενίσχυση της εθνικής οικονομίας (38,6%), η δυνατότητα εποχικής απασχόλησης (21,8%), η ανάπτυξη των τοπικών επιχειρή-

σεων (19,6%), η υποστήριξη των τοπικών κοινωνιών σε νησιά και σε απομονωμένες χερσαίες περιοχές (18,7%) και ακολουθούν η βελτίωση των υποδομών, η προβολή και η διατήρηση της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και η προσέλκυση επενδύσεων.

Τι θέλουν οι εργαζόμενοι

Η έρευνα της aboutpeople μέτρησε και τις απόψεις που υπάρχουν περί προβλημάτων που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν εργαζόμενοι στον τουριστικό τομέα. Ποσοστό 62,9% των ερωτηθέντων θεωρούν βασικό πρόβλημα τις υπερβολικές ώρες εργασίας, ενώ ένα 48,2% μιλάει για κακές συνθήκες εργασίας. Το 41,7% θεωρεί χαμηλές τις αμοιβές και ένα 23% κάνει λόγο για ανασφάλεια λόγω της εποχικότητας της απασχόλησης στον κλάδο. Κατά προτεραιότητα, λοιπόν, οι Έλληνες προτείνουν για τη βελτίωση των εργασιακών συνθηκών στον τουρισμό, τη μείωση των ωρών εργασίας, την αύξηση των μισθών, την καλύτερη ασφάλιση και παροχές, περισσότερους ελέγχους από τις αρμόδιες υπηρεσίες του κράτους, περισσότερες μόνιμες θέσεις και περισσότερες ευκαιρίες εκπαίδευσης και εξέλιξης.

Όσον αφορά τις φετινές επιδόσεις του τουρισμού, αλλά και τη σημασία του για την εθνι-

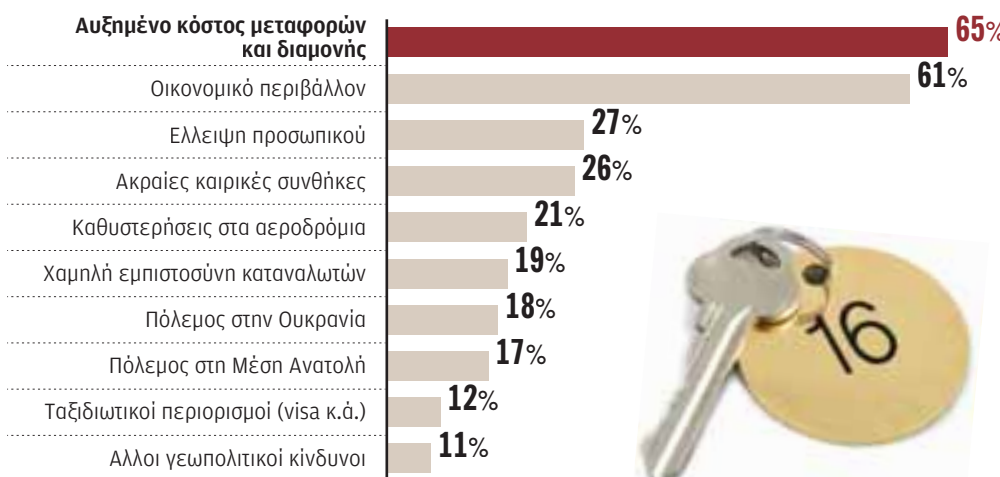
Το 33,9% των Ελλήνων ζητεί περιορισμό του αριθμού των τουριστών σε ευαίσθητες περιοχές, ενώ ένα 30,3% προτείνει την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Ποιες πιστεύουν οι Έλληνες ότι είναι οι αρνητικές επιπτώσεις από τον αυξανόμενο τουρισμό

ΠΗΓΗ: Πανελλαδική έρευνα, ΣΕΤΕ, aboutpeople, 7-9 Νοεμβρίου 2024

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΖΟΥΝ ΤΙΣ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ

ΠΗΓΗ: PwC

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Κρίσιμος ο χωροταξικός σχεδιασμός για νέες επενδύσεις

Το 2024 είναι η νέα χρονιά-ορόσημο για τον ελληνικό τουρισμό, με νέα υψηλά αφιξεις και εισπράξεις. Ωστόσο, σύμφωνα με τον πρόεδρο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) Γιάννη Παράσχη, σε καμία περίπτωση το μέλλον του ελληνικού τουρισμού δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο αν δεν γίνουν τα απαραίτητα βήματα για τη βέλτιστη διαχείριση των προορισμών, τη βελτίωση των υποδομών, την περαιτέρω προσέλκυση επενδύσεων, την αύξηση της απασχόλησης και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του τουριστικού προϊόντος.

Αυτά επισήμανε από το βήμα του ετήσιου συνεδρίου, θέτοντας στόχο «έναν βιώσιμο, ανταγωνιστικό και κοινωνικά υπεύθυνο τουρισμό, που θα μπορέσει να ανταπεξέλθει χρόνιες διαρθρωτικές αγκυλώσεις, σύγχρονες προκλήσεις όπως οι γεωπολιτικές εντάσεις και μα-

κροπρόθεσμα προβλήματα όπως η κλιματική κρίση». Το ζήτημα του χωροταξικού ήταν επίσης μεταξύ αυτών που αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια του ετήσιου συνεδρίου του ΣΕΤΕ, που έγινε αυτή την εβδομάδα. Ο πρόεδρος του ΣΕΤΕ υπογράμμισε πως «ο χωροταξικός σχεδιασμός είναι, ίσως, το πιο κρίσιμο αλλά και το πιο χρονίζον ζήτημα αναφορικά με την προσέλκυση επενδύσεων, την ασφάλεια δικαίου και την καταπολέμηση της παραβατικότητας στη δόμηση», προσθέτοντας ότι το καλοκαίρι έγινε ένα σημαντικό βήμα με την κατάθεση προς διαβούλευση του ειδικού χωροταξικού για τον τουρισμό. «Θεωρούμε πολύ σημαντικό αυτή τη φορά η προσπάθεια για την ψήφιση του χωροταξικού να μη μείνει στη μέση, καθώς ένα χωροταξικό με κάποιες ελλείψεις είναι καλύτερο από την έλλειψη χωροταξικού», τόνισε.

Στο θέμα της βιωσιμότη-

Στόχος είναι «ένας βιώσιμος, ανταγωνιστικός και κοινωνικά υπεύθυνος τουρισμός», λέει ο κ. Παράσχος.

Σε καμία περίπτωση το μέλλον του ελληνικού τουρισμού δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο αν δεν γίνουν τα απαραίτητα βήματα, τόνισε ο πρόεδρος του ΣΕΤΕ Γ. Παράσχος.

τας αναφέρθηκε εκτενώς και ο αντιπρόεδρος του ΣΕΤΕ, Αγάπη Σμπώκου, που είναι και επικεφαλής της πρωτοβουλίας «METRON Sustainable Tourism» για τη μετάβαση των τουριστικών επιχειρήσεων στην αειφορία. Η πρωτοβουλία παρακολουθεί πέντε βασικούς δείκτες: την κατανάλωση ενέργειας, την κατανάλωση νερού, την παραγωγή και διαχείριση αποβλήτων και τα εργασιακά και κοινωνικά θέματα. Τον Σεπτέμβριο τέθηκε σε πιλοτική λειτουργία η σχετική πλατφόρμα με τη συμμετοχή 50 επιλεγμένων επιχειρήσεων. Τα αρχικά συμπεράσματα αναφέρουν, μεταξύ άλλων, πως το ποσοστό εξ αυτών των επιχειρήσεων που μετρούν τις άμεσες και έμμεσες εκπομπές CO₂ είναι περίπου 80%, ενώ το ποσοστό αυτών που έχουν θέσει στόχο τον περιορισμό τους ανέρχεται στο 82,6%. Το ποσοστό εκείνων που καταγράφουν την κατανάλωση νερού ανέρχεται σε 86,7%

και εκείνων που έχουν συγκεκριμένες πολιτικές διαχείρισης αποβλήτων σε 69,6%. Επίσης, το 70% από αυτές τις 50 πρώτες επιχειρήσεις έχει διαδικασίες αξιολόγησης και εκπαίδευσης των εργαζομένων, ενώ το 73,3% έχει ολοκληρωμένη πολιτική και υποδομές ΑμεΑ. Οι επιχειρήσεις αυτές έχουν προσδιορίσει μόνες τους χρονοδιάγραμμα επίτευξης στόχων βελτίωσης των επιδόσεων τους, το οποίο θα επαληθεύεται από την πλατφόρμα σε τακτά χρονικά διαστήματα. «Το “METRON Sustainable Tourism” δεν είναι απλώς ένα ακόμη εργαλείο ή πρωτοβουλία του ΣΕΤΕ. Είναι και κάτι παραπάνω. Είναι μια υπόσχεση και μια δέσμευση ότι ο ελληνικός τουρισμός μπορεί και πρέπει να πρωτοπορεί, όχι μόνο στην ποιότητα της εμπειρίας που προσφέρει, αλλά και στον τρόπο που σέβεται τους ανθρώπους και το περιβάλλον», υπογράμμισε η Αγάπη Σμπώκου.

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τοποθέτησε την Ελλάδα για πρώτη φορά μεταξύ των χωρών, στις οποίες διακρίνει κινδύνους στην επίτευξη του στόχου της κοινωνικής σύγκλισης. Τον επόμενο χρόνο θα ετοιμάσει αναλυτική έκθεση για καθεμιά από τις 10 χώρες της κατηγορίας αυτής, που περιλαμβάνουν επίσης τις Βουλγαρία, Εσθονία, Ισπανία, Ιταλία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Κροατία και Λουξεμβούργο.

Τι προκάλεσε τη δυσάρεστη αυτή κατάταξη, που έγινε στο πλαίσιο των εκθέσεων του 2ου μέρους του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, την περασμένη Τετάρτη: μια επιδείνωση ή στασιμότητα σε επίπεδα μακριά από τον μέσο όρο της Ε.Ε. στους δείκτες της υπερβολικής επιβάρυνσης λόγω στέγασης, των ακάλυπτων αναγκών ιατρικής φροντίδας, του ποσοστού του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας, γενικά και ειδικά για τα παιδιά, της χαμηλής αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας, της εισοδηματικής ανισότητας.

Επίσης, στα μελανά σημεία των κοινωνικών δεικτών για την Ελλάδα καταγράφονται οι επίμονες προκλήσεις στην αγορά

Το κόστος στέγασης εκτινάχθηκε – Το ποσοστό του πληθυσμού που επιβαρύνεται υπερβολικά έφτασε στο 28,5%, έναντι 8,8% στην Ε.Ε.

εργασίας για τους νέους και τις γυναίκες, η χαμηλή και μειούμενη συμμετοχή των ενήλικων στη μάθηση.

Συνολικά, η εικόνα που προκύπτει για την Ελλάδα από τον πίνακα επιδόσεων στον κοινωνικό τομέα, στον οποίο βασίζεται η Κομισιόν, έχει πολλά μελανά σημεία. Είναι γεγονός ότι η χώρα έχασε πολύτιμο χρόνο και έκανε πολλά βήματα πίσω, εξαιτίας των μνημονίων.

Είναι επίσης πολύ πιθανόν ένα μέρος των δεικτών αυτών, όπως αυτός που αφορά το ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας, να επηρεάζεται αρνητικά από την αναλογικά μεγάλη φοροδιαφυγή. Όμως, από την άλλη, υπάρχουν πράγματι τομείς όπου τα κοινωνικά προβλήματα είναι διαρθρωτικά, όπως η χαμηλή συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, ή έχουν γίνει έντονα τα τελευταία χρόνια, όπως το υψηλό κόστος στέγασης. Είναι, επίσης, γεγονός ότι η απόσταση από το μέσο εισόδημα της Ε.Ε. παραμένει μεγάλη. Όπως είπε

χαρακτηριστικά ο επικεφαλής του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, καθηγητής Γιάννης Τσουκαλάς την περασμένη εβδομάδα, «η Ελλάδα χρειάζεται μια γενιά για να ορθοποδήσει».

Σε κάθε περίπτωση, αυτά τα

καθημερινά προβλήματα είναι που διαμορφώνουν την ατζέντα της πολιτικής ζωής όλο και περισσότερο, καθώς η χώρα απομακρύνεται από τις προτεραιότητες της πρώτης μεταμνημονιακής περιόδου, όπως η δημοσιονομική σταθεροποίηση, η κατάκτη-

ση της επενδυτικής βαθμίδας.

«Σ' ένα πλαίσιο υψηλού πληθωρισμού και μειωμένων κοινωνικών δαπανών ως ποσοστού του ΑΕΠ, η Ελλάδα αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και συμπερίληψης, με

τους περισσότερους δείκτες να υποδεικνύουν κρίσιμη κατάσταση», αναφέρει η έκθεση της Κομισιόν, που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Τι αναφέρει χαρακτηριστικά η έκθεση:

- Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις είναι αναποτελεσματικές. Μείωσαν το ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας μόνο κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι σχεδόν διπλάσιας αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην Ε.Ε.
- Το ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας μειώθηκε ελαφρώς (από το 29% το 2016 στο 26,1% το 2023), αλλά παραμένει αρκετά υψηλότερα από το 21,3% του μέσου όρου της Ε.Ε.
- Το κόστος στέγασης εκτινάχθηκε και το ποσοστό του πληθυσμού που επιβαρύνεται υπερβολικά από αυτό έφτασε το 28,5% το 2023, έναντι 8,8% κατά μέσον όρο στην Ε.Ε.
- Η ανισότητα σημείωσε μια μικρή επιδείνωση και το ποσοστό του πληθυσμού των δύο υψηλότερων εισοδηματικά δεκατημορίων ήταν 5,28 φορές υψηλότερο από αυτό των φτωχότερων δύο δεκατημορίων, έναντι 4,7 στην Ε.Ε.
- Στην αγορά εργασίας, η συμμετοχή αυξήθηκε μεν ελα-

Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση περιορίζεται στο 57,6% (έχοντας αυξηθεί μόνο κατά 1,7% το 2023).

φρώς, αλλά παραμένει χαμηλή στο 67,4% του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, έναντι 75,3% στην Ε.Ε. Ο στόχος που έχει θέσει η Ελλάδα είναι να φτάσει στο 71,1% το 2030. Τα πράγματα είναι χειρότερα για γυναίκες και νέους: Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών περιορίζεται στο 57,6% (έχοντας αυξηθεί μόνο κατά 1,7% το 2023), ενώ οι νέοι που δεν εργάζονται, αλλά ούτε σπουδάζουν αυξήθηκαν και είναι πλέον 15,9% το 2023, έναντι 11,2% στην Ε.Ε.

• Η σύγκλιση αργεί. Με έτος βάσης το 2008, το κατά κεφαλήν διαθέσιμο εισόδημα είναι στο 81,6% το 2023, έναντι 111,1% στην Ε.Ε.

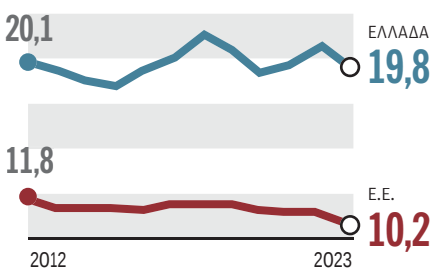
• Η κατάρτιση των ενηλικών πάσχει σοβαρά. Το ποσοστό ενηλικών που συμμετείχαν σε κάποιο είδους εκπαίδευση ή κατάρτιση ήταν 15,1% το 2022, από τα χαμηλότερα στην Ε.Ε. Οι βασικές δεξιότητες των Ελλήνων είναι από τις χαμηλότερες, αν και στις ψηφιακές δεξιότητες το ποσοστό είναι στο 52,4% κοντά στον μέσο όρο 55,6% της Ε.Ε.

Η υστέρηση του κοινωνικού κράτους

Μακριά από τον μέσο όρο της Ε.Ε. η Ελλάδα σε κρίσιμους δείκτες

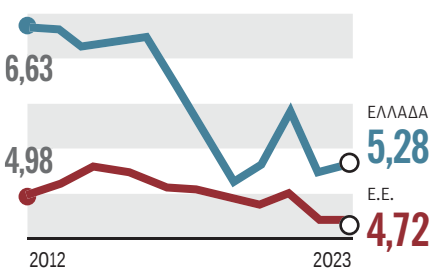
Κενό απασχόλησης λόγω φύλου

Διαφορά ποσοστών απασχόλησης μεταξύ φύλων (ποσοστιαίες μονάδες)

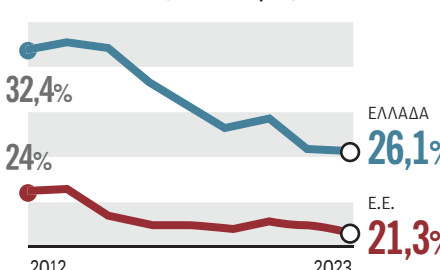
Εισοδηματική ανισότητα

Μερίδιο του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού σε σχέση με το φτωχότερο 20%

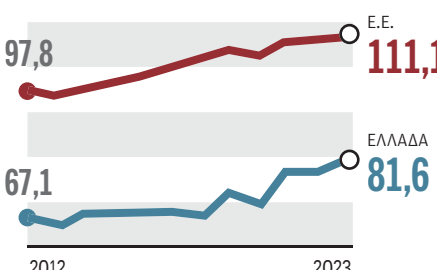
Σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού

(% πληθυσμού)

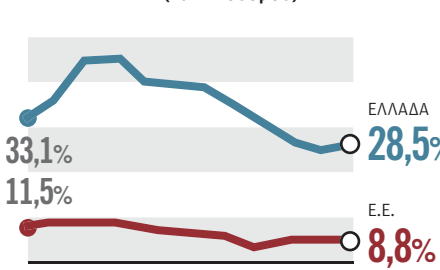
Διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών

(Κατά κεφαλήν, 2008=100)

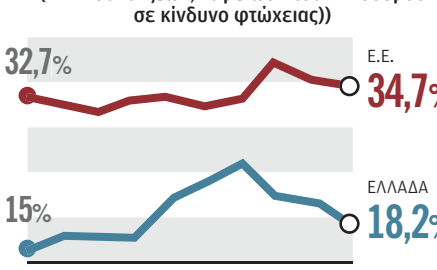
Υπερβολικό κόστος στέγασης

(% πληθυσμού)

Επίπτωση επιδομάτων στη μείωση της φτώχειας

(πλην συντάξεων, % μείωση του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας)

ΠΗΓΗ: Eurostat

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΑΠΟΨΗ

Οι χαμηλές επιδόσεις της κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΛΙΑΡΓΚΟΒΑ

Η πρόσφατη έκθεση της Κομισιόν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, σχετικά με τις επιδόσεις στον τομέα κοινωνικής πολιτικής (φτώχεια, ανισότητα, υπερβολική επιβάρυνση λόγω στέγασης, συμμετοχή στην αγορά εργασίας κ.λπ.) κατέταξε την Ελλάδα στην ομάδα των χωρών που διατρέχουν κίνδυνο στην κοινωνική σύγκλιση. Τα ευρήματα της έκθεσης δεν με εκπλήσσουν. Στο παρελθόν, πριν από την οικονομική κρίση, η κοινωνική πολιτική υλοποιούνταν από ένα, σχεδόν «χαοτικό» σε επίπεδο παρεμβάσεων, κατακερματισμένο και διευρυμένο ποσοτικά, σύστημα παροχών από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους. Κατά την περίοδο των –σταδιακά εφαρμοζόμενων– μεταρρυθμίσεων των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής της χώρας («μνημόνια»), και από το 2017 εντονότερα, η πολιτική άρχισε να εστιάζει στη συγκέντρωση και κωδικοποίηση των επιδομάτων, των δικαιούχων και των φορέων υλοποίησης με σκο-

πό να γίνει πιο αποτελεσματική.

Σήμερα, η άσκηση της κρατικής κοινωνικής πολιτικής υλοποιείται με τη χορήγηση δεκάδων επιδομάτων και την παροχή υπηρεσιών που απευθύνονται στους πολίτες της χώρας. Οι βασικοί υπεύθυνοι φορείς υλοποίησης της κοινωνικής πολιτικής στη χώρα (και της πλειονότητας των επιδομάτων στις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού) είναι οι οργανισμοί ΟΠΕΚΑ, ΔΥΠΑ και e-ΕΦΚΑ. Οι δαπάνες της γενικής κυβερνήσης για κοινωνικές παροχές στον κρατικό προϋπολογισμό κυμαίνονται από σχεδόν 35 έως 42 δις. ευρώ την τελευταία οκταετία (2015-2023), αποτελώντας το 20%-24% του ΑΕΠ, με τις δαπάνες για κοινωνική προστασία πλην συντάξεων να αποτελούν το 4%-6,6% του ΑΕΠ. Το σύστημα, παρά τις συνεχείς μεταρρυθμίσεις που έχουν γίνει στη διάρκεια της τελευταίας οκταετίας 2016-23, συνεχίζει να είναι πολύ κατακερματισμένο ως προς τις κατηγορίες και τον αριθμό των επιδομάτων, με σημαντική διασπορά των πόρων και συ-

χνά με μικρά στοχευμένα οφέλη, δεδομένου ότι το ποσοστό φτώχειας παραμένει εξαιρετικά υψηλό στην Ελλάδα.

Τα τελευταία χρόνια, η «επιδοματοποίηση» αποτέλεσε βασικό στοιχείο της άσκησης κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα. Ξεκίνησε στην περίοδο των μνημονίων και επεκτάθηκε σε αριθμό επιδομάτων, θέματα

Η «επιδοματοποίηση» παγιώνει τελικά τα νοικοκυριά σε χαμηλή ευημερία και τις επιχειρήσεις σε χαμηλή παραγωγικότητα.

και συνολικές αξίες. Η επί μακρόν διατήρησή της επηρεάζει τα κίνητρα για δημιουργία, δημιουργεί εθισμό στην εξάρτηση από το κράτος και, τελικά, παγιώνει τα νοικοκυριά σε χαμηλή ευημερία και τις επιχειρήσεις σε

χαμηλή παραγωγικότητα. Στον βαθμό που τα επιδόματα είναι αναγκαία, και πράγματι αυτό ισχύει συχνά, είναι κρίσιμο να έχουν όσο πιο καλή στόχευση γίνεται. Επίσης, ο μεγάλος αριθμός επιδομάτων δημιουργήσε στρεβλώσεις στον μηχανισμό των τιμών και ενδεχομένως να έδωσε λάθος μηνύματα σε καταναλωτές και παραγωγούς. Με το market pass, για παράδειγμα, το οποίο έπαιρναν οκτώ στους δέκα πολίτες, οι καταναλωτές θεωρούσαν ότι οι τιμές στα αγαθά είναι χαμηλότερες. Αντίστοιχα, οι παραγωγοί δεν είχαν κίνητρα να συνεχίσουν να συμπιέζουν τα κόστη τους, ή/και να στρέφουν το ενδιαφέρον τους στην παραγωγή διεθνών εμπορεύσιμων αγαθών από τη στιγμή που γνώριζαν ότι οι καταναλωτές συνεχίζουν την κατανάλωση. Έτσι όμως συντηρείται ο πληθωρισμός χωρίς να αντιμετωπίζεται το μείζον ζήτημα της αύξησης των εξαγωγών και, στον βαθμό που είναι εφικτό, της μείωσης των εισαγωγών.

Τα εισοδηματικά κριτήρια για τις παροχές του κοινωνικού κρά-

τους προφανώς και πρέπει να διατηρηθούν. Όμως, χρειάζεται παράλληλα ένα φορολογικό σύστημα που δεν θα δημιουργεί περισσότερα προβλήματα από όσα λύνει. Μια πρόταση προς αυτή την κατεύθυνση, που έχουμε επεξεργαστεί στο ΚΕΙΠΕ, είναι η έμμεση διαχείριση της εισοδηματικής ενίσχυσης των ευάλωτων στρωμάτων μέσω της αναδιάρθρωσης του επιπέδου ΦΠΑ στις διάφορες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών. Μια επανεκτίμηση των ποσοστών και των ειδών κατανάλωσης που περιλαμβάνονται σε καθεμία εκ των κατηγοριών που εμπεριέχονται στο «καλάθι» των τριών πρώτων εισοδηματικών δεκατημορίων, θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος των χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων και κατά συνέπεια στη μείωση της φτώχειας στην Ελλάδα.

Ο κ. Παναγιώτης Λιαργκόβας είναι πρόεδρος του ΚΕΠΕ και του Εθνικού Συμβουλίου Παραγωγικότητας και καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Αμερικανικές τράπεζες κατά της Fed για τα stress tests

Αμφισβητούν τη διαδικασία και ζητούν μεγαλύτερη διαφάνεια

Μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και κλαδικές ενώσεις τραπεζών των Ηνωμένων Πολιτειών κατέθεσαν μήνυση κατά της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ (Fed), υποστηρίζοντας ότι τα ετήσια τεστ αντοχής / stress tests παραβιάζουν τον νόμο.

Ειδικότερα, όπως αναφέρει σχετικό ρεπορτάζ του ειδησεογραφικού πρακτορείου Reuters, η μήνυση που κατατέθηκε στο περιφερειακό δικαστήριο των ΗΠΑ στο Κολόμπους του Οχάιο, υποστηρίζει ότι η πρακτική της Fed να προσδιορίζει το πόσο σθεναρά ανταποκρίνονται οι μεγάλες τράπεζες έναντι μιας υποθετικής οικονομικής αναταραχής και να ορίζει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις αναλόγως, δεν συμμορφώνεται προς την προβλεπόμενη διοικητική διαδικασία.

Στους ενάγοντες συμπεριλαμβάνονται το Ινστιτούτο Τραπεζικής Πολιτικής, το Εμπορικό Επιμελητήριο των ΗΠΑ και η Ένωση Αμερικανικών Τραπεζών. Η μήνυση σηματοδοτεί το πιο πρόσφατο παράδειγμα του τραπεζικού κλάδου, ο οποίος εμφανίζεται με περισσότερη τόλμη

να αμφισβητεί στο δικαστήριο τις εξουσίες των ρυθμιστικών αρχών. Κι αυτό συμβαίνει μετά τις πρόσφατες αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες θεσπίζουν νέους περιορισμούς στη διοικητική εξουσία. Τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους το Ανώτατο Δικαστήριο κατάφερε καιρίο πλήγμα στις διοικητικές και ρυθμιστικές αρχές στις οποίες υπάγονται οι τράπεζες. Σύμφωνα με απόφαση του ανέντρεψε προηγούμενη του 1984, η οποία προέβλεπε τον σεβασμό προς τις ομοσπονδιακές υπηρεσίες κατά την ερμηνεία των νόμων, που εφαρμόζουν. Το αποκαλούμενο «δόγμα Σέβρον» όριζε τα αμερικανικά δικαστήρια να σέβονται τις εύλογες ερμηνείες των αμερικανικών νόμων από τους αρμόδιους ομοσπονδιακούς οργανισμούς και υπηρεσίες, που θεωρούνταν ασφαείς.

Ο νόμος Ντοντ - Φρανκ του 2010, ο οποίος ψηφίστηκε μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και εξαιτίας αυτής, εν γένει απαιτεί από τη Fed να ελέγχει τους ισολογισμούς των

Η μήνυση που κατατέθηκε από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ενώσεις τραπεζών στο περιφερειακό δικαστήριο των ΗΠΑ στο Κολόμπους του Οχάιο υποστηρίζει ότι η πρακτική της Fed να προσδιορίζει το πόσο σθεναρά ανταποκρίνονται οι μεγάλες τράπεζες έναντι μιας υποθετικής οικονομικής αναταραχής και να ορίζει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις αναλόγως δεν συμμορφώνεται προς την προβλεπόμενη διαδικασία. Στη φωτογραφία, το κεντρικό κτίριο της Fed στην Ουάσινγκτον.

Καλούν την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ να δώσει στη δημοσιότητα και να θέσει σε διαβούλευση τα μοντέλα που χρησιμοποιεί.

τραπεζών. Εντούτοις, η ανάλυση της κεφαλαιακής επάρκειας, την οποία εκπονεί ως μέρος των δοκιμών ή το κεφάλαιο, το οποίο προκύπτει ότι πρέπει να θέσουν κατά μέρος έναντι αναταραχών, δεν είναι κατά νόμο κάτι υποχρεωτικό.

Συγκεκριμένα, οι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι καλούν την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ να δώσει στη δημοσιότητα και να θέσει σε διαβούλευση τα εμπιστευτικά μοντέλα που χρησιμοποιεί και αφορούν τη μέτρηση της απόδοσης των τραπεζών, καθώς και τις περαιτέρω λειπομέ-

ρειες των ετήσιων σεναρίων που καταρτίζει, για να ελέγξει τυχόν αδυναμίες τους. Οι αμερικανικοί χρηματοπιστωτικοί όμιλοι διευκρίνισαν πως στόχος τους δεν είναι να καταστρέψουν το πρόγραμμα διεξαγωγής των τεστ αντοχής, το οποίο προσφέρει την ετήσια αξιολόγηση της «υγείας» των μεγάλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων των ΗΠΑ. Πάντως, διατείνονται ότι θα πρέπει η όλη σχετική διαδικασία να χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη διαφάνεια και να ανταποκρίνεται στον σχολιασμό που θα προκύψει από τη δημόσια συζήτηση.

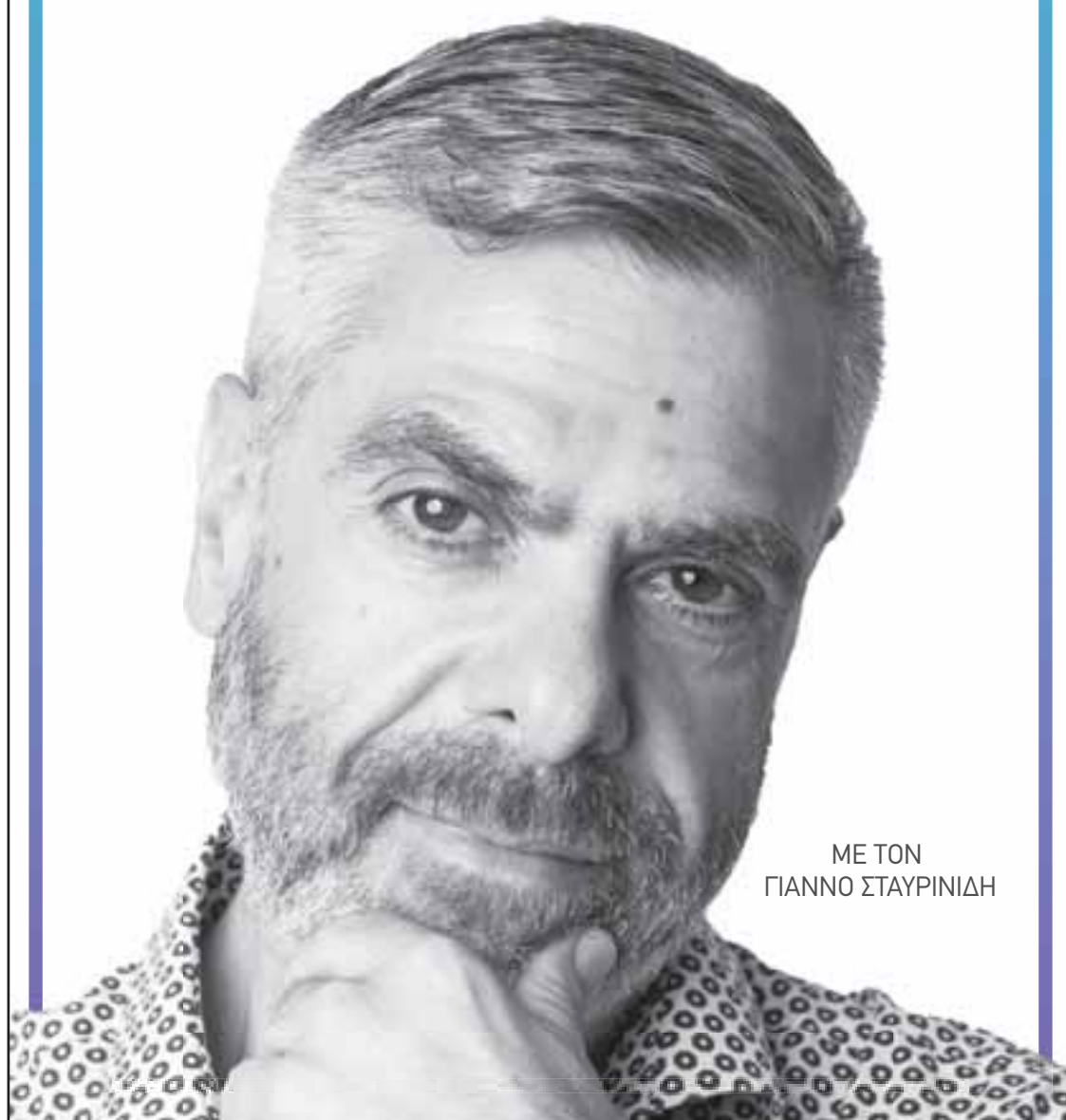
Από την πλευρά της, στις αρχές της εβδομάδας η Fed ανακοίνωσε σχέδια για παρόμοιες αλλαγές ενόψει των «στρες τεστ» του 2025, επικαλούμενη πρόσφατες νομικές εξελίξεις, αλλά ο κλάδος επέλεξε να προχωρήσει στην υποβολή της μήνυσης του. «Η αδιαφανής φύση αυτών των τεστ αντοχής υπονομεύει την αξία τους για την παροχή ουσιαστικών γνώσεων σχετικά με την ανθεκτικότητα των τραπεζών», δήλωσε, εν κατακλείδι, ο Ρομπ Νίκολς, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Αμερικανικής Ένωσης Τραπεζικών Στελεχών.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

BAILOUT

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ & POWER GAMES

ΜΕ ΤΟΝ
ΓΙΑΝΝΟ ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗ

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΜΕ ΑΠΟΨΗ

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Ανεβάζει ταχύτητα η βρετανική οικονομία

Αναμένεται να ενισχυθεί μέσα στην επόμενη 15ετία

Η **Βρετανία** αναμένεται να ενισχυθεί σημαντικά μέσα στην επόμενη 15ετία, προοπτική η οποία θα τη βοηθήσει να διατηρήσει τη θέση της μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου, σύμφωνα με μακροπρόθεσμες προβλέψεις από το Κέντρο Οικονομικών και Εταιρικών Ερευνών (CEBR).

Συγκεκριμένα, η Βρετανία και η Γαλλία θα παραμείνουν στην έκτη και έβδομη θέση αντίστοιχα μεταξύ των οικονομιών διεθνώς έως το 2039, καθώς η Γερμανία, η Ιταλία και η Ισπανία θα υποχωρούν στον πίνακα κατάταξης. Αυτήν την αρκετά αισιόδοξη εκτίμηση αναμένεται να χαιρετίσει ο Βρετανός πρωθυπουργός Κιρ Στάρμερ, ειδικά εφόσον τα πρόσφατα οικονομικά στοιχεία κατέδειξαν ότι η οικονομία δεν έχει αναπτυχθεί από τότε που η κυβέρνηση του Εργατικού Κόμματος ανέλαβε την εξουσία τον Ιούλιο.

Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία μείωσε την εκτίμηση της για τη μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος στο 0,0% την περίοδο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου εν συγκρίσει με την παλαιότερη για ανάπτυξη της τάξεως του 0,1%. Ο κ. Στάρμερ ελπίζει ότι τα σχέδιά του για επίτευξη ταχύτερης διαρκούς ανάπτυξης μέσα στους κόλπους της «Ομάδας των Επτά»,

μέσω μιας δέσμης επιθετικών μεταρρυθμίσεων, ανοικοδόμησης κατοικιών και δημοσίων επενδύσεων, θα αποδώσουν καρπούς ύστερα από μια δύσκολη εκκίνηση για τους Εργατικούς. Ωστόσο το CEBR επισήμανε ότι θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν εμπόδια στην πορεία της βρετανικής οικονομίας. «Αν κι αυτή η προοπτική είναι σαφώς καλύτερη από ό,τι για τις κύριες ομολόγους της στην Ευρώπη, όπως η Γαλλία και η Γερμανία, οι οποίες αναμένεται να διολισθήσουν, αυτό αποτυπώνει μια σχετικά φτωχότερη προοπτική για τις οικονομίες της Ευρωζώνης παρά την ισχυρή ανάπτυξη του Ηνωμένου Βασιλείου», ανέφερε το Κέντρο Οικονομικών και Εταιρικών Ερευνών (CEBR).

Το CEBR αναμένει ότι μέσα στα επόμενα 15 χρόνια η Βρετανία θα μειώσει το χάσμα με τη γερμανική οικονομία, η οποία εμφανίζει επί του παρόντος τις χειρότερες επιδόσεις. Η γερμανική οικονομία, η ισχυρότερη της Ευρώπης, αναμένεται να είναι 20% μεγαλύτερη από της Βρετανίας το 2039, σε σύγκριση με 31% σήμερα. Ομοίως, η Βρετανία θα ξεπεράσει τη Γαλλία και θα είναι 25% μεγαλύτερη με γνώμονα την οικονομική παραγωγή έως το 2039.

Παρά το γεγονός ότι το Κέντρο Οικονομικών και Εταιρικών Ερευνών προειδοποίησε ότι οι αυξήσεις φόρων, που προτείνονται από μέρος της κυβέρνησης των Εργατικών, θα σημαίνουν ασθενέστερη ανάπτυξη της παραγωγικής δραστηριότητας βραχυπρόθεσμα, ωστόσο αναμένει ότι ο ρυθμός αύξησης της τάσης της ανάπτυξης θα φθάσει στο 1,8% μακροπρόθεσμα. Επιπλέον, το Κέντρο εκτιμά ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα διατηρήσουν την πρωτοκαθεδρία τους ως η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, ανακόπτοντας τον ανταγωνισμό από την Κίνα. «Περιμένουμε ότι η Κίνα θα διεκδικήσει τελικά την πρώτη θέση ως παγκόσμια ηγέτιδα, αν και οι

Σύμφωνα με το Κέντρο Οικονομικών και Εταιρικών Ερευνών (CEBR) η προοπτική της Βρετανίας είναι σαφώς καλύτερη από ό,τι για τις κύριες ομολόγους της στην Ευρώπη, όπως η Γαλλία και η Γερμανία, οι οποίες αναμένεται να επιβαρύνουν. Ωστόσο τα στοιχεία δείχνουν μια σχετικά φτωχότερη προοπτική για τις οικονομίες της Ευρωζώνης, παρά την ισχυρή ανάπτυξη του Ηνωμένου Βασιλείου, σημειώνει το CEBR.

Θα ξεπεράσει τη Γαλλία και θα είναι 25% μεγαλύτερη με γνώμονα την οικονομική παραγωγή έως το 2039.

νών προειδοποίησε ότι οι αυξήσεις φόρων, που προτείνονται από μέρος της κυβέρνησης των Εργατικών, θα σημαίνουν ασθενέστερη ανάπτυξη της παραγωγικής δραστηριότητας βραχυπρόθεσμα, ωστόσο αναμένει ότι ο ρυθμός αύξησης της τάσης της ανάπτυξης θα φθάσει στο 1,8% μακροπρόθεσμα. Επιπλέον, το Κέντρο εκτιμά ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα διατηρήσουν την πρωτοκαθεδρία τους ως η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, ανακόπτοντας τον ανταγωνισμό από την Κίνα. «Περιμένουμε ότι η Κίνα θα διεκδικήσει τελικά την πρώτη θέση ως παγκόσμια ηγέτιδα, αν και οι

διαρθρωτικοί και δημογραφικοί περιορισμοί της υποδηλώνουν ότι μια τέτοια ηγεσία της θα έχει σύντομη διάρκεια», δήλωσε ο Σαμ Μίλεϊ, οικονομολόγος του CEBR και αρμόδιος του τμήματος των οικονομικών προβλέψεων.

Σύμφωνα με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, η Βρετανία προβλέπεται να ανέλθει στην 21η θέση, ακριβώς πίσω από τη Μάλτα, τη Γερμανία και τη Σουηδία. Το Λουξεμβούργο προβλέπεται να παραμείνει η κατά κεφαλήν πλουσιότερη χώρα στον κόσμο, ακολουθούμενη από την Ιρλανδία και την Ελβετία.

Επί του παρόντος, όμως, η βρετανική οικονομία δείχνει να απογοητεύει την κυβέρνηση των Εργατικών, η οποία εξασφάλισε την εκλογική νίκη, υποσχόμενη την αναεξήμανσή της.

Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία αναμένει μηδενική ανάπτυξη το τρίτο τρίμηνο και, συν τοις άλλοις, αναθεώρησε προς τα κάτω την εκτίμηση της για ανάπτυξη το δεύτερο τρίμηνο

στο 0,4% από το προηγούμενο 0,5%. Ο πρωθυπουργός Κιρ Στάρμερ και η υπουργός Οικονομικών του Ρέιτσελ Ρίβς προειδοποίησαν για την κακή κατάσταση της οικονομίας, όπως την παρέλαβαν από την προηγούμενη κυβέρνηση των Συντηρητικών, προτού ανακοινώσουν αυξήσεις φόρων για τις επιχειρήσεις στο πλαίσιο του προϋπολογισμού της 30ης Οκτωβρίου. Αναλυτές ανέφεραν ότι ο δυσόριστος τόνος της νέας κυβέρνησης υπάρχει κίνδυνος να επιβαρύνει την οικονομία, ενώ προσέθεσαν ότι οι αριθμοί υποδηλώνουν μηδενική ανάπτυξη στο σύνολο του δεύτερου εξαμήνου του έτους.

Μόλις την περασμένη εβδομάδα η Τράπεζα της Αγγλίας πρόβλεψε ότι η οικονομία δεν θα αναπτυχθεί το τέταρτο τρίμηνο. Ωστόσο διατήρησε αμετάβλητο το κόστος δανεισμού λόγω των κινδύνων που εξακολουθεί να εγκυμονεί ο πληθωρισμός. Ο Πολ Ντέιλς, διευθυντής οικον-

ομολόγος του Ηνωμένου Βασιλείου στην εταιρεία επιχειρηματικών συμβούλων Capital Economics, δήλωσε ότι η υποβάθμιση του ΑΕΠ προκλήθηκε εν μέρει από την ασθενέστερη ζήτηση για εξαγωγές, ενώ οι καταναλωτικές δαπάνες και οι επιχειρηματικές επενδύσεις στο εσωτερικό παρέμειναν ως είχαν. Μια ξεχωριστή έρευνα από τη Lloyds Bank έδειξε ότι η εμπιστοσύνη μεταξύ των επιχειρήσεων στη Βρετανία έπεσε στο χαμηλότερο επίπεδο του 2024 τον Δεκέμβριο. Τέλος, ο Άλβες Παλίτσα, οικονομολόγος της Ομοσπονδίας Βρετανικών Βιομηχανιών, είπε ότι τα στοιχεία «υποδηλώνουν ότι η οικονομία οδεύει προς το να επαληθεύσει το χειρότερο σενάριο, επειδή οι εταιρείες αναμένουν να μειώσουν τόσο την παραγωγή όσο και τις προσλήψεις, οι προσδοκίες για την αύξηση των τιμών εδραιώνονται, ενώ η ενίσχυση των εργοδοτικών εισφορών επιδείνωσε την αδύναμη ζήτηση».

Η Νορβηγία είναι η πιο έτοιμη χώρα στον κόσμο για συναλλαγές χωρίς μετρητά

Οι **σκανδιναβικές** χώρες είναι καλύτερα προετοιμασμένες από την υπόλοιπη Ευρώπη για ένα μέλλον χωρίς μετρητά, καθώς έχουν ήδη προσαρμοστεί και οι υποδομές, αλλά και ο κόσμος.

Αυτό προκύπτει από πρόσφατη ανάλυση της νορβηγικής πλατφόρμας χρηματοοικονομικών πληροφοριών Finansplassen, η οποία αξιολόγησε τον αριθμό των διαθέσιμων ATM και των τερματικών πληρωμών ανά 100.000 κατοίκους, το πλάφον στις ανέπαφες αγορές και τον αριθμό των χρηστών του online banking. Ειδικότερα, όσο λιγότερα ATM τόσο μικρότερη θεωρείται η εξάρτηση της χώρας από τα μετρητά, ενώ ο υψηλότερος αριθμός τερματικών POS σημαίνει ότι οι υποδομές εί-

ναι καλύτερες για ηλεκτρονικές συναλλαγές.

Η ανάλυση αυτή, η οποία βασίζεται μεταξύ άλλων σε στοιχεία από την Παγκόσμια Τράπεζα και τη Eurostat, καταλήγει ότι η Νορβηγία έχει τις καλύτερες συνθήκες για ένα μέλλον χωρίς μετρητά. Εμφανίζει έναν από τους χαμηλότερους αριθμούς ATM και περίπου 96% του πληθυσμού χρησιμοποιεί online banking. Στη δεύτερη θέση βρίσκονται η Φινλανδία και η Δανία, καθώς υπάρχουν περισσότερα ATM και λιγότερα τερματικά, αλλά και περίπου το ίδιο υψηλότατο ποσοστό των κατοίκων χρησιμοποιεί online banking. Τα δεκάδα συμπληρώνουν η Ολλανδία, η Σουηδία, η Ισλανδία, η Εσθονία,

η Λιθουανία, η Κύπρος και η Ελβετία, ενώ απεναντίας λιγότερο προετοιμασμένες για συστήματα χωρίς μετρητά είναι η Αρμενία, η Γεωργία και η Γερμανία. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην 21η θέση από τις 45 χώρες που εξετάστηκαν, ανάμεσα στην Ιταλία (20) και την Ουγγαρία (22). Σύμφωνα με την έρευνα, οι πέντε από τις δέκα κορυφαίες χώρες στις ψηφιακές πληρωμές είναι σκανδιναβικές. Όπως δήλωσε στο Euronews ο Ολε Πέτερσον, ειδικός προσωπικών οικονομικών της Finansplassen, οι σκανδιναβικές χώρες θεωρούν ιδιαίτερα χρήσιμα τα ψηφιακά συστήματα πληρωμών, διότι χάρη σ' αυτά μπορούν να ξεπεράσουν προκλήσεις, όπως οι αραιοκατοικημένες

περιοχές ή οι δύσκολες καιρικές συνθήκες που δυσχεραίνουν τις παραδοσιακές πληρωμές με μετρητά. Σύμφωνα με τον ίδιο, οι χώρες αυτές έχουν και μερικά ακόμη πλεονεκτήματα, καθώς έχουν υψηλή εμπιστοσύνη στους δημόσιους θεσμούς, αλλά και λίγους κατοίκους, με αποτέλεσμα να δοκιμάζονται ευκολότερα τέτοιου είδους πρωτοβουλίες.

Στη Νορβηγία συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη τράπεζα, η DNB, απηύθυνε έκκληση το 2016 να σταματήσει η χρήση των μετρητών, επικαλούμενη ανησυχίες για παράνομες δραστηριότητες, όπως ξέπλυμα μαύρου χρήματος. Περίπου την ίδια περίοδο οι Νορβηγοί άρχισαν να χρησιμοποιούν μαζί τα ψηφιακά και τα μετρητά.

Vipps MobilePay, ένα ψηφιακό πορτοφόλι, το οποίο έχει πλέον 11,5 εκατ. χρήστες σε Νορβηγία, Φινλανδία και Δανία.

Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι πρόσφατα η νορβηγική κυβέρνηση έκανε κινήσεις επιπλοκής στα μετρητά, διευκολύνοντας τις σχετικές πληρωμές. «Σε έναν ψηφιακό κόσμο μπορεί να είναι εύκολο να ξεχνάμε ότι υπάρχει μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων που δεν είναι online», δήλωσε η Εμίλι Ενγκερ Μελ, υπουργός Δικαιοσύνης και Εκτακτών Αναγκών της Νορβηγίας. Η διεύθυνση πολιτικής προστασίας της χώρας προτείνει σε όλους να έχουν κάποια μετρητά λόγω εντατικοποίησης των συστημάτων ψηφιακών πληρωμών στις κυ-

βερνοεπιθέσεις. «Ο κόσμος γύρω μας αποκτάει όλο και περισσότερα προβλήματα με πόλεμο, ψηφιακές απειλές και κλιματική αλλαγή. Πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι για παρατεταμένα μπλακ άουτ, προβλήματα στα συστήματα ή ψηφιακές επιθέσεις, οι οποίες οδηγούν στην αποτυχία των λύσεων για τις ψηφιακές πληρωμές», έχει δηλώσει η Μελ.

Σημειώνεται πως στη Δανία οι πληρωμές με μετρητά αποτελέσαν μόλις το 8% όλων των συναλλαγών το 2023. Βέβαια, ο Κρίστιαν Κέτελ Τόμσεν, επικεφαλής της κεντρικής τράπεζας της χώρας, έχει πει: «Παρότι η χρήση των μετρητών μειώνεται, εξακολουθούν να είναι απαραίτητα στην κοινωνία».

Στον Περσικό Κόλπο οι καλύτεροι φορολογικοί παράδεισοι

Για τους expats, δηλαδή τους εξειδικευμένους επαγγελματίες που αναζητούν καλύτερες συνθήκες και απολαβές μακριά από την πατρίδα τους, οι μισές από τις 10 κορυφαίες χώρες του κόσμου που θεωρούνται φορολογικοί παράδεισοι βρίσκονται στην περιοχή του Περσικού Κόλπου. Εκεί, ακόμη και με τον μέσο μισθό μπορεί κανείς να καλύψει με άνεση ενόικιο, λογαριασμούς και άλλα έξοδα στέγασης, έχοντας μάλιστα απόθεμα στο τέλος του μήνα.

Εκθεση της ασφαλιστικής εταιρείας William Russell επιδεικνύει να υπολογίσει σε ποιες από τις χώρες του πλανήτη που δεν έχουν φόρο εισοδήματος μπορεί κάποιος να μετεγκατασταθεί με το χαμηλότερο δυνατό κόστος, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις δαπάνες του νοικοκυριού, τον μέσο μισθό, ακόμη και το κόστος της πτήσης από Λονδίνο ή Νέα Υόρκη. Με ανώτατο βαθμό μετεγκατάστασης το 10, το Ομάν παίρνει 7,92 και κατακτά

την κορυφαία θέση της λίστας για το 2024: η μέση τιμή του τετραγωνικού μέτρου για την αγορά ενός διαμερίσματος είναι μόλις 108 ευρώ, ενώ το μέσο μηνιαίο ενοίκιο φτάνει στα 439 ευρώ. Επίσης, το κόστος ζωής για ένα μονοπρόσωπο νοικοκυριό αγγίζει τα 699 ευρώ και απαιτούνται επιπλέον 96 ευρώ για λογαριασμούς. Με τον μέσο μισθό στα 2.051 ευρώ, το κόστος της στέγης και της ζωής αγγίζει τα 1.234 ευρώ, με αποτέλεσμα να έχει κανείς πλεόνασμα 817 ευρώ κάθε μήνα.

Στη δεύτερη θέση της λίστας με τις πιο προσιτές χώρες για τους expats βρίσκεται το Κουβέιτ με 6,49. Το κόστος ζωής ανέρχεται στα 720 ευρώ τον μήνα και οι λογαριασμοί στα 45 ευρώ. Το ενοίκιο φτάνει κατά μέσον όρο τα 721 ευρώ, ενώ ο μέσος μισθός είναι στα 2.552 ευρώ, αφήνοντας πλεόνασμα 1.066 ευρώ τον μήνα.

Στην τρίτη θέση βρίσκεται το Μπαχρέιν με 6,36. Πρόκειται για τη δεύτερη φθηνότερη χώρα σε

ό,τι αφορά την αγορά ενός διαμερίσματος, με το μέσο κόστος στα 161 ευρώ ανά τετραγωνικό. Το Μπαχρέιν είναι επίσης ο φθηνότερη χώρα σε ό,τι αφορά το κόστος ζωής (788 ευρώ) και τους λογαριασμούς (116 ευρώ). Με μέσο ενοίκιο 721 ευρώ και μέσο μισθό ελαφρώς χαμηλότερο από τις 2.000 ευρώ, μένουν επιπλέον 302 ευρώ τον μήνα.

Στην τέταρτη θέση βρίσκονται τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, τα οποία γίνονται όλο και πιο δημοφιλείς προορισμός για expats. Το μηνιαίο κόστος ζωής υπολογίζεται περίπου στα 893 ευρώ και ο μέσος καθαρός μισθός στα 3.232 ευρώ. Σύμφωνα με την έκθεση, το μέσο ενοίκιο στα ΗΑΕ είναι 945 ευρώ, αφήνοντας πλεόνασμα 1.237 ευρώ κάθε μήνα.

Δημοφιλείς προορισμοί διακοπών, όπως οι Μαλδίβες και οι Μπαχάμες επίσης βρίσκονται ανάμεσα στους φθηνότερους φορολογικούς παραδείσους. Οι Μαλδίβες κατακτούν την έκτη

θέση στην έκθεση της William Russell με βαθμολογία 5,32, καθώς έχουν το τρίτο χαμηλότερο ενοίκιο (689 ευρώ) και κόστος ζωής (735 ευρώ). Ωστόσο, εάν παίρνει κανείς τον μέσο μισθό (μόλις 861 ευρώ), δεν αρκεί να καλύψει τις ανάγκες του, αφήνοντας έλλειμμα 701 ευρώ τον μήνα.

Στην όγδοη θέση βρίσκονται οι Μπαχάμες, όπου επίσης ο μέσος μισθός δεν καλύπτει τα έξοδα του μήνα. Το κόστος ζωής φτάνει τα 1.294 ευρώ και απαιτούνται επιπλέον 1.044 ευρώ για το ενοίκιο, ενώ ο καθαρός μισθός ανέρχεται σε 1.729 ευρώ.

Το Μονακό είναι η μοναδική ευρωπαϊκή χώρα στη λίστα και ισοβαθμεί με τις Μπαχάμες. Έχει τον υψηλότερο μέσο μισθό ανάμεσα στις χώρες που εξετάστηκαν, στα 6.718 ευρώ. Παράλληλα όμως εμφανίζει και το υψηλότερο ενοίκιο (4.623 ευρώ τον μήνα) και το υψηλότερο κόστος ζωής (1.977 ευρώ).

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Γνωστοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 25 του Περί Ακινήτου Ιδιοκτησίας (Διακατοχή, Εγγραφή και Εκτίμηση) Νόμου Κεφ. 224, ότι συμφωνήθηκε να πωληθεί το μερίδιο ή συμφέρον στα ακίνητα που αναφέρονται πιο κάτω

Δήλωση Μεταβίβασης: 1/Π/5639/2024

Πωλητής/τές:

ΖΟΡΛΑΚΚΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΠΕΤΡΑΣ 28, 2324 ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, ΛΑΚΑΤΑΜΕΙΑ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Αγοραστής:

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΧΡΥΣΤΑΛΛΑ

ΑΝΔΡΕΑ ΑΒΡΑΑΜΙΔΗ 10, 2024 ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ

& ΑΓΙΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ, ΣΤΡΟΒΟΛΟΣ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Ακίνητο:

Αρ. Εγγραφής: 0/10058

Φύλλο/Σχέδ./Τμήμα/Τεκ./Κλίμ.: 29/53/0/334/5

Είδος Ακινήτου: ΧΩΡΑΦΙ

Υποδιοκτησίες: ΕΛΙΕΣ (2)

Εμβαδό τ.μ.: 3345

Γεωγραφική Περιοχή: ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΜΙΤΣΕΡΟ,

Τοποθεσία: ΑΓΙΑΣΜΑΤΑ

Μεταβιβ. Μερίδιο στο Ακιν.: 1/2

Ποσό Πώλησης: €2.000,00

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα ακίνητα ενδέχεται να υπόκεινται σε Φ.Π.Α., ο οποίος δεν συμπεριλαμβάνεται στο ποσό πώλησης.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Ο χρόνος είναι χρήμα για Honda και Nissan

Του ΑΝΤΟΝΙ ΚΙΟΥΠΙ / REUTERS

Η Honda και η Nissan προσβλέπουν σε μεγάλα οφέλη από την πιθανή συγχώνευσή τους, ούτως ώστε να δημιουργήσουν τον τρίτο μεγαλύτερο όμιλο αυτοκινήτων στον κόσμο. Εντούτοις, ο σκληρός ανταγωνισμός από την πλευρά της Κίνας εγείρει ερωτήματα σχετικά με το εάν δύνανται να κάνουν τη σύμπραξή τους να λειτουργήσει εγκαίρως. Οι ιαπωνικές αυτοκινητοβιομηχανίες δόλωσαν ότι θα ξεκινήσουν επίσημες συνομιλίες για τη συγχώνευση, των οποίων το αποτέλεσμα είναι αβέβαιο και εξαρτάται από το εάν θα ανακάμψει η προβληματική Nissan. Στόχος είναι να ολοκληρώσουν τη συμφωνία μέχρι τον Αύγουστο του 2026. Ο μικρότερος συνεργάτης της Nissan, η Mitsubishi Motors, θα αποφασίσει μέχρι τον Ιανουάριο εάν θα συμμετάσχει.

Πρέπει να επισπεύσουν τη συγχώνευση για να αντιμετωπίσουν, κυρίως, τους Κινέζους ανταγωνιστές τους.

Οι αυτοκινητοβιομηχανίες στοχεύουν να συντελεστούν συνεργασίες πάνω από 1 τρισ. γιεν (6,4 δισ. δολάρια), αξιοποιώντας μια κοινή πλατφόρμα, το κοινό πλαίσιο έρευνας και ανάπτυξης και τις κοινές προμήθειες. Ο στόχος των λειτουργικών κερδών τους άνω των 3 τρισ. γιεν αντιπροσωπεύει αύξηση 54% σε σχέση με τα αθροιστικά τους έσοδα το 2023. Ωστόσο, ο πλήρης αντίκτυπος των συνεργασιών δεν είναι πιθανό να γίνει αισθητός παρά μόνο μετά το 2030, δήλωσε ο διευθύνων σύμβουλος της Honda, Τοσιζίρο Μίμπε. Οι εταιρείες πρέπει να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους με γνώμονα την αντιμετώπιση των Κινέζων αντιπάλων τους, όπως δήλωσε, ειδάλλως θα δεχθούν «χτυπήματα».

Οι αναλυτές αμφιβάλλουν αν έχουν τόσο πολύ χρόνο. Το μεγαλύτερο άμεσο εμπόδιο και για τους δύο μπορεί να είναι η ίδια η σειρά των μοντέλων τους. Καμιά δεν είναι ιδιαίτερα δυνατή στα ηλεκτροκίνητα αμάξια. As σκεφθούμε πως η Nissan, αν

και ήταν από νωρίς πρωτοπόρος με το μοντέλο Leaf, αργότερα ανέκρουσε πρύμναν. Ένα νέο ηλεκτρικό μοντέλο της, ονόματι Ariya, υποτίθεται πως θα λειτουργούσε ως το αντίπαλον δέος στο Model Y της Tesla, αλλά υπήρξαν εμπόδια στην παραγωγή του. Η Honda, από την άλλη πλευρά, έχει επικεντρωθεί περισσότερο στα υβριδικά και σε αντίθεση με τη Nissan προσφέρει τα μοντέλα της στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η ζήτηση για τα αυτοκίνητα έχει αυξηθεί. «Και οι δύο εταιρείες δεν διαθέτουν συναρπαστικές προσφορές ηλεκτροκίνητων μοντέλων και ο συνδυασμός τους θα εξακολουθήσει να βρίσκεται αντιμέτωπος με τα νέα μοντέλα με μπαταρίες, αλλά και με τις προκλήσεις που δημιουργούν η έρευνα και η ανάπτυξη αυτής της νέας τεχνολογίας», υπογράμμισε ο Βίνσεντ Σαν, ανώτερος αναλυτής της Morningstar. Μια τυποποιημένη πλατφόρμα οχημάτων θα δημιουργούσε συνεργασίες σε επίπεδο κόστους, αν και αυτές θα απαιτούσαν χρόνο για να αναπτυχθούν.

Στην Κίνα, τώρα, η στροφή προς τα ηλεκτροκίνητα αυτοκίνητα αποκαλύπτει πως το ενδιαφέρον των καταναλωτών επικεντρώνεται σε λειτουργίες σχετικά με το λογισμικό και την ίδια την ψηφιακή εμπειρία εντός οχήματος, τομέας όπου οι εγχώριες αυτοκινητοβιομηχανίες διαπρέπουν. Λόγου χάριν, η BYD και άλλες εταιρείες κατασκευάζουν ηλεκτρικά αμάξια και υβριδικά που κυκλοφορούν στους δρόμους της Κίνας φορτωμένα με καινοτόμο λογισμικό.

Τόσο η Honda όσο και η Nissan έχουν χάσει έδαφος στην Κίνα, στη μεγαλύτερη αγορά αυτοκινήτων παγκοσμίως, ενώ αμφότερες ρίχνουν το βάρος τους σε ΗΠΑ και Ιαπωνία. Αυτή η «σημαντική επικάλυψη» σημαίνει ότι η συγχώνευση δεν θα αποφέρει μεγάλα οφέλη όσον αφορά τη γεωγραφική διαφοροποίηση, είπε ο Ντιν Εντζο, ανώτερος αναλυτής της Moody's Ratings. Ωστόσο θα μπορούσε να τις βοηθήσει να αντιμετωπίσουν κάθε ενδεχόμενο αντίκτυπο από τους δασμούς στις εισαγωγές υπό τον νέο πρόεδρο των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ, τόνισε, τέλος, ο κ. Εντζο.

Εκρηξη δημοσίων εγγραφών στο χρηματιστήριο της Ινδίας

Ξεπέρασε την Κίνα και αποτελεί μετά τις ΗΠΑ τη 2η μεγαλύτερη κεφαλαιαγορά

Η Ινδία ξεπέρασε φέτος την Κίνα ως η κορυφαία αγορά της Ασίας για εισαγωγές εταιρειών στο χρηματιστήριο, καθώς οι ανοδικές τιμές των μετοχών πυροδότησαν μια έκρηξη στις αρχικές δημόσιες προσφορές.

Με κέντρο βάρους εταιρείες όπως η Swiggy, η Ινδία θα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη αγορά κεφαλαίων στον κόσμο μετά τις ΗΠΑ για πρώτη φορά, σύμφωνα με στοιχεία της Dealogic για το 2024. Το εθνικό χρηματιστήριο της Ινδίας θα είναι ο κορυφαίος προορισμός για τις κύριες εισαγωγές ανά αξία, πριν από το Nasdaq και το χρηματιστήριο του Χονγκ Κονγκ, όπως δείχνουν στοιχεία της KPMG. Οι εν λόγω κατατάξεις φανερώνουν μια μετατόπιση στα ασιατικά χρηματοοικονομικά καθ' όλη τη διάρκεια του 2024, καθώς η αυστηροποίηση των κανονισμών άρχιζε να θέτει εκτός παιχνιδιού την Κίνα.

Οι εταιρείες έσπευσαν να επωφεληθούν από τις υψηλές αποτιμήσεις μετά από ένα πολυετές «ράλι» στις μετοχές της Ινδίας, παρά τις ανησυχίες για το εάν η αγορά μπορεί να αντιμετωπίσει μια οικονομική επιβράδυνση. «Ήταν μια από τις πιο έντονες περιόδους στην ιστορία των ινδικών κεφαλαιαγορών. Η Κίνα χρειάζεται πιθανώς να κάνει πολύ περισσότερα για να προσελκύσει πραγματικά με συνέπεια αυτή την επένδυση», επισημαίνει ο Β. Τζαγιασανκάρ, διευθύνων σύμβουλος της Kotak Investment Banking, η οποία εργάστηκε σε μερικές από τις μεγαλύτερες IPO της χώρας φέτος. Η αγορά έχει ενισχυθεί από τις «πολύ σταθερές» εγχώριες ροές της Ινδίας χάρη σε έναν σημαντικό «εκδημοκρατισμό επενδύσεων», καθώς τα νοικοκυριά διοχετεύουν όλο και περισσότερο χρήματα στις τοπικές αγορές μετοχών, προσέθεσε.

Η αξία των πρωτογενών και των δευτερογενών εισαγωγών στην ηπειρωτική Κίνα εν τω μεταξύ, η οποία το 2023 ήταν η μεγαλύτερη αγορά στον κόσμο, μειώθηκε περίπου κατά 86%, από 48 και πλέον δισ. δολάρια σε μόλις 7,5 δισ. δολάρια το 2024 μέχρι τις αρχές Δεκεμβρίου, σύμφωνα με την Dealogic.

Οι αναλυτές είπαν ότι η εξαθένωση της οικονομίας σε συνδυασμό με τις αυστηρές ρυθμίσεις για τις εισαγωγές εταιρειών επιβράδυνε τη ροή των κινεζικών εταιρειών που επιδιώκουν κάθε ενδεχόμενο αντίκτυπο από τους δασμούς στις εισαγωγές υπό τον νέο πρόεδρο των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ, τόνισε, τέλος, ο κ. Εντζο.

Η επιβράδυνση IPO της Κίνας ήταν σύμφωνη με τους στόχους της πολιτικής του Πεκίνου, λέει η Σκάρλετ Λιου, αναλύτρια μετοχών και παραγώγων της Apac της

Το εθνικό χρηματιστήριο της Ινδίας θα είναι ο κορυφαίος προορισμός για τις κύριες εισαγωγές ανά αξία, πριν από το Nasdaq και το χρηματιστήριο του Χονγκ Κονγκ, όπως δείχνουν στοιχεία της KPMG.

Οι εταιρείες έτρεξαν να επωφεληθούν από τις υψηλές αποτιμήσεις μετά από ένα πολυετές «ράλι» στις μετοχές της Ινδίας.

BNP Paribas, κάνοντας λόγο για μια ρυθμιστική προσπάθεια να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ της πρωτογενούς και της δευτερογενούς αγοράς. Το Χονγκ Κονγκ, ο υπεράκτιος οικονομικός κόμβος της Κίνας, σημείωσε σχετική αύξηση στη δραστηριότητα άντλησης μετοχών σε περισσότερα από 10 δισ. δολάρια έως τον Δεκέμβριο από 6 δισ. δολάρια το 2023, συμπεριλαμβανομένων ορι-

σμένων μεγάλων συναλλαγών, όπως η εταιρεία ηλεκτρονικών ειδών Midea που συγκέντρωσε περισσότερα από 4 δισ. δολάρια. Το Χονγκ Κονγκ, λένε παράγοντες της αγοράς, θα συνεχίσει να επωφελείται ως τόπος εισαγωγής στο χρηματιστήριο για εταιρείες της ηπειρωτικής Κίνας.

«Η Ινδία, η οποία είχε μεγάλο όγκο σχετικά μικρότερων συμφωνιών το 2024, έχει ενισχυθεί από εταιρείες που επιδιώκουν να αντλήσουν κεφάλαια, ενώ οι αποτιμήσεις παραμένουν στα ύψη.

Ομως, καθώς η ταχεία ανάπτυξη του πιο πολυπληθούς έθνους του κόσμου επιβραδύνεται, με τις εταιρείες να αναφέρουν αδύναμα κέρδη και την αύξηση του ΑΕΠ να μειώνεται απότομα στο 5,4% το τρίτο τρίμηνο –το χαμηλότερο ποσοστό εδώ και σχεδόν δύο χρόνια–, οι ξένοι διαχειριστές χαρτοφυλα-

κίου παραμένουν προσεκτικοί στην αγορά μετοχών του. Απόσπραν περισσότερα από 11 δισ. δολάρια από τις μετοχές της Ινδίας τον Οκτώβριο, μια μηνιαία έξοδος-ρεκόρ, καθώς και άλλα 2,5 δισ. δολάρια τον Νοέμβριο.

Οι επενδυτές πάντως διατηρούν ανοδικές προοπτικές απέναντι στην Ινδία, ενώ προειδοποιούν ότι η σχετική ανάπτυξη της μπορεί να επισκιαστεί από μια μεγαλύτερη επιστροφή στις ΗΠΑ και αλλού. «Παγκοσμίως αναμένουμε ότι η δραστηριότητα της αγοράς IPO θα ομαλοποιηθεί το 2025 και θα δούμε αύξηση σε όγκους ειδικά στις ΗΠΑ και την Ευρώπη και πιθανώς και εκτός Κίνας. Δεν θα με εξέπληττε ωστόσο αν η Ινδία συνεχίσει να αναπτύσσεται», δήλωσε ο Γκάρεθ Μακάρτνεϊ, παγκόσμιος συνεπικεφαλής των κεφαλαιαγορών μετοχικού κεφαλαίου της UBS.

Το 60% των εσόδων της Sony είναι πλέον από την ψυχαγωγία

Έχοντας διανύσει 78 έτη πορείας στον χώρο των ηλεκτρονικών, η Sony, η εταιρεία που λάνσαρε το Walkman και το PlayStation, δίνει αγώνα για να επιστρέψει στην κεφαλαιοποίηση που απολάμβανε τον καιρό που ο Μπιλ Κλίντον ήταν πρόεδρος των ΗΠΑ και η ίδια ετοιμαζόταν να κυκλοφορήσει το PlayStation 2. Με απλά λόγια, 25 χρόνια πριν.

Η εταιρεία αποτελούσε επί μακρόν σύμβολο των ηλεκτρονικών ειδών ευρείας κατανάλωσης. Ομως έχασε σε μεγάλο βαθμό την επανόσταση των κινητών τηλεφώνων, και ενώ το PlayStation ήταν κερδοφόρο, το κόστος παραγωγής για άλλα ηλεκτρονικά είδη αυξήθηκε, ενώ η ζήτηση εξασθένησε.

Σε αναζήτηση τρόπων για να βγει από το τέλμα, η Sony στρέφεται στις ευκαιρίες που προκύπτουν στο streaming, αλλάζοντας προσανατολισμό, από μια παλαιά εταιρεία καταναλωτικών ηλεκτρο-

Η αλλαγή πορείας της εταιρείας ώστε να επιστρέψει στην κεφαλαιοποίηση που είχε 25 χρόνια πριν.

νικών σε μια εταιρεία πρωτότυπου περιεχομένου και ψυχαγωγίας.

Μάλιστα φαίνεται ότι η στρατηγική αυτή αποδίδει: Τα τελευταία τρία χρόνια, η μετοχή της Sony έχει αρχίσει να ξεφεύγει από μια πτώση δεκαετιών. Η τιμή της μετοχής της στην Ιαπωνία έκλεισε πρόσφατα στα υψηλότερα επίπεδα από τον Μάρτιο του 2000, σηματοδοτώντας την εμπιστοσύνη της αγοράς στην ικανότητα της εταιρείας να εξελίξει το χαρτοφυλάκιο παιχνιδιών της και να κατευθυνθεί προς την ψυχαγωγία, δήλωσε στο CNN ο Damian Thong, ανα-

Η τιμή της μετοχής της Sony στην Ιαπωνία έκλεισε πρόσφατα στα υψηλότερα επίπεδα από τον Μάρτιο του 2000.

λυτής μετοχών της Macquarie. Ο όμιλος Sony, η τρίτη μεγαλύτερη εταιρεία της Ιαπωνίας βάσει της κεφαλαιοποίησής της, έχει αλλάξει πορεία, καινοτομώντας στον τομέα των παιχνιδιών πέρα από τις κονσόλες και πραγματοποιώντας εξαγωγές για να επεκτείνει την πνευματική της ιδιοκτησία. Η Sony εξαγόρασε το 2021 την εταιρεία παραγωγής anime Crunchyroll και το 2022 απέκτησε την αμερικανική εταιρεία βιντεοπαιχνιδιών Bungie έναντι 3,6 δισ. δολαρίων.

Εκτός από τη Sony Interactive Entertainment, η οποία κατασκευάζει το PlayStation, ο κολοσσός Sony Group περιλαμβάνει επίσης τη Sony Pictures, η οποία παράγει ταινίες όπως η σειρά Spider-Man, και τη Sony Music, η οποία περιλαμβάνει την Columbia Records.

Στους στόχους της εταιρείας είναι να ξεκλειδώσει συνέργειες μεταξύ των θυγατρικών της για

την παραγωγή πρωτότυπου ψυχαγωγικού περιεχομένου για τους καταναλωτές. Επιβράβευση αυτής της τακτικής είναι η κατάκτηση οκτώ βραβείων prime time στα 75α βραβεία Emmy τον Ιανουάριο, για την τηλεοπτική σειρά «The Last of Us». Χωρίς δικό της δίκτυο streaming, η παραχώρηση των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας και του πρωτότυπου περιεχομένου της αποτελεί μέρος της στρατηγικής της Sony για να ανταγωνιστεί τους γίγαντες της συνδρομητικής τηλεόρασης όπως το Netflix, η Disney και η Amazon.

Κατά το τελευταίο οικονομικό έτος που έληξε τον Μάρτιο, η μονάδα ψυχαγωγίας της Sony, η οποία περιλαμβάνει μουσική, ταινίες και παιχνίδια, αντιπροσώπευε το 60% των συνολικών εσόδων, ποσοστό διπλάσιο σε σχέση με μια δεκαετία πριν, όταν η επιχείρηση ψυχαγωγίας αντιπροσώπευε μόλις το 30% των συνολικών εσόδων.

Του ΘΑΝΟΥ ΤΣΙΡΟΥ

Το 2024 φεύγει, με τις τιμές πώλησης των ακινήτων να φτάνουν μια ανάσα από το ιστορικό υψηλό, τα ενοίκια να αναπτύσσουν τη μεγαλύτερη ταχύτητα αυξήσεων από το ξέσπασμα της πληθωριστικής κρίσης και τις επενδύσεις στο real estate ν' αυξάνονται μεν αλλά να παραμένουν στο 20%-25% αυτών που καταγράφονταν την 3ετία 2006-2008. Αυτές οι επιδόσεις εντείνουν ακόμη περισσότερο το λεγόμενο «στεγαστικό πρόβλημα», το οποίο αποτυπώνεται σε δύο δείκτες: περαιτέρω υποχώρηση του ποσοστού ιδιοκατοίκησης, το οποίο για πρώτη φορά πέφτει κάτω από το 70%, αλλά και σε καταγραφή υψηλότερου ποσοστού του οικογενειακού εισοδήματος που πρέπει να διατεθεί για την κάλυψη των στεγαστικών αναγκών. Το ερώτημα είναι αν το 2025 θα καταγραφεί αντιστροφή της τάσης. Η κυβέρνηση ενεργοποιεί ταυτόχρονα πέντε εργαλεία: Επιδοτούμενα στεγαστικά δάνεια, περιοριστικά μέτρα για τις βραχυχρόνιες μισθώσεις, φορολογικές ελαφρύνσεις για τις μακροχρόνιες μισθώσεις, οικονομικές ενισχύσεις για την ενεργειακή αναβάθμιση ακινήτων και παρεμβάσεις για τη μείωση των λεγόμενων «κλειστών» (ανεκμετάλλευστων) ακινήτων. Στόχος, σε ένα περιβάλλον μείωσης επιτοκίων, οι οποίες αυξήσεις καταγράφουν είτε στις τιμές πώλησης των

Αγώνας δρόμου για να αυξηθεί η προσφορά στέγης

Τα εργαλεία που ενεργοποιεί η κυβέρνηση ώστε να αντιστραφεί η τάση αύξησης στις τιμές πώλησης των ακινήτων και στα ενοίκια

ακινήτων είτε στα ενοίκια, να μην είναι μεγαλύτερες από τις αυξήσεις των εισοδημάτων, καθώς κάτι τέτοιο θα επιδεινωνε ακόμη περισσότερο την κατάσταση. Το ετήσιο ποσοστό αύξησης των ενοικίων κύριας κατοικίας διαμορφώθηκε στο 7,5% μέσα στο 2024. Είναι το υψηλότερο ποσοστό από το 2021. Οι ανανεώσεις των παλαιών μισθωτηρίων συμβολαίων γίνονται σε ολόένα και υψηλότερες τιμές. Έτσι, ο σχετικός δείκτης κινείται σε ολόένα και υψηλότερα επίπεδα, κάτι που αναμένεται να συνεχιστεί και το 2025. Η πορεία των ενοικίων είναι άμεσα συνδεδεμένη με την τιμή

πώλησης των ακινήτων. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος δείχνουν ότι ο μέσος δείκτης απέχει πλέον μια ανάσα από τα ιστορικά υψηλά επίπεδα τιμών. Το γ' τρίμηνο του 2024 διαμορφώθηκε στις 100,9 μονάδες, τιμή υψηλότερη κατά 49% σε σχέση με τα επίπεδα του 2020 και χαμηλότερη μόλις κατά 1,27% σε σχέση με τα ιστορικά υψηλά του δείκτη που καταγράφηκαν την περίοδο 2007-2008. Ποιος δείκτης δεν έχει ακολουθήσει; Αυτός των επενδύσεων στις κατοικίες. Η πολυετής πτώση κατά την περίοδο της κρίσης έφερε την επενδυτική δραστηριότητα της

κτηματαγοράς από τα 20-25 δισ. ευρώ του 2006-2007 (σ.σ. 24,84 δισ. ευρώ είναι το ιστορικό υψηλό και καταγράφηκε από την ΕΛΣΤΑΤ το 2007) στο μόλις 1 δισ. ευρώ το 2017. Τα τελευταία χρόνια καταγράφεται άνοδος, ωστόσο και πάλι η ετήσια επίδοση ανέρχεται στα 5-5,5 δισ. ευρώ. Οι επενδύσεις –είτε μιλάμε για ανέγερση νέων κτιρίων είτε για ανακαίνιση υφισταμένων– αποτελούν αναγκαία συνθήκη για να αυξηθεί η προσφορά ακινήτων και να συγκρατηθούν οι τιμές. Για το 2025 η κυβέρνηση επιχειρεί να παρέμβει προς αυτή την κατεύθυνση με μια σειρά από μέτρα τα

οποία μένουν να φανεί στην πράξη αν θα αποδώσουν:

1. Γίνεται προσκλητήριο αξιοποίησης κενών και ανεκμετάλλευστων ακινήτων. Στη διαδικασία θα καταγραφούν και τα πραγματικά προβλήματα της αγοράς. Παίζει ρόλο η γραφειοκρατική περιπέτεια και το κόστος που πρέπει να επωμιστεί ο ενδιαφερόμενος για να τακτοποιήσει αυθαιρεσίες του ακινήτου; Πόσα είναι τα ακίνητα που παραμένουν και θα παραμείνουν μπλοκαρισμένα εξαιτίας του μπλεγμένου ιδιοκτησιακού καθεστώτος στο οποίο συχνά αναμειγνύεται και το ίδιο το Δημόσιο ύστερα από χιλιάδες αποποιήσεις κληρονομιών;

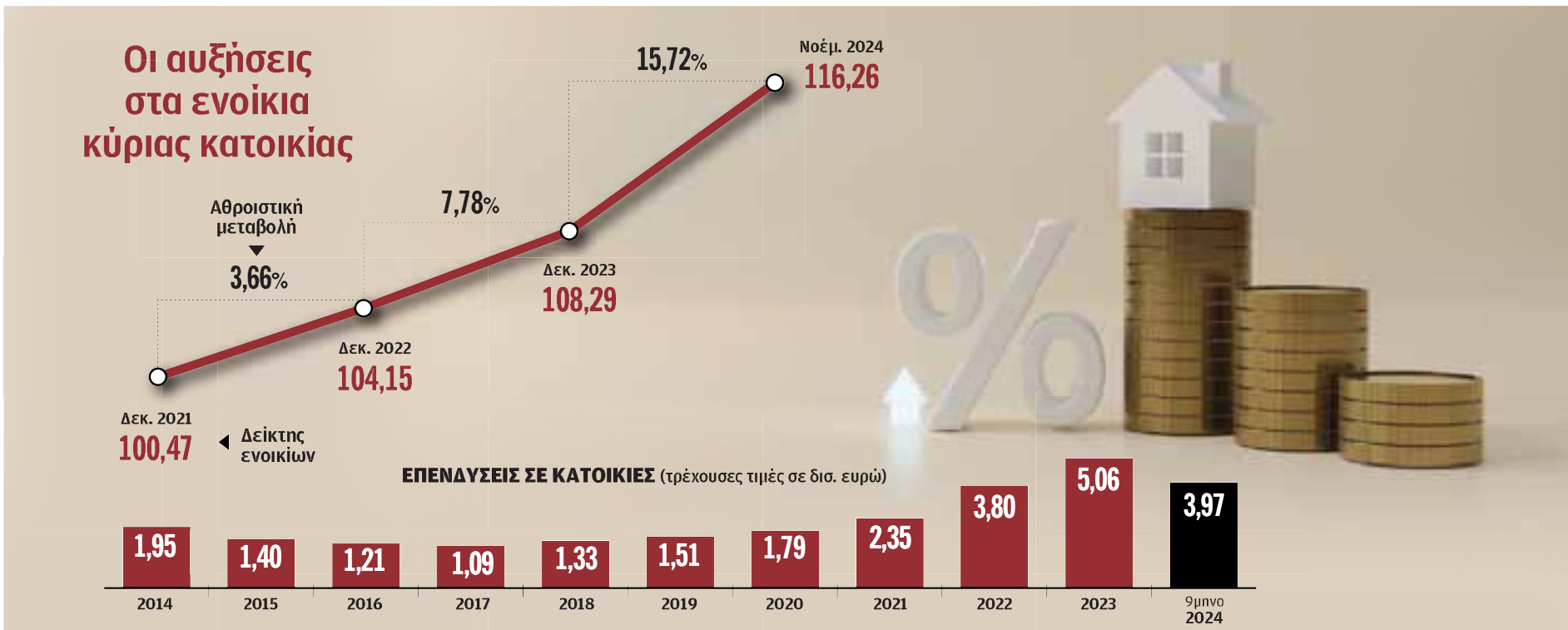
2. Ενεργοποιούνται απαγορεύσεις και αντικίνητρα για τις βραχυχρόνιες μισθώσεις. Θα δοκιμαστεί το κατά πόσο αυτές μπορούν να καταστήσουν τη βραχυχρόνια μίσωση επένδυση με μικρότερη απόδοση συγκριτικά με τη μακροχρόνια.

3. Γίνονται τα πρώτα βήματα στην κατεύθυνση ανάπτυξης του θεσμού της «κοινωνικής κατοικίας». Πόσος χρόνος θα χρειαστεί για να πέσουν τα πρώτα ακίνητα στην αγορά;

4. Διατίθενται εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ ως επιδοτήσεις για να ενισχυθούν οικογένειες και να αποκτήσουν τη δυνατότητα κάλυψης των στεγαστικών τους αναγκών. Ποιος θα είναι τελικώς ο αριθμός αυτών που θα αξιοποιήσουν αυτά τα κίνητρα;

Σε ανοδική κίνηση

Το ετήσιο ποσοστό αύξησης των ενοικίων κύριας κατοικίας διαμορφώθηκε στο 7,5% μέσα στο 2024. Οι ανανεώσεις παλαιών μισθωτηρίων συμβολαίων γίνονται σε ολόένα και υψηλότερες τιμές. Έτσι, ο σχετικός δείκτης αναμένεται να κινείται ανοδικά και το 2025.

Εκτόξευση ενοικίων για τις κατοικίες που αναζητούν οι φοιτητές

Τα έργα των φοιτητικών εστιών θα έπρεπε να βρίσκονται ήδη υπό κατασκευή, με δεδομένο ότι οι περισσότεροι διαγωνισμοί έχουν προκηρυχθεί ήδη από το 2020. Κατά τη διάρκεια των ετών αυτών, αλλά και νωρίτερα, οι τιμές ενοικίασης φοιτητικών στέγης συνέχισαν να αυξάνονται. Με βάση τη φετινή έρευνα της Geoaxis Property & Valuation Services, εταιρείας πιστοποιημένων εκτιμητών ακινήτων, από το 2015 μέχρι φέτος, η μέση αύξηση των ενοικίων φοιτητικών στέγης σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Βόλο και Κομοτηνή διαμορφώνεται σε 91,5%. Ωστόσο, στην Αθήνα και στην Πάτρα η αύξηση ανέρχεται σε 115,7% και 112,5% αντίστοιχα, καταδεικνύοντας τη μεγάλη άνοδο της ζήτησης και την ταυτόχρονη μείωση της προσφοράς. Για παράδειγμα, φέτος η ενοίκιαση ενός διαμερίσματος 50 τ.μ. στο κέντρο της Αθήνας (Ζωγράφου - Πανεπιστημιούπολη) κοστίζει 535 ευρώ. Πριν από 10 χρόνια, για το ίδιο ακίνητο στοιχίζει μόλις 250 ευρώ. Αν υπολογιστεί ότι στο διάστημα που μεσολάβησε, η πραγματική αύξηση των εισοδημάτων των νοικοκυριών είναι αμελητέα, αντιλαμβάνεται κανείς το πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί.

Ωστόσο, όπως συνάγεται από τα σχετικά στοιχεία, ο κύριος όγκος των αυξήσεων παρατηρείται από το 2021 μέχρι και φέτος, κάτι που συμβαδίζει με την έξαρση της ζήτησης συνολικά για ενοίκιαση κατοικιών, από την περίοδο της πανδημίας και μετά, αλλά και την ταυτόχρονη μείωση της προσφοράς, καθώς έχει αυξηθεί και η απήκηση της δραστηριότητας των βραχυχρόνιων μισθώσεων, ιδίως σε περιοχές όπως τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αλλά και το Ηράκλειο

Η ενοίκιαση διαμερίσματος 50 τ.μ. στο κέντρο της Αθήνας (Ζωγράφου - Πανεπιστημιούπολη) κοστίζει 535 ευρώ, όταν πριν από 10 χρόνια στοιχίζει μόλις 250 ευρώ.

Από το 2015, η μέση αύξηση των μισθωμάτων στις φοιτητοπόλεις της χώρας διαμορφώνεται σε 91,5%.

της Κρήτης. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά την τριετία 2021-2024, στην Αθήνα η μέση αύξηση τιμών ενοικίασης φοιτητικής στέγης διαμορφώθηκε σε 68,7%. Ακόμα μεγαλύτερη άνοδος κατά 76% παρατηρείται και στην πόλη της Πάτρας. Σύμφωνα με την ανάλυση της εταιρείας, εξακολουθεί να καταγράφεται εντυπωσιακή αύξηση των τιμών ενοικίασης φοιτητικών διαμερισμάτων και στις έξι περιοχές μελέτης, καθώς η ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης φαίνεται να διευρύνεται. Η απουσία νέων κατασκευών προσιτού επιπέδου ενοικίασης και το φαινόμενο των βραχυχρόνιων μισθώσεων επιδρούν εξαιρετικά αρνητικά στην προσφορά. Το επίπεδο της αύξησης των ζητούμενων μισθωμάτων σε σχέση με πέρυσι προσδιορίζεται μεσοσταθμικά στο 15,1%, ενώ σε σχέση με 10 χρόνια πριν στο 91,5%. Οι ιδιωτικές φοιτητικές εστίες και η διάθεση για συγκατοίκηση αποτελούν τις νέες ανερχόμενες τάσεις.

Αυτό ακριβώς το κενό επιχειρούν να καλύψουν πλέον και οι ιδιώτες. Η Premia Properties έχει επενδύσει σε νέες φοιτητικές κατοικίες, αγοράζοντας κτίρια φιλοξενίας φοιτητών σε προσιτές τιμές σε Αθήνα (Κυψέλη), Θεσσαλονίκη και Πάτρα, ενώ πριν από μερικούς μήνες ξεκίνησε η λειτουργία ενός νέου κτιρίου στην Ξάνθη. Πρόκειται για ένα πρώην ξενοδοχείο, το οποίο αγοράστηκε από την Premia και μετατράπηκε σε φοιτητικές κατοικίες, με ιδιαίτερα θετική ανταπόκριση από την τοπική κοινωνία.

Ενδιαφέρουν για την αγορά και ανάπτυξη νέων φοιτητικών κατοικιών, ιδίως στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά και σε άλλες μεγάλες πόλεις της χώρας, έχουν αρχίσει να εκδηλώνουν και Κινέζοι επενδυτές.

«Το έγκλημα θα υπάρχει πάντα»

Ο Τζέιμς Ελρόι, ο πιο προκλητικός αστυνομικός συγγραφέας, μιλάει στην «Κ» για τη συγγραφή, το σεξ και τον... Αϊζενχάουερ

Συνέντευξη στον
ΣΠΗΛΙΟ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟ

Ο **Τζέιμς Ελρόι** είναι καταγεγραμμένα ιδιόρρυθμος. Οι ιστορίες που τον συνοδεύουν είναι θρυλικές: στις ομιλίες του χαρακτηρίζει τον εαυτό του σπουδαίο δημιουργό και τους συναδέλφους του, σύγχρονους ή παλαιότερους, «υπερεκτιμημένους», ενώ σε συνεντεύξεις δεν διστάζει να χτυπάει το χέρι στο τραπέζι όταν διαφωνεί με τα πρόσωπα απέναντί του ή ακόμα και να αποχωρεί ξαφνικά ή να κλείνει απότομα το τηλέφωνο.

Μιλάει αργά και, όταν του αρέσει κάτι, καμιά φορά κάποια ερώτηση, πιο συχνά κάτι που λέει ο ίδιος, ξεσπά σε ένα σύντομο αλλά θορυβώδες γέλιο, ενώ κάποιες λέξεις τις «τραβάει» κρατώντας χρονικά περισσότερο την τελική συλλαβή, τεχνική άλλωστε που χρησιμοποιεί και στα βιβλία του.

Ξεκινάμε την κουβέντα μας από τον κινηματογράφο. Στην επίσημη ιστοσελίδα του,

«Δεν έχω διαβάσει ποτέ Σοφοκλή ή άλλον αρχαίο τραγικό, αλλά μπορώ να διακρίνω τα στοιχεία μιας σωστής τραγωδίας».

www.jamesellroy.net, υπάρχει μια ενότητα με όλα τα βιβλία του που έχουν μεταφερθεί στη μεγάλη οθόνη. Τα τρία από αυτά («Ρέκβιεμ για τον Μπράουν», «Αίμα στο φεγγάρι», «Μαύρη ντάλια») χαρακτηρίζονται ταινίες προς αποφυγήν. Μόνον το περίφημο «Λος Άντζελες Εμπιστευτικό» συστήνεται. Ρωτάω τον δημιουργό γιατί δεν του άρεσαν καθόλου τα τρία πρώτα και, προς εκπλήξή μου, εμφανίζεται εκνευρισμένος που δεν έχει ενταχθεί και το τέταρτο στην ίδια κατηγορία!

«Κακώς δεν έχουν βάλει και το “Λος Άντζελες Εμπιστευτικό” μαζί με τις άλλες κακές ταινίες. Κοιτάζτε, ο σκηνοθέτης Κέρτις Χάνσον πέθανε πριν από οκτώ χρόνια, οπότε μπορούμε να είμαστε ειλικρινείς πια: η ταινία είναι άχλια. Το ίδιο και τα υπόλοιπα».

«Μα είναι μία από τις καλύτερες αστυνομικές ταινίες όλων των εποχών», αντιδρώ αυθόρμητα, αλλά εκείνος επιμένει: «Το αντιθετό! Δεν υπάρχει ούτε ένα στοιχείο σε αυτή την ταινία που βρίσκω ικανοποιητικό, ούτε καν μία ατάκα! Το πιο βασικό: οι ηθοποιοί. Θα έπρεπε να είναι άνδρες. Αλλά δεν είναι – είναι απλώς αγόρια που κουβαλούν όπλα. Οχι, λυπάμαι, είναι μια ταινία χαμηλής ποιότητας».

Τι είναι αυτό, λοιπόν, που κάνει ένα καλό βιβλίο να μην μπορεί να μεταφερθεί σωστά στη μεγάλη οθόνη; «Κάποιοι λένε ότι τα βιβλία μου πρακτικά δεν μπορούν να γυριστούν σε ταινία λόγω της πολυεπίπεδης αφήγησης – δεν συμφωνώ. Απλώς στο Χόλιγουντ τα καταλαβαίνουν όλα λάθος και, πρωτίστως, έχουν μανία να απλοποιούν ιστοπεδωτικά τα πάντα, με αποτέλεσμα να αφαιρούν κάθε συναισθημα. Οι διάλογοι των βιβλίων μου είναι γραμμένοι με τρόπο ώστε να αποκαλύπτουν πληροφορίες αλλά και να διαμορφώ-

«Η Τζόις Κάρολ Οουτς, ο Θεός να την έχει καλά, έγραψε ότι είμαι ο Αμερικανός Ντοστογιέφσκι – το είδε ο εκδότης μου και το χρησιμοποίη! συνέχεια σε δελτία Τύπου και στα οπισθόφυλλα των βιβλίων μου. Εχω προσπαθήσει, σε τρεις διαφορετικές ηλικιακές περιόδους, να διαβάσω το “Έγκλημα και τιμωρία”, αλλά το παράτησα και τις τρεις», λέει στην «Κ» ο Τζέιμς Ελρόι.

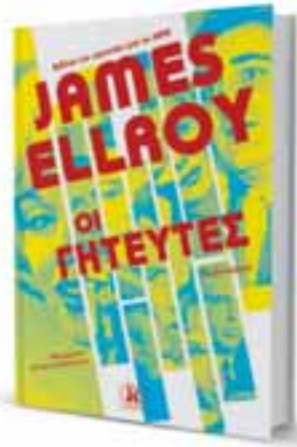
ουν χαρακτήρες. Οι ατάκες είναι σύντομες, όπως μιλούν στην πραγματικότητα οι άνθρωποι ή τουλάχιστον όπως μιλούσαν τότε, με στακάτο ρυθμό. Αντίθετα, στις κινηματογραφικές μεταφορές βάζουν τους ηθοποιούς να μιλούν επιτηδευμένα και εκείνοι με τη σειρά τους το παρακάνουν. Δεν μπορώ να θυμηθώ ούτε μία ερμηνεία που να μου άρεσε από κανέναν σε όλες αυτές τις ταινίες. Δεν παραγράφω, βέβαια, το γεγονός ότι μου έδωσαν ένα σωρό λεφτά για να πάρουν την άδειά μου...».

Ο «Αϊκ» και ο Ρέιγκαν

Εδώ και 40 χρόνια δεν γράφει τίποτα εκτός της τριακονταετίας 1942-1972. Εχει, μάλιστα, δηλώσει ότι στο μυαλό του πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών είναι ο Ντουάιτ Αϊζενχάουερ! «Η αλήθεια είναι ότι ο αγαπημένος μου πρόεδρος ήταν ο Ρόναλντ Ρέιγκαν, που ασφαλώς ήταν πολύ πιο ήπιος από τον Αϊζενχάουερ. Αλλά όντως το έχω δηλώσει αυτό, αφενός για να μη με παρাসύ-

ρουν σε πολιτικές συζητήσεις, αφετέρου γιατί, αν θέλω να γράφω για εκείνες τις εποχές, με βοηθάει να έχω το μυαλό μου συντονισμένο στο τι ίσχυε παλιά. Εξάλλου, ο Αϊζενχάουερ ολοκλήρωσε την προεδρική θητεία του το 1961 και μέχρι τότε είχαν ήδη γίνει τα πιο συναρπαστικά πράγματα για τα οποία αξίζει να συζητάμε».

Χωρίς τρίτο-βάθμια εκπαίδευση, αφού δεν πρόλαβε καν να αποφοιτήσει από το γυμνάσιο, κατάφερε να γίνει ένας από τους πιο επιτυχημένους συγγραφείς του καιρού του. Ποιο είναι το μυστι-

«Στους “Γητευτές”» συναντάς πολλή δράση, σεξουαλικές ίντριγκες, πολύ χιούμορ, πυροβολισμούς, ζητήματα σημαντικά για τους πρωταγωνιστές», αναφέρει ο Τζέιμς Ελρόι για το νέο του βιβλίο.

ρα, ασφαλώς, πρέπει να έχεις και πειθαρχία. Αλλιώς θα έχεις απλώς ωραίες ιδέες χωρίς να ολοκληρώνεις τίποτα».

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι το

κό; «Προφανώς για να γράψεις ένα βιβλίο χρειάζονται μόνον τρία πράγματα: Πρώτον, να έχεις διαβάσει πολύ – και τα σωστά βιβλία. Δεύτερον, πρέπει να έχεις ταλέντο, κάτι που είναι πολύ σπάνιο. Ακόμα πιο σπάνιο, βέβαια, είναι να γνωρίζεις αν έχεις ταλέντο ή όχι – φοβάμαι ότι ελάχιστοι σύγχρονοι συγγραφείς κάνουν τον κόπο να το σκεφτούν αυτό. Από εκεί και πέρα, ασφαλώς, πρέπει να έχεις και πειθαρχία. Αλλιώς θα έχεις απλώς ωραίες ιδέες χωρίς να ολοκληρώνεις τίποτα».

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι το

πρώτο έργο που μπορεί να χαρακτηριστεί «crime fiction» ήταν ο «Οιδίπους Τύραννος» του Σοφοκλή, με στοιχεία που εντοπίζουμε και στα έργα του Ελρόι: ένα κεντρικό έγκλημα που επηρεάζει όλους τους χαρακτήρες, η ψύχωση με τη μπτρικι φιογούρα, η πατροκτονία, η προσπάθεια να ξεφύγει ο ήρωας από το πεπρωμένο του, το τραγικό φινάλε που όμως εμπεριέχει στοιχεία λυτρωσης... «Το έγκλημα υπήρχε και θα υπάρχει πάντοτε. Δεν πρόκειται ποτέ να ζήσουμε σε έναν κόσμο χωρίς εγκλήματα. Δεν έχω, εντούτοις, διαβάσει ποτέ Σοφοκλή ή άλλες αρχαίες ελληνικές τραγωδίες, αλλά νομίζω πως μπορώ να διακρίνω τα στοιχεία μιας σωστής τραγωδίας. Συχνά μου αποδίδονται επιρροές που δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα. Για παράδειγμα, η Τζόις Κάρολ Οουτς, ο Θεός να την έχει καλά, έγραψε ότι είμαι ο Αμερικανός Ντοστογιέφσκι – το είδε ο εκδότης μου και το χρησιμοποιεί συνέχεια σε δελτία Τύπου και στα

οπισθόφυλλα των βιβλίων μου. Δεν έχω, όμως, διαβάσει ποτέ στη ζωή μου Ντοστογιέφσκι. Εχω προσπαθήσει, σε τρεις διαφορετικές ηλικιακές περιόδους, να διαβάσω το “Έγκλημα και τιμωρία”, αλλά το παράτησα και τις τρεις. Στους “Γητευτές” οι επιρροές μου είναι οι δημοφιλείς νουβέλες στην Αμερική των αρχών της δεκαετίας του 1960: Χάρολντ Ρόμπινς –τι φοβερό βιβλίο το “Carpetbaggers”!–, Ιρβινγκ Γουάλας, Ζακλίν Σούζαν. Γράφω μυθιστορήματα για το ευρύ κοινό – στόχος μου είναι να τα διαβάζουν πολλοί, απεχθάνομαι την ελιτίστικη λογοτεχνία. Γενικά, δεν θα έλεγα ότι τα βιβλία μου είναι ιδιαίτερα σκοτεινά. Σε καθένα υπάρχει έντονο το στοιχείο της αγάπης. Σε κάθε μυθιστόρημα που γράφω υπάρχει κάποιος που απλώς αναζητάει την αγάπη. Επίσης, υπάρχει πάντοτε αυτοθυσία. Και φυσικά άνθρωποι που ψάχνουν απεγνωσμένα τον Θεό. Στους “Γητευτές”, συγκεκριμένα, συναντάς πολλή

«Για να γράψεις ένα βιβλίο χρειάζεται να έχεις διαβάσει πολύ, να διαθέτεις ταλέντο και να σε διακρίνει πειθαρχία».

δράση, σεξουαλικές ίντριγκες, πολύ χιούμορ, πυροβολισμούς, ζητήματα σημαντικά για τους πρωταγωνιστές...».

Στους τελευταίους συναντάμε έναν ήρωα που ο Ελρόι μάς έχει συστήσει και στο παρελθόν: Φρέντι Οτας το όνομά του, και πρόκειται για αληθινό πρόσωπο (1922-1992) που έζησε μια, αν μη τι άλλο, συναρπαστική ζωή. Λιβανέζικης καταγωγής, με εντυπωσιακό παράστημα και... βαρύ χέρι, πήρε μέρος στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ως πεζοναύτης, υπηρέτησε στο αστυνομικό σώμα του Λος Άντζελες, εργάστηκε ως ιδιωτικός ντετέκτιβ, ρεπόρτερ σε gossip έντυπα και, όταν αποφάσισε να... βγει στη σύνταξη, έγραψε και ένα βιβλίο γεμάτο υποτιθέμενες αποκαλύψεις για όλα τα σκάνδαλα στα οποία είχε εμπλακεί, αφού για χρόνια εξασφάλιζε σε όλους τους κινηματογραφικούς αστέρες/πελάτες του ό,τι λατάρουσε η ψυχή τους και μπορούσε να πληρώσει η τσέπη τους: ερωτικούς παρτενέρ, ναρκωτικά, πλαστικές επεμβάσεις, αμβλώσεις, εκβιασμούς, παρακολουθήσεις.

Το 1976 κυκλοφόρησε η αυτοβιογραφία του, «Investigation Hollywood». Πού μπορούμε να αναζητήσουμε περισσότερες αλήθειες; Σε αυτό ή στους «Γητευτές»; «Μα στο δικό μου βιβλίο ασφαλώς, και ο λόγος είναι απλός: εγώ είμαι ένας σπουδαίος καλλιτέχνης, ενώ εκείνος ήταν ένας χαζός ιδιωτικός ντετέκτιβ, απατεώνας, ψεύτης και ανήθικος!».

Ως δηλωμένος χριστιανός ο Ελρόι, πού πιστεύει, αλήθεια, ότι θα καταλήξουμε όταν θα έρθει η ώρα της κρίσης; «Δεν ξέρω για εσάς, κύριε, εγώ όμως σκοπεύω να πάω στον Παράδεισο».

Οι «Γητευτές» κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος σε μετάφραση του Αντώνη Καλοκύρη.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

29.12 - 4.1.25

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

«Μούσες»

του Γιώργου Μιτίδη

Η **Γκαλερί Gloria** παρουσιάζει την τρίτη ατομική έκθεση ζωγραφικής του σκίτσογράφου και ζωγράφου Γιώργου Μιτίδη, με τίτλο «Μούσες». Η έκθεση εστιάζει στη γυναίκα ως μούσα και πηγή έμπνευσης, αναδεικνύοντας τη μαγεία και την πολυηλικότητα της θηλυκής παρουσίας μέσα από τη μοναδική ματιά του καλλιτέχνη. Εργάστηκε ως σκίτσογράφος στις περισσότερες Κυπριακές εφημερίδες και συμμετείχε σε διεθνείς εκθέσεις. Διακρίθηκε με το βραβείο Work of Excellence στη Διεθνή Έκθεση στο Ισραήλ και απέσπασε διεθνές βραβείο σε έκθεση στην Τουρκία με θέμα «Οι Κλιματικές Αλλαγές του Πλανήτη». Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία. Διάρκεια έως 7 Ιανουαρίου 2025. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22762605.**

ΕΚΘΕΣΗ

Διεθνές Αεροδρόμιο Λευκωσίας

Εγκαινιάζεται η έκθεση φωτογραφίας «Nicosia International Airport» του Άντρου Ευσταθίου στην Isnotgallery Contemporary. Μέσα από μια σειρά από φωτογραφίες, που συνεχίζουν την πορεία τους στον χρόνο, ο Κύπριος φωτογράφος Άντρος Ευσταθίου καταγράφει με τον πιο σύντομο, αφηγηματικό αλλά και αποκαλυπτικό τρόπο, την ιστορία των τελευταίων 50 χρόνων στην Κύπρο. Ο Άντρος Ευσταθίου, με τη μεταφυσική αισθητική, που διακρίνει την ματιά του, στέλνει το μήνυμα της επιστροφής και της αναγέννησης, στή-

νοντας ένα θεατρικό σκηνικό με αληθινούς πρωταγωνιστές, ενώ μέσα από μια σειρά αντιθέσεων αναδεικνύει την υπεροχή της ανθρώπινης παρουσίας ανάμεσα στα απομεινάρια του παρελθόντος. Στις φωτογραφίες του Άντρου Ευσταθίου το ερειπωμένο Αεροδρόμιο της Λευκωσίας παύει να είναι ένα στατικό αρχιτεκτόνημα και μεταλλάσσεται σε ζωντανό χώρο. Εγκαίνια 13 Δεκεμβρίου, ώρα 7:00. Διάρκεια έως 8 Φεβρουαρίου 2025. Isnotgallery Contemporary, Οδυσσέως 11, Λευκωσία. **Πληροφορίες www.isnotgallery.com**

ΕΚΘΕΣΗ

«Όλα είναι μια χαρά»

Η **γκαλερί** είς παρουσιάζει την πρώτη ατομική έκθεση του Κωνσταντίνου Γιώτη στην Κύπρο. Στην πρακτική του, μνήμες, φαντασιώσεις ή αυτοβιογραφικές αποκλίσεις λειτουργούν ως σημεία εκκίνησης για να διερευνηθούν η αναπαράσταση, η ασάφεια και τα ζωγραφικά θεματικά μοτίβα ως δομικά στοιχεία για την κατασκευή ενός σύγχρονου φανταστικού. Ο Κωνσταντίνος Γιώτης (γεν. 1988) ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Σπούδασε στη Σχολή Κάλων Τεχνών Slade του UCL (MFA Painting, 2015) και Καλές Τέχνες στο Πανεπιστήμιο Ιωάννινων (BA, 2013). Το 2020, βραβεύτηκε με το Πρόγραμμα Υποστήριξης Καλλιτεχνών Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ) από το ARTWORKS. Γκαλερί είς, Θέμιδος 28, Λεμεσός. Τετάρτη - Παρασκευή, 16.00-20.00, Σάββατο 11.00 - 14.00. **Πληροφορίες τηλέφωνο 99522977, www.einsgallery.com**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Ευρεθέντα αντικείμενα, χαμένα συναισθήματα

Οι **απολογισμοί** του τέλους κάθε χρονιάς θα μπορούσαν να συνθέσουν, για τον καθένα χωριστά, ένα προσωπικό έργο τέχνης. Μια κατασκευή - εγκατάσταση με σημειώσεις, σκέψεις, αντικείμενα, ενθυμήματα, εικόνες και φωτογραφίες. Μια αυτοβιογραφική σύνθεση από διάφορα υλικά, σαν δημιουργική συνομιλία με τον εαυτό. Τραυματικά, εξισορροπητικά, ψύχραιμη, αισιόδοξη, δεσμευτική, χαλαρή, ανάλογα με τα κέφια και την αυτοκριτική διάθεση του καθενός/της καθεμιάς.

Η σκέψη γεννήθηκε παρατηρώντας πρόσφατα, προσεκτικά, την εγκατάσταση «από ευρεθέντα αντικείμενα» της Penny Siopis «Γπτευμένες ζωές», που περιλαμβάνεται στη μεγάλη αναδρομική έκθεση της καλλιτέχνιδας «For Dear Life», την πρώτη συνολική παρουσίαση του έργου της εκτός Νότιας Αφρικής, στο ΕΜΣΤ σε επιμέλεια της Κατερίνας Γρέγου. Πηγή έμπνευσης για τις «Γπτευμένες ζωές» στάθηκε «το αναγκαστικό πακέτάρισμα των υπαρχόντων μιας ζωής που ανήκαν στη μητέρα της καλλιτέχνιδας, έπειτα από ένα ατύχημα, το οποίο είχε αποτέλεσμα τη μεταφορά της σε μονάδα διαχειριζόμενης φροντίδας», διαβάζουμε στον υπομνηματισμό. Τι να κρατήσει κανείς και τι να πετάξει; Στα υπάρχοντα αυτά συμπεριλαμβάνονται και αντικείμενα που ταξίδευαν στον χρόνο και στον χώρο, πάνω από γενιές και ηπείρους. «Για μένα η τέχνη μιλάει πάντα για το ατελές, το ανοκλήρωτο, το ατακτοποιητό και το αποσπασματικό. Οι «Γπτευμένες ζωές» είναι

Οι «Γπτευμένες ζωές», από την έκθεση της Penny Siopis στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, αφορμή για σκέψεις και απολογισμούς.

ένα είδος εγκυκλοπαιδείας κοινωνικών και πολύ προσωπικών σχέσεων που μεγάλώνει συνεχώς, έχοντας ξεφύγει από κάθε έλεγχο», λέει η 71χρονη Νοτιοαφρικανή καλλιτέχνης, η οποία γεννήθηκε στην πόλη Βράμπεργκ από Έλληνες γονείς. Σύντομο βιογραφικό: Η Siopis έγινε γνωστή τις δεκαετίες του '80 και του '90 χάρη στην ιστορικά και πολιτισμικά φορτισμένη ζωγραφική της, που ασκούσε κριτική στην αποικιοκρατία, στο apartheid, στον ρατσισμό και τον σεξισμό. Εχει δουλέψει με ευρεία γκάμα υλικών: λαδομπογιές, μελάνια, κόλλα, αποκόμματα εφημερίδων, καθημερινά αντικείμενα, αλλά και φίλμ 8 και 16 χιλιοστών. Εδώ και πενήντα χρόνια διερευνά την πολιτική του σώματος, το τραύμα, καθώς και τη θλίψη και την ντροπή που ενυπάρχουν μέσα σε προσωπικές και συλλογικές ιστορίες στην πατρίδα της. Η έκθεση στο ΕΜΣΤ (από την περασμένη άνοιξη, τελειώνει 12 Ιανουαρίου) αποκαλύπτει μια εκπληκτική δημιουργό. Τολμηρή, ευαίσθητη, κοινωνικά δεισοδυτική, απρόβλεπτη. Είναι ίσως μια από τις σπάνιες «συναντήσεις» όπου ενώ η τέχνη της έχει πολιτικό και φεμινιστικό χαρακτήρα δεν γίνεται ούτε στιγμή προσούρα. Το «μήνυμα» διαλύεται –χωρίς να χάνεται– μέσα στην υπαρκτική αναζήτηση, στην παρατήρηση της ιστορίας, προσωπικής, της χώρας της και των ανθρώπων της. Εχει χρώματα, μορφές, τοπία (πρωτίστως εσωτερικά) και στα βίντεο εικόνες με αφηγήσεις που δεν προέρχονται από το οπτικό υλικό αλλά είναι σε απόλυτη αρμονία με αυτό. Εκτός όμως από τα «ευρεθέντα αντικείμενα» υπάρχει και κάτι άλλο που αποτυπώνεται, μιλώντας για ένα συναισθημα σε αποδρομή, που χάνεται από χρόνο σε χρόνο: την ντροπή. Η σειρά «Shame» αποτελείται από έναν μεγάλο αριθμό ζωγραφικών έργων μικρών διαστάσεων, τοποθετημένων σε διάταξη πλέγματος. Προέκυψε, όπως εξήγησε η ίδια η Siopis, ως «αντίδραση στο αίσθημα της ντροπής που αναδύθηκε από το έργο της νοτιοαφρικανικής Επιτροπής Αλήθειας και Συμφιλίωσης την επαύριον της πτώσης του apartheid». «Η ντροπή θεωρείται το πιο μύχιο των ανθρώπινων συναισθημάτων. Εχει ατομική και κοινωνική διάσταση και αποτελεί ένα πανανθρώπινο συναίσθημα. Είναι μια ακούσια αντίδραση. Πειθαινούμε από ντροπή γιατί νιώθουμε εκτεθειμένοι και μας καταβάλλει ο τρόμος του βλέμματος των άλλων. (...) Παρότι, ωστόσο, συνιστά μια μορφή πόνου, αποτελεί συγχρόνως και πρόσφορο έδαφος για να ριζώσει η συμπόνια, καθώς βοηθάει να αναγνωρίσουμε το πρόσωπό της στον άλλον και να συμπάσχουμε έτσι με καταστάσεις που δεν μας είναι άμεσα οικείες». Πράγματι η έλλειψη συμπόνιας μπορεί να συνδέεται και με την έλλειψη ντροπής.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Repetitive Acts: Η δύναμη της υφαντικής και του υφάσματος

Η **έκθεση** «Repetitive Acts: Η δύναμη της υφαντικής και του υφάσματος στη σύγχρονη τέχνη» στο Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λευκωσίας, Συνεργασία: Ίδρυμα Πιερίδη (NIMAC), σε επιμέλεια της δρος Έλενας Στυλιανού, διερευνά τη δύναμη της ύφανσης ως μέσο επικοινωνίας, αφήγησης και αντίστασης. Από τα αρχαία περσουλανά υφάσματα μέχρι τα σύγχρονα αφγανικά «πολεμικά» χαλιά, τα υφάσματα λειτουργούν ως σιωπηλοί αλλά εύγλωττοι φορείς νοήματος και μνήμης. Η έκθεση φέρνει την παράδο-

ση της υφαντικής στο παρόν, εξετάζοντας πώς σύγχρονοι καλλιτέχνες/ίδες από την Κύπρο υπερβαίνουν τις παραδοσιακές της συνδέσεις με την οικιακότητα, μετατρέποντάς την σε χώρο πολιτικής, πολιτισμικής και προσωπικής έκφρασης. Η διαδικασία της ύφανσης, τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα και η τελετουργική επανάληψη στη δημιουργία ενός υφαντού παρουσιάζονται ως εξίσου ουσιαστικά στοιχεία. Συμμετέχουν οι καλλιτέχνες: Βάσια Αδάμου-Βανέζη, Hasan Aksaygan, Θεόδουλος Γρηγορίου, Πανα-

γιώτης Δουκανάρης, Μαρίνα Κασσιανίδου, Χρίστος Κυριακίδης, Κυριακή Κώστα, Τούλα Λιασά, Μαρία Λοϊζίδου, Ιωάννα Λουκά, Μαριάννη, Αναστασία Μηνά, Θεόδουλος Πολυβίου, Έρην Σπύρου, Λευτέρης Τάπας. Η έκθεση Repetitive Acts καλεί το κοινό να αναστοχαστεί για την υφαντική και τα υφαντά, όχι ως στατικές, νεκρές παραδόσεις, αλλά ως κάτι δυναμικό και εξελισσόμενο. NIMAC, Παλιάς Ηλεκτρικής 19, Λευκωσία. Διάρκεια έως 26 Απριλίου 2025. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22797400, www.nimac.org.cy**

ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΜΕΝΟ ΑΝΑΛΟΓΙΟ

«Ο μονόλογος της Αριάδνης»

Παρουσιάζεται στο πλαίσιο της δράσης «Συγγραφείς Σκηνοθετούν Έργα Τους» το έργο «Ο μονόλογος της Αριάδνης» του συγγραφέα Αντρέα Τιμοθέου. Ερμηνεύουν οι Νιόβη Χαραλάμπους και Ιωάννα Σιαφκάλη. Η ποιήτρια Ευφροσύνη Μαντά-Λαζάρου αναφέρει για το έργο: «Μια Αριάδνη χωρίς το μίτο της μας προσκαλεί να γνωρίσουμε ο Αντρέας Τιμοθέου. Το φως και η έξοδος από τον Λαβύρινθο είναι προσωπικό αγώνισμα, επιλογή πορείας και γνώση που αποκτά ο άνθρωπος μέσα από τις περιπέτειες της ζωής. Ο καθένας φτάνει το μίτο του με νήματα της δικής του ξεσχισμένης σάρκας κι αγωνίας. Η έξοδος, η διαφυγή δεν χαρίζεται. Η πρωίδα του έργου, το είδωλό της, πολλα-

πλασιασμένο σε κάτοπτρα πολλών γυναικών αφηγείται τις ιστορίες γυναικών που πρέπει να παλέψουν για να κερδίσουν τον εαυτό τους, την ελευθερία τους. Το φως του έρωτα αποδεικνύεται ακόμη μια αναστροφή και μια δοκιμασία στη ζωή τους. Σάββατο 4 Ιανουαρίου, ώρα 6:00 μ.μ. Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Λάρνακας, Αρχιεπισκόπου Κυπριανού 16-18, Λάρνακα. **Κρατήσεις-Πληροφορίες τηλέφωνο 99149373.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Η νοσταλγός»

Η **θεατρική** Στέγη Κύπρου παρουσιάζει σε μορφή σκηνοθετημένου θεατρικού αναλογίου, το αριστούργημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, Η Νοσταλγός, σε σκηνοθεσία του Ονησίφορου Ονησιφόρου. Επί σκηνής οι Νάγια Αναστασιάδου, Μαρίνα Μανδρή, Ονησίφορος Ονησιφόρου και ο μουσικός Νικόλας Νικολάου. Ένα μαγευτικό μουσικό-αφηγηματικό ταξίδι στο λυρισμό και τη διαχρονικότητα του Παπαδιαμαντικού λόγου ξετυλίγεται επί σκηνής, προσκαλώντας το κοινό σε μια ονειρική νύχτα γεμάτη εικόνες, συναισθήματα και την ακατανίκητη δύναμη της ανθρώπινης επιθυμίας. Η παράσταση, με σεβασμό στη γλώσσα και το ύφος του Παπαδιαμάντη, προσεγγίζει το έργο μέσα από μια σύγχρονη θεατρική ματιά. Η σκηνογραφία, οι ερμηνείες και η σκη-

νοθεσία ευελπιστούν να μεταφέρουν το μεγαλείο και την ένταση του έργου, προσφέροντας στο κοινό μια όμορφη θεατρική εμπειρία. Flea Theater, Γιάννη Κορομιά 2, Καϊμακλή, Λευκωσία. Παραστάσεις: 30 Δεκεμβρίου 2024, 3, 4, 10, 11, 12 Ιανουαρίου 2025, ώρα 8:00 μ.μ. **Κρατήσεις τηλέφωνο 99468382, 99407862.**

ΜΟΝΟΚΛ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΑΚΑΣΑ

«Μπαμπά, μαμά, τι κάνετε στο πάρκο;»

Έχουμε μεγάλη διαδρομή για να αξιολογήσουμε πώς θα πάει η πρωτοβουλία της κυβέρνησης να απαγορεύσει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στα παιδιά έως 15 ετών, για να αποτρέψει τους κινδύνους και δη τον εθισμό. Μέχρι τότε θα κυλάσει πολύ νερό στ' αυλάκι. Ωστόσο, η κατάληξη της κυβερνητικής πολιτικής για το πρόβλημα θα είναι το «αδόμητο παιχνίδι». Σε αυτό άλλωστε παραπέμπει το όνομα –«parco.gov.gr»– της ιστοσελίδας που θα δημιουργηθεί και θα βοηθάει τους γονείς να αξιοποιούν τα τεχνολογικά εργαλεία –προεγκατεστημένα στις περισσότερες φορητές συσκευές– για έλεγχο των παιδιών στα social media.

Το αδόμητο παιχνίδι δεν έχει κανόνες. Τα παιδιά παίζουν αφήνοντας ελεύθερη τη φαντασία τους ή απασχολούνται μόνα ή με τους φίλους τους, χωρίς να κάνουν μια δομημένη, κατευθυνόμενη δραστηριότητα μαθησιακού ή ψυχαγωγικού χαρακτήρα, όπως λένε οι ψυχολόγοι. Είναι ένα είδος παιχνιδιού με μεγάλη αξία για την κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών, αφού ενθαρρύνει το ομαδικό παιχνίδι στην παιδική χαρά ή άλλου είδους δημιουργικές δραστηριότητες στο σπίτι. Έτσι τα παιδιά μειώνουν τον

Ελεύθερο παιχνίδι σε πάρκο, λοιπόν, αλλά τότε; Μπορούν τα σημερινά παιδιά να είναι ανέμελα, για να βρουν χρόνο και τόπο προκειμένου να περάσουν την ώρα τους, αποφεύγοντας την ευκολία της κινητής οθόνης;

χρόνο μπροστά από οθόνες. Αναφέρεται σε αυτό ο Αμερικανός κοινωνικός ψυχολόγος Τζόνθαν Χάιντ στο βιβλίο του «Η αγχωμένη γενιά», εστιάζοντας στην αλόγιστη χρήση του κινητού τηλεφώνου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, και στις επιπτώσεις της στην υγεία των παιδιών. Πολλά φθάνουν ακόμη και στον διαδидτακό εθισμό.

Ελεύθερο παιχνίδι σε πάρκο, λοιπόν, αλλά τότε; Παραλείπω το «πού», γιατί είναι περιττό να γκρινιάζουμε για την

έλλειψη ελεύθερων χώρων στις μεγαλουπόλεις, και δη στην Αθήνα. Μοιάζει μια χαμένη μάχη, εάν σκεφθούμε ότι για τη δημιουργία ελεύθερων χώρων χρειάζεται γκρέμισμα πολυκατοικιών.

Με τις δεκαετίες έχει αλλάξει το μέγισμα του εκτός σχολείου χρόνου των παιδιών. Παλιά οι μαθητές έκαναν μόνο ξένες γλώσσες εκτός σχολείου, και οι περισσότεροι μία, αγγλικά. Σήμερα έχει μπει στο πρόγραμμα και η δεύτερη ξένη γλώσσα. Εάν συνυπολογίσουμε την κα-

Ο ρόλος του ΝΑΤΟ στο Κυπριακό

Μια εμπεριστατωμένη έρευνα σε πηγές και αρχεία φωτίζει πτυχές της ελληνοτουρκικής κρίσης το διάστημα 1973-1988

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥ

Δύο ξένοι στην ίδια συμμαχία: Η Ελλάδα, η Τουρκία, το ΝΑΤΟ και το Κυπριακό (1973-1988)
πρόλογος: Χαράλαμπος Τσαρδανίδης
εκδ. Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Παπαζήση, σελ. 232

Του ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Γ. ΠΛΟΥΜΙΔΗ

Η **μαύρη** επέτειος των 50 χρόνων από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο είναι μια έξοχη ευκαιρία για την εκ νέου μελέτη των σχέσεων Ελλάδας - Τουρκίας στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ. Με αυτή την ασφαλή απόσταση χρόνου ο Ανδρέας Στεργίου, καθηγητής Διεθνών Σχέσεων και Ευρωπαϊκής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, αναπλάθει τις ταραγμένες ελληνοτουρκικές σχέσεις των ετών 1973-1988 και τον ρόλο του ΝΑΤΟ στην κυπριακή τραγωδία.

Ο συγγραφέας δεν αρκείται στην ενσωμάτωση των επιστημονικών πορισμάτων της τελευταίας δεκαετίας, αλλά προχωρεί στην εμβάθυνση της γνώσης για τα εν λόγω καίρια ζητήματα μέσα από προσωπική έρευνα σε μια σειρά από πρωτογενείς πηγές και αρχεία. Η οπτική του είναι αδέσμευτη από κυρίαρχα ερμηνευτικά σχήματα και προκαταλήψεις και έχει ως ορίζοντά της το διεθνές αναγνωστικό κοινό. Το βασικό ερευνητικό ερώτημά του είναι οι τυχόν ευθύνες του ΝΑΤΟ στην καταστροφή της Κύπρου το '74 και στην ελληνοτουρκική διένεξη στο Αιγαίο, η

οποία ξεκινάει ένα έτος νωρίτερα (1973) και συνεχίζεται καθ' όλη τη δεκαετία του 1980, μέχρι τη συνάντηση κορυφής Παπανδρέου - Οζάλ στο Νταβός της Ελβετίας (1988).

Όσον αφορά το παραπάνω βασανιστικό ερώτημα, ο συγγραφέας σημειώνει ότι «θα ήταν εξαιρετικά περιπλοκό για το ΝΑΤΟ να στραφεί εναντίον ενός μέλους,

Ο κίνδυνος ενός πολέμου μεγάλης κλίμακας θα έπρεπε να είχε κινητοποιήσει τη Βορειοατλαντική Συμμαχία να προβεί σε ενέργειες αποκλιμάκωσης στη νοτιοανατολική της πτέρυγα.

όπως η Τουρκία, για κάτι που έκανε σε μη μέλος, όπως η Κύπρος». Παρ' όλα αυτά, ο κίνδυνος ενός ελληνοτουρκικού πολέμου μεγάλος κλίμακας θα έπρεπε, συμπληρώνει, να είχε κινητοποιήσει τη Βορειοατλαντική Συμμαχία να προβεί σε ενέργειες οι οποίες θα αποκλιμάκωναν την κρίση στη νοτιοανατολική της πτέρυγα. Το ΝΑΤΟ δεν το έκανε αυτό και παρέμεινε επιδεικτικά αδιάφορο καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης του '74, καταλήγει ο συγγραφέας. Μάλιστα, ο γραμμα-

τέας του ΝΑΤΟ Γιόζεφ Λουντς αρνήθηκε πεισματικά να διακόψει τις θερινές διακοπές του για να ασχοληθεί με την κρίση στην Κύπρο. Από την πλευρά του ο Κίσινγκερ φέρεται να είπε στον πρόεδρο των ΗΠΑ Τζέραλντ Φορντ ότι η Τουρκία είχε δικαίωμα να καταλάβει μέρος του νησιού. Από την άλλη, όπως επισημαίνει ο συγγραφέας, δεν επιβεβαιώνονται οι θεωρίες συνωμοσίας ότι υπήρχε σχέδιο του ΝΑΤΟ να μοιραστεί η Μεγαλόνησος μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, προ-

κειμένου η Κύπρος να μετατραπεί πρακτικά σε νατοϊκή βάση.

Η αντιπολίτευση και ο Τύπος

Ο συγγραφέας επισημαίνει τον αρνητικό ρόλο που διαδραμάτισαν η αντιπολίτευση και ο Τύπος σε περιόδους προσέγγισης, όταν ανοιγόταν «παράθυρα» συνεννόησης ανάμεσα στις δύο χώρες, όπως το 1978, οπότε κατόπιν συνόδου κορυφής Καραμανλή - Ετσεβίτ στο Μοντρέ συμφωνήθηκε να συνεχιστούν εντατικότερα οι συνομιλίες μετα-

Το όρος Πενταδάκτυλος όπως φαινόταν από τη Λευκωσία. Το βασικό ερώτημα του Ανδρέα Στεργίου είναι οι τυχόν ευθύνες του ΝΑΤΟ στην καταστροφή της Κύπρου το '74. Ο συγγραφέας επισημαίνει και τον αρνητικό ρόλο που διαδραμάτισαν η αντιπολίτευση και ο Τύπος σε περιόδους προσέγγισης, όταν ανοιγόταν «παράθυρα» συνεννόησης ανάμεσα στις δύο χώρες.

ξύ των γενικών γραμματέων των δύο υπουργείων Εξωτερικών. Η εμπειρστική ρητορική του Ανδρέα Παπανδρέου υπονόμωσε τότε την ελληνοτουρκική προσέγγιση, που φαινόταν ανήκον στον ορίζοντα. Ένα άλλο λιαν ενδιαφέρον σημείο, που αναδεικνύεται μέσα από τις εμπιστευτικές εκθέσεις του Foreign Office, είναι η τουρκική στρατιωτική υπεροχή στην Κύπρο και η ελληνική στο Αιγαίο, οι οποίες αλληλοδιαπλέκονται και δημιουργούν μια ιδιότυπη ισορροπία δυνάμεων στην

Ανατολική Μεσόγειο από τη δεκαετία του 1980 και εξής.

Αποσκοπώντας να φωτίσει όλες αυτές τις εξελίξεις, που συνεχίζουν να στοιχειώνουν τη χώρα μας, η μελέτη αξιοποιεί μια πλειάδα πηγών από διάφορες χώρες: τα αρχεία Κωνσταντίνου Καραμανλή, Ευάγγελου Αβέρωφ, Κωνσταντίνου Παπακωνσταντίνου, το κρατικό αρχείο της Κυπριακής Δημοκρατίας, τα εθνικά αρχεία των ΗΠΑ (National Archives and Records Administration, γνωστά ως NARA) και του Ηνωμένου Βασιλείου (πρώην Public Record Office), το αρχεαίο υλικό της βιβλιοθήκης Eisenhower, τα αποκαρκτηρισμένα έγγραφα της CIA, τα WikiLeaks, τα κρατικά αρχεία του Ισραήλ, το αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών της πρώην Ανατολικής Γερμανίας, τις αποφάσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης για υποθέσεις του Δικαίου της Θαλάσσης, και φυσικά τα αρχεία του ΝΑΤΟ.

Ως εκ τούτου, το πόνημα του Ανδρέα Στεργίου είναι μια στιβαρή εργασία που στέκεται επάξια στο ανταγωνιστικό πεδίο της Ιστορίας των Διεθνών Σχέσεων και της Πολιτικής Επιστήμης. Η αξιόλογη αυτή μελέτη θα επωφελείτο από μια καλύτερη γλωσσική επιμέλεια και την ορθότερη απόδοση αποσπασμάτων ξενόγλωσσων κειμένων στα ελληνικά.

Ο κ. Σπυρίδων Γ. Πλουμίδης είναι καθηγητής Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας στο ΕΚΠΑ.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

8
TET 20:30 (107')
The Room Next Door (ESP, 2024)
Pedro Almodóvar (15+)

Προβολή της νέας ταινίας του Pedro Almodóvar, βασισμένης στο μυθιστόρημα της Sigrid Nunez *What are you going through*, βραβευμένης με τον Χρυσό Λέοντα στο Φεστιβάλ Βενετίας. Η Ίνγκριντ και η Μάρθα, στενές φίλες στα νιάτα τους, μετά από χρόνια χωρίς επαφή, συναντιούνται ξανά σε μια ακραία αλλά παράξενα γλυκιά κατάσταση. Πρωταγωνιστούν: Tilda Swinton και Julianne Moore. Στα Αγγλικά με ελληνικούς υπότιτλους. **€8**

10
ΠΑΡ 20:30 (135')
Γυναίκες Δημιουργοί
Μαργαρίτα Ζορμπαλά, Μαρία Παπαγεωργίου

Η Μαργαρίτα Ζορμπαλά, η μεγάλη Ελληνίδα ερμηνεύτρια με τη λαμπρή πολυετή καριέρα, επέλεξε προσωπικά τη Μαρία Παπαγεωργίου, μία από τις σημαντικότερες ερμηνεύτριες δημιουργούς της νεότερης γενιάς, για να συνδημιουργήσουν και να καταθέσουν τη δική τους μουσική πρόταση για τον γυναικείο λόγο και τη γυναικεία σύνθεση στη μουσική. Ενορχηστρώσεις, ηλεκτρική κιθάρα: Ευριπίδης Ζεμενίδης, τύμπανα: Θάνος Μιχαηλίδης, synths, bass: Γιώργος Θεοδωρόπουλος, βιολί: Μιχάλης Βρέττας, κοντραμπάσο: Δημήτρης Τσεκούρας. **€25 / 20**

11
ΣΑΒ 20:00 (90')
Ριχάρδος Β' - William Shakespeare
Θέατρο Δέντρο & ΥΠΟΓΑΙΑ

Το Θέατρο Δέντρο και ο Πολιτιστικός Οργανισμός «ΥΠΟΓΑΙΑ» παρουσιάζουν το αριστουργηματικό έργο του Σαίξπηρ, το οποίο εξερευνά τα όρια της εξουσίας και την τραγική πτώση ενός βασιλιά. Σκηνοθεσία / Μετάφραση / Video Art: Λεάνδρος Ταλιώτης. Ηθοποιοί: Σταύρος Λούρας, Βασιλική Κυπραίου, Αλέξανδρος Παρίσης, Παναγιώτης Λάρκου, Κατερίνα Λούρα, Λεάνδρος Ταλιώτης. Μουσικοί Επί Σκηνής: Ανδρέας Μουστούκης, Μάριος Σολωμού, Δημήτρης Πολυβίου, Άγγελος Κουτσουπιάς. **€15 / 13**

12
ΚΥΡ 16:00 (70')
STILL! - Ένα άγαλμα που γύρισε τον κόσμο (3+)

Η βραβευμένη παράσταση που αγαπήθηκε από μικρούς και μεγάλους, γραμμένη σε μια φανταστική, οικουμενική γλώσσα και με βασικό όχημα τη μουσική, είναι μια ωδή στην ειρήνη, τη φιλία, τη διαφορετικότητα και τη δύναμη της αληθινής αγάπης. Ιστορία, στίχοι, παραγωγή: Σταύρος Σταύρου. Μουσική σύνθεση: Θεοδωρής Οικονόμου. Σκηνοθεσία / χορογραφία: Κώστας Σιλβέστρος και Παναγιώτης Τοφής. Ερμηνεύουν: Αντρέας Κουτσόφτας, Χριστίνα Παπαδοπούλου και Άντονι Παπαμχαήλ. Μουσικός επί σκηνής: Ανδρέας Μιχαλόπουλος. **€12**

15
TET 20:30 (105')
Η Λέξη Πρόσδος στο Στόμα της Μητέρας μου Ηχούσε Πολύ Φάλτσα - Matei Vişniec | Κεντρική Σκηνή ΘΟΚ (15+)

Μια διαμελισμένη οικογένεια που προσπαθεί να επουλώσει τις πληγές της. Η Μητέρα και ο Πατέρας πρόσφυγες, φυγάδες της θηριωδίας ενός πολέμου, επιστρέφουν στο ρημαγμένο σπίτι τους. Μόνη τους αγωνία να βρεθεί ό,τι απέμεινε από τον νεκρό γιο τους. Και γύρω τους ένα ψηφιδωτό από επικίνδυνους όσο και γελοίους ανθρώπους που προκαλούν την ηθική της κοινωνίας. Σκηνοθεσία: Βαρνάβας Κυριαζής. Μουσική: Μιχάλης Χριστοδουλίδης. Με αγγλικούς και τουρκικούς υπέρτιτλους. **€12 / 6**

17
ΠΑΡ 18:00 (60')
Η Μελωδία της Ευτυχίας
Οικογενειακές Συναυλίες 3 - Σ.Ο.Κ.

Η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου παρουσιάζει μια παράσταση για μικρούς και μεγάλους, βασισμένη στην αγαπημένη ταινία μιούζικαλ. Η Αλίκη Χρυσόχου διαβάζει την ιστορία και ερμηνεύει τα τραγούδια του Richard Rodgers. Η αφήγηση θα συνοδεύεται με προβολή εικόνων. Ενορχήστρωση και κείμενα: Βίκυ Στυλιανού. Μαέστρος: Άλκης Μπαλάτς. **€8**

18
ΣΑΒ 20:30 (120')
Τάνια Τσανακλίδου

Η Τάνια Τσανακλίδου, μια ερμηνεύτρια που έχει «σφραγίσει» με τη φωνή και την ευαισθησία της μερικά από τα πιο αγαπημένα τραγούδια του σύγχρονου ελληνικού ρεπερτορίου, έρχεται να μας παρασύρει στον μουσικό της κόσμο με τη γοητευτική σκηνική παρουσία της. Με την ερμηνεία γνωστών τραγουδιών όπως *Η Σουλτάνα η Φωφό, Οι Μοίρες, Ο Ανθρωπάκος* κ.ά. και με διάθεση ερωτική και θεατρική, είναι έτοιμη να ξεσηκώσει, να δημιουργήσει ευφορία και να συγκινήσει ταυτόχρονα. Μουσικοί: Κώστας Νικολόπουλος, Βασίλης Παναγιωτόπουλος, Νίκος Παπαϊωάννου, Σπύρος Μάνεσης. **€30 / 25**

21
ΤΡΙ 18:30 & 20:30 (65')
Personne
FlashArt | Επί Σκηνής (15+)

Η Liminal Theatre Company παρουσιάζει το *Personne*, βασισμένο στο έργο *Εξομολογήσεις μιας Μάσκας* του Yukio Mishima. Το έργο μάς οδηγεί σε ένα ταξίδι αυτογνωσίας, πυροδοτούμενο από τη σεξουαλική αφύπνιση του πρωταγωνιστή, με φόντο τις τελευταίες μέρες ενός χαμένου πολέμου. Δημιουργία: Νεκτάριος Θεοδώρου και George Siena. Σκηνοθεσία / Απόδοση κειμένου: George Siena. Video art / Σκηνογραφία: Άννα Φωτιάδου. Ερμηνεία: Νεκτάριος Θεοδώρου. Με αγγλικούς υπέρτιτλους. **€12 / 10**

Ιανουάριος 2025

24 & 25
ΠΑΡ & ΣΑΒ 20:30 (40')
Never Just - Εύη Δημητρίου
Επί Σκηνής (14+)

Στη νέα της σόλο χορογραφική δουλειά, η Εύη Δημητρίου αντλεί από τις προσωπικές της εμπειρίες για να εμβαθύνει σε κοινωνικά ζητήματα. Με χιούμορ και εξομολογητική διάθεση, η παράσταση θέτει ερωτήματα για τις κοινωνικές νόρμες και τους διαφορετικούς ρόλους που διαμορφώνουν την έννοια του εαυτού. Μέσα από κίνηση και λόγο, δημιουργεί ένα τοπίο που προκαλεί και ενεργοποιεί. Χορογράφος / Περφόρμερ: Εύη Δημητρίου. Δραματουργία: Τζωρτζίνα Κακουδάκη. Παραγωγή: Ομάδα Εν δράσει. **€10 / 7**

31
ΠΑΡ 20:30 (90')
Γιάννης Γεωργίου - Σόλο Ρεσιτάλ Πιάνο

Ένα ρεσιτάλ με έργα των Σούμαν, Μπραμς και Ραχμάνινοφ. Γνωστός για την ξεχωριστή ερμηνεία και σκηνική του παρουσία, ο βριτουόζος πιανίστας περιλαμβάνει στο πρόγραμμα του την *Κραίσλεριάντα Ορ. 16* του Ρόμπερτ Σούμαν. Στο δεύτερο μέρος, θα ερμηνεύσει τα ύστερα έργα για πιάνο του Γιοχάνες Μπραμς, *Ορ. 119*, καθώς και επιλογές από τα *Πρελούδια και Études-Tableaux* του Σεργκέι Ραχμάνινοφ. **€20 / 18**

P
77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

Οι **εικονογραφήσεις** προσφέρονται γενναιόδωρα στους αναγνώστες του νέου του βιβλίου «Ακολουθώντας το Φεγγάρι».

Σοφία με χρώμα και φαντασία

Ο Τζέιμς Νόρμπερι μιλάει στην «Κ» για τους παράξενους ήρωές του

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ**

Τον Δεκέμβριο του 1942, μέσα στο κρύο και την πείνα που θερίζει την κατεχόμενη Αθήνα, κυκλοφορεί «Το παγώνι» του Ζαχαρία Παπαντωνίου με εικόνες του Γιάννη Κεφαλληνού, μια εικονογραφημένη ιστορία για παιδιά με πρωταγωνιστές ζώα. Και όμως, οι 23 εκπληκτικές μαστοριάς έγχρωμες ξυλογραφίες του σπουδαίου χαράκτη, έχουν κάτι που κλείνει το μάτι στον ενήλικο. Οι δημιουργοί του βιβλίου το ξέρουν αυτό, γι' αυτό και αφήνουν το εξής «κρυμμένο μήνυμα» στο τέλος του, στο κείμενο του κολοφώνα: «Το παιδικό βιβλίο είναι αποτυχημένο αν δεν το διαβάσει με απόλαυση ο μεγάλος. Φιλοδοξήσαμε ένα έργο τέχνης που ο ηλικιωμένος και το παιδί, όσο διαφορετικά κι αν το βλέπουν, θα το χαίρονται μαζί».

Από τους μύθους του Αισώπου έως τον «Μικρό Πρίγκιπα» του Αντουάν ντε Σεντ-Εξπερί και από τη «Φάρμα των ζώων» του Τζορτζ Οργουελ έως τους διάσημους τρισδιάστατους ήρωες της Pixar, τα ζώα δεν σταματούν εδώ και χιλιάδες χρόνια να μας προσφέρουν ένα ευέλικτο, αποφορτισμένο από ανθρώπινα βάρη προσώπείο, για να σχολιάσουμε εμάς τους ίδιους. Στη μακρά αυτή αφηγηματική παράδοση έχει καταφέρει να αφήνει το δικό του διακριτό στίγμα εδώ και μόλις τρία χρόνια ένας νέος Άγγλος δημιουργός, ο εικονογράφος και συγγραφέας Τζέιμς Νόρμπερι.

Αναπάντεχο ζευγάρι

Στο πρώτο του βιβλίο, «Το μεγάλο πάντα και ο μικρός δράκος» (εκδ. Διόπτρα 2021), ένα αναπάντεχο ζευγάρι, ένα σοφό μεγαλόσωμο πάντα και ένας μικροσκοπικός κινεζικός δράκος γίνονται φίλοι και ξεκινούν μαζί μια φιλοσοφική αναζήτηση μέσα στη φύση και τις τέσσερις εποχές του χρόνου. «Μακάρι να κρατούσε για πάντα αυτή η στιγμή», λέει ο δράκος στο πάντα, και εκείνο απαντά: «Μόνο αυτή τη στιγμή έχουμε». Σε ένα άλλο στιγμιότυπο του ταξιδιού τους στέκονται κάτω από ένα δέντρο και θα προσπαθήσουν, και πάλι, να εκτιμήσουν τη φευγαλέα στιγμή: «Ο άνεμος που θροίξει στα φύλλα του δέντρου», λέει το πάντα, είναι «ο τρόπος της φύσης για να μας πει να σταματήσουμε για μια στιγμή, να πάρουμε βαθιά ανάσα και να αφεθούμε απλώς στο να υπάρχουμε». Συλλογισμοί που έρχονται από τις φιλοσοφίες της Ανατολής και τον βουδισμό, που αφορούν περισσότερο έναν ενήλικο, θα σκεφτόταν σωστά κανείς.

Ποιος θα περίμενε ένα οκτάχρονο παιδί να συνδεθεί με την έννοια του διαλογισμού ή του καθαφικού ταξιδιού; Αν λοιπόν, όπως είχαν πει οι Παπαντωνίου - Κεφαλλνός το 1942, το παιδικό βιβλίο πρέπει «να το διαβάσει με απόλαυση και ο μεγάλος», τι συμβαίνει στην περίπτωση των βιβλίων του Τζέιμς Νόρμπερι; Όπως φαίνεται, το αντίστροφο: ενδεικτικό είναι πως ο εκδοτικός του οίκος στην Αγγλία, η Penguin, κατατάσσει τα έργα του στην ενήλικη σειρά της. Και όμως, φαίνεται πως αυτοί οι τετράποδοι ήρωες, πλαισιωμένοι με μια σειρά γοντευτικών (και συχνά αστείων) εικόνων, καταφέρνουν να κάνουν τις σελίδες των ιστοριών αυτών εξίσου αρεστές και στα παιδιά. Το αποτέλεσμα καταφέρει πετυχημένα να είναι εξίσου παιδικό παρμυθι και ενήλικος στοχασμός. Όπως είχε γράψει ο Guardian, «ενώ οι ζωγραφιές έχουν τη γοητεία που έχει ο Γουίνι το Αρκουδάκι, οι λεζάντες έχουν το βάθος αρχαίων κινεζικών ρητών».

Μπεστ σέλερ σε ένα μήνα

Το φθινόπωρο του 2021, μέσα σε ένα μήνα κυκλοφορίας, το βιβλίο είχε ήδη πουλήσει 100.000 κομμάτια στη Βρετανία και είχε γίνει μπεστ σέλερ των Sunday Times. Το επιτυχημένο εκδοτικό ταξίδι συνέχισε την επόμενη χρονιά με ένα ακόμη βιβλίο με τους ίδιους πρωταγωνιστές, «Το ταξίδι του πάντα και του δράκου» και, πέρυσι, με τον «Γάτο που διδασκε ζεν». Φέτος οι υπαρξιακές περιπλανήσεις των ομιλούντων ζώων συνεχίζονται, αυτή τη φορά με την ιστορία ενός λύκου και ενός νεαρού σκύλου, στο άρτι αφιχθέν «Ακολουθώντας το φεγγάρι» (εκδ. Διόπτρα). Οι εικονογραφήσεις προσφέρονται γενναιόδωρα: συνολικά πάνω από εκατό, οι περισσότερες ακουαρέλες φορητισμένες με δράμα, οι υπόλοιπες ασπρόμαυρες σπουδές με μολύβι των δύο πρωταγωνιστών. Φτιάχνουν με αθωότητα μια τυπολογία αλπικής μελαγχολίας, που εδώ και εκεί μετατρέπεται σε μαγεία και μοιάζει να έχει κερδίσει ήδη μια θέση στην παγκόσμια βιβλιογραφία των Χριστουγέννων. Αλλωστε, έχει ήδη εκδοθεί σε 36 χώρες ανά τον κόσμο, όπου υπάρχει σε όλες αφοσιωμένο κοινό – ανάμεσά τους φυσικά και η χώρα μας, την οποία επισκέφθηκε πριν από λίγες μέρες ο δημιουργός για μια ομιλία που έδωσε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τον συναντήσαμε για μια σύντομη κουβέντα για τη δουλειά του, την αγάπη του για τα ζώα, τον διαλογισμό και το τι του έμαθε η ξαφνική του επιτυχία.

«**Ενώ οι ζωγραφιές** έχουν τη γοητεία που έχει ο Γουίνι το Αρκουδάκι, οι λεζάντες έχουν το βάθος αρχαίων κινεζικών ρητών», έγραψε ο βρετανικός Guardian για τις δημιουργίες του Τζέιμς Νόρμπερι.

Δεν λέω σε κανέναν τι να κάνει. Απλά παραθέτω ιδέες...

«**Καμιά** φορά νιώθεις πως υπάρχουν δύο άνθρωποι μέσα μας – αυτός που προσπαθεί να ζησει τη στιγμή και να κάνει το μυαλό να σταματήσει και ένας άλλος που μας βομβαρδίζει με σκέψεις που δεν μας αφήνουν ήσυχους. Μοιάζει λοιπόν πολύ δύσκολο, συχνά σχεδόν αδύνατον, να καταφέρεις να κάνεις αυτό που λέμε “διαλογισμό”. Το μόνο που μπορείς να κάνεις είναι να συνεχίσεις να προσπαθείς και έτσι, κάποια στιγμή, αυτές οι φευγαλέες στιγμές γαλήνης να αρχίζουν να ενώνονται. Κοιτάω όμως τις γάτες μου και ξέρω πως, όταν ξεκουράζονται με αυτό το μακάριο ύφος στα μάτια τους, δεν έχουν κανένα άγχος, καμία ενοχή, καμία κακή σκέψη μέσα τους. Κάθονται εκεί και απλά “είναι”, υπάρχουν, χωρίς το βάρος που έχουμε εμείς στη συνειδησή μας».

Λάτρης των ζώων και της φύσης από μικρό παιδί, ο Νόρμπερι σπούδασε Ζωολογία και τα τελευταία χρόνια ζει μαζί με τη γυναίκα του και πέντε γάτες στη φύση στη Νότια Ουαλία, στην εξοχή, κοντά στο παραθαλάσσιο Σουόνσι. Παλιότερα, είχαν μείνει για ένα χρόνο μέσα σε ένα ποταμόπλοιο. «Γράφω και ζωγραφίζω από όσο θυμάμαι τον εαυτό μου», μας λέει, και τονίζει πως οι ακουαρέλες του είναι απλά ένα από τα πολλά του στυλ – «κάνω από γκράφικ νόβελ και καρτούν ως αφηρημένη τέχνη και αερογράφο», συμπληρώνει. Στο νέο του βιβλίο, στις πρώτες και τις τελευταίες σελίδες του, θαυμάζουμε και τέσσερις εξαιρετικές λινοτυπίες.

Τι ετοιμάζει για το εγγύς μέλ-

λον; «Φτιάχνω μία ακόμη ιστορία με το μεγάλο πάντα και τον μικρό δράκο που λέγεται “Ένας όμορφος κόσμος”», απαντά, και μας δείχνει μερικά προσχέδια με πρωταγωνιστή τον μικροσκοπικό δράκο, που τα ολοστρόγγυλα μαύρα μάτια του έχουν κάτι από τους χαρακτήρες των κινουμένων σχεδίων του '30. Αντίθετα από το σοφό πάντα, που συχνά η άσπρη γούνα του αποκτά υφές, αδιόρατες αποχρώσεις και σκιές, εκείνος είναι πάντοτε ασπρόμαυρος, ένας κινεζικός δράκος-μινιατούρα με σώμα ζωγραφισμένο από λεπτές πινελιές σινικής μελάνης. «Η ιδιαιτερότητα αυτού του χαρακτήρα είναι πως, επειδή δεν διαθέτει άλλα χαρακτηριστικά προσώπου

εκτός από αυτά τα μάτια καρτούν, αν θες να τον κάνεις να εκφράσει κάποιο συναίσθημα πρέπει να χρησιμοποιήσεις τη γλώσσα του σώματός του».

Και πώς του γεννήθηκε η ιδέα να πάρει ένα επιβλητικό μυθικό πλάσμα και να το μετατρέψει σε καρικατούρα του εαυτού του; «Δεν θα φανταζόσουν ποτέ έναν περήφανο, μεγάλο κινεζικό δράκο να είναι μικροσκοπικός και να μην παίρνει και τόσο στα σοβαρά τον εαυτό του. Είναι κάπως σαν να σου δίνει την άδεια, να σε ενθαρρύνει, να μην είσαι απαραίτητα αυτό που οι άλλοι περιμένουν από εσένα να είσαι».

Αραγε, τον ρωτάμε, ανάμεσα σε τόσους «γκουρού αυτοβελτιώσης» που υπάρχουν πλέον, πώς καταφέρνει να μην περνάει τη λειπή κόκκινη γραμμή του διδακτισμού; «Δεν λέω σε κανέναν τι να κάνει. Απλά παραθέτω ιδέες, συμπεράσματα που έβγαλα μέσα από τη δική μου αναζήτηση, τις δικές μου δυσκολίες στιγμές. Και πιστεύω το κοινό αντιδρά θετικά γιατί το κάνω με ειλικρίνεια, και το εισπράττει αυτό, το καταλαβαίνει. Στην ομιλία μου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ήρθε πάρα πολλός κόσμος, ανάμεσά τους και άνθρωποι που τους είδα να συγκινούνται και να δακρύζουν. Κάτι βέβαια που μου μοιάζει παράξενο, καθώς είμαι κακός ομιλητής». Πώς τον επηρέασε όλη αυτή η μεγάλη παγκόσμια επιτυχία; «Δεν βρίσκεις λύσεις για όλα, όπως νομίζεις αρχικά. Καθότι συνειδητοποιείς πως αυτά που αληθινά θες, δεν μπορείς να τα αγοράσεις».

Οι **υπαρξιακές** περιπλανήσεις των ομιλούντων ζώων συνεχίζονται, με την ιστορία ενός λύκου και ενός νεαρού σκύλου, στο «Ακολουθώντας το Φεγγάρι» (εκδ. Διόπτρα).

Ιντριγκες, πολιτική και διπλωματία

Η συναρπαστική διαδρομή της Πάμελα Χάριμαν

SONIA PURNELL
Kingmaker
εκδ. Viking, σελ. 528

Του **ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΠΑΠΑΡΣΕΝΟΥ**

Χαρακτηρίστηκε ως η μεγάλη σειρήνα του περασμένου αιώνα, η γυναίκα που άφησε το στίγμα της στην πολιτική ζωή στις δύο όχθες του Ατλαντικού, που υποτιμήθηκε και λοιδορήθηκε σε μια εποχή που οι επιτυχημένες γυναίκες κρίνονταν διαφορετικά και αυστηρότερα από τους άνδρες.

Γεννημένη στην Αγγλία το 1920 από αριστοκρατική οικογένεια, η Πάμελα Χάριμαν βρέθηκε στο κέντρο της εξουσίας, από την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ως νύφη του Ουίνστον Τσώρτσιλ, μετά τον γάμο της με τον γιο του, Ράντολφ, τον Οκτώβριο 1939, έως τον θάνατό της τον Φεβρουάριο του 1997 στο Παρίσι, όπου υπηρέτησε για τέσσερα χρόνια ως πρέσβειρα των ΗΠΑ. Εκεί διορίστηκε από τον Μπιλ Κλίντον, στο άστρο του οποίου είχε ποντάρει νωρίς, όταν έγινε η «πρώτη κυρία του Δημοκρατικού Κόμματος» στην Αμερική μετά τον γάμο της το 1971 με τον Αβερελ Χάριμαν (1891-1986), μια σεβάσμια προσωπικότητα στο κόμμα με κύρος και πλούτο. Τη συναρπαστική ζωή της, γεμάτη συγκινήσεις και ιντριγκες, σκιαγραφεί η Βρετανίδα δημοσιογράφος και συγγραφέας Σόνια Περνέλ, γνωστή από το μπεστ σέλερ «Μια ασήμαντη γυναίκα», για την Αμερικανίδα κατάσκοπο

Η συγγραφέας, βασισμένη σε μια τετραετή έρευνα στα αμερικανικά, βρετανικά και γαλλικά αρχεία, ξετυλίγει τον μίτο της ζωής της Πάμελα Χάριμαν.

Σε ένα κλίμα καχυποψίας, αγωνιζόταν να καταρρίψει τα αρνητικά στερεότυπα που την ήθελαν να κινεί τα νήματα ως «σκεύος νδονής» και να αποδείξει ότι πέρα από το σεξαπλί διέθετε ικανότητες.

Βιρτζίνια Χολ στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο («Καθημερινή», 15.9.2019). Είχαν προηγηθεί βιβλία της για τη σύζυγο του Τσώρτσιλ, Κλέμεντιν, και τον Μπόρις Τζόνσον. Η

συγγραφέας εξιστορεί πώς η Πάμελα, σε ένα κλίμα καχυποψίας, αγωνιζόταν να καταρρίψει τα αρνητικά στερεότυπα που την ήθελαν να κινεί τα νήματα ως «σκεύος νδονής» και να αποδείξει ότι πέρα από το σεξαπλί διέθετε ικανότητες, που άξιζαν την αναγνώριση και όχι την περιφρόνηση. Υπήρξε θύμα επίμονης ζηλοφθονίας, ότι όφειλε την επιρροή της στις επιδόσεις της «κάτω από τα σεντόνια», ότι ήταν μια πανούργα εταίρα-χρυσοθήρας, που δεν διέθετε τα τυπικά προσόντα της μόρφωσης και εμπειρίας, που θα δικαιολογούσαν την έλξη που ασκούσε σε τόσους ισχυρούς άνδρες. Αυτοδίδακτη στην τέχνη της πολιτικής και της διπλωματίας, εκπαιδεύθηκε δίπλα σε δύο μεγάλους προσωπικότητες, «τον πατέρα της νίκης» Τσώρτσιλ και τον κατά τριάντα χρόνια μεγαλύτερό της Χάριμαν, τον οποίο ξελόγισσε στο Λονδίνο το 1941 ως απεσταλμένο του Ρούζβελτ, υπεύθυνο για το αμερικανικό πρόγραμμα στρατιωτικής βοήθειας Lend-Lease, ύψους 42 δισ. δολαρίων.

Βασισμένη σε μια τετραετή έρευνα στα αμερικανικά, βρετανικά και γαλλικά αρχεία, σε συνεντεύξεις και ημερολόγια, η Περνέλ ξετυλίγει τον μίτο της «ομορφότερης κοκκινομάλλας στο Λονδίνο του πολέμου». Από τον Μάιο του 1940 που ο Τσώρτσιλ ανέλαβε την πρωθυπουργία, έγινε το «μυστικό όπλο του», όταν σε ηλικία είκοσι ετών αφιερώθηκε στον στρατηγικό στόχο να εξασφαλιστεί η στήριξη της Βρετανίας στον πόλεμο

Η Πάμελα Χάριμαν ανάμεσα στους υπουργούς Εξωτερικών της Γαλλίας Αλέν Ζιπέ (αριστερά) και των ΗΠΑ Γουόρεν Κρίστοφερ (δεξιά), το 1993, όταν ήταν πρέσβειρα των ΗΠΑ στη Γαλλία.

κατά του Χίτλερ γοητευοντας με την ομορφιά και την πονηριά διπλωμάτες, στρατηγούς και δημοσιογράφους, συνεισφέροντας έτσι και η ίδια στην οικοδόμηση της «ειδικής σχέσης» Αμερικής - Βρετανίας. Μεταξύ των Αμερικανών που υπέκυψαν στα θέλγητρά της ήταν και ο ανταποκριτής του CBS, Εντ Μάροου, του οποίου οι νυχτερινές ανταποκρίσεις από το Λονδίνο για τη ναζιστική απειλή είχαν μεγάλη απήχηση στην αμερικανική κοινή γνώμη.

Ήταν 25 ετών το 1945, όταν έληξε ο πόλεμος και ο προβληματικός γάμος της με τον Ράντολφ, με τον οποίο απέκτησε έναν γιο, που πήρε το όνομα του περιφημου παππού του. Μεταπολεμικά συνδέθηκε ερωτικά με πολλούς επιφανείς της πολιτικής και της οικονομίας, όπως τον ιδιοκτήτη της FIAT Τζάνι Ανιέλι, τον τραπεζίτη Έλι ντε Ρότσιλντ και περιστασιακά τον Σταύρο Νιάρχο. Πεισμένη ότι το μέλλον δεν ανήκε πλέον στη Γηραιά Ηπειρο, μετακόμισε στην Αμερική, στο νέο κέντρο της παγκόσμιας ισχύος και γοήτρου, παντρεύτηκε

τον θεατρικό impresario Λέαντ Χέιγροντ από το 1960 μέχρι τον θάνατό του το 1971, για να ακολουθήσει την ίδια χρονιά, μια τριακονταετία μετά τον σφοδρό έρωτά τους στο Λονδίνο, ο γάμος της με τον Αβερελ Χάριμαν, πρώην πρέσβη της Αμερικής στη Μόσχα και στο Λονδίνο, υπουργό Εμπορίου, κυβερνήτη της Νέας Υόρκης και κληρονόμο του σιδηροδρομικού κολοσσού Union Pacific Railroad.

Μετά το 1986

Με το δίκτυο των υψηλών γνωριμιών, την απaráμιλλη γοητεία και το χρήμα του συζύγου της μέχρι τον θάνατό του το 1986, έγινε η πιο περιζήτητη οικοδέσποινα της Ουάσιγκτον. Το σπίτι της στο Τζορτζτάουν μετατράπηκε σε στρατηγείο για την ανάδειξη και χρηματοδότηση της νέας γενιάς Δημοκρατικών ηγετών απέναντι στον ρεϊγκανισμό της δεκαετίας του '80, με επιστέγασμα τη νίκη του Μπιλ Κλίντον στις προεδρικές εκλογές του 1992, ύστερα από δώδεκα χρόνια που το κόμμα περιπλανιόταν στην πολιτική ερημιά.

Ως πρέσβειρα της Αμερικής στο Παρίσι (1993-1997) γοήτευσε τον πρόεδρο Σιράκ και βοήθησε στη σύσφιγξη των αμερικανογαλλικών σχέσεων παίζοντας μεσολαβητικό ρόλο στην ειρήνευση της Βοσνίας το 1995, που διαπραγματεύθηκε ένας άλλος προστατευόμενός της, ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ. Στους θαυμαστές της περιλαμβανόταν και ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, που, όπως και οι προκάτοχοί του, δεν ξεκινούσε τη φιλία του συζύγου της προς τη Μόσχα στη διάρκεια του πολέμου και την αδιάκοπη συνηγορία του ζευγους υπέρ της ύφεσης στην ψυχροπολεμική εποχή.

Ο θάνατος τη βρήκε στην πισίνα του ξενοδοχείου Ριτζ στο Παρίσι, από εγκεφαλική αιμορραγία, θύμα του άγχους, όχι τόσο από ένα απαιτητικό διπλωματικό πόστο, όσο από την πικρή νομική διαμάχη για τα κληρονομικά με την οικογένεια Χάριμαν.

Ο κ. Αχιλλέας Παπαρσένος υπηρέτησε στις ελληνικές πρεσβείες της Ουάσιγκτον και του Λονδίνου ως σύμβουλος Τύπου και Επικοινωνίας.

Όταν οι λέξεις γίνονται τραγούδια

Ένα αφιέρωμα στους μεγάλους Έλληνες Ποιητές & Στιχουργούς

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΟΡΚΟΛΗΣ ΣΟΦΙΑ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΜΕΣΟΥ 16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΠΕΜΠΤΗ 2025 ΩΡΑ 20:30

Εισιτήρια και στο Ταμείο Θεάτρου: 25377277 | Καθημερινά 10:00 - 13:00 & 16:00 - 19:00 Σάββατο 10:00 - 13:00

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΧΟΙΝΗΣ ΠΑΡΑΓΟΓΕΣ ΑΤΔ

PRODUCTION ticketmaster.cy 7777 7040

Nicosia2030

ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ | 2024_25

STILL! ΕΝΑ ΑΓΑΛΜΑ ΠΟΥ ΓΥΡΙΣΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ
STILL! A STATUE THAT TRAVELLED THE WORLD
31/12/2024

ZHNA MELEKKH
ECHOES ACROSS DIVIDES
ZINA MELEKKI
10/01/2025
#UNDER30

ΕΛΕΟΝΩΡΑ ΡΟΥΣΣΟΥ
ΧΑΡΑ
Eleonora Roussou
JOY
26/01/2025

Διοργανωτές Organisers: Δήμος Λευκωσίας Nicosia Municipality

Θεσμικός Χορηγός Institutional sponsor: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ DEPUTY MINISTRY OF CULTURE

Χορηγοί επικοινωνίας Media sponsors: Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ SIGMA THEATROEN

Εισιτήρια Tickets: SoldOut Tickets

ΜΑΤΙΕΣ
ΣΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Αίρα Γκέρσουιν

Ο μεγαλύτερος αδελφός του Τζορτζ Γκέρσουιν, Αίρα Γκέρσουιν (1896-1983), υπήρξε μεγάλη μορφή της αμερικανικής μουσικής. Συχνά επισκιαζόμενος από τον αδελφό του Τζορτζ, που απεβίωσε πρόωρα το 1937, ο Αίρα ήταν μεγάλος στικουργός και είχε υπογράψει πολλά από τα σπουδαιότερα τραγούδια του 20ού αιώνα, αλλά και πολλά μιούζικαλ. Μια νέα βιογραφία, από τον Μάικλ Ουεν με τίτλο «Αίρα Γκέρσουιν: Μια ζωή σε λέξεις», κυκλοφόρησε πρόσφατα από τον οίκο Liveright.

ΒΟΣΤΩΝΗ

Ρόμπερτ Φρανκ

Το Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης ανακοίνωσε πως απέκτησε 38 φωτογραφίες του μεγάλου φωτογράφου Ρόμπερτ Φρανκ (1924-2019). Προέρχονται από την περίοδο στο Παρίσι το 1949, όταν ο γεννημένος στην Ελβετία Ρόμπερτ Φρανκ επέστρεψε στην Ευρώπη έπειτα από διετή παραμονή στη Νέα Υόρκη. Στις αρχές του νέου έτους αναμένεται η έκδοση «Ρόμπερτ Φρανκ: το βιβλίο της Μάιρης», μια σημαντική επανέκδοση, αποτέλεσμα νέας ερευνητικής εργασίας πάνω στον φωτογράφο.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Τσώρτσιλ, 150 χρόνια

Η επέτειος των 150 χρόνων από τη γέννηση του σερ Ουίνστον Τσώρτσιλ τιμάται από το Αυτοκρατορικό Πολεμικό Μουσείο (Imperial War Museum) στο Λονδίνο με μία έκθεση που επικεντρώνεται σε σατιρικά σκίτσα δημοσιευμένα στον Τύπο. Εχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ο τρόπος με τον οποίο χιζόταν η δημόσια εικόνα του Τσώρτσιλ μέσα από τις γελοιογραφίες της περιόδου 1909 έως το 2003, από την πρώτη περίοδο έως την επιδραστικότητα της προσωπικότητάς του στα πρόσφατα χρόνια.

ΓΙΟΡΚ

Γουίλιαμ Μόρις

Η Πινακοθήκη του Γιορκ, στη βόρεια Αγγλία, παρουσιάζει όψεις του αρχείου του Γουίλιαμ Μόρις, του δημιουργού που συνδέθηκε με το κίνημα Arts & Crafts στη βικτωριανή Αγγλία και όρισε έναν ολόκληρο κόσμο αισθητικής και ντιζάιν. Ο Μόρις επηρέασε την εσωτερική διακόσμηση όσο λίγος. Το Γιορκ είναι ο πρώτος σταθμός της περιοδεύουσας έκθεσης που οργάνωσε το Dovecot Studios και η Morris & Co. Η έκθεση παρουσιάζει 130 δημιουργίες του Μόρις, προσφέροντας μια νέα ερμηνεία στην κληρονομιά του.

ΣΕΝΤ ΜΟΡΙΤΖ

Χανς Γιόζεφσον

Φόρος τιμής στο έργο του Ελβετού γλύπτη Χανς Γιόζεφσον (1920-2012) αποτελεί η έκθεση στο Σεντ Μόριτζ στην γκαλερί του Thaddaeus Ropac. Τα γλυπτά του Γιόζεφσον ισορροπούν ανάμεσα στην αφαίρεση και τον ρεαλισμό και όλα διερευνούν την ανθρωπινή μορφή με βαθύ, εσωτερικό και άχρονο τρόπο. Η έκθεση στο μοναδικό φυσικό περιβάλλον γύρω από την αίσουσα τέχνης είναι μια βιωματική εμπειρία, πλήρης και πολύπτυχη. Είναι αποτέλεσμα συνεργασίας με τους σολέκτες Γκέοργκ και Εμίλ φον Οπέλ.

Θεματική έκθεση επικεντρωμένη στις γυναίκες που σημάδεψαν τη ζωή του Σίγκμουντ Φρόιντ φιλοξενεί το Μουσείο για τον πατέρα της ψυχανάλυσης, στο Λονδίνο.

Οι γυναίκες και
ο Φρόιντ

Το Μουσείο Φρόιντ στο Λονδίνο είναι ένα από τα πιο ατμοσφαιρικά μουσεία στην Ευρώπη, και αυτή την περίοδο έως και τις 5 Μαΐου θα παραμείνει ανοιχτή η θεματική έκθεση επικεντρωμένη στις γυναίκες στη ζωή του Φρόιντ: ασθενείς, σκαπανείς και καλλιτέχνες.

Από τις πρώτες περιπτώσεις «υστερίας», γυναίκες που ο Φρόιντ αποκαλούσε «δασκάλες» του, έως τις μεταγενέστερες περιπτώσεις ασθενών –αναφέρει το μουσείο–, η έκθεση βασίζεται σε

χειρόγραφα, φωτογραφίες, αντικείμενα, κινηματογραφικό υλικό και πλήθος τεκμηρίων που αφηγούνται με διάφορους τρόπους την επίδραση που είχαν οι γυναίκες στη σκέψη και στην καθημερινή πρακτική του Φρόιντ, επίδραση που φτάνει έως τις μέρες μας μέσα από τη λογοτεχνία και τις τέχνες.

Αν ανοίξετε την ιστοσελίδα του μουσείου (www.freud.org.uk) θα δείτε μια πολύ ωραία και σημαντική φωτογραφία που εν ολίγοις συνοψίζει το θέμα. Είναι

η Μαρία Βοναπάρτη που φωτογραφίζει τον Φρόιντ στο γραφείο του στη Βιέννη, στην Berggasse 19, το έτος 1937. Η Μαρία Βοναπάρτη (1882-1962), σημαντική προσωπικότητα του ευρωπαϊκού χώρου, ψυχαναλύτρια η ίδια, στενά συνδεδεμένη με τον Φρόιντ, κινητοποιήθηκε με επιτυχία προκειμένου να διασώσει και να φυγαδεύσει τον Φρόιντ στη διάρκεια της ναζιστικής περιόδου.

Η Μαρία Βοναπάρτη, με σημαντικό συγγραφικό έργο, δισεγγονή του Ναπολέοντα, διέδωσε την

ψυχανάλυση και συνδέθηκε με τη χώρα μας, ως μέλος της ελληνικής βασιλικής οικογένειας, μετά τον γάμο της με τον πρίγκιπα Γεώργιο. Παιδιά της ήταν ο πρίγκιπας Πέτρος και η πριγκίπισσα Ειρήνη. Το σπίτι της Μαρίας Βοναπάρτη και του Γεωργίου στην Αθήνα ήταν ένα νεοκλασικό αρχοντικό στην Ακαδημίας και Δημοκρίτου (κατεδαφισμένο).

Πολλές και οι άλλες γυναίκες γύρω από τον Φρόιντ. Η κόρη του, φυσικά, η Άννα Φρόιντ, και η σύντροφός της Ντόροθι Μπέρ-

λιγκιμ, αλλά και μια σειρά καλλιτεχνών που δέχθηκαν την επίδραση του φροϊδικού έργου έως τις μέρες μας, από τη Λουίζ Μπουρζουά και την Πάουλα Ρέγκο έως την Τρέισι Εμιν.

Το έτος 2024 που φεύγει περιλαμβάνει και την επέτειο των 100 ετών από την πρώτη έκδοση έργου του Φρόιντ από τον θρυλικό εκδοτικό οίκο Χόγκαρθ Πρες, που είχαν ιδρύσει η Βιρτζίνια και ο Λέοναρντ Γουλφ και που αποτέλεσε βασικό ιστό του πνευματικού κύκλου του Μπλούιμσμπερι.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Χριστούγεννα στο Παρίσι του Λουδοβίκου ΙΔ΄

Πριν από δύο Κυριακές, ο κύριος Γκρι κρατούσε ενθουσιασμένος τη μεγάλη έκδοση της Alia Vox με το «Ονειρο καλοκαιρινής νύχτας» του Μέντελσον σε όργανα εποχής, έξοχα ερμηνευμένο από τον σπουδαίο Καταλανό Ζορντί Σαβάλ και το μουσικό του σύνολο, Le Concert des Nations.

Τώρα, έχει κάτι ακόμα που μόλις κυκλοφόρησε από την ίδια εταιρεία και τους ίδιους συντελεστές – συν τη χορωδία La Capella Reial de Catalunya: δύο θρησκευτικά έργα του Μαρκ-Αντουάν Σαρπαντιέ (1634-1704) που σχετίζονται με τη γιορτή των Χριστουγέννων.

Ο δίσκος τιτλοφορείται «Noël Baroque au temps de Louis XIV», δηλαδή «μπαρόκ Χριστούγεννα στην εποχή του Λουδοβίκου ΙΔ΄», και περιλαμβάνει δύο χριστουγεννιάτικες ωδές (Premier Noël: Une Jenne Pucelle και Deuxième Noël), το εκπληκτικό ορχηστρικό ιντερ-

λούδιο «Νύχτα» (Nuit, από το In Nativitatem Domini), το δραματικό, όσο και αιθέριο, μίνι ορατόριο «Pastorale sur la Naissance de Notre Seigneur Jesus Christ» για σολίστ, δύο φλάουτα, δύο βιόλες και μπάσο κοντίνουο, ηθοποιούς

Σε όλα αυτά τα έργα, εκτενή και σύντομα, ο Σαρπαντιέ ξεδιπλώνει ένα μοναδικό εκφραστικό ταλέντο.

και χορωδία και, τέλος, την αριστουργηματική Λειτουργία του Μεσονυκτίου (Messe de Minuit), επίσης θρησκευτικό έργο των Χριστουγέννων.

Ο Σαρπαντιέ είχε γεννηθεί μάλλον στο Παρίσι από γονείς καλλιεργημένους: δοκίμασε να σπουδάσει νομικά, αλλά εγκατέλειψε

Μόλις κυκλοφόρησε από την εταιρεία Alia Vox μια σειρά θρησκευτικών έργων του Σαρπαντιέ με θέμα τα Χριστούγεννα, σε μοναδικές ερμηνείες του Ζορντί Σαβάλ και των συνόλων του.

χάρην της μουσικής. Πέρασε τρία χρόνια στη Ρώμη πλάι σε σημαντικούς δασκάλους της μουσικής, για να σταδιοδρομήσει στο Παρίσι του λεγόμενου «βασιλιά Ηλίου», προστατευόμενος της Μαρίας της Λωρραίνης, δούκισσας της Γκιζ (γνωστή και ως «Δεσποινίς ντε Γκιζ»), η οποία του ανέθεσε να συνθέσει πλήθος θρησκευτικών έργων για σολίστ και χορωδία. Η Ντε Γκιζ του παρήγγειλε και τη σύνθεση του ποιμενικού χριστουγεννιάτικου ορατορίου, το 1684.

Στην αυλή της παρέμεινε έως τον θάνατό της το 1688, οπότε και ανέλαβε μουσικός διευθυντής των Ιησουιτών. Για την ιησουιτική εκκλησία του Αγίου Λουδοβίκου ο Σαρπαντιέ συνέθεσε ένα από τα δημοφιλέστερα έργα του έως σήμερα (πέρα από τη δοξολογία του, το Te Deum), τη Λειτουργία του Μεσονυκτίου, το 1694.

Το ποιμενικό ορατόριο κινείται στο πλαίσιο μιας παράδοσης έρ-

γων στα οποία πρωταγωνιστούν βουκολικές φιγούρες μέσα σε ένα ανάλογο περιβάλλον. Εδώ, οι βοσκοί και τα πρόβατα λειτουργούν αλληγορικά, υποδηλώνοντας την παρομοίωση του Χριστού ως καλού ποιμένα.

Σε όλα αυτά τα έργα, εκτενή και σύντομα, ο Σαρπαντιέ ξεδιπλώνει ένα μοναδικό εκφραστικό ταλέντο. Όχι μόνο στις μελωδικές του γραμμές, μα και στις λεπτινές αποχρώσεων ενορχηστρώσεις και στα φωνητικά σχήματα, που μοιάζουν με μιν είναι του κόσμου τούτου.

Η φινέτσα της γαλλικής σχολής συνδυάζεται με την ιταλική πληθωρικότητα στην οποία εντράφησε ο Σαρπαντιέ. Η δε επεξεργασία του Σαβάλ και των μουσικών του φέρει όλα εκείνα τα στοιχεία της σχολαστικής μελέτης της εποχής αλλά και των έντονων πνοχρωμάτων που χαρακτηρίζουν τις ερμηνείες της σχολής του Σαβάλ.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΣΩΤΗΡΗ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Και όμως, είναι δικός μας πόλεμος

Δεν έχω καμία προσωπική ανάμειξη στο κλειποκρατικό κράτος-μαφία του Πούτιν που πτωχοποιεί τον λαό του για να τον καθυποτάξει και πνίγει στο αίμα την Ουκρανία. Δεν έχω καμία σχέση με τα εγκλήματα πολέμου που διαπράττει στη Γάζα το Ισραήλ. Δεν συμμετείχα στις κτηνώδεις τρομοκρατικές επιθέσεις της Χαμάς. Δεν ανήκα ποτέ στο καθεστώς του άθλιου τυράννου Ασαντ της Συρίας. Ούτε στις οργανώσεις των αιμοσταγών τρομοκρατών που τον αντικαθιστούν. Ούτε συμμετείχα στην επιτροπή κρίσεων ενός εκπαιδευτικού θεσμού που απέρριψε εκδικητικά την αίτηση μιας άξιας υποψήφιας. Τα άκουσα όμως όλα αυτά. Δεν μπορώ να κάνω σαν να μη συμβαίνει τίποτα.

Βέβαια, όπως θα έλεγε, με τα λόγια του Σαίξπηρ, σε κάθε στροφή του επικήδειου λόγου που εκφώνησε στους Ρωμαίους ο Μάρκος Αντώνιος για τον δολοφονημένο Ιούλιο Καίσαρα... «Και όμως ο Βρούτος είναι ένας έντιμος άνθρωπος». Κατ' επέκταση μπορούμε να πούμε ότι και οι Τούρκοι, οι Έλληνες, οι Γερμανοί, οι Ρώσοι, οι Εβραίοι, οι Παλαιστίνιοι, οι Σύριοι είναι ο καθένας ένας έντιμος λαός. Δεν φταίει ο λαός! Το κράτος φταίει! Και εμείς δεν πρέπει να ανακατευτούμε. Δεν είναι δικός μας πόλεμος. Δεν θα αλλάξουμε εμείς τον κόσμο. Αφού δεν μπορούμε να κάνουμε τη διαφορά, ας μην κάνουμε τίποτα.

Και όμως, είναι δικός μας πόλεμος. Είναι δική μας ευθύνη όλα αυτά. Η σιωπή είναι το πραγματικό έγκλημα. Από το πιο μικρό, καθημερινό έγκλημα στη γειτονιά μας μέχρι το πιο μεγάλο στον κόσμο όλο. Δεν είμαστε παντοδύναμοι, δεν θέλουμε να αλλάξουμε τον κόσμο, να αλλάξουμε τον εαυτό μας θέλουμε, να σκεφθούμε, να αποκτήσουμε μια καθαρή αίσθηση της πραγματικότητας και της θέσης μας στον κόσμο.

Όταν παρακολουθούμε τη μυθοπλασία του «Fauda» (Χάος) στο Netflix νομίζουμε ότι παρακολουθούμε ειδήσεις από τον πόλεμο στο Ισραήλ. Και όταν παρακολουθούμε ειδήσεις από τον πραγματικό πόλεμο εκεί νομίζουμε ότι παρακολουθούμε μυθοπλασία. Μας κοροϊδεύουν; Εκτοξεύ-

Ο Αϊνταν Αμέντι (αριστερά) σε σκηνή από τη σειρά «Fauda». Ο Ισραηλινός ηθοποιός τραυματίστηκε σοβαρά υπηρετώντας στον στρατό της πατρίδας του κατά τη διάρκεια του πολέμου με τη Χαμάς στη Γάζα. Η εξωτερική πραγματικότητα, το πραγματικό αίμα, δίνει υπόσταση στη φαντασία που κινεί τις αγορές.

Η σιωπή είναι το πραγματικό έγκλημα. Από το πιο μικρό, καθημερινό έγκλημα στη γειτονιά μας μέχρι το πιο μεγάλο στον κόσμο όλο.

ουν πυραύλους από το Ιράν και χτυπούν το Ισραήλ, εξαπολύουν πυραύλους από το Ισραήλ και χτυπούν το Ιράν. Και τίποτα δεν γίνεται. Εκτός βέβαια από τους αμάχους που σκοτώνονται. Πρωταγωνιστής του «Fauda» τραυματίστηκε πραγματικά στον πραγματικό πόλεμο. Τα κράτη μένουν στη θέση τους και οι αγορές στα χρηματιστήρια μετρούν κέρδη και χασούρες. Η εξωτερική πραγματικότητα, το πραγματικό αίμα, δίνει υπόσταση στη φαντασία που κινεί τις αγορές.

Στην «Ορέστεια» του Αισχύλου που ανέβηκε στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου το καλοκαίρι του 2024, στο τέλος της παράστασης ο σκηνοθέτης Θόδωρος Τερζόπουλος πρόσθεσε μια σκηνή όπου κάθε φορά που ακουγόταν ένα πολυβόλο να σκορπίζει τον θάνατο, ακουγόταν ο εκφωνητής της δόξης που ανακοίνωνε: «Τόσοι νεκροί σήμερα στην Ουκρανία. Τόσες μονάδες ανέβηκε ο δείκτης

Dow Jones!..». Πάλι οι ριπές του πολυβόλου. Και πάλι η φωνή: «Τόσοι νεκροί σήμερα στη Γάζα. Τόσες μονάδες ανέβηκε το χρηματιστήριο!..» κ.λπ. Αυτή ήταν μια γεμάτη νόημα σκηνή: Οι πόλεμοι, οι τρομοκρατικές οργανώσεις και οι αιμοσταγείς τυραννίες εξοντώνουν αμάχους, αλλά αποφέρουν αμύθητα πλούτη σε λίγους. Επίσης ήταν μια δραματική σκηνή: χειροκροτήματα συμπαράστασης των Ελλήνων θεατών για τα αδέρφια μας τους Παλαιστίνιους. Αλλά καμία κάθαρση.

Και όμως, η αρχαία τραγωδία τελειώνει μόνο με την κάθαρση. Η πόλις και οι πολίτες της ζουν την παράσταση της αρχαίας τραγωδίας ως μια συναισθηματική εμπειρία από την οποία μαθαίνουν κάτι. «Πάθος μάθος», έλεγε ο Αισχύλος. Η αρχαία τραγωδία είναι μίμηση πράξεως. Όταν την παρακολουθούμε έχουμε την αίσθηση ότι μας ακούει και μας απαντάει, αποκρίνεται στα ερωτήματά μας. Μας βοηθάει να κάνουμε μια εργασία πένθους.

Η κάθαρση στην τραγική ποίηση δεν είναι εξαγνισμός, είναι η έκβαση της εργασίας του πένθους. Τότε αίρεται η ομίχλη της κατάθλιψης, που σκεπάζει σαν άμυνα τις απώλειες για να μην τις συνειδητοποιήσουμε και αισθανθούμε τον πόνο. Γίνεται καθαρή, ξαστερώνει η πραγματικότητα,

βλέπουμε καθαρά. Ζωντανεύει η ψυχική μας ζωή. Δεν χαιρόμαστε επειδή θυμόμαστε κάτι ευχάριστο. Χαιρόμαστε επειδή θυμόμαστε. Τον πόνο και τον θάνατο δεν τους γιατρεύει ο χρόνος, ούτε η λήθη. Τους γιατρεύουν οι αναμνήσεις.

Δεν μας βοηθάει να πούμε ότι φταίνε οι άλλοι. Είναι δικός μας πόλεμος. Εάν έχουμε την αίσθηση του τραγικού θα δώσουμε άσυλο, όπως η αρχαία Αθήνα, στον Ορέστη και στις Ερινύες. Δηλαδή θα εσωτερικεύσουμε αυτά τα άγρια στοιχεία και θα αναγνωρίσουμε –δεν θα διαψεύσουμε– τα τραυμάτά μας, θα τα ζήσουμε ξανά στο δικό μας παρόν, στις σχέσεις μας, θα τα κάνουμε προσωπικές, συναισθηματικές εμπειρίες, βιώματα, θα τα φέρουμε μέσα στην περιοχή της προσωπικής μας ευθύνης. Είναι δική μας ευθύνη. Πρέπει ο καθένας μας να την αναλάβει προσωπικά.

Είναι δική μας ευθύνη το πώς ζούμε αυτά τα τραύματα, πώς τα κάνουμε προσωπικά βιώματα, πώς τα αναπαριστούμε, τι νόημα τους δίνουμε, πώς τα εγγράφουμε στη μνήμη μας, πώς τα κάνουμε παρελθόν και ιστορία, πώς τα επουλώνουμε, πώς τα ανακαλούμε, πώς τα σκεφτόμαστε.

Ο κ. Σωτήρης Μανωλόπουλος είναι ψυχοναυτίτης παιδιών.

500 ΛΕΞΕΙΣ

Με την ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΡΙΖΟΥ

Η Ελευθερία Ρίζου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1968. Σπούδασε μπαλέτο στην Αγ. Πετρούπολη της Ρωσίας. Διδάσκει χορό και τεχνικές ενσυνείδητης κίνησης. Είναι επίσης performer. Η «Ιστορία της νύχτας», εκδόσεις Περισηπωμένη, είναι το πρώτο της βιβλίο.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; Τον «Επιβάτη» του Κόρμακ Μακάρθι, το «Performance Art» του Γιάννη Μήτρου και την «Οδύσσεια του Ινίριας ΜακΝάι» του Σεμπάστιαν Μπρίρι.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Ολόκληρο το «Notes on Complexity» του Νιλ Τίτς, αν και ασχολείται με τη θεωρία της ύπαρξης, είναι επίσης ένα βιβλίο ποικιλικό, μία αποκόλληση όσον αφορά τις «αόρατες» διασυνδέσεις μεταξύ οργανισμών. Η συνάφεια στη συμπεριφορά σύνθετων συστημάτων, οι κοινές αρχές που διέπουν το κύτταρο και τον γαλαξία, μου φάνηκαν συναρπαστικές.

Βρήκατε ποτέ τον μπελά σας επειδή διαβάσατε ένα βιβλίο; Σε αρκετές περιστάσεις βιβλία καθόρισαν τη ζωή μου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Σπούδασα στη Ρωσία εξαιτίας του Ντοστογιέφσκι. Ως έφηβη ζούσα στα βιβλία, αναπτύχθηκα ήρωες μυθιστορημάτων στους ανθρώπους που γνώριζα. Σε πραγματικούς μπελάδες για ένα μικρό διάστημα ναι, με έβαλε ο Μπακούνιν και ο Κροπότκιν...

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.

Στο σπίτι μου, στην παραλία κάτω από ένα δέντρο, στο τρένο, πάντα μόνη μου.

Υπάρχουν κάποια είδη λογοτεχνίας που προτιμάτε και άλλα που αποφεύγετε;

Μου αρέσουν τα μυθιστορήματα που ακολουθούν τον ήρωα στον χρόνο. Διαβάζω κυρίως ξένα λογοτεχνία, πολύ λιγότερο ποίηση. Δεν αγαπώ τις βιογραφίες.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;

Η ματιά του συγγραφέα, η γλώσσα, η ροή του λόγου. Το πόσο καλά γνωρίζει το θέμα του, ο λόγος για τον οποίο γράφει και η ειλικρίνεια του. Δευτερευόντως, το ίδιο το βιβλίο ως αντικείμενο, το εξώφυλλο, το χαρτί.

Υπάρχει κάποιο αγαπημένο βιβλίο που θα θέλατε να γίνει ταινία;

Πάντα με τον φόβο της απογοήτευσης, καθώς ίσως η ωριότερη ταινία να είναι αυτή που φτιάχνουμε στο μυαλό μας διαβάζοντας, θα ήθελα να δω το «Παράδεισος και κόλαση» του Γιον Στέφανσον. Και τις «Αδερφές Μακκόα» του Τανιζάκι.

Τι συμβολίζει ο τίτλος του βιβλίου σας «Ιστορία της νύχτας»;

Η «Ιστορία της νύχτας» είναι ένα πολύ εσωτερικό, σκοτεινό βιβλίο. Όπως εύστοχα το χαρακτήρισε ο εκδότης μου, αρχέγονα νυκτερινό. Γεννήθηκε εντός της προσωπικής μου νύχτας και ήρθε για να τη φωτίσει.

Σκιαγραφήστε τη Ζιζέλ.

Η Ζιζέλ είναι το σύμβολο της άδοξης και αγνής κορποριστικής ψυχής που μόλις έχει αφήσει πίσω της την παιδικότητα. Είναι η πεταλούδα, που μόλις βγήκε στο φως, έκαψε τα φτερά της. Μια δεκαπεντάχρονη που δεν πρόλαβε να ζήσει, που το πρώτο ερωτικό σκίτημα που ένιωσε την έστειλε στον θάνατο. Είναι η απόλυτη ρομαντική ηρωίδα.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΝΕΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

ΕΡΑΤΩ ΙΩΑΝΝΟΥ
«Του κανενός»
νουβέλα
εκδ. Μωβ Σκίυρος 2024, σελ. 109

Η Ερατώ Ιωάννου στη νουβέλα της «Του κανενός» γράφει για τους ανθρώπους που είναι μακριά από τα όνειρά τους, από τον τόπο τους και αναζητούν μία νέα γη της Επαγγελίας. Αντ' αυτής όμως βρίσκονται σε ένα μη τόπο, σε ένα κομμάτι γης που δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα ιδιότυπο καθαρήθριο. Η Ερατώ Ιωάννου γράφει για τρεις ανθρώπους που αναζητούν νέα ταυτότητα, χώρο και χρόνο για να ζήσουν μια δεύτερη ζωή, την οποία ονειρεύονται ενόσω είναι εγκλωβισμένοι στη Νεκρή Ζώνη. Άνθρωποι που είναι μπελάς, που κανείς δεν τους θέλει, αυτοί είναι οι «Κανέναν», παγιδευμένοι σε έναν τόπο που δεν ανήκει ουσιαστικά σε κανέναν, πάρεξ των ερπετών και λοιπών θηλαστικών. Η συγγραφέας αφηγείται την πορεία της, αλλά και τις ζωές δύο ακόμα ατόμων, που βρέθηκαν να επιζητούν την ελευθερία, ανθρώπων που θέλουν με κάθε τρόπο να δουν την άλλη όψη της ζωής, μιας ζωής που δεν ήταν διασφαλισμένη στον δικό τους τόπο. Η ηρωίδα, αφηγήτρια της Ιωάννου, φεύγει από το σπίτι της, το αποφασίζουν οι δικοί της άνθρωποι, γυναίκες, οι οποίες την προτρέπουν να φτάσει ως την Ευρώπη, αφού ζωή θα είχε μόνο αλλού, όπως της λένε. Οι χαρακτήρες της Ιωάννου καβάλησαν τα κύματα, για να δομάσουν το παρόν τους, επειδή ονειρεύονταν το μέλλον τους.

ΤΑΣΟΣ ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ
Στο χέρι αστέρια

εκδ. Εστία, σελ. 120

Ενας μικρός Τσιγγάνος βρήκε στα μπάζα ένα λευκό γάντι, του κολάει θραύσματα ενός σπασμένου καθρέφτη και κοπάρει τον Μάικλ Τζάκσον. Το γάντι καθρεφτίζει για λίγο τα αστέρια κι έπειτα σβήνει κάτω από τον ουρανό. Ενας νυχτοφύλακας σε έκθεση επίπλων βλέπει ένα βράδυ μια γυναίκα ξαπλωμένη αιμόφυρτη σε ένα κρεβάτι. Από την ωμοπλάτη της που αιμορραγούσε φύτρωσαν φτερά και αίφνης η φτερωτή οπτασία αναλήφθηκε στους αιθέρες. Ενας γιος που περιποιείται την ετοιμοθάνατη μητέρα του θυμάται το βαμβάκι σε διαφορετικές εκφάνσεις της ζωής τους. Κάποτε η μητέρα του του είχε πει πως τα άδεια φορτηγά που επέστρεφαν από τα εκκοκκιστήρια ήταν σαν κλουβιά όπου είχαν παλέψει πουλιά. Στα σίδερτα έμεναν τα πουπούλα, πειστήρια της απελευθέρωσής τους. «Το μουνί που σε πέταγε», σκέφτεται ένας άνδρας μπροστά σε ένα γυμνό στο μουσείο Ορσέ. Ο πίνοντας του θυμισε την κυρία Μίνα, που πριν από χρόνια τον είχε μυήσει στην προέλευση του κόσμου. Δεν χρειάζεται να φτάσει

κανείς στο επιλογικό σημείωμα για να βεβαιωθεί πως τα διηγήματα του Τάσου Αλεξιάδη είναι επίνοια δημιουργικής γραφής. Και τα είκοσι πέντε πεζά του βιβλίου πάσχουν από το σύνδρομο της καλής έκθεσης, χωρίς να επιδεικνύουν καλές επιδόσεις. Είναι καταφανεώς πως στερούνται το πρωταρχικό πάθος, που δίνει πνοή σε ένα λογοτεχνικό κείμενο. Με άλλα λόγια, ο συγγραφέας δεν καίγεται να πει κάτι, απλώς σκέφτεται και γράφει. Η ετερόκλητη θεματογραφία επιτείνει αυτή την αίσθηση, με συνέπεια η συλλογή να παραπέμπει σε δοκιμές μυθοπλασίας. Τον μόχθο της καλής έκθεσης μαρτυρούν η εκβιασμένη σε βαθμό φαιδρότητας πρωτοτυπία, καθώς και η αδέξια διάρρηξη του ρεαλισμού με ουρανοκατέβαστες ουρεαλιστικές εκλάμψεις. Ενδεικτική της εκτραχυνούς της ευρηματικότητας είναι η δοκιμασία της γραφής στο ερωτικό πεδίο.

Δύο οικοδόμοι τρώνε το κολα-

τισό τους. Ο μεγαλύτερος, ένας βαρύτερος Βορειοηπειρώτης, δημιουργεί στο πιάτο του ένα όμορφο εικαστικό. «Είχε σχηματίσει έναν καταπράσινο βρώσιμο πούτσο, με τις ελιές για αρχιδια, κόκες, που έλεγαν στα μέρη του». Ο νεότερος του κόβει τη μαγκιά,

καθότι εραστής της γυναίκας του. Σε άλλο πεζό, που από ιαπωνικό ρομάντζο καταλήγει κορεατικό σπλάτερ, ο Ντάι, αφού προσπληωθεί στο κορμί της Λιν με ευλάβεια προσκυνητή σε «ιερή παγίδα» και φτιάχνει με το σύμπλεγμά τους «σάρκινα καλάθια», σαν από «ευλύγιστα

μαμπού», την κόβει φέτες και την καταπίνει. Ετσι, μετουσιώθηκε στο διεμφυλικό «Νταϊλίν». Αλλού ένας φύλακας νεκροταφείου παλεύει με μαύρα κεριά, στάχια και κούκλες να αναστήσει τη δεκαεξάχρονη αγαπημένη του. Ενας άλλος, εξίσου ερωτοχτυπημένος, βλέπει τη νεκρή του Λίτσα να φτεροκοπά μετενσαρκωμένη σε κορμοράνο. Ασφαλώς ξεχωρί-

Ιστορίες που προκαλούν ανατριχίλα

Εξι αναγνωστικές προτάσεις, που καλύπτουν όλο το φάσμα της λογοτεχνίας τρόμου, για μια διαφορετική Πρωτοχρονιά

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Κρατώ στα χέρια μου τρεις νέους τίτλους από τις εκδόσεις Πηγή. Ο πρώτος είναι τα «Στοιχειωμένα σπίτια» και περιλαμβάνει διηγήματα των Άρθουρ Κόναν Ντόιλ, Ιντιθ Ουόρτον, Σεριντάν Λε Φανού κ.ά. Ο δεύτερος είναι «Ο καλεσμένος του Δράκουλα και άλλες ιστορίες», του Μπραμ Στόουκερ και ο τρίτος η «Ανθρώπινη συγχορδία» του Άλγκερνον Μπλάκγουντ (και τα τρία βιβλία έχει μεταφράσει η Άννα Βάντη).

Όλα κυκλοφόρησαν πολύ πρόσφατα και όλα κινούνται στο ευρύ φάσμα της λογοτεχνίας του υπερφυσικού τρόμου. Προσοχή: όχι σπλάτερ· καθαρός, αγνός, ατμοσφαιρικός τρόμος. Με τους τρεις αυτούς τίτλους, αλλά και με όσους προτείνουν οι άνθρωποι που γράφουν την άποψή τους παρακάτω, οι φανατικοί του είδους είστε «καλυμμένοι» για τα καλά. Προτείνονται ανεπιφύλακτα.

Φανατικοί όμως τίνος πράγματος ακριβώς; Του τρόμου; Ενός τρόμου, μάλιστα, που δεν έχει να κάνει με κάτι απτό; Μπορείς να φοβάσαι για πολύ συγκεκριμένους λόγους έναν σαδιστή δολοφόνο ή έναν διεστραμμένο βιαστή – ένα φάντασμα όμως; Ενα στοιχειωμένο σπίτι; Δεν είναι τι μπορεί να σου κάνει συνιστά απειλή απλώς και μόνον επειδή βρίσκεται εκεί· ως παρουσία. Είναι μια παρουσία εκεί που, σύμφωνα με την κοινή λογική, δεν θα έπρεπε να υπάρχει παρά μόνον μια απουσία. Ενα άδειο σπίτι ή είναι άδειο ή δεν είναι. Δεν μπορεί να συμβαίνουν και τα δύο ταυτόχρονα...

Παράξενο· αυτή μας η ανάγκη να τρομάζουμε. Να φοβόμαστε. Οχι, βέβαια, στην καθημερινότητά μας, αλλά μέσα από τις σελίδες ενός βιβλίου ή μιας ταινίας. Από καταβολής κόσμου οι άνθρωποι μαζεύονταν γύρω από μια φωτιά, μέσα σε σπηλιές αρχικά, και μιλούσαν για τρομακτικά πλάσματα, για τέρατα και δαιμονικές οντότητες. Αυτό δεν έπαψε ποτέ. Οι διηγήσεις για νεράιδες και στοιχάκια, για νεκρούς που σηκώνονται από τον τάφο, στην ουσία για κακοφορημένες μνήμες που επιστρέφουν διαρκώς, όπως ακριβώς ένα στοιχειό μέσα σε ένα δυστυχημένο σπίτι, συνοδεύουν τον άνθρωπο ακόμη και στις πιο λογικές, τις πιο τετράγυνες στιγμές του.

Γιατί όμως να μας συναρπάζει κάτι τόσο δυσάρεστο; Έχουν κάτι στραβό οι «φανατικοί του είδους» και τρελαίνονται για τον Λάβκραφτ και τον Λίγκοτι; Για τα φαντάσματα του Μ. Ρ. Τζέιμς; Θέσαμε αυτό το ερώτημα σε ανθρώπους που αγαπούν τον υπερφυσικό τρόπο, που ασχολούνται επαγγελματικά με αυτό το «ευγενές άθλημα» στον χώρο του βιβλίου. Ίδου τι μας απάντησαν.

Κυριάκος Αθανασιάδης
Συγγραφέας

Μια επαφή με το απόκοσμο

Μακράν το πιο γοητευτικό συναίσθημα, ο τρόμος μάς συγκινεί από την ημέρα –καλύτερα: τη νύχτα– που γεννήθηκαν οι αφηγήσεις. Για τους μακρινούς μας προγόνους, οι ιστορίες γύρω από τη φωτιά του καταυλισμού δεν ήταν απλά παραμύθια, αλλά ένα εργαλείο επιβίωσης, ένας οδηγός για την πλοήγηση της φυλής στο άγνωστο. Και είναι ακριβώς οι απόηχοι εκείνων των αρχαίων ιστοριών που εξακολουθούν να μας νεύουν και σήμερα. Είτε διαβάζουμε ένα μυθιστόρημα είτε παρακολουθούμε μια ταινία τρόμου, το ένστικτο επιβίωσης μέσα μας αφυπνίζεται προκαλώντας ένα κύμα αδρεναλίνης και ντο-

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΝΔΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

παμίνης, κι ας βρισκόμαστε σε προστατευόμενο και απολύτως ελεγχόμενο περιβάλλον.

Ο σύγχρονος τρόμος λειτουργεί σαν εγχειρίδιο οδηγίων προς ναυτιλλομένους: τα ζόμπι, αίφνης, αντικατοπτρίζουν φόβους για πανδημίες ή την κοινωνική κατάρρευση, οι ιστορίες φαντασμάτων εξερευνούν τη θλίψη και την ενοχή, ο «Φρανκενστάιν» της Μαίρνης Σέλλει διερευνά τι πραγματικά σημαίνει να είσαι άνθρωπος, το «Αυτό» του Κινγκ αφουγκράζεται τις σκοτεινές πτυχές του εαυτού μας, το «Get Out» του Jordan Peele είναι ένα πικρό δοκίμιο για τον ρατσισμό. Και πάντα θέτει τις ίδιες άβολες ερωτήσεις: «Κι αν ήμασταν εμείς το τέρας;». Ο ασφαλής, συχνά παρηγορητικός, χώρος του τρόμου δεν είναι απλώς ένα λογοτεχνικό - κινηματογραφικό είδος, αλλά μια αντανάκλαση ισχυρών αρχέγονων ορμεμφύτων. Είμαστε μέρος μιας καθαρτικής παράδοσης που ξεκίνησε μια παμπάλαια σκοτεινή και θυελλώδη νύχτα.

Ο αναγνώστης ας έρθει σε επαφή με το απόκοσμο στις «Αλλόκοτες συναντήσεις με φαντάσματα» (Hugo Von Hofmannsthal, Thomas Mann, Arthur Schnitzler, μτφρ. Α. Σινιόσγλου, Γ. Κοιλής, εκδ. Κίχλη), έναν έξοχο τόμο διηγημάτων.

Μιλτος Θεοδοσίου
Μεταφραστής,
κριτικός λογοτεχνίας τρόμου

Φοβισμένος και στρεβλός κόσμος

Η πλειονότητα των προσεγγίσεων στην κατανόηση της απόλαυσης του φόβου, στο πλαίσιο τόσο της ψυχαγωγικής λογοτεχνίας τρόμου όσο και της κινηματογραφικής της εκδοχής, εντοπίζει την αιτία στα παρεπόμενα αποπειρών διαχείρισης συναισθηματικών και ψυχολογικών καταστάσεων. Mas αρέσει να διαβάζουμε (και να παρακολουθούμε) ιστορίες τρόμου, γιατί

είναι έτσι εκτονώνουμε συλλογικές και ατομικές πιέσεις και φοβίες· τις υποστασιοποιούμε στο πρόσωπο ενός τέρατος ή ενός κατά

Εκδόσεις: Κίχλη

συρροήν δολοφόνου ή τις εξορίζουμε στον χώρο του υπερφυσικού.

Ωστόσο, η πρόσφατη άνθηση του «φολκ τρόμου» (folk horror) και του «τρόμου της θλίψης και του πένθους» (grief horror), όπου θίγονται πλέον ανοικτά θεματικές όπως ο εθισμός σε ουσίες, η ενδοοικογενειακή βία και η σεξουαλική κακοποίηση, έχει καταστήσει τέτοιες θεωρίες μάλλον δευτερεύουσες. Προοδευτικά, ανατρέχουμε σε υπαρξιακές εξηγήσεις, όπου κύριο ρόλο παίζει η αναπαράσταση ενός τραύματος και όχι υποχρεωτικά η μέριμνα της εκτόνωσής του. Προτεραιότητα έχει η επανάληψη (μέσω μυθοπλασίας), όχι η υπέρβαση, του υπαρξιακού πλήγματος που στοιχειώνει τον θεατή - αναγνώστη. Άρα η ιστορία τρόμου δεν δίνει λύση, αλλά επιδεινώνει μια κατάσταση εμμένοντας σ' αυτή, σαν τη γλώσσα που δεν σταματάει να σκαλίζει το πονεμένο δόντι.

Ο σύγχρονος τρόμος, στην καλύτερη μορφή του, επιδιώκει να απολαύσουμε τον φόβο επειδή αναγνωρίζουμε, ρητά ή μη, ότι ο ίδιος ο κόσμος μας πλέον είναι φοβισμένος, υπαρξιακά τραυματισμένος και στρεβλός. Αξίζει τον κόπο να δούμε υπό αυτό το πρίσμα την πρόσφατη συλλογή διηγημάτων της Αταλάντης Ευριπίδου, «Εκείνοι που δεν έφυγαν» (εκδ. Πόλις), όπου η στρεβλότητα αυτή απεικονίζεται λαογραφικά και ιστορικά.

Ευαγγελία Κουλιζάκη
Συγγραφέας, εκδότρια (εκδ. Sestina),
ραδιοφωνική παραγωγός (Η Σκοτεινή Κυρία, Η Καρδιά του Σκότους, Τρίτο Πρόγραμμα)

Χαμπλόφωνα με οπερατική φρίκη

Οι ιστορίες τρόμου μάς αρέσουν γιατί μάς ελκύει η «ακαταδάμαστη εντύπωση του παράξενου», γιατί παραμένει ακατανίκητη η επιθυμία μας να δρασκελίσουμε το κατώφλι ενός ζοφερού οικου που φιλοξενεί αγγέλους και δαίμονες και που εντός του είμαστε καθαγιασμένοι άρωστοι, στην τελική μάχη

για τη σωτηρία του κόσμου. Η βαθύτερη ανάγκη μας σχετίζεται με την ικανοποίηση μιας τραυματοφιλικής πείνας και μ'

Εκδόσεις: Κίχλη

ένα νεύμα στην παιδική μας ηλικία: το φωτάκι ύπνου αναμμένο στο σκοτάδι, τα πόδια μας κωμένα στα σκεπάσματα για να μη μας αρπάξει το τέρας κάτω απ' το κρεβάτι, οι μικρές αποτροπαϊκές τελετουργίες μας για να αισθανόμαστε ασφαλείς. Αγαπάμε τη σκηνογραφία του φόβου γιατί εμπεριέχει ένα είδος βλαστημίας, γιατί προιονίζει τα κλαδιά του Δέντρου της Γνώσης του Καλού και του Κακού και παράγει ισχυρούς εσωτερικούς κραδασμούς, αναδεύοντας τη λάσπη ενός ανεξερεύνητου βυθού: η απομάγευσή αυτού του κόσμου σημαίνει καθαίρεση απ' τον βασίλειό θρόνο του θαύματος και προδοσία απέναντι στον παιδικό εαυτό μας.

Από την πρόσφατη εκδοτική παραγωγή ξεχωρίζω τη Shirley Jackson με το βιβλίο της «Η Λοτάρια και άλλες ιστορίες» (μτφρ. Χρυσόστομος Τσαπραΐλης, εκδ. Μεταίχμιο), μια συγγραφέα που ενθέτει το ανησυχαστικό και το ανοίκειο στην καθημερινότητα, διερευνώντας την έννοια του υπαρξιακού angst έως τα όρια της εξωτερικά χαμπλότονς μα εσωτερικά οπερατικής φρίκης, αναπαριστώντας την πραγματικότητα σαν ασφυκτικό κουκούλι μολυσμένο με τον σπόρο του κακού, όπου ο τρόμος δημιουργείται –και εκρήγνυται– εκ των έσω.

Μαρία Ράπτη
Συγγραφέας

Στον καθρέφτη είδαν το τέρας

Πιστεύω πως κληρονομήσαμε την αγάπη για τις τρομακτικές ιστορίες από παλιότερες εποχές της ανθρωπότητας, πριν από την ανάπτυξη του πολιτισμού, όταν όλα ήταν τρόμος. Οι άνθρωποι θέλουμε να τρομάζουμε και να ανατριχιάζουμε από την ασφάλεια του σπιτιού μας, γιατί έτσι βιώνουμε και αντιμετωπίζουμε πράγματα που σε καμία περίπτωση δεν θα θέλαμε να μας συμβούν, αλλά και ελπίζουμε ότι πράγματι δεν θα μας συμβούν.

Ίσως ακόμη οι ιστορίες αυτές να μας βοηθούν να γνωρίσουμε καλύτερα τον εαυτό μας, να ικανοποιήσουμε την περιέργειά που έχουμε για τον ίδιο φόβο, για όλα τα σκοτεινά πράγματα. Και, φυσικά, οι τρομακτικές ιστορίες είναι διασκεδαστικές· γεμάτες αγωνία, ανατροπές, οριακές στιγμές και πράγματα που πετάγονται από τις σκιές και μας αναστατώνουν. Μας

κάνουν να νιώθουμε πιο ζωντανοί. Αλλά μόνο για όσο θέλουμε, για όσο αντέχουμε. Γιατί κάποια στιγμή κλείνουμε το βιβλίο και –ό,τι και να έχει συμβεί στις σελίδες του– είμαστε ακόμη ασφαλείς.

Στο «Σαντάιαλ» της Catriona Ward (μτφρ. Μαρία Σπαθί, εκδ. Μεταίχμιο), ο φόβος βρίσκεται

παντού: στη γη, στη φύση, στην επιστήμη, στα βασανισμένα και ταυτόχρονα επικίνδυνα ζώα. Επικάθεται σαν σκόνη σε κάθε σπιθαμή

του αλλόκοτου εκείνου μέρους και, τελικά, μολύνει τους ανθρώπους, εξαφανίζει τις βεβαιότητες. Η απειλή είναι απροσδιόριστη μα πραγματική και οι ήρωες δεν μπορούν να αμυνθούν γιατί δεν ξέρουν ενάντια σε ποιον, γεγονός που κάνει την ατμόσφαιρα όλο και πιο ανησυχητική. Όταν δεν μπορείς να εντοπίσεις το τέρας, ίσως πρέπει να κοιτάξεις προς τον εαυτό σου.

Χρυσόστομος Τσαπραΐλης

Συγγραφέας, μεταφραστής,
υπεύθυνος της σειράς τρόμου
Tenebrae των εκδ. Μεταίχμιο

Είδωλα σκοτεινών παραμυθιών

Πέρα από την προφανή γοητεία της δυνατότητας να βιώσουμε εκ του ασφαλούς, με ελεγχόμενο τρόπο (σαν να ανεβαίνουμε σε τρενάκι λούνα παρκ) καταστάσεις από τις οποίες δύσκολα θα βγαίναμε αλώβητοι, ο (υπερφυσικός) τρόμος αποτελεί παράθυρο σε μια εμπλουτισμένη εκδοχή

της πραγματικότητας. Μια εκδοχή αναμφισβήτητη σκοτεινή, μα εν δυνάμει γοητευτική εξαιτίας του οντολογικού πλούσιου και της

χαλαρότητας των κανόνων που τείνουμε να θεωρούμε παντοδύναμους στον κόσμο μας.

Έτσι, οι ιστορίες τρόμου συνιστούν έναν τρόπο διαφυγής από την καθημερινότητα, που μπορεί να είναι μακάβρια και ανατριχιαστικές, αλλά βρίσκεται σαφώς εκτός της ρουτίνας. Επίσης, αποκρυσταλλώνουν σκοτεινές πτυχές του υποσυνείδητου, δίνοντας όψη σε ασάφειες που μπορούν να ταλαιπωρούν ψυχολογικά τον αναγνώστη, ενώ παράλληλα εξερευνούν τις εσχάτες της ανθρωπίνης νοσηρότητας, ικανοποιώντας την περιέργειά του. Ομοίως, ο τρόμος μπορεί να ψηλαφίσει πτυχές του κοινωνικού, πολιτικού και οικονομικού ιστού, δίνοντας σάρκα και οστά σε προβλήματα, εμμονές και άγχη που δημιουργούν, για παράδειγμα, ο καπιταλισμός, οι έμφυλες συμβάσεις, ο θεσμός της οικογένειας, οι κοινωνικές απαιτήσεις. Έτσι, ο αναγνώστης μπορεί να στοχαστεί, διά μιας κάπως αλληγορικής οδού, επί της δομής του κόσμου που τον περιβάλλει.

Πρώτασπ: Οι «Λευκοί άνθρωποι», νουβέλα του Arthur Machen που κυκλοφόρησε το 1906, είναι ένα πρωτοποριακό έργο από άποψη φόρμας, περιεχομένου και ατμόσφαιρας – μια πρωτοπόρα πύρετική αφήγηση της περιπλάνησης ενός μικρού κοριτσιού σε μέρη που αποτελούν σκοτεινά και σαλεμένα είδωλα της παιδικής πραγματικότητας, αλλά και του κόσμου των παραμυθιών. Αξεπέραστα αλλόκοτο, βαθιά ανησυχητικό, απολαυστικά διαβολικό, δικαίως θεωρείται ένα από τα αρτιότερα αφηγήματα του είδους.

Η ιστορία του Ζάχου και της Λένας

Ο γάτος που έφυγε από τη ζωή αλλά άφησε εδώ το χαμόγελό του

ΛΕΝΑ ΔΙΒΑΝΗ
Εγώ ο Ζάχος Ζάχαρης
εκδ. Πατάκη, σελ. 168

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

Ο πατέρας του ήταν Τούρκος εξ Αγκύρας, καθαρόαιμος και αριστοκράτης. Η μητέρα του αδέσποτη, κακεκτίκη, μονόφθαλμη και μάλλον άσκημη, αλλά γνώστρια του savoir faire της αδέσποτης ζωής. Από το αναπάντεχο σμιξιμό τους προέκυψε εκείνος: κατάλευκος σαν παγωτό βανίλια, με το ένα του μάτι λαχανί και το άλλο θαλασσί, πανέξυπνος και γαλίφης.

Το μέλλον του θα ήταν πιθανότατα προδιαγεγραμμένο, δηλαδή θα βίωνε και ο ίδιος τα βάσανα των αδέσποτων ζώων, αν στον δρόμο του, μια αυγουστιάτικη βραδιά, στη διάρκεια ενός οικογενειακού μπάρμπεκιου, δεν βρισκόταν η Δεσποσύνη. Ή, για να είμαστε ακριβείς, αν εκείνος με μαεστρία δεν είχε κανονίσει να βρεθεί στον δικό της δρόμο, και δεν την είχε υιοθετήσει με συνοπτικές διαδικασίες. Κάπως έτσι ξεκίνησε μια ιστορία αγά-

πης ανάμεσα στη συγγραφέα Λένα Διβάνη, καθηγήτρια Ιστορίας της Εξωτερικής Πολιτικής στη Νομική Σχολή Αθηνών μέχρι πρότινος, και σε έναν νεαρό γάτο, που ονομάστηκε Ζάχος (γιατί ήταν φτυστός ο... Ζάχος Χατζηφωτίου, ο αείμνηστος βοηθός της Αθήνας) και Ζάχαρης (προφανώς επειδή ήταν γλύκας).

Και τα χρόνια περνούσαν, με γουργουρητά και αγκαλιές, με ζήλιες και καβγαδάκια, με αγάπη και αφοσίωση. Η σχέση του Ζάχου με την κυρά του γινόταν ολοένα και πιο δυνατή. Τίποτα δεν του έλειπε. Ή, μάλλον, υπήρχε κάτι που ονειρευόταν: να γίνει πρωταγωνιστής σε ένα από τα βιβλία της Δεσποσύνης. Όμως ο χρόνος μετράει διαφορετικά για τα ζώα, είναι πιο συμπτυκωμένος. Ο Ζάχος έχασε την ορμή της νιότης και κουβαλούσε πια τα βαρίδια κάθε ηλικιωμένου ζώου: το βλέμμα του θάμπωσε, το τρίχωμά του αραιώσε, η διάθεσή του για παιχνίδια και λικουδιές εξανεμίστηκε, οι κινήσεις του έγιναν αργές και επώδυνες.

Το βράδυ πριν αφήσει την

Η νέα έκδοση του βιβλίου της Λένας Διβάνη «Εγώ ο Ζάχος Ζάχαρης». Το βιβλίο εκπληρώνει την «επιθυμία» του γάτου, η οποία ήταν να γίνει πρωταγωνιστής σε ένα από τα έργα της Λένας Διβάνη. Πρόκειται για μια ιστορία συνύπαρξης, γλυκόπικρη, γραμμένη με χιούμορ και ευαισθησία.

και την αλλάζουν. Μας δίνουν χαρά. Μας μπολιάζουν με την αθωότητά τους. Μας μαθαίνουν τι σημαίνει αφοσίωση και ανιδιοτέλεια. Μας γιατρεύουν με την αγάπη τους. Μας κάνουν καλύτερους ανθρώπους. Και με την παρουσία, και με την απουσία τους, γιατί ακόμα κι όταν πεθαίνουν είναι πάντα μαζί μας, πολύτιμο κομμάτι των αναμνήσεών μας. Τα χρώματα των στιγμών που μοιραστήκαμε είναι ολοζώντανα, δεν ξεθωιάζουν ποτέ, όσα χρόνια κι αν περάσουν.

Η ιστορία του Ζάχου και της Λένας, μια ιστορία συνύπαρξης, γλυκόπικρη, γραμμένη με χιούμορ και ευαισθησία, το αποδεικνύει. «Εφυγα αλλά άφησα εδώ το χαμόγελό μου. Για πάντα», λέει ο Ζάχος. Μ' αυτή τη φράση τελειώνει το βιβλίο. Κι είναι τόσο μα τόσο αληθινή. Όσοι έχουμε αγαπήσει και αποχαιρετήσει ένα ζώακι το ξέρουμε καλά...

Τα ζώα μπαίνουν στην καθημερινότητά μας και την αλλάζουν. Μας δίνουν χαρά. Μας μπολιάζουν με την αθωότητά τους. Μας γιατρεύουν με την αγάπη τους. Μας κάνουν καλύτερους ανθρώπους.

τελευταία του πνοή ονειρεύτηκε ότι ζούσε την ιστορία του με τη Δεσποσύνη ανάποδα, από το τέλος προς την αρχή, λες και ήταν ο Μπέντζαμιν Μπάτον των γάτων. Αφήνοντας πίσω τα δάκρυα των γηρατειών, της αρρώστιας και της ανημποριάς τους, φαντάστηκε ότι προχωρούσαν μέρα με τη μέρα προς τα πίσω, όλο ελπίδα και ανυπομονησία, να ξαναζήσουν επιτέλους την έξαρση της πρώτης τους συνάντησης, όταν εκείνος ήταν μια μικρή χνουδωτή μπάλα, που βγήκε από την κρυψώνα του, τους θάμνους εκείνης της αυ-

λής, και έτρεξε στην αγκαλιά της. «Τελικά δεν πειράζει που δεν κατάφερα να γίνω βιβλίο, μου φτάνει και μου περισσεύει που κατάφερα να γίνω ο αγαπημένος της», είπε ο Ζάχος Ζάχαρης κι έφυγε από τον μάταιο τούτο κόσμο.

Όμως διαψεύστηκε. Και αγαπημένος της έγινε, και ήρωας σε ένα βιβλίο με την εξιστόρησή του βίου του και τίτλο το όνομά του. Κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 2012 και τώρα σε νέα, ακόμα πιο φροντισμένη έκδοση (Πατάκης).

Τα ζώα μπαίνουν στη ζωή μας

'TIS THE SEASON

LARNACA

Christmas

LAND

EUROPE SQUARE LARNACA

Μέγας Χορηγός:

EUROBANK Cyprus

Χορηγοί:

ALAMBRA

TO FARM MOO

PARK PALIATSO

vassos Psarolimano

Primo

Fontana

Parex

Pharma LEAD

ION ΤΙΑ ΠΙΑΝΤΑ

LUNO COFFEE

GIANTS

Χορηγός Επικοινωνίας:

DEE JAY 93.5

Ενα βότσαλο στη λίμνη της Κίντμαν

Η απιστία μιας επιτυχημένης CEO σε ένα ερωτικό θρίλερ-δράμα από τα '90s

Babygirl ★★★

ΕΡΩΤΙΚΟ ΔΡΑΜΑ (2024), 114'

Σκηνοθεσία: Χαλίνα Ρέιν
Ερμηνείες: Νικόλ Κίντμαν, Αντόνιο Μπαντέρας, Χάρις Ντίκινσον

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Στο περασμένο Φεστιβάλ Βενετίας, το φιλμ της Χαλίνα Ρέιν, παλιάς βοηθού του Πολ Βερχόφεν, μας ταξίδεψε στα ερωτικά θρίλερ-δράματα της δεκαετίας του 1990, κερδίζοντας και το βραβείο γυναικείας ερμηνείας για αυτή της Νικόλ Κίντμαν.

Η χολιγουντιανή star υποδύεται εδώ τη Ρόμι, μια καταξιωμένη CEO, η ερωτική ζωή της οποίας μοιάζει να χρειάζεται επείγοντως ανανέωση. Πάνω στην ώρα, στην καθημερινότητα της θα μπει ένας κατά πολύ νεότερος ασκούμενος (Χάρις Ντίκινσον), με τους δυο τους να ξεκινούν μια ταραχώδη σχέση που θα βάλει σε κίνδυνο την οικογένεια της Ρόμι.

Η Χαλίνα Ρέιν συνεργάζεται με την εταιρεία παραγωγής A24, αντίλώντας πράγματι έμπνευση από την παράδοση ανάλογων ταινιών του παρελθόντος, με τη σημαντική διαφορά ότι εδώ έχουμε να κάνουμε με το (δικό της) γυναικείο βλέμμα, αλλά και αυτό της εξαιρετικής πρωταγωνίστριας της.

Ουσιαστικά αυτό που παρακολουθούμε είναι μια μάλλον συνηθισμένη ιστορία συζυγικής απιστίας, η οποία ωστόσο εμπλουτίζεται από τον διάχυτο ερωτισμό και τα ευρύτερα θέματα που εξερευνώνται στην ταινία: η επιθυμία, η ηδονή, η εξουσία, οι ερωτικές σχέσεις και τα μυστικά που αυτές γεννούν και συντηρούν μπαίνουν στο επίκεντρο, καθώς η πλοκή κλιμακώνεται με όλο και πιο ακραίες συμπεριφορές.

Γενικώς η τολμηρή εικονοποιία μοιάζει να είναι επιδίωξη της

Ρέιν, η οποία υπογράφει και το σενάριο, θέλοντας ίσως να αποδείξει ότι και η γυναικεία ματιά μπορεί να είναι σέξι και παιγνιώδης, με τον δικό της μοναδικό τρόπο.

Κάποιοι κωμικοί διάλογοι ελαφραίνουν ευπρόσδεκτα το σύνολο, ενώ και ο ρυθμός διατηρείται σε ικανοποιητικά επίπεδα – αντιθέτως, στα αρνητικά βρίσκουμε κάποια έλλειψη βάθους, που εμφανίζεται κυρίως μέσα από την επαναληπτικότητα συγκεκριμένων μοτίβων.

Τα τολμηρά πλάνα μοιάζουν να είναι επιδίωξη της Ρέιν, θέλοντας ίσως να αποδείξει ότι και η γυναικεία ματιά μπορεί να είναι σέξι και παιγνιώδης.

Φυσικά στο συγκεκριμένο φιλμ δεν γίνεται να μην υπάρξει ειδική μνεία στις ερμηνείες. Η Κίντμαν υποδύεται με θάρρος και τάσεις... αυτοκριτικής ουσιαστικά μια εναλλακτική βερσιόν του εαυτού της, με τις ανασφάλειες, τις πλαστικές επεμβάσεις και τα απωθημένα του χαρακτήρα της. Δίπλα της ο ανερχόμενος Χάρις Ντίκινσον («Το τρίγωνο της θλίψης») στέκεται πολύ καλά στον ρόλο του γεμάτου αυθάδεια και αυτοπεποίθηση – αλλά όχι ωριμότητα – νεαρού που σαγηνεύει την καταπιεσμένη ερωτικά Ρόμι.

Τέλος, ενδιαφέρων είναι και ο χαρακτήρας του απαιτημένου συζύγου, τον οποίο υποδύεται, φανερά κόντρα σε όσα τον έχουμε συντηρήσει, ο Αντόνιο Μπαντέρας.

Η Νικόλ Κίντμαν με τον Χάρις Ντίκινσον σε χαρακτηριστική σκηνή του «Babygirl», που σκηνοθετεί η Χαλίνα Ρέιν.

HOME CINEMA

«Τα μυαλά που κουβαλάς» όταν κλείνουν τα βλέφαρα

Οι δημιουργοί του «Τα μυαλά που κουβαλάς» μας ξεναγούν στα παρασκήνια της παραγωγής ονείρων, τα οποία σκηνοθετεί (για τη μικρή Ράιλι) η Πόλα Περίμον.

Η Χαφσία Χερζί στον ρόλο της Λίντια στο φιλμ «Η αρπαγή», της Ιρίς Καλτενμπάκ.

Η αρπαγή ★★★

ΔΡΑΜΑ (2023), 97'

Σκηνοθεσία: Ιρίς Καλτενμπάκ
Ερμηνείες: Χαφσία Χερζί, Αλέξις Μανεντί

Η Γαλλίδα Ιρίς Καλτενμπάκ δεν φοβάται να αντιμετωπίσει θέματα-ταμπού και το αποδεικνύει με ένα τολμηρό φιλμ, που είναι διαθέσιμο στην πλατφόρμα της Cosmote TV. Η Λίντια, μια τριαντάρα μαία από το Παρίσι, έχει μόλις χωρίσει όταν η καλύτερη φίλη της, Σαλομέ, μένει έγκυος. Σχεδόν ταυτόχρονα εκείνη γνωρίζει τον Μίλος, έναν μοναχικό οδηγό λεωφορείου από τη Σερβία. Μερικούς μήνες αργότερα, όταν η κόρη της Σαλομέ γεννιέται και η Λίντια αναπτύσσει σχέση βαθιάς αγάπης μαζί της, η ίδια θα ξεκινήσει μια αλλοπλουχία ψεμάτων και εξαπάτησης που θα την οδηγήσει σε μια αδιανόητη πράξη.

Η Καλτενμπάκ χρησιμοποιεί τη voice over αφήγηση ανακαλώντας τη νουβέλ βαγκ, ωστόσο το δικό της Παρίσι δεν μοιάζει ακριβώς ρομαντικό· αντιθέτως,

είναι ένας τόπος όπου άνθρωποι αποξενωμένοι ψάχνουν την επαφή και την αγάπη, ακόμη κι αν αυτή η αναζήτηση αποδειχθεί αυτοκαταστροφική.

Ονειρο: Εταιρεία παραγωγής ANIMATION (2024)

Δημιουργός: Μάικ Τζόουνς, Ζακλίν Σάιμον

Ακούγονται: Πόλα Πελ, Μάγια Ρούντολφ

Ο εξαιρετικά επιτυχημένος κόσμος ταινιών «Τα μυαλά που κουβαλάς» της Pixar αποκτά και τηλεοπτικό παρακάδι με τέσσερα ημίωρα επεισόδια, τα οποία παρακολουθούμε στο Disney+. Εδώ η χολιγουντιανή αυτοαναφορικότητα συναντά τα όνειρα, καθώς η προέφηβη Ράιλι πηγαίνει για ύπνο και τότε ένα ολόκληρο κινηματογραφικό συνεργείο πάνει δουλειά προκειμένου να ετοιμάσει όσα θα δει στον ύπνο της. Πρωταγωνίστρια είναι η Πόλα Περίμον, έμπειρη σκηνοθέτις μεγάλων επιτυχιών-ονείρων

της παιδικής ηλικίας της Ράιλι, η οποία ωστόσο πλέον έρχεται αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις. Ταυτόχρονα, η πιστή βοηθός της παίρνει προαγωγή ξεκινώντας να κάνει και εκείνη τις δικές της παραγωγές.

Οι ιδιοφυείς δημιουργοί του «Τα μυαλά που κουβαλάς» μας συστήνουν ένα ψευδοντοκιμαντέρ, το οποίο μας ξεναγεί στα παρασκήνια της παραγωγής ονείρων, κάτι το οποίο δεν αποτελεί παρά μια αλληγορική παρουσίαση της καθημερινότητας ενός χολιγουντιανού στούντιο. Αγχος, δημιουργικότητα, εσωτερικές κόντρες και αγωνία για τη γνώμη του κοινού (δηλαδή της Ράιλι) βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη, μαζί με μια πλειάδα νέων πρωταγωνιστών που αναλαμβάνουν να «γυρίσουν» τα όνειρα με σενάριο, σκηνικά, κοστούμια κ.ο.κ. Όπως είναι προφανές, η μια απολαυστική κινηματογραφική αναφορά διαδέχεται την άλλη, ενώ και τα γνωστά μας συναισθήματα (Χαρά, Λύπη, Φόβος κτλ.) εμφανίζονται, αυτή τη φορά σε δεύτερους ρόλους.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Η Βασιλική Καραγιάννη με την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών

Τους καρπούς της συνετής σταδιοδρομίας της δρέπει τα τελευταία χρόνια η υψίστης Βασιλική Καραγιάννη. Μεταξύ άλλων, στην Εθνική Λυρική Σκηνή έχει πρωταγωνιστήσει σε όπερες όπως η «Λουτσία ντι Λαμερμούρ» του Ντονιτσέτι, σε εξαιρετική σκηνοθεσία της Κέιτι Μίσελ, η «Υπνοβάτιδα» του Μπελίνι σκηνοθετημένη από τον Μάρκο Αρτούρο Μαρέλι, τα «Παραμύθια του Χόφμαν» του Οφενμπαχ σε σκηνοθεσία Κρίστοφ Βαρλίκφσκι και η «Τραβιάτα» του Βέρντι στο Ηρώδειο σκηνοθετημένη από τον Κωνσταντίνο Ρήγο. Από το 2001 που ερμήνευσε συναρπαστικά την Τζερμινέτα στην «Αριάδνη στη Νάξο» του Ρ. Στράους στο Θέατρο Ολύμπια, η Καραγιάννη δεν έπαψε να εργάζεται με συνέπεια, να αποδέχεται διαρκώς προκλήσεις και να διατηρεί τη φωνητική της υγεία. Κρίμα που στο παρελθόν δεν της προσφέρθηκαν και γαλλικοί ρόλοι, όπως η Οφελία στη σχετική σαξοφωνική όπερα του Αμπρουάζ Τομά (εύκολα θα μπορούσε να τη φανταστεί κανείς πλάι στον Αμλετ του Χριστογιαννόπουλου, που διαπρέπει στο γαλλικό ρε-

περτόριο) ή η Λακμέ στην ομότιτλη όπερα του Λεό Ντελίμπ.

Στις 15 Νοεμβρίου στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης» η Καραγιάννη συνεργάστηκε με την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών υπό τη μουσική διεύθυνση του Στάθη Σούλη. Ερμήνευσε δύο έργα για κολορατούρα υψίφωνο, τη «Vocalise» του Σεργκέι Ραχμάνινοφ στην εκδοχή που ο ίδιος επεξεργάστηκε για ορχήστρα μετά την αρχική γραφή για πιάνο, και το «Κοντσέρτο για κολορατούρα υψίφωνο» και ορχήστρα του Ράινχολτ Γκλιέρ. Και στις δύο περι-

Η διακεκριμένη υψίφωνος διευρύνει διαρκώς το ρεπερτόριό της, εργαζόμενη σκληρά και αποδεχόμενη νέες προκλήσεις.

πτώσεις η μουσική δεν στηρίζεται σε κάποιο ποιητικό κείμενο. Οι διαθέσεις, τα συναισθήματα, οι ατμόσφαιρες πηγάζουν αποκλειστικά από τις νότες και ενα-

Η εντυπωσιακή Βασιλική Καραγιάννη. Το γεμάτο αποχρώσεις τραγούδι της αποδίδει εκφραστικά τη μουσική.

πόκειται στην ερμηνευτρια να τα αποδώσει και να τα μεταφέρει στο κοινό. Τα δύο έργα αξιοποιούν ιδιαίτερα την ψηλή περιοχή της φωνής, που πρέπει να νχει

αβίαστη και άνετη. Επιπλέον, το Κοντσέρτο του Γκλιέρ περιλαμβάνει ένα δεύτερο μέρος με σημαντικές απαιτήσεις δεξιοτεχνίας.

Η Καραγιάννη ανταποκρίθηκε

με επιτυχία στις προκλήσεις. Η δεξιοτεχνία της παραμένει εντυπωσιακή και το τραγούδι της έχει όλες εκείνες τις αποχρώσεις που απαιτούνται προκειμένου η μου-

σική να αποδοθεί εκφραστικά.

Επιτυχημένη αποδείχθηκε επίσης η μουσική διεύθυνση του Στάθη Σούλη. Για το πρώτο μέρος ο αρχιμουσικός επέλεξε αποσπάσματα από τη Σουίτα «Πέερ Γκιντ» του Εντβάρντ Γκρίγκ, ενώ στο δεύτερο πρότεινε τη Σουίτα από το μπαλέτο «Το πουλί της φωτιάς» του Ιγκορ Στραβίνσκι. Ποιητικά απέδωσε το «Πρωινό» και ανάλαφρα τον «Χορό της Ανίτρα» από τον «Πέερ Γκιντ», υπαινικτικά ερμήνευσε τον «Θάνατο της Οζέ» και ατμοσφαιρικά τη διέθεση «Στην αίθουσα του βασιλιά του βουνού» από το ίδιο έργο.

Η Σουίτα του Στραβίνσκι υπήρξε εξυπνη όσο και απαιτητική επιλογή. Το έργο έχει ανάγκη από έναν αρχιμουσικό ικανό να αναδείξει τις διαφορετικές ατμόσφαιρες κάθε «επεισοδίου» της παρτιτούρας ενώ, ταυτόχρονα, στηρίζεται κυρίως στα ξύλινα και τα χάλκινα πνευστά της ορχήστρας, που στην περίπτωση της Κρατικής είναι υποδειγματικά. Η διεύθυνση του Σούλη διέθετε ακρίβεια και νεύρο και πέτυχε να προβάλλει τον λυρισμό, την τρυφερότητα όσο και το δαιμονικό στοιχείο της μουσικής.

Για την όπερα έβαλα το βιολί στη θήκη του

Η Ροδούλα Γαϊτάνου για την όπερα του Βέρντι που ανεβάζει στη Λυρική

Συνέντευξη στη ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Πόσοι είναι οι σκηνοθέτες της όπερας που μπορούν να πουν ότι μέχρι τα δέκα τους χρόνια είχαν δει είκοσι φορές την «Τραβιάτα»; Η Ροδούλα Γαϊτάνου το δηλώνει χωρίς έπαυση, γιατί απλούστατα είναι μέρος της παιδικής της ηλικίας. Έχει μεγαλώσει με δυο γονείς - εραστές των τεχνών, και το Θέατρο Ολύμπια ήταν για εκείνη λίγο σαν δεύτερο σπίτι. Την συναντώ με την ευκαιρία του ανεβάσματος μιας εμβληματικής όπερας του Βέρντι - λίγες μόνο νότες από την πασιγνώστη εισαγωγή της «Δύναμης του πεπρωμένου» αρκούν για να μεταδώσουν τη σαγήνη της ιταλικής όπερας-, αλλά πρόκειται για ένα έργο το οποίο τα τελευταία χρόνια έμοιαζε να έχει ξεχαστεί τελείως. Από την Εθνική Λυρική Σκηνή το έργο ανέβηκε για πρώτη φορά το 1954. Δύο ακόμα ανεβάσματα ακολούθησαν, το 1970 και το 1981, ενώ για τελευταία φορά παρουσιάστηκε από την ΕΛΣ στο Ηρώδειο το 1998. Όμως φέτος τα πράγματα έχουν αλλάξει για αυτή την ώρι-

μη όπερα του Βέρντι. Ηδη στο Μιλάνο η Σκάλα (Theatro Alla Scala) άνοιξε πανηγυρικά με τη «Δύναμη» (La Forza del Destino) σε μια βραδιά που διέθετε όλη τη λάμψη και γοητεία του οπερατικού θεάματος, και στις 26 Ιανουαρίου η «Δύναμη» επιστρέφει και στην ΕΛΣ έπειτα από είκοσι επτά χρόνια, σε μια νέα και φιλόδοξη παραγωγή, την οποία υπογράφει μια δημιουργική ομάδα καταξιωμένων συντελεστών.

Πυρετώδεις εργασίες

Η συνέντευξή μας γίνεται στο ΚΠΙΣΝ αλλά έχει προηγηθεί μια επίσκεψη στη γειτονιά του Ρέντι, στα εργαστήρια όπου κατασκευάζονται τα σκηνικά της Λυρικής. Σε αυτόν τον χώρο που μοιάζει με γιγαντιαία αποθήκη η Ροδούλα Γαϊτάνου και ο σκηνογράφος - ενδυματολόγος Γιώργος Σουγλίδης μαζί με τους τεχνικούς προετοιμάζουν όσα θα δούμε τον επόμενο μήνα στη σκηνή της Αίθουσας Σταύρος Νιάρχος. Στο αφαιρετικό σκηνικό που «κτίζεται» σιγά σιγά, μια μεγάλη επιφάνεια είναι καλυμμένη με χώμα, ενώ οι σταυροί στον τεχνητό

Η Ροδούλα Γαϊτάνου, που έχει μεγαλώσει μέσα στα παρασκήνια του Θεάτρου Ολύμπια, μέλος μιας βαθιά καλλιτεχνικής οικογένειας, θεωρείται από τις πιο εμπνευσμένες σκηνοθέτριες όπερας της νεότερης γενιάς.

λόφο θυμίζουν αόριστα κάποιο ευρωπαϊκό τοπίο στη διάρκεια του Μεγάλου Πολέμου. Βρισκόμαστε περίπου στη μέση της προετοιμασίας της παράστασης, στην τρίτη εβδομάδα προβών μιας δουλειάς που συνήθως διαρκεί ενάμιση μήνα. Ρωτώ τη Ροδούλα Γαϊτάνου πώς προχωράει η εργασία και μου απαντάει γελώντας: «Τώρα είμαστε μέσα στον εφιάλτη». Παραδόξως αυτή η απάντηση, σε συνδυασμό με την ήρεμη, θετική προσωπικότητά της, προμηνύει επιτυχία. Άλως θεωρείται μία από τις πιο εμπνευσμένες σκηνοθέτριες όπε-

ρας της νεότερης γενιάς και δουλειές της έχουν παρουσιαστεί, μεταξύ άλλων, στη Βασιλική Όπερα του Λονδίνου (Linbury Studio), στις Όπερες του Γκέτεμποργκ, του Οσλο, της Τεργέστης, της Λιέγης, της Λισσαβώνας. Το μεγάλο της πλεονέκτημα, εκτός βεβαίως από το ταλέντο και τις εξαιρετικές σπουδές, είναι όντως η παιδική της ηλικία. «Μεγάλωσα με πολύ θέατρο, με πολλή μουσική, με παραστατικές τέχνες, με εικαστικές τέχνες και γενικότερα το μεγάλωμά μας είναι ενήλικο ρυθμό», λέει. «Οι γονείς μου έπαιρναν εμένα και την

αδελφή μου παντού μαζί τους. Δεν θα πω ότι ήμουν πάντα εκστασιασμένη με ό,τι παρακολουθούσα, αλλά αυτές οι εμπειρίες μου πρόσφεραν γερά θεμέλια και κριτικό μάτι, μια ικανότητα που είναι λίγο ενστικτώδης. Σαν να έμαθα μια ξένη γλώσσα από πολύ μικρή ηλικία». Και μήπως αυτό το πρόωρο μεγάλωμα και οι ενήλικοι ρυθμοί της κληροδότησαν και κάποιο τραύμα; Γελάει. «Αν ήθελα να ασχοληθώ με κάτι άλλο στην επαγγελματική ζωή μου, νομίζω ότι οι τέχνες θα με είχαν πνίξει, επειδή ακριβώς ήταν τόσο πα-

Αν ήθελα να ασχοληθώ με κάτι άλλο στην επαγγελματική ζωή μου, νομίζω ότι οι τέχνες θα με είχαν πνίξει, επειδή ακριβώς ήταν τόσο παρούσες καθώς μεγάλωνα.

ρούσες καθώς μεγάλωνα. Αλλά ακολούθησα αυτόν τον δρόμο, συνεπώς η ανατροφή μου περισσότερο μου προσέφερε παρά με τραυμάτισε. Νομίζω όμως ότι κάθε καλλιτέχνης φέρει έναν τραυματισμό, και ίσως τον χρειάζεται. Εγώ ξεκίνησα παίζοντας βιολί. Οι απαιτήσεις ήταν πολύ υψηλές στην οικογένεια, και αυτό με πίεσε αλλά συνοδεύτηκε από πειθαρχία. Από μία ωρίμανση, η οποία ίσως ήρθε λίγο νωρίτερα από το κανονικό, επειδή ασχολήθηκα με ένα ρεπερτόριο το οποίο ακριβώς θέλει να έχεις έναν στιβαρό ψυχικό κόσμο για να το αντιμετωπίσεις».

Στο Παρίσι

Η όπερα ήρθε στη ζωή της λίγο αναπάντεχα. Εφυγε για το Παρίσι, έκανε σπουδές μουσικολογίας και ανακάλυψε ένα μεταπτυχιακό στη σκηνοθεσία της όπερας. «Στο Παρίσι βρήκα τον δρόμο μου. Και από τη στιγμή που άρχισα να ασκολούμαι συγκεκριμένα με τη σκηνοθεσία της όπερας, έβαλα το βιολί στη θήκη του. Δεν το ξανάνοιξα ποτέ», σχολιάζει.

Το πεπρωμένο είναι τραύματα που δεν μπορούμε να ξεπεράσουμε

Να όμως, που το τραύμα επανέρχεται στη συζήτηση και αυτή τη φορά το φέρνει στον λόγο μας ο Βέρντι. Η καλύτερη η σύγχρονη ματιά της σκηνοθέτιδας στο λιμπρέτο.

Η ιστορία ξεκινάει με τους ερωτευμένους Ντον Αλβάρο και Λεονόρα. Η Λεονόρα, παρότι γνωρίζει την αντίθεση του πατέρα της για τον αγαπημένο της, είναι αποφασισμένη να φύγει μαζί του. Τα γεγονότα όμως παίρνουν άλλη τροπή όταν κατά λάθος ο Ντον Αλβάρο σκοτώνει τον Μαρκάσιο. Οι δύο εραστές αναγκάζονται να χωρίσουν, ενώ ο Ντον Κάρλο, ο αδελφός της, ορκίζεται να πάρει εκδίκηση για τον θάνατο του πατέρα του. Χρόνια μετά, ο Κάρλο και ο Αλβάρο συναντιούνται τυχαία, αγνοώντας ο ένας την πραγματική ταυτότητα του άλλου. Μετά μια σειρά συγκλονιστικών γεγονότων, οι δύο άνδρες συγκρούονται σε μια μονομαχία και ο Αλβάρο τραυματίζεται θανάσιμα τον Κάρλο. Η Λεονόρα φτάνει για να φροντίσει τον αδελφό της, ο οποίος όμως τη μαχαιρώνει στην καρδιά. «Ποια είναι λοιπόν αυτή η δύναμη του πεπρωμένου στην οποία αναφέρεται ο Βέρντι;», ρωτώ την κ. Γαϊτάνου και τον Γιώργο Σουγλίδη, μην μπορώντας να αποφασίσω εάν πρόκειται για θεϊκή παρέμβαση, εάν είναι η μοίρα ή η ανθρώπινη ανοησία.

«Στη συγκεκριμένη περίπτωση το σχόλιο του Βέρντι νομίζω ότι είναι πολιτικό: ένας πόλεμος τον οποίο παρακολουθούμε από την αρχή ως το τέλος του. Οι χαρακτήρες των πρωταγωνιστών εξελίσσονται σε ένα σύμπαν όπου η φρικαλεότητα βασιλεύει. Εμείς βέβαια αντιμετωπίζουμε τον συγκεκριμένο πόλεμο ως μια αντανάκλαση του εσωτερικού κόσμου των πρωταγωνιστών. Δηλαδή οι τρεις χαρακτήρες που βρίσκονται σε σύγκρουση προσπαθούν να βρουν μια προσωπική καθαρότητα. Η πορεία των τριών βασικών χαρα-

Η ιστορία της όπερας διαδραματίζεται πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος ενός πολέμου και η επιλογή των συντελεστών ήταν η δημιουργία ενός εξπρεσιονιστικού σκηνικού, όπως μας λέει ο Γιώργος Σουγλίδης.

Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι να δείξουμε την ανθρωπότητα που αλληλοεξοντώνεται, χρησιμοποιώντας στοιχεία που μας τοποθετούν στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα.

κτήρων εντέλει μεταφράζεται σε μια μανιόδη αναζήτηση προσωπικής γαλήνης και εξιλέωσης. «Για μένα το πεπρωμένο δεν υπάρχει. Το πεπρωμένο είναι τραύματα οικογενειακά, τα οποία έχουμε ζήσει σε μικρή ηλικία, και δεν μπορούμε να ξεπεράσουμε αν δεν τα επεξεργαστούμε. Αυτά οδηγούν τις αποφάσεις που παίρνουμε στη ζωή μας. Ναι, το λιμπρέτο μιλάει στην ουσία για τους προγόνους και για την ιστορία της ζωής τους, η οποία καθορίζει τη μοίρα των απογόνων. Η «Δύναμη του πεπρωμένου» είναι η ιστορία ενός προπατορικού αμαρτήματος το οποίο διαιωνίζεται και καθορίζει τις πράξεις και τις επιλογές των μελών μιας δυσλειτουργικής οικογένειας μέχρι τέλους».

Η ανάγνωση που έχουν επιλέξει και στην οποία εξαρχ-

συμφώνησαν, είναι ποιητική και πολύ εξπρεσιονιστική ταυτόχρονα. Ο κ. Σουγλίδης ανασυνθέτει το κατεστραμμένο τοπίο ενός πολύχρονου πολέμου γεμάτο λάσπη, καμένα δέντρα που έχουν διαλυθεί από τις βόμβες, «πύργους» φτιαγμένους από οστεοφυλάκια και μοναχούς «σαν γραφειοκράτες του θανάτου», που φωτίζουν την αμφίσημη σχέση του Βέρντι με την εκκλησία, παρά την έκδηλη πνευματικότητά του. Το αποτέλεσμα είναι ένα εντυπωσιακό αντιπολεμικό σκηνικό με αναφορές στον Πρώτο και στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. «Έπειτα από συζητήσεις που κάναμε, αποφασίσαμε ότι και οι στρατοί μας δεν θα είναι ιστορικά αναγνωρίσιμος», λέει στην «Κ» ο σκηνογράφος - ενδυματολόγος. «Ούτε βλέπουμε ξεκάθαρα ποιος είναι ο νικητής και ποιος ο ηττημένος. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι να δείξουμε την ανθρωπότητα που αλληλοεξοντώνεται, χρησιμοποιώντας στοιχεία που θα λέγαμε ότι μας τοποθετούν στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα».

Στη συζήτηση ο ένας συμπληρώνει τον άλλο σαν να είχαν εξαρχής το ίδιο καλλιτεχνικό όραμα. «Ο σκηνικός κόσμος υπογορεύεται από τη μουσική», συμφωνούν και οι δύο. «Η δική μας δουλειά είναι να βάζουμε τη μουσική στη σκηνή».

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

Ακούς ό,τι αγαπάς όλες τις ώρες

ΤΑΣΙΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ & ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

6-10 ΠΡΩΤΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 12.9%

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ

21-24 ΠΡΩΤΗ ΒΡΑΔΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 15.2%

ΣΥΛΙΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

9-12 ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

ME 13.4%

ΤΥΜΑΧΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΜΕΤΡΙΚΗ MARKET RESEARCH ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΝΟΕΜΒΡΙΟ 2023 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ 2024 ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΓΥΝΕΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΕΣ 18-65.

f t i @lovefmcyprus

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΠΛΑ ΜΙΑ ΚΑΡΤΑ, ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΛΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ.

Είναι οι εμπειρίες που ζεις.
Οι αναμνήσεις στο αγαπημένο σου εστιατόριο. Τα χαμόγελα στο λούνα παρκ.
Η χαρά στα πρόσωπά τους όταν τους δίνεις το αγαπημένο τους παιχνίδι.
Η απόδραση από την καθημερινότητα. Το ταξίδι που πάντα ονειρευόσουν.
Και όλα αυτά, μαζί με την κάρτα σου.

Απόλαυσε ακόμα περισσότερα με το
Πρόγραμμα Επιβράβευσης Καρτών Μπλε.
Κάνε τις αγορές σου στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο Μπλε
και επωφελήσου cashback στην εφαρμογή Mple Rewards.
Κατέβασέ την από το App Store, το Google Play και το Huawei AppGallery.

Το θέλω γίνεται μπορώ.

